

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพระ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี

พระแสนยศ มหัพพโล

มหารามกุฎราชวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์
จังหวัดปัตตานี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

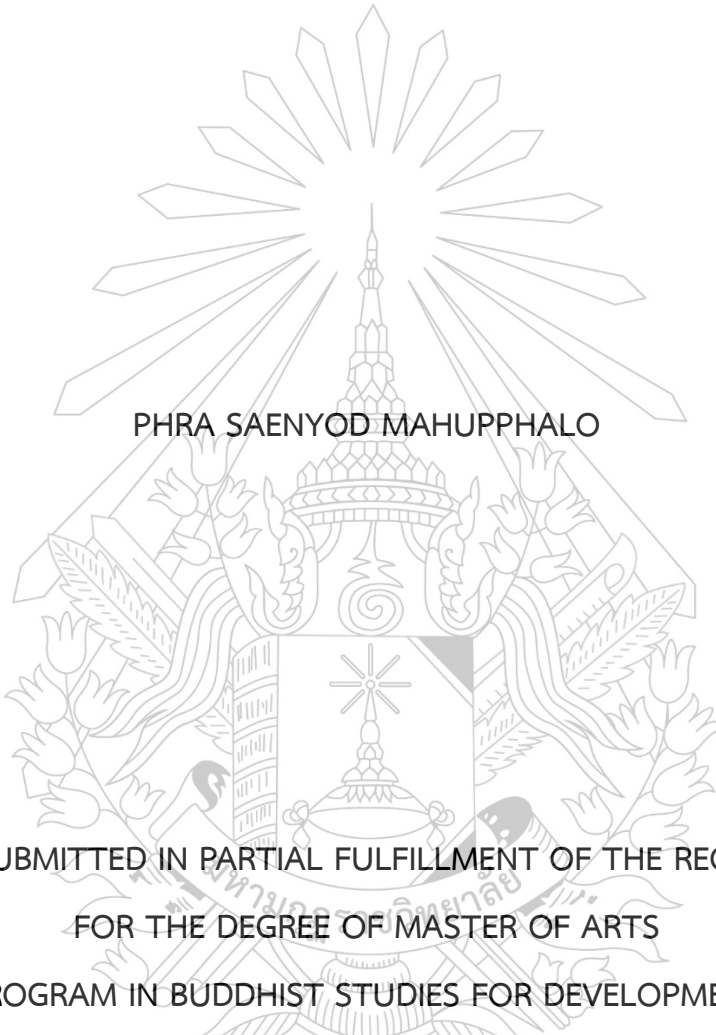
สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE BASED ON THE FIVE BALA
PRINCIPLES IN THE COMMUNITY OF MAKRUT SUBDISTRICT, KHOK PHO
DISTRICT, PATTANI PROVINCE

PHRA SAENYOD MAHUPPHALO

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
PROGRAM IN BUDDHIST STUDIES FOR DEVELOPMENT
FACULTY OF RELIGION AND PHILOSOPHY
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2026

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
ชื่อนักศึกษา	พระแสนยศ มหพพโล
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

(พระอุดมวิชัยเมธี, ดร.)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

ประธานกรรมการ

(พระเมธีวชิราภรณ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์)

กรรมการ

(พระครูนิธิตรรณบัณฑิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ

(พระครูบรรชิตวัฒน์, ดร.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงศ์ วงศ์มาศรี)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
ชื่อนักศึกษา	พระแสนยศ มหพพโล
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสน์เพื่อการพัฒนา
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน (2) เพื่อศึกษาหลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ (3) เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางพระพุทธศาสนา แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือคน จากผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและปัญญาให้ดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและมีความสุข 2) หลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักพละ 5 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม 3) การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 มีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลมะกรูดทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความมั่นคงในชีวิต โดยศรัทธา สติ และสมาธิช่วยให้คนในชุมชนมีจิตใจสงบ และเกิดความสามัคคี ส่วนวิริยะและปัญญาช่วยส่งเสริมความขยัน การวางแผนการทำงาน และการบริหารรายได้้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อยและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, พละ 5, พระพุทธศาสนาเถรวาท, ชุมชนตำบลมะกรูด

ABSTRACT

Thesis Topic	DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE BASED ON THE FIVE BALA PRINCIPLES IN THE COMMUNITY OF MAKRUT SUBDISTRICT, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE
Student's Name	Phra Saenyod Mahupphalo
Degree Sought	Master of Arts
Program	Program in Buddhist Studies for Development
Anno Domini	2026
Advisor	Kittipong Suwannawong

This research aimed to: (1) study the concepts related to community quality of life development; (2) examine the Five Powers (Pañca Bala) as presented in Theravada Buddhist scriptures; and (3) analyze the development of quality of life through the application of the Five Powers in Makrut Subdistrict, Khok Pho District, Pattani Province. This study employed a qualitative research approach and field research methodology. Data were collected from Buddhist documents, related concepts and previous studies, as well as in-depth interviews with key informants, including community leaders, monks, and local residents. The data were analyzed using descriptive content analysis.

The research findings revealed that: 1) The study of concepts related to community quality of life development found that improving the quality of life involves enhancing people's well-being in physical, mental, social, and economic aspects. It emphasizes participation, capacity building, and strengthening the community in order to achieve sustainable self-reliance. This concept is consistent with Buddhist principles that focus on the development of both the mind and wisdom for a balanced and happy life. 2) The study of the Five Powers (Pañca Bala) in Theravada Buddhist scriptures found that the Five Powers are important Buddhist principles that strengthen mental stability. They consist of Faith (Saddha), Effort (Viriya), Mindfulness (Sati), Concentration (Samadhi), and Wisdom (Pañna). These principles promote self-development in both mental and intellectual aspects and can be appropriately applied to daily life and social development. 3) The analysis

of quality of life development through the application of the Five Powers in Makrut Subdistrict, Khok Pho District, Pattani Province found that the application of the Five Powers contributed to the development of the community's quality of life in terms of mental well-being, economy, and life security. Faith, mindfulness, and concentration helped community members maintain peace of mind and social harmony, while effort and wisdom encouraged diligence, work planning, and appropriate income management. As a result, the community became more peaceful and stable in daily living.

Keywords: Quality of Life Development, Five Powers (Pañca Bala), Theravada Buddhism, Makrud Subdistrict Community

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านผู้มีพระคุณหลายท่านหลายภาคส่วนและคอยช่วยเหลือสนับสนุนปัจจัยในการศึกษา ผู้วิจัยขอน้อมเกล้าฯ ถวายความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานทุนการศึกษา โครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับคณะสงฆ์ไทย (ประจำปีการศึกษา 2567) อันเป็นพระมหากรุณาธิคุณยิ่งที่ทรงเกื้อหนุนให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนและดำเนินการวิจัยบรรลุสำเร็จโดยสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระเมธีวชิราภิรต, ผศ.ดร. รองอธิการบดี ขอกราบขอบพระคุณ พระครูบวรชัยวัฒน์ ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ ขอเจริญพรขอบคุณ ผศ.ดร.ปณณพงศ์ วงศ์นาศรี ผู้ช่วยรองอธิการบดี คณาจารย์ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกกราชทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้คำชี้แนะ และเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญในการศึกษาเล่าเรียนของผู้วิจัย

ขอขอบคุณ ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะอันมีคุณค่า และสละเวลาอันดียิ่งในการชี้แนะแนวทางวิจัย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้บรรลุผลสำเร็จอย่างเรียบร้อย

ผู้วิจัยขอเจริญพรขอบคุณ ประชาชนในชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ที่ได้ให้ความร่วมมือ ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยฉบับนี้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ ตลอดจนขออนุโมทนาแก่เพื่อนสหธรรมิก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้กำลังใจ และการสนับสนุนในทุกขั้นตอน

บุญกุศลที่เกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายสักการะแด่พระรัตนตรัยพร้อมทั้งอุปัชฌาย์อาจารย์และบิดามารดา ญาติสนิทมิตรสหาย ที่ให้กำลังใจสนับสนุนในทุก ๆ เรื่อง โดยตลอด จึงขอยกคุณความดีเหล่านั้น เป็นเครื่องบูชาพระคุณด้วยความเคารพ

พระแสนยศ มหัพพะโล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	จ
ABSTRACT	ข
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
สารบัญคำย่อ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	20
1.9 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	21
บทที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน.....	23
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา.....	23
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	36
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา.....	50
2.4 บริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี.....	67
2.5 สภาพปัญหาปัจจุบันของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี.....	71
2.6 สรุป	77
บทที่ 3 หลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท.....	79
3.1 ความเป็นมาและความหมายของหลักพละ 5.....	79
3.2 หลักการสำคัญของหลักพละ 5.....	101

3.3 ประโยชน์ของหลักพละ 5.....	108
3.4 สรุป	114
บทที่ 4 การวิเคราะห์การพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบล มะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	116
4.1 การวิเคราะห์การพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านจิตใจของคนในชุมชน	116
4.2 การวิเคราะห์การพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านเศรษฐกิจและอาชีพที่มีรายได้มั่นคง	126
4.3 การวิเคราะห์การพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต	135
4.4 สรุป	143
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	146
5.1 สรุปผลการวิจัย	146
5.2 อภิปรายผล	147
5.3 ข้อเสนอแนะ	150
บรรณานุกรม	152
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	161
ภาคผนวก ข บุคลากร	163
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	166
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย	170
ภาคผนวก จ สัมภาษณ์ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย	189
ภาคผนวก ฉ ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์	194
ภาคผนวก ช เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	198
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	200

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	20
---	----

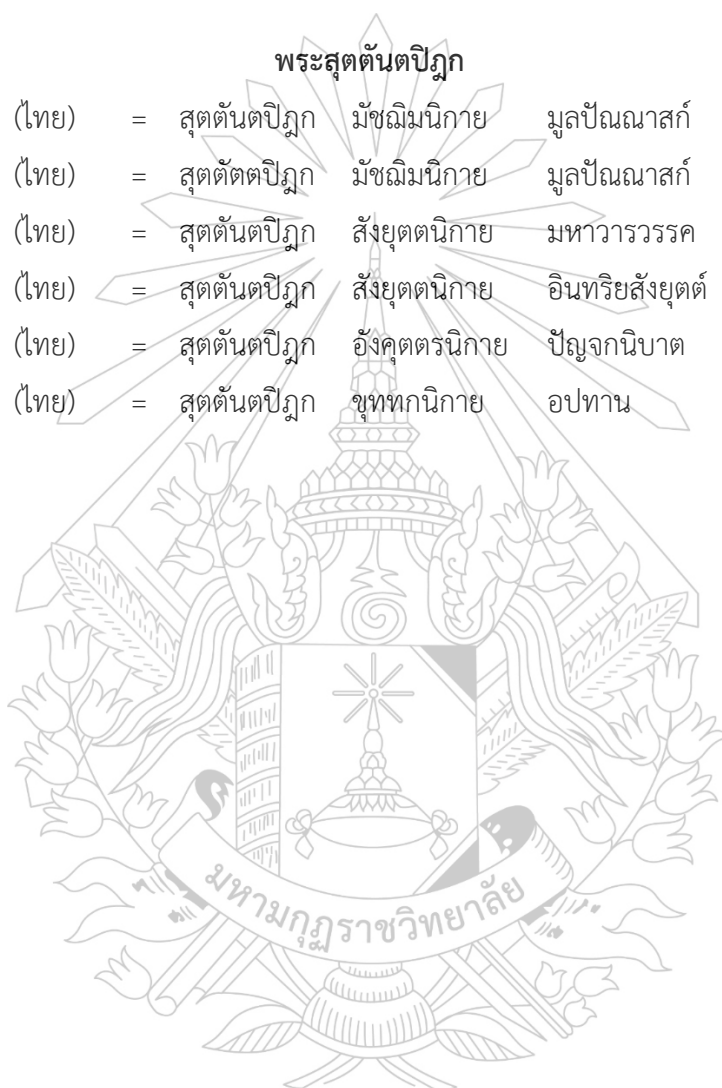

สารบัญคำย่อ

ในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย การอ้างอิงระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ให้ใช้อักษรย่อตัวพื้นปกติเช่น ที.ส.(ไทย) 9/276/98. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 276 หน้า 98 ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย 2539

พระสุตตันตปิฎก

ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
สัง.มว.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
สัง.อิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	อินทริยสังยุตต์	(ภาษาไทย)
อัง.ปัญจก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงชีวิตของประชาชนในตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีลักษณะที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนาในพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทย ตำบลมะกรูดตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอโคกโพธิ์ ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยางพาราและนาข้าว รวมถึงการค้าขายในชุมชนท้องถิ่น (เทศบาลตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 2562-2565) ประชากรในตำบลนี้ประกอบด้วยชาวพุทธและชาวมุสลิมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยมีวัดราษฎร์บูรณะ (วัดช้างไห้) ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของชาวพุทธในพื้นที่ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญที่ดึงดูดผู้คนให้มากราบสักการะหลวงพ่อทวดเพื่อความเป็นสิริมงคล (กรมการพัฒนาชุมชน-กระทรวงมหาดไทย 2563) สภาพแวดล้อมทางสังคมของตำบลมะกรูดได้รับอิทธิพลจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ และการปฏิสัมพันธ์ในชุมชน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานและโอกาสทางเศรษฐกิจ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี 2564) การที่ตำบลนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านความมั่นคงยังส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมีความท้าทาย โดยเฉพาะในกลุ่มชาวพุทธที่เป็นชนกลุ่มน้อยในจังหวัดปัตตานี การดำรงชีวิตในบริบทเช่นนี้จึงต้องอาศัยการปรับตัวและการพึ่งพาความเข้มแข็งทางจิตใจและชุมชนอย่างมาก

ปัญหาคุณภาพชีวิตของชุมชนในตำบลมะกรูดมีความซับซ้อนและหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2562-2565) ซึ่งมีการรายงานถึงความท้าทายในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า ประชาชนในเขตอำเภอโคกโพธิ์เผชิญกับปัญหาการขาดแคลนโอกาสทางอาชีพที่มีรายได้มั่นคง โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่ต้องพึ่งพาผลผลิตจากยางพารา ซึ่งราคามีความผันผวนสูง (ข้อมูลพื้นฐาน/แผนพัฒนาท้องถิ่น | องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ 2563) การเข้าถึงบริการสาธารณะ เช่น สาธารณสุขและการศึกษา ยังคงมีข้อจำกัดในบางหมู่บ้านห่างไกลของตำบลมะกรูด (กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น-กปท 2564) ในมิติทางจิตใจ ชาวพุทธในพื้นที่ต้องเผชิญกับความกดดันจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตประจำวัน ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้คุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวพุทธในตำบลมะกรูดอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานและยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การขาด

แคลนแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ

หลักพละ 5 ในพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมเหล่านี้ได้รับการกล่าวถึงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เช่น ในมหาปริณีพพานสูตร ซึ่งระบุว่า พละ 5 เป็นพลังที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและพัฒนาตนเองในทุกมิติ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562). ศรัทธาช่วยสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต วิริยะส่งเสริมความพยายามและความมุ่งมั่น สติช่วยให้ตระหนักรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน สมาธิช่วยควบคุมจิตใจให้สงบ และปัญญานำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องและการแก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบ การนำหลักพละ 5 มาประยุกต์ใช้ในบริบทของตำบลมะกรูดสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคูณภาพชีวิตได้ โดยเฉพาะในด้านการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและการพัฒนาทักษะในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลมะกรูดที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการใช้หลักการที่คล้ายคลึงกับพละ 5 เพื่อส่งเสริมความมานะและการพึ่งพาตนเองของชุมชน (สำนักงาน กปร 2562) การประยุกต์ใช้หลักธรรมนี้ในชุมชนชาวพุทธจึงน่าจะเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและชุมชน

ดังนั้นความสนใจในการทำวิจัยเรื่องนี้เกิดจากความมุ่งมั่นของผู้วิจัยที่ต้องการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเผชิญกับความท้าทายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง การเลือกตำบลมะกรูดเป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในด้านการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนา และมีวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชาวพุทธ ซึ่งน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยเชื่อว่าการนำหลักธรรมในพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะช่วยให้ชาวพุทธในตำบลมะกรูดสามารถเผชิญกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังเป็น การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน เป็นอย่างไร

1.2.2 หลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท เป็นอย่างไร

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
- 1.3.2 เพื่อศึกษาหลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- 1.3.3 เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1.4 ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” ดำเนินการวิจัยตามลำดับขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนา โดยมุ่งศึกษาหลักพละ 5 อันประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านจิตใจ พฤติกรรม และการดำเนินชีวิตของบุคคลและชุมชน ตลอดจนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1.4.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัย ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จากกลุ่ม ผู้นำท้องถิ่น 5 คน ผู้นำท้องที่ 5 คน ประชาชน 8 คน เฉพาะชาวพุทธชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รวมจำนวน 18 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษา คือ ชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1.4.4 ขอบเขตเวลา

ตั้งแต่ มิถุนายน พ.ศ. 2568 ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2569

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพระ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research) ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.5.1 การศึกษาทบทวนเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพระ 5 ของชุมชน และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหายานพุทธสาวิทยาลัย 2539

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพระ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นสาระสำคัญ โดยกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
4. บริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
5. ศึกษาสภาพปัจจุบันของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

และการศึกษาหลักพระ 5 ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เข้าใจถึงที่มา ความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญ และประโยชน์ของหลักพระ 5 อันได้แก่

1. ความเป็นมาและความหมายของหลักพระ 5
2. หลักการสำคัญของหลักพระ 5
3. ประโยชน์ของหลักพระ 5
4. สรุป

1.5.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัย ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ และกำหนดรหัสประจำกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ กลุ่มที่ 1 (รหัส ผถ.) ผู้นำท้องถิ่น 5 คน (รหัส ผถ. 1-5), กลุ่มที่ 2 (รหัส ผท.) ผู้นำท้องที่ 5 คน (รหัส ผท. 1-5), กลุ่มที่ 3 (รหัส ปช.) ประชาชน 8 คน (รหัส ปช. 1-8) รวมจำนวน 18 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้

1. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.) ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารตำบลท่าบมะกรูด, รองนายกเทศบาลตำบลมะกรูด, สมาชิกสภาเทศบาลตำบลมะกรูด จำนวน 5 คน
2. กลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผท.) ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน
3. กลุ่มประชาชน (รหัส ปช.) ประกอบด้วย ประชาชนในเขตชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 8 คน

1.5.3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยเครื่องมือการวิจัยนี้มีการแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
- ตอนที่ 3 ผลักพละ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

1.5.4. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยจัดสร้างแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีเนื้อหาสอดคล้องตรงประเด็นกับงานวิจัยนี้ โดยมีการปรับเนื้อหาให้ตรงกับบริบทพื้นที่ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และผู้ให้ข้อมูลอย่างเหมาะสม

2) ผู้วิจัยได้สร้างโครงสร้างแบบสัมภาษณ์เบื้องต้นและนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อหาค่าความดัชนีสอดคล้อง (Content Validity Index: CVI) โดยเนื้อหาของบทสัมภาษณ์นั้นควรจะมีสาระซับซ้อน และสอดคล้องกับงานวิจัยให้ได้มากที่สุด

3) การตรวจสอบมาตรฐานของแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินตรวจสอบหาค่าความดัชนีสอดคล้องของเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) โดยการประเมินนั้นจะตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของงานวิจัยเป็นหลักโดยจะมาตรฐานคะแนนทั้งหมด 4 ระดับ (Lawshe, 1975) คือ

- 1 คะแนน หมายถึง ไม่สอดคล้อง
- 2 คะแนน หมายถึง สอดคล้องบางส่วน
- 3 คะแนน หมายถึง ค่อนข้างสอดคล้องมาก
- 4 คะแนน หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

4) เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาแบบสัมภาษณ์อย่างถูกต้องดีแล้วก็จะมีข้อเสนอแนะและให้ผลคะแนนเพื่อให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการต่อไป ซึ่งผลของคะแนน (CVI) นั้นรวมทั้ง 3 คน ควรจะมี

3 คะแนนขึ้นไป หรือคำนวณค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินแล้วควรมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) 0.80 ซึ่งเกณฑ์เต็มของค่า CVI คือ 1.0 หากต่ำกว่า 0.80 นั้นจะต้องปรับปรุงเนื้อหาให้ดีกว่านี้

5) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับการตรวจสอบแล้วนั้นไปขอรับรองจริยธรรมในมนุษย์ต่อไป เมื่อได้ผ่านการรับรองจริยธรรมนั้นมนุษย์แล้วนั้นก็จะดำเนินการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจาก 3 กลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด 18 คน ต่อไป

1.5.5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงประเด็นในการการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนด้วยหลักพล 5 โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอเอกสารอนุญาตการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเพื่อให้ได้รับการตรวจสอบข้อมูลว่าถูกต้องหรือไม่ หากเมื่อได้รับการตรวจสอบผ่านแล้วก็จะดำเนินการในส่วนถัดไป ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมถึงการขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

2) ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายและกำหนดเวลาสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 18 คน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้นำท้องถิ่น, กลุ่มผู้นำท้องที่, กลุ่มประชาชน, ในตำบลมะกูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยกำหนดให้การสัมภาษณ์เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสมและสะดวกสำหรับผู้ให้ข้อมูล และใช้เวลาในการสัมภาษณ์ต่อคน ประมาณ 45 นาที

3) ผู้วิจัยทำการสร้างสัมพันธภาพ แนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ อธิบายวิธีการเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ โดยการชี้แจงถึงสิทธิและอิสระของกลุ่มตัวอย่างที่จะเข้าร่วมการวิจัยโดยไม่บังคับ และข้อมูลจะถูกรักษาไว้เป็นความลับ และนำเสนอในภาพรวมต่อไป

4) ผู้วิจัยขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการบันทึกเสียงการให้สัมภาษณ์ และจดบันทึกข้อมูลสำคัญและหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้วิจัยจัดระบบข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ อภิปรายผล และสรุปผลนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อไป

1.5.6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพล 5 โดยการสร้างหมวดหมู่และธีม (Coding and Thematic Analysis) ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างหมวดหมู่ (Coding) เพื่อแยกแยะประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้ เช่น มุมมองของชุมชนการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพล 5 จากนั้นทำการจัดกลุ่มข้อมูลเป็นธีม (Themes) ที่

สะท้อนถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยประกอบกับการตีความผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยทำการตีความข้อมูลที่ได้จากธีมที่สร้างขึ้น เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตกับหลักพละ 5 จากนั้นผู้วิจัยสรุปผลข้อมูลในการวิจัย ซึ่งการสรุปผลนี้จะถูกเชื่อมโยงกลับไปยังวัตถุประสงค์และคำถามวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบหลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท อันประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา รวมทั้งเข้าใจความหมายและความสำคัญของหลักธรรมดังกล่าว

1.6.2 ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

1.6.3 ผลการวิจัยสามารถเป็นองค์ความรู้และแนวทางสำหรับหน่วยงาน องค์กร หรือชุมชนอื่น ๆ ในการนำหลักพละ 5 ไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนต่อไป

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.7.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ภัทรานิษฐ์ กัปโก (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีใหม่ของคนเมืองเชิงพุทธบูรณาการงานวิจัยนี้สำรวจคุณภาพชีวิตของคนเมืองในจังหวัดนนทบุรีและนำหลักพุทธธรรม เช่น มัชฌิมาปฏิปทา และสังคหวัตถุ 4 มาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักธรรมช่วยให้คนเมืองมีสมดุลในชีวิต ลดความเครียด และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนคุณภาพชีวิตวิถีใหม่ของคนเมืองในจังหวัดนนทบุรีในท่ามกลางการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประสบปัญหาทางด้านครอบครัว เกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมเกี่ยวกับการสร้างครอบครัวซึ่งมีปัจจัยเชิงสาเหตุจากด้านเศรษฐกิจ ส่วนปัญหาด้านสังคมเกิดการหลอกลวงผ่านการสื่อสารสมัยใหม่ และปัญหาด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งมีปัญหาด้านจิตใจ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีใหม่ของคนเมืองเชิงพุทธบูรณาการ โดยการนำหลักพุทธธรรม และกิจกรรมของคณะกรรมการชุมชน มาเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านครอบครัว ใช้หลักขราวาสธรรม กับส่งเสริมสร้างสายใยรักในครอบครัว ทำให้ลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว 2) ด้านเศรษฐกิจ ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถะ กับส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินชีวิตตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้สามารถพึ่งตนเองและมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง 3) ด้านสังคม ใช้หลักศีล

5 กับจัดให้มีศูนย์รวมจิตใจสร้างพลังยึดเหนี่ยวจิตใจคนในชุมชน ทำให้มีความจริงใจต่อกัน และเกิดความสามัคคีช่วยเหลือกันในสังคม และ 4) ด้านจิตใจ ใช้หลักจิตตานุสสนาสติปัญญา กับส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนรอบรู้ถือศีลปฏิบัติธรรม ทำให้คนส่วนใหญ่มีสุขภาพจิตแข็งแรงขึ้น สามารถดำเนินชีวิตในช่วงการแพร่ระบาดของโรคระบาดได้อย่างปกติสุข

นางสาวนฤมล บุญเนื่อง (2562) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน : กรณีศึกษาอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า (1) การมีส่วนร่วมสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ได้แก่ การสนับสนุนทรัพยากร การอำนวยความสะดวกและการประสานงาน และการเข้าร่วมกิจกรรม (2) ปัญหาการมีส่วนร่วมสำคัญคือ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ได้แก่ บุคลากรที่ทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่มีไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมน้อย และกรอบการทำงานไม่ชัดเจน และ (3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม สำคัญ ได้แก่ การเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การสร้างความเข้าใจให้แก่บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การให้ท้องถิ่นเข้ามาร่วมขับเคลื่อนการทำงานเป็นหลักในระดับพื้นที่ การขยายการมีส่วนร่วมไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ การหาช่องทางสนับสนุนงบประมาณการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ การพิจารณาช่วยเหลือประชาชนอย่างเหมาะสม และการขยายผลการดำเนินงานจากการถอดบทเรียน ปัจจัยความสำเร็จของพื้นที่ ที่ประสบความสำเร็จ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2562) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธศาสตร์ งานวิจัยนี้ วิเคราะห์การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยใช้หลักพุทธศาสนา เช่น มัชฌิมาปฏิปทา เบญจศีล และเบญจธรรม เพื่อสร้างสมดุลในด้านชีวิตมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม เน้นการปลูกฝังสัมมาทิฐิ และการปกครองแบบธรรมาธิปไตย เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบใน พบว่าการปฏิบัติตามศีล 5 ช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สร้างความสามัคคีในชุมชน และส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและสังคม โดยชุมชนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาสู่การแก้ปัญหาการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 (2563)

พระครูอุดมจันทวรรณ (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้สำรวจการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุ 4 และมรรคมีองค์ 8 ในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักธรรมช่วยให้ประชาชนมีความสุขมากขึ้น ลดความขัดแย้งในชุมชน และส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในด้านเศรษฐกิจและจิตใจ สภาพปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านจิตใจ ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ด้านครอบครัวมีการบูรณาการหลักทวารวาสธรรม ด้านเศรษฐกิจมีการบูรณาการหลักทวิญญูมมิกัตถะ ด้านสังคมมีการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ และด้านจิตใจ มีการบูรณาการหลักศีล 5 ในชีวิตประจำวัน

ประกอบกับการปฏิบัติตามหลักธรรมนุญของหมู่บ้าน 9 ดี จึงทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขร่มเย็น ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต เชิงพุทธบูรณาการของประชาชน จึงเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับหลักธรรมนุญของหมู่บ้าน 9 ดี โดยครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ทำให้มีความมั่นคงมั่งคั่งในความดีความเจริญของงาม และใฝ่แสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองและชุมชนอยู่เสมอ อันเป็นการพัฒนาที่เป็นไปอย่างผสมผสาน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

พระชัยชนะ อิทธิเตโช และพระมหาอดิศักดิ์ ปิยสีโล (2563) การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา บทความวิชาการนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึง การดำเนินชีวิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ด้วยเหตุที่มนุษย์นั้นเกิดมามีความต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยหลักธรรมในทางพุทธศาสนา 3 ประการได้แก่ 1) ศีลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน 2) จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น และ 3) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา และอีกประการหนึ่ง การที่จะพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพได้สำเร็จนั้นต้องพัฒนาหลาย ๆ ด้านประกอบกัน เช่น ทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ทั้งภายในและภายนอก

พระพิทักษ์ คุณารกโข (ใจคง) (2565) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบยั่งยืนเชิงพุทธ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธศาสตร์ พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบยั่งยืนเชิงพุทธ แนวคิดนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีดุลยภาพครบทั้งสามด้าน อันประกอบด้วย ด้านชีวิตมนุษย์ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการที่สำคัญเพื่อประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ ลดการเบียดเบียนกัน และเกื้อกูลต่อกัน โดยการพัฒนานิสัยดีของมนุษย์ให้เกิดขึ้นพร้อมกับปลูกฝังสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นถูกต้อง ตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในห้าห้องชีวิต และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ สังคหวัตถุ 4 เบญจศีล และเบญจธรรม อีกทั้งยึดหลักการปกครองตามหลักธัมมาธิปไตยไปพร้อมกัน แล้วจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความสุขในการดำรงชีวิต สังคมเกิดสงบร่มเย็น และสิ่งแวดล้อมถูกอนุรักษ์อย่างยั่งยืน โดยมนุษย์ได้ปฏิบัติตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาหรือทางสายกลาง

พระราชมงคลวิเทศ (น้อม กาละสังข์) (2565) การสร้างพลังใจของชาวพุทธในสหรัฐอเมริกาตามหลักพละ 5 ผลการวิจัย พบว่า 1. บริบท สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธไทยในสหรัฐอเมริกาและการเสริมพลังใจของวัดมงคลเทพมุนีพบว่า 1) สภาพปัญหา

ของคนไทยที่อาศัยอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา คือ ปัญหาด้านความแตกต่าง ปัญหาด้านความไม่เท่าเทียม ปัญหาด้านความเป็นอยู่ที่ไม่สะดวก และปัญหาส่วนตัว 2) บริบทการเสริมพลังใจของวัดมงคลเทพมนีวัดให้ความช่วยเหลือคนไทยที่อาศัยอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยสามารถดังนี้ การให้ความช่วยเหลือด้านการเผยแพร่เป็นสถานที่ให้คนไทยได้มาพบปะพูดคุยและเป็นสถานที่ให้คนไทยได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา การได้ทำบุญ ถวายทาน ฟังพระเทศน์ รักษาศีล และเจริญภาวนา และการให้ความช่วยเหลือ ด้านจิตใจ ด้านร่างกาย เป็นต้น 2. แนวคิดการเสริมสร้างพลังใจตามหลักวิชาการและตามหลักผล 5 ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การเสริมสร้างพลังใจหรือขวัญและกำลังใจเป็นสภาพของจิตใจที่มีความเชื่อมั่นและกระตือรือร้นพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่าง เป็นลักษณะทางอารมณ์หรือทัศนคติหรือแรงผลักดันต่าง ๆ ของบุคคล จะทำงานตามวัตถุประสงค์แห่งการทำงานเพื่อจะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในอันที่จะไปถึงจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบแห่งพฤติกรรมในการที่จะแสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความมุ่งมั่น ความรัก หมู่คณะ หรือความเชื่อของกลุ่มขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน หรือกลุ่มผู้ปฏิบัติงานมีความสำคัญต่อผลการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง และพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรค เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จในทางพระพุทธศาสนาการเสริมสร้างพลังใจตามหลักผล 5 ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นกำลังใจ หรือพลัง หรือธรรมอันเป็นกำลังใจ คือความไม่หวั่นไหวอันเป็นกำลังใจที่ผลักดันอกุศลธรรมให้พินาศไปและยังความตรัสรู้มรรค ผล นิพพาน เป็นความเข้มแข็งมั่นคงดำรงอยู่ได้ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว อันธรรมเป็นที่ปฏิบัติจะเข้าครอบงำไม่ได้ เป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรคประเภทขององค์ธรรม ผละ คือ กำลัง หรือพลัง หรือธรรมอันเป็นกำลังใจ เป็นหลักธรรมที่ทำให้จิตมีความเข้มแข็งไม่หวั่นไหวในอกุศลธรรมต่าง ๆ ผละมีปรากฏอยู่ในโพธิปักขิยธรรมที่เป็นธรรม 3. แนวทางการเสริมสร้างพลังใจของชาวพุทธในสหรัฐอเมริกาตามหลักผล 5 ของวัดมงคลเทพมนีพบว่า แนวทางการเสริมสร้างกำลังใจชาวพุทธตามหลักผล 5 ควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 เสริมสร้างความเชื่อให้แน่วแน่ในสิ่งที่ถูกต้องตามเชื่อแน่วแน่ในคุณงามความดีว่าทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว ไม่หวั่นไหวไปกับสิ่งล่อใจที่จะชักจูงให้ทำในสิ่งไม่ดี และตั้งใจมั่นไม่ย่อท้อต่อความดีที่ทำ ขั้นที่ 2 เสริมสร้างความเพียรพยายาม ให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำกิจต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอความเพียร การปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ต้องใช้ความเพียรพยายามในการปฏิบัติเพื่อให้หน้าที่ที่รับผิดชอบนั้นประสบความสำเร็จ ขั้นที่ 3 เสริมสร้างให้มีสติ สัมปชัญญะ ให้มีสติจดจ่ออยู่ในปัจจุบันขณะและประคองสติได้ตลอดเวลาเป็นการเสริมสร้างให้มีความตื่นตัวไม่หลงลืม ลดความประมาทในการทำกิจต่าง ๆ ขั้นที่ 4 เสริมสร้างจิตใจให้มีความตั้งมั่นมีความสงบตั้งอยู่ในอารมณ์เดียวอย่างมั่นคงแรงกล้า ต่อสิ่งที่กำลังกระทำ ไม่หวั่นไหวไปกับสิ่งรบกวนต่างๆที่อยู่รายล้อม เป็นการเสริมสร้างให้มีความตั้งมั่นจดจ่อ ไม่คิดฟุ้งซ่าน ในการทำกิจต่าง ๆ ขั้นที่ 5 เสริมสร้างความรู้ที่ถูกต้องมีความคิดที่ถูกต้องตรงกับความจริงรู้ว่าสิ่งไหนคือสิ่งที่ชอบ สิ่งไหนเป็นสิ่งที่ไม่ชอบ สิ่งไหนดี สิ่งไหน

ไม่ดี ไม่หลงมกมายในอบายมุขต่าง ๆ เป็นการเสริมสร้างให้มีความรอบรู้ในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ไม่หลงมกมายในทางที่ผิดซึ่งทั้ง 5 ขั้นตอนนั้นได้ดำเนินการโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดมงคลเทพมุนีที่ประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นมีลักษณะคล้ายกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในวัดที่ประเทศไทย

ณัฐศิษย์ เตชาพิพัฒนกุล (2566) การเสริมพลังอำนาจด้านการสื่อสารของผู้สูงอายุด้วยหลักพละ 5 บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอบริบทของผู้สูงอายุในสังคมไทยซึ่งกำลังจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ แนวโน้ม จำนวนผู้สูงอายุที่สามารถทำประโยชน์ให้กับตนเองและสังคมมีให้เห็นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากผู้สูงอายุบางกลุ่ม สามารถสื่อสารสร้างสร้างคุณค่าให้กับตนเองและสังคมได้ด้วยศักยภาพที่มีอยู่ในตนเอง ทั้งนี้ผู้เขียนเชื่อว่าหาก ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาด้านการสื่อสารตามหลักพละ 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้เห็นถึง ความเชื่อในพลังอำนาจของตนเอง โดยเริ่มต้นจากการสื่อสารที่เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมั่นสื่อสารพลังบวก อยู่เสมอ มีสติในการเป็นผู้ส่งสารและรับสาร มีสมาธิในการรับฟังและใคร่ครวญ และใช้ภูมิปัญญาของตนมาสร้าง ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น จะทำให้ผู้สูงวัยเป็นผู้ทรงคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างให้สังคมเกิดสันติสุข

ยศวินต์ ศรีไชย (2566) การดำเนินชีวิตตามหลักพละ 5 ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินชีวิตตามหลักพละ 5 ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลาผู้ต้องขังเรือนจำ กลางสงขลา มีการดำเนินชีวิตตามหลักพละ 5 มีค่าแปลผลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านสมาธิ ความตั้งใจมั่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิริยะ ความเพียรต่อมาด้านศรัทธา ความเชื่อ ต่อมาด้านสติ ความระลึกรู้ได้ และด้านปัญญา ความรอบรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 2. ข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักพละ 5 ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา แบ่งเป็นปัญหาและแนวทางการส่งเสริมปัญหาที่มีข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ด้านปัญญา ความรอบรู้ และควรจัดกิจกรรมอบรม ให้ความรู้เรื่องศีลธรรมจริยธรรมหรือธรรมะเกี่ยวกับการใช้ หลักธรรมให้แก่ผู้ต้องขังเรือนจำมากขึ้น เพื่อให้เข้าใจหลักพละ 5 ที่ถูกต้อง และสามารถนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้ ผลการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ทุกท่านให้ความเห็นตรงกันว่าหลักธรรม พละ 5 นั้นเป็นหลักธรรมที่ผู้ต้องขังสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตภายในเรือนจำเรือนจำกลางสงขลาได้จริง มีประโยชน์โดยตรงต่อผู้ต้องขัง ควรสนับสนุนส่งเสริมหลักธรรมพละ 5 และ อาจมีการจัดโครงการอบรมให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการพัฒนาอุปนิสัย ด้านการฝึก อาชีพ เพื่อเป็นประโยชน์ของตัวผู้ต้องขังเอง เพื่อนร่วมสังคม เจ้าหน้าที่รวมถึงเรือนจำสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นสังคมที่ปกติ สงบสุข ภายใต้กฎหมาย การควบคุมของบ้านเมืองและ ยังส่งผลไปยังการนำไปใช้หลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษกลับไปสู่สังคมปกติได้อีกด้วย

สุบัณฑิต จันทรสวาท (2566) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-2019 (COVID-19) ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการนำนโยบายและแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนไปปฏิบัติ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก 2. ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่าขาดการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ประชาชนขาดรายได้หลักและรายได้เสริม มีปัญหาหนี้สินในระบบ และขาดการจัดการขยะติดเชื้อ และ 3. แนวทางการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่า ด้านสุขภาพกาย ควรมีการจัดทำข้อมูลสุขภาพด้านจิตใจ มีการเสริมสร้างกำลังใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และด้านสิ่งแวดล้อม เกิดการพัฒนากระบวนการจัดการขยะ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2555) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธธรรมของ ที่ปรากฏในหนังสือ การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธธรรม อธิบายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนที่แท้จริงต้องเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ จิตใจ และปัญญาอย่างสมดุล พระพุทธศาสนามองว่าปัญหาของสังคมจำนวนมากเกิดจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่ละเลยการพัฒนาด้านจิตใจและคุณธรรมของมนุษย์ ดังนั้น การพัฒนาที่ถูกต้องจึงควรส่งเสริมให้มนุษย์มีคุณธรรม มีสติ มีปัญญา และสามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างรู้คุณค่าและไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือธรรมชาติ นอกจากนี้ ท่านยังเสนอว่า การพัฒนาสังคมควรตั้งอยู่บนหลักของความพอประมาณ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ซึ่งจะนำไปสู่ความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาตามแนวพุทธธรรมจึงไม่เพียงมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมุ่งสร้างความสงบสุขทางจิตใจ ความเข้มแข็งของชุมชน และความยั่งยืนของสังคมในระยะยาว ดังนั้น แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธธรรมของพระพรหมคุณาภรณ์จึงเป็นแนวทางสำคัญที่เน้นการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณธรรมและปัญญา ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร (2554) แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมของ ที่ปรากฏในหนังสือ พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม อธิบายว่า พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสร้างสังคมที่สงบสุข การพัฒนาสังคมตามแนวพระพุทธศาสนาไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะความเจริญทางเศรษฐกิจหรือวัตถุเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจของมนุษย์ควบคู่กันไป นอกจากนี้ ท่านยังกล่าวว่า การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น การมีความเสียสละ การมีความสามัคคี และการมีความรับผิดชอบต่อ

ต่อส่วนรวม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและทำให้สังคมสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง อีกทั้ง แนวคิดดังกล่าวยังชี้ให้เห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล สมาธิ และปัญญา สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ เพราะช่วยให้บุคคลมีสติในการดำเนินชีวิต รู้จักควบคุมตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุข ความสามัคคี และความมั่นคงอย่างยั่งยืน

1.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ณัฐศิษฐ์ เตชาพิพัฒน์กุล (2566) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่อง การเสริมพลังอำนาจด้านการสื่อสารของผู้สูงอายุด้วยหลักพระ 5 ศีล การประยุกต์ใช้หลักพระ 5 ในการเสริมสร้างศักยภาพด้านการสื่อสารของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า หลักพระ 5 ซึ่งประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างพลังทางจิตใจและพัฒนาศักยภาพของบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การนำหลักพระ 5 มาประยุกต์ใช้ช่วยให้ผู้สูงอายุเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง (ศรัทธา) มีความพยายามในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร (วิริยะ) มีสติในการรับฟังและการแสดงความคิดเห็น (สติ) มีความมุ่งมั่นทางจิตใจและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ (สมาธิ) และสามารถใช้เหตุผลในการสื่อสารและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม (ปัญญา) ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักพระ 5 ไม่เพียงช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นอีกด้วย ดังนั้น หลักพระ 5 จึงถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างเหมาะสม

พระมหาเดชชต สิริญาณเมธี (เดชพงศ์) (2561) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเจดีย์ปล่อง ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเจดีย์ปล่องพบว่า 1) ด้านร่างกายของผู้สูงอายุเป็นไปตามความเสื่อมของร่างกาย ทำให้เจ็บป่วยและทำงานมากเกินไปและรับประทานอาหารตามใจตนเอง ควรหมั่นดูแลสุขภาพร่างกายอยู่เสมอและตรวจโรคประจำปีและฟังคำแนะนำของแพทย์ที่ให้ความรู้เสมอ 2) ด้านอารมณ์และจิตใจของผู้สูงอายุบางคนกลัวการถูกทอดทิ้งและการอยู่คนเดียว บางคนเป็นโรคซึมเศร้าทำใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ เวลาเหงาก็หาทางออกโดยฟังธรรมะและส่วนใหญ่มีความสุขจิตใจดี ร่าเริงและแจ่มใส 3) ด้านสังคมและครอบครัวของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม บางคนต้องทำงานดูแลครอบครัวและชอบ อยู่คนเดียวโดยไม่พึ่งลูกหลานและ 4) ด้านเศรษฐกิจ

และรายได้ ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้จากเงินบำนาญ การประกอบอาชีพ (เจ้าของกิจการหอพัก-ห้องเช่า) มีเบี้ยยังชีพและลูกหลานก็ยังส่งเงินมาให้ใช้จ่ายและเก็บออมไว้ใช้ในการทำบุญ เป็นต้นและ 2. หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุใน ชุมชนเจดีย์ปล่อง พบว่า 1) ด้านร่างกาย : ไตรลักษณ์ ร่างกายของตัวเองเมื่อเกิดขึ้น ตั้งอยู่แล้วต้องดับไปเป็นธรรมดา จึงต้องดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงาม ไม่ยึดมั่นถือมั่นในตัวตน และเห็นคุณค่าชีวิตที่ต้องอยู่ด้วยความไม่ประมาท 2) ด้านอารมณ์และจิตใจ บุญกิริยาวัตถุ 3 โดยการทำบุญจะช่วยส่งเสริมให้มีจิตใจดี รู้จักการให้ การเสียสละ ขจัดความโลภและนำความสุขมาให้ตนเอง 3) ด้านสังคมและครอบครัว สังคหวัตถุ 4 โดยการปฏิบัติ ตนให้ยิ้มแย้มแจ่มใส ตั้งใจสนทนา เจริญไฟเราะและสงเคราะห์เกื้อกูล และ 4) ด้านเศรษฐกิจและรายได้ : ทัศนคติที่มีต่อการประกอบอาชีพ รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ดีและใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็น ผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง

ขนิศร์ ขูเลื่อน (2561) การศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมกับการดำรงอยู่ของ พระพุทธศาสนาในเขตชายแดนใต้ : ศึกษากรณีพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ของชาวไทยพุทธซึ่งได้กำหนดไว้ 3 ด้านในงานวิจัยเรื่องนี้ คือ ด้านสังคมและการดำรงชีพ ด้าน วัฒนธรรมประเพณี และด้านการศึกษาทางพระพุทธศาสนาของชาวไทยพุทธ มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้สามารถดำรงอยู่ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งพระพุทธศาสนาเองก็มีส่วน สำคัญที่ทำให้ทั้ง 3 ด้านนี้ดำเนินไปได้เหมือนกันนั่นคือ ต่างก็อยู่ในฐานะเป็นปัจจัยหนุนเนื่องให้ต่าง ฝ่ายต่างอยู่ได้ จากการศึกษาถึงผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม ของชาวไทยพุทธยังพบอีกว่า ด้านสังคมและการดำรงชีพ ชาวไทยพุทธไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ ตามปกติ เช่นแต่ก่อน มีความหวาดระแวงถึงอันตรายจากการถูกทำร้าย ด้านวัฒนธรรมประเพณี พบว่าไม่สามารถจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีได้อย่างสะดวกไม่มีความมั่นใจในความปลอดภัย และด้าน การศึกษาทางพระพุทธศาสนาก็พบว่าเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ได้ส่งผลกระทบต่อ การศึกษา ทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการศึกษาสายพระปริยัติธรรมเป็นอย่างมาก สำนักเรียนหรือ โรงเรียนพระ ปริยัติธรรมต้องปิดทำการเพราะขาดผู้บวชเรียนด้วยเหตุที่มีความหวั่นเกรงถึงความปลอดภัยในชีวิต ในด้านแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ได้แบ่งเป็น 3 ด้าน คือด้านนโยบายของรัฐ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า รัฐมีนโยบายในการดูแลสวัสดิภาพของคนในพื้นที่ในระดับที่น่าพอใจ เช่น มีระบบรักษาความ ปลอดภัยให้กับชุมชนหรือกลุ่มคนที่มีความเสี่ยง มีสวัสดิการ มีการชดเชยแก่ผู้ประสบเหตุ เป็นต้น ในขณะที่ด้านกลุ่มชาวพุทธ ผลการวิจัยพบว่าชาวพุทธในพื้นที่ต้องการให้สังคมชาวไทยพุทธเองมี ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และรัฐควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือชาวพุทธอย่างเข้มข้น และด้านสุดท้ายคือด้านส่วนตัวผู้วิจัยที่มีความคิดเห็นว่าชาวไทยพุทธควรมีความกล้าหาญที่จะ แสดงออกทางสังคมเพื่อเรียกร้องความไม่เป็นธรรมที่เกิดกับกลุ่มตน ควรมีความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันในทุกกิจกรรม

กฤตสุชิน พลเสน (2563) การพัฒนาสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของวัดป่าอ้อพระเทพนิมิต งานวิจัยนี้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสังคมโดยใช้พุทธปรัชญา เช่น การปฏิบัติสมาธิและการเจริญสติ ที่วัดป่าอ้อพระเทพนิมิต จังหวัดอุดรธานี ผลลัพธ์แสดงถึงการสร้างความสามัคคีและความสงบในชุมชน ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านการปฏิบัติธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทคือกระบวนการสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกาย และสติปัญญา เป็นการพัฒนาให้บุคคลมีวุฒิภาวะเป็นผู้ใหญ่ รู้จักรับผิดชอบ มีศีลธรรมอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ อย่างเป็นปกติสุข 2. บทบาทการพัฒนาสังคมของวัดป่าอ้อพระเทพนิมิต อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่าเป็นวัดที่พัฒนาคนด้านร่างกาย จิตใจโดยมุ่งเน้นเรื่องการปฏิบัติอบรมสมาธิภาวนา และบทบาทในการพัฒนาสังคมทั้ง 6 ด้านซึ่ง เป็นไปตามกฎหมายของมหาเถรสมาคม 3. วิเคราะห์การพัฒนาสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของวัดป่าอ้อพระเทพนิมิต อำเภอกุดจับ จังหวัด อุดรธานี พบว่าวัดป่าอ้อพระเทพนิมิตมีบทบาทและหน้าที่เป็นไปตามหลักการแห่งพระธรรมวินัย และมีความ สอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคมชุมชนเมือง โดยเจ้าอาวาสได้ปฏิบัติหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม พระราชบัญญัติทั้ง 6 ด้านได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

นายศิริชัย เชื้อตาพระ (2563) การใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน ตำบลคำพิ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ผลการวิจัย พบว่า (1) ประชาชนรู้จักหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (2) ประชาชนมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต (3) แนวทางการใช้พระพุทธศาสนา มาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตมากที่สุด คือ แนวทางการใช้ศีล 5 รองลงมาคือ แนวทางการใช้หลักพรหมวิหาร 4 แนวทางการใช้ฆราวาสธรรม 4 และแนวทางการใช้สังคหวัตถุ 4 โดยผลการนำเอาแนวทางพระพุทธศาสนา มา เสริมสร้างคุณภาพชีวิตนั้นทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (4) ประชาชนนำเอาหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอทำให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิตห่างไกลจากอบายมุขทั้งหลายได้ (5) เมื่อมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในชีวิตประจำวันแล้วทำให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม ก่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้

พระเทพวัชรเมธี (2563) รายงานการวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพระ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30-60 ปี 1) การใช้หลักพระ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม คือ 1. ศรัทธาพระ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) 2. วิริยะพระ (ความเพียร กำลังการควบคุม ความเกียจคร้าน) 3. สติพระ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ) 4. สมาธิพระ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุม

การรอกแวกไขว้เขว ฟุ้งซ่าน) 5. ปัญญาพละ (ความรู้ การควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงม
งาย) 2) ผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ใน ชุมชนบ้านศาลาดิน ทำให้ประชาชนผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มี
บุคลิกภาพที่ดี ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมี สติปัญญาดี ที่จะทำภารกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงใน
ชีวิต ประชาชนมีความมานะบากบั่นเพียรพยายามกระทำหน้าที่การงานของตนให้สำเร็จ 3)
ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 หลายคนในชุมชนยังไม่มีความเข้าใจถึงความหมาย
ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่ได้นำไปประยุกต์ในการ
พัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชน ใน
เวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่
ปรึกษาในส่วนของการประยุกต์หลักธรรมที่ใช้ กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันใน
โอกาสต่อไป

เครือข่ายรณ เทพดำ (2565) การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชน ใน
ชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปปัญหา
และอุปสรรคของการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะเห็นได้ว่าประชาชนไม่ให้ความสำคัญในการเข้าร่วม
กิจกรรมต่าง ๆ ความไม่เสมอภาคในการอยู่ร่วมกันขาดคำแนะนำ เพื่อเสริมสร้างทักษะในด้านต่าง ๆ
และไม่มีการติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในชุมชน 2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านฉันทะ
(สุขภาพ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านวิริยะ (อารมณ์) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ 3. หน่วยงานภาครัฐ
หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ พัฒนาคุณภาพชีวิตและหลักพุทธ
ธรรมแก่ชุมชน โดยใช้แนวทางในการให้คำแนะนำ สนับสนุน ส่งเสริมและการอบรมเพิ่มพูนปัญญา
และคุณธรรม

เสาวลักษณ์ สมยา (2565) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลแวงน่าง
อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า 1. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความ
ต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอมะนัง จังหวัด
มหาสารคาม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความต้องการอยู่
ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน เรียงลำดับ จากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านสภาพร่างกายที่ดีด้าน
สภาพความเป็นอยู่ที่ดีและด้านสภาพ อารมณ์ที่ดีและมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน
เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม
และด้านการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง 2. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ
พัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม ที่สำคัญได้แก่
(1) หน่วยงาน ภาครัฐ อาสาสมัคร จิตอาสา ควรมีการลงพื้นที่ดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นประจำ (2)
ควรมีการเพิ่ม เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมากขึ้นจากเดิม ให้พอใช้จ่ายในปัจจุบัน (3) ควรมีการเปิดศูนย์การ

เรียนรู้ฝึกอาชีพ ให้ผู้สูงอายุและฝึกอบรมโครงการต่างๆ (4) ควรมีการจัดทำลานกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ ในการออกกำลังกายและใช้ทำกิจกรรมต่างๆ และ (5) ควรมีการเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุในชุมชนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องสุขภาพ

พระมหาบุญไทย ปุณณมโน (2565) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณภาพชีวิตของคนไทยจะมีความสุขได้นั้นจะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้มีความมั่นคงทั้งต่อตนเองครอบครัว และชุมชน สังคมด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต 4 ทาง คือ 1) ทางกาย 2) ทางจิตใจและอารมณ์ 3) ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และ 4) ทางปัญญา หลักพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่าหลักพุทธปรัชญาเถรวาทสำหรับส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยใช้หลักธรรม ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 กาวนา 4 และสังคหวัตถุ 4 นำมาบูรณาการ โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางกายนั้นใช้หลักธรรมได้แก่ กายสุจริต 3 วจีสุจริต 4 กายกาวนาและสีกาวนา การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางจิตใจและอารมณ์ใช้หลักธรรมได้แก่ มโนสุจริต 3 และจิตตกาวนา การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคม และสิ่งแวดล้อมใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางปัญญาใช้หลักธรรม ได้แก่ ปัญญาภาวนา การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่สองส่วนคือกายกับใจ หรือรูปกับนาม โดยมุ่งพิจารณาถึงความเป็นจริงของชีวิตตนเอง มุ่งฝึกฝนพัฒนา เพื่อเข้าถึงความสะอาด สว่าง สงบในชีวิต เข้าใจชีวิตตามความเป็นจริงของโลก แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น เป็นแนวความคิดแบบยั่งยืนควบคู่ไปกับการพัฒนาให้เกิดความสุขของตนและผู้อื่น องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ “HMEW Model” H= Healthiness หมายถึง มีสุขภาพดี มีร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม M= Mindfulness หมายถึง มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ มีอารมณ์ยิ้มแย้มแจ่มใส มีเหตุมีผลสามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่ใช้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล E= Environment หมายถึง มีสภาพสังคมสงบร่มเย็น และมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมสะอาดถูกสุขลักษณะ เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นสังคมแห่งคุณธรรม W= Wisdom หมายถึง มีความรอบรู้ในการดำเนินชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยและมีความสุขได้ สามารถพัฒนาตนเองและสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการเปลี่ยนแปลงของโลก และรู้เท่าทันตามความเป็นจริงของชีวิต

พระมหาปริณ วงศ์บางโพ (2566) บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษา โรงเรียนวัดแสงธรรมสุทธาราม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยจากทบทวนเอกสารและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า 1) ด้านการส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรม พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการหนุนนำส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดมีขึ้น ด้วยการเทศน์สอนหลักธรรม คำสอนต่าง ๆ นำหลักธรรม

ไปปรับใช้ในการนำชีวิต รวมทั้งพระสงฆ์ มีบทบาทในด้านการบ่มเพาะให้นักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษามีศีลธรรมในจิตใจ ใฝ่หาคุณความดี ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ชอบ 2) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ การเทศน์ของพระสงฆ์ช่วยปลูกฝัง ชัดเกลาคิดใจนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา พระสงฆ์ช่วยสนับสนุนด้านการศึกษาให้แก่ นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของการสอน ธรรมชาติส่วนใหญ่จะมีในวันพระ ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการศึกษาสงเคราะห์ที่ครอบคลุม นอกจากนี้ พระสงฆ์เป็นผู้รู้ ผู้มีคำสอน ช่วยส่งเสริมด้านการเรียนธรรมะและสามารถให้โอกาสนักเรียนในการ บวชเรียน และควรจัดให้มีการให้ความรู้ แก่นักเรียน ในด้านพระพุทธศาสนาและศีลธรรม อย่างน้อย สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 3) ด้านเครือข่ายความร่วมมือ กับชุมชน พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาร่วมกับ ชุมชนโดยรอบวัด เสมือนเป็นผู้นำให้กับชาวบ้าน หน่วยงานของรัฐจะให้ความสำคัญกับวัดและชุมชน เพื่อดึงดูดประชาชนบริเวณโดยรอบในการส่งเสริม ความร่วมมือระหว่างกัน เปรียบเสมือนการ ประสานความร่วมมือไม่ใช่ประสานประโยชน์ รวมถึง การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลายและ ทันสมัยมากขึ้น เนื่องจากการพัฒนาสัมพันธ์ ในแบบเดิม ๆ ไม่ดึงดูดความสนใจ ตัวอย่างเช่น เพลงของ วัด ควรนำเทคโนโลยีมาเผยแพร่ได้มากขึ้น เผยแพร่กิจกรรมการทำบุญให้บุคคลภายนอกได้รู้จัก และใกล้ชิดกับวัดมากขึ้น

ณัฐศิษฐ์ เตชาพิพัฒนกุล (2566) การเสริมพลังอำนาจด้านการสื่อสารของผู้สูงอายุด้วยหลัก พละ 5 บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอบริบทของผู้สูงอายุในสังคมไทยซึ่งกำลังจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่าง สมบูรณ์ แนวโน้ม จำนวนผู้สูงอายุที่สามารถทำประโยชน์ให้กับตนเองและสังคมมีให้เห็นมากขึ้น ดังจะ เห็นได้จากผู้สูงอายุบางกลุ่ม สามารถสื่อสารสร้างคุณค่าให้กับตนเองและสังคมได้ด้วยศักยภาพที่ มีอยู่ในตนเอง ทั้งนี้ผู้เขียนเชื่อว่าหาก ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาด้านการสื่อสารตามหลักพละ 5 ซึ่งเป็น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอนให้เห็นถึง ความเชื่อในพลังอำนาจของตนเอง โดยเริ่มต้นจากการ สื่อสารที่เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมั่นสื่อสารพลังบวก อยู่เสมอ มีสติในการเป็นผู้ส่งสารและรับ สาร มีสมาธิในการรับฟังและใคร่ครวญ และใช้ภูมิปัญญาของตนมาสร้าง ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น จะทำให้ผู้สูงวัยเป็นผู้ทรงคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งในการเสริมสร้างให้สังคมเกิดสันติสุข

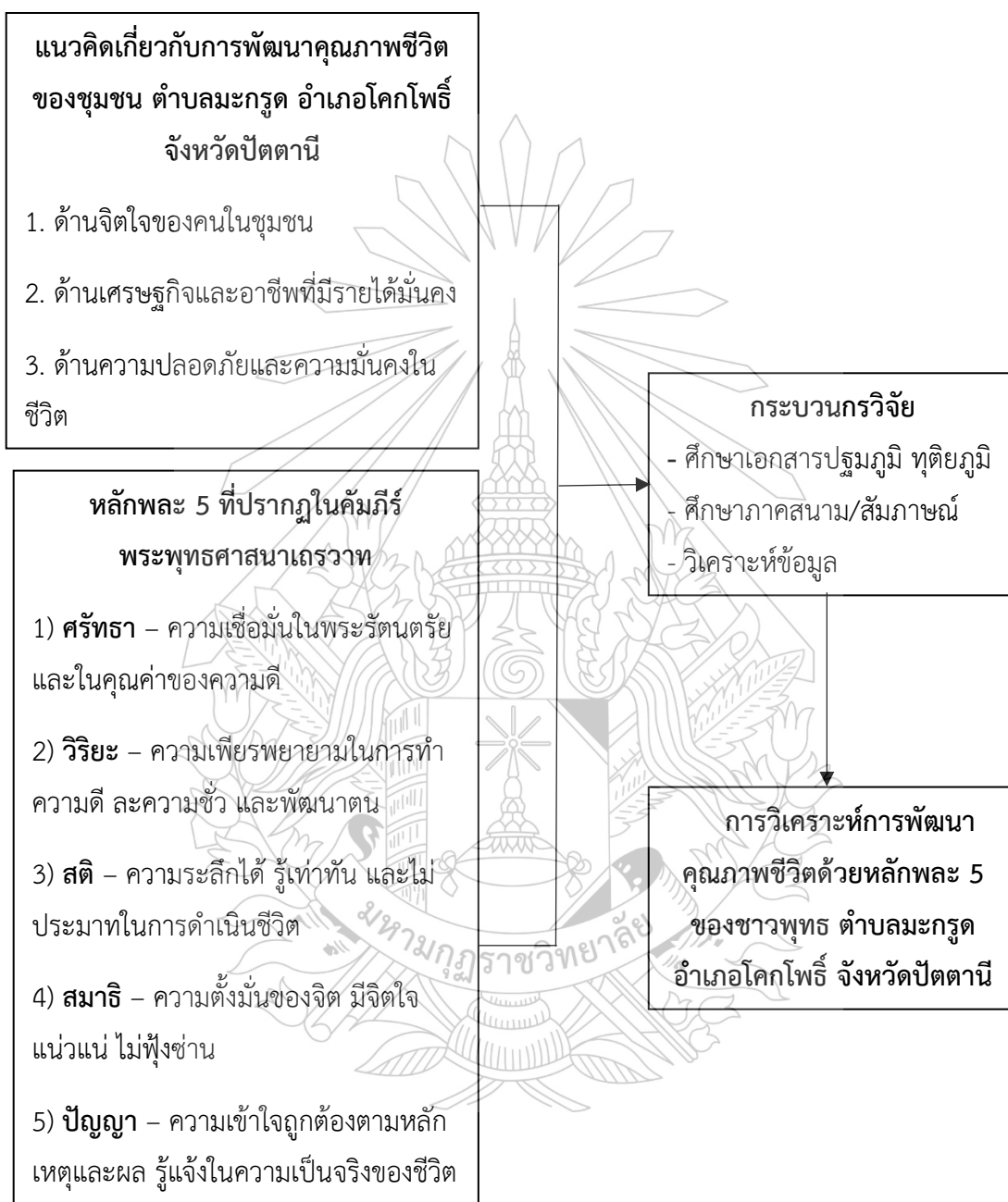
Beadle-Brown, J., Mansell, J., Whelton, B., Hutchinson, A., & Skidmore, C. (2008) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัย ศึกษาคุณภาพชีวิตของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่อาศัย อยู่ในสถานบริการที่อยู่นอกพื้นที่ชุมชนของตน โดยมีวัฏจักรผลลัพธ์ของการจัดบริการและ สภาพแวดล้อมต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลกลุ่มดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมี ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน รวมถึงการเข้าถึงบริการ สังคมที่เหมาะสม นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า การจัดบริการที่ให้ความสำคัญกับศักยภาพของบุคคล การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม และการสนับสนุนให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้

อย่างอิสระ มีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลให้ดีขึ้น ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลในสังคม ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชนจำเป็นต้องพิจารณาทั้งด้านสังคม จิตใจ และโอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติที่ครอบคลุมหลายด้าน และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพหุชนนั้นเน้นความสมดุลของชีวิตในทุกมิติ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนเมือง ชนบท โดยอาศัยหลักธรรมสำคัญ เช่น พละ 5 และเบญจศีลเบญจธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งเสริมความสงบสุขส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมสันติภาพและความยั่งยืนของสังคมในภาพรวมอีกด้วย แนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ คือ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในระบบการศึกษาไทยควรเริ่มต้นจากการพัฒนาภายในจิตใจของผู้เรียน โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เด็กและเยาวชนเผชิญกับแรงกดดันจากเทคโนโลยี สื่อสังคม และสิ่งเร้าต่าง ๆ ทำให้การปลูกฝังคุณธรรมจำเป็นต้องสอดคล้องกับบริบทของยุคสมัย ไม่ใช่เพียงการสอนแบบท่องจำหรือกิจกรรมเพียงผิวเผิน แต่ควรเน้นการสร้างกระบวนการคิด การสะท้อนตนเอง และการลงมือปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน แนวทางที่น่าสนใจ คือ การบูรณาการคุณธรรมเข้ากับการเรียนการสอนทุกวิชา ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในวิชาหน้าที่พลเมืองหรือศีลธรรม โดยครูควรเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามารถในการชี้แนะ สร้างแรงบันดาลใจ และให้โอกาสนักเรียนได้ฝึกคิดและตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมผ่านสถานการณ์จริง นอกจากนี้ โรงเรียนและครอบครัวควรร่วมมือกันอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเจริญเติบโตด้านคุณธรรมของเด็ก อีกหนึ่งประเด็นสำคัญ คือ การประเมินผลด้านคุณธรรมไม่ควรจำกัดแค่คะแนนหรือแบบสอบถามวัดผล แต่ควรใช้การสังเกตพฤติกรรม การสะท้อนความคิด และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นพัฒนาการอย่างแท้จริง แนวคิดทั้งหมดนี้จึงมุ่งไปสู่การพัฒนาคนที่มีคุณธรรมควบคู่กับความรู้ เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมในระยะยาว

1.8 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยหลักพระ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด 5 ด้าน ดังนี้

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.9 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพระ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอ โคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความชัดเจน และเกิดความเข้าใจตรงกันในความหมาย ของคำที่ใช้ ผู้วิจัยจึงได้นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาวะที่ดีขึ้นหรือความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้ว การพัฒนาจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ บุคคล

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง กระบวนการส่งเสริมและยกระดับชีวิตของบุคคลหรือกลุ่ม บุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สมดุล และมั่นคงทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

คุณภาพชีวิตของชุมชน หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีความสุขทั้งกายและใจ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม รวมทั้งการดำรงชีวิตอย่างมี ศีลธรรมและจิตใจสงบสุขตามหลักพระพุทธศาสนา 3 ด้าน ดังนี้

ด้านจิตใจของคนในชุมชน หมายถึง สภาพทางด้านอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก และ คุณธรรมของประชาชนในชุมชน ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข มีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสำนึกที่ดี และสามารถปรับตัวต่อปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ด้านเศรษฐกิจและอาชีพที่มีรายได้มั่นคง หมายถึง สภาพการประกอบอาชีพและฐานะ ทางเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนที่สามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีความมั่นคงทางการเงิน และสามารถพึ่งพาตนเองได้

ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชุมชน หมายถึง สภาพแวดล้อมและการดำเนิน ชีวิตของประชาชนที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน มีความสงบเรียบร้อย ปราศจาก อาชญากรรม ยาเสพติด และภัยคุกคามต่าง ๆ รวมทั้งมีความเชื่อมั่นในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง สันติสุข

หลักพระ 5 หมายถึง พลังทางจิตที่เป็นหลักธรรมในการพัฒนาตนเองในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยและในคุณค่าของความดี

วิริยะ หมายถึง ความเพียรพยายามในการทำ ความดี ละความชั่ว และพัฒนาตน

สติ หมายถึง ความระลึกได้ รู้เท่าทัน และไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

สมาธิ หมายถึง ความตั้งมั่นของจิต มีจิตใจแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน

ปัญญา หมายถึง ความเข้าใจถูกต้องตามหลักเหตุและผล รู้แจ้งในความเป็นจริงของชีวิต

ชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี หมายถึง พื้นที่ชุมชนเป้าหมายในการศึกษา ซึ่งมีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีความเหมาะสมในการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

บทที่ 2

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอ โคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในบทนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษา ค้นคว้าตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยการนำข้อมูลมารวบรวมและสรุปเป็นประเด็นสาระสำคัญ โดยลำดับเนื้อหาการนำเสนอเป็นหัวข้อ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
- 2.4 บริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
- 2.5 ศึกษาสภาพปัจจุบันของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
- 2.6 สรุป

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

ความสำคัญของการพัฒนา

1) ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการ (process) ที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชนจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการส่งเสริมให้ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญองค์การพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม (participation) ให้ครบทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมให้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมกำหนดแผนงาน โครงการ และ กิจกรรมในการพัฒนาชุมชนการลงมือปฏิบัติกิจกรรมในชุมชน ร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรม และ ร่วมสรุปบทเรียนที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรม เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น แนะนำสิ่งที่ดีไปปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป ประเด็นหลัก คือ ประชาชนในชุมชนนั้นต้องมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระในทุกขั้นตอนของการทำกิจกรรม เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging) ชุมชนของตนเอง (ณรัชชอร์ ศรีทอง, 2558: 34)

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 779) ได้ให้คำนิยามคำว่า “การพัฒนา” หมายถึง การทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงให้เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี การกระทำที่เป็นเหตุให้บางสิ่งบางอย่างเจริญเติบโตขึ้น หรือขยายออกเพื่อให้ดีขึ้นกว่าที่มีอยู่เดิม และ การพัฒนานั้นจะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือมนุษย์ก็ได้

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2553, หน้า 8) ได้กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการ (Process) ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคลเป้าหมายให้เกิดความเสมอภาค และ การกระจายอย่างเป็นธรรมทั้งด้านเศรษฐกิจ และ สังคม ที่เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนน้อยที่สุด ทั้งนี้ กระบวนการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสามารถจะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างบังเกิดผล

ประเวศ วะสี (2538, หน้า 55) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกันจะเห็นได้ว่านักวิชาการได้ให้ความหมายของชุมชนแตกต่างกันออกไปโดยอาจแบ่งได้ เป็น 3 แนวทาง คือ

1) ชุมชน หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กันตามบรรทัดฐานทางสังคมมีความผูกพันกัน และ มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับความหมายโดยรูปศัพท์ และ อาจหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีสายสัมพันธ์เดียวกัน เช่น ครอบครัว เผ่าชนต่าง ๆ ด้วย

2) ชุมชน หมายถึง พื้นที่หรือบริเวณทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคน เช่นละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นต้น

3) ชุมชน หมายถึง องค์การทางสังคมที่มีวัตถุประสงค์แนชัด และ รวมกันในระยะเวลานานพอสมควร จนเกิดระบบความสัมพันธ์และความผูกพันกันขึ้น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลพรรคการเมือง กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาสังคมเป็นกระบวนการ (Process) อันเป็นทั้งวิธีการ(Method) และยังเป็นทั้งโครงการหรือแผนการ (Program) อีกทั้งขบวนการ (Movement) อยู่ในตัวเสร็จซึ่งในหลักการดังกล่าว ก็เพื่อการพัฒนาให้คนในชุมชนมีคุณภาพ คุณธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคมด้วยกัน การพัฒนา จึงเป็นการวางแผน เพื่อหามาตรการให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่ไม่พึงปรารถนา โดยการชักชวนหรือกระตุ้น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ของประชากร เป้าหมาย โดยโครงการที่วางขึ้นนั้น เพื่อปฏิบัติการให้บรรลุผล ตามเป้าหมายด้วยกลวิธีการทำงานพัฒนาต่าง ๆ การพัฒนามีหลายอย่างกล่าว คือ มีทั้งการพัฒนาตน การพัฒนางาน และการพัฒนาองค์กร ดังนั้น ถ้าจะกล่าวถึง การพัฒนาโดยภาพรวมแบบไม่จำเพาะ

เจาะจงนั้น อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนา คือ การทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ แต่ในที่นี้ ได้จำเพาะเจาะจงว่า เป็นการพัฒนาสังคม ดังนั้น การพัฒนาส่วนมากเป็นการพัฒนา เพื่อที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาที่ดีขึ้น

2) ความสำคัญของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคมตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 เน้นการมุ่งสู่ "สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม" โดยลดความเหลื่อมล้ำทั้งด้านรายได้ ทรัพย์สิน และโอกาส ให้กลุ่มเปราะบางเข้าถึงการศึกษา และอาชีพที่มีคุณภาพ สร้างระบบหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมที่เข้มแข็ง และยกระดับการพัฒนาค้นให้มีทักษะและความรู้ที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) **สาระสำคัญ ดังนี้**

1) การลดความเหลื่อมล้ำและความเหลื่อมล้ำทางสังคม

มุ่งลดช่องว่างทางรายได้ ทรัพย์สิน และโอกาสในการแข่งขันของภาคธุรกิจ รวมถึงการกระจายโอกาสและความเจริญไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ประเทศไทยเผชิญมาอย่างต่อเนื่อง ความแตกต่างด้านรายได้ การเข้าถึงการศึกษา และบริการทางสังคมส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเปราะบาง เช่น ครอบครัวยากจน ผู้สูงอายุ คนพิการ และแรงงานนอกระบบ ปัญหาความยากจนไม่เพียงส่งผลในมิติรายได้ แต่ยังเป็นปัญหาข้ามรุ่นซึ่งถ่ายทอดจากพ่อแม่ไปสู่บุตรหลาน จนเกิดวงจรความยากจนที่ยากจะแก้ไข ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) จึงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการลดความเหลื่อมล้ำและการแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน

ประการแรก การลดความยากจนข้ามรุ่นเป็นเป้าหมายสำคัญที่แผนฯ กำหนดไว้ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการฝึกอาชีพ เพื่อให้เยาวชนจากครอบครัวยากจนสามารถก้าวพ้นข้อจำกัดของฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาไม่เพียงสร้างความรู้ แต่ยังเปิดโอกาสให้เข้าถึงงานที่มั่นคงและมีรายได้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังเน้นการพัฒนาทักษะอาชีพของแรงงาน โดยเฉพาะการ reskill และ upskill ให้สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจดิจิทัลและนวัตกรรม การสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) จะช่วยให้ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถพัฒนาศักยภาพตนเองและปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากรถือเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ ระบบคุ้มครองสังคมที่เข้มแข็งจะช่วยป้องกันไม่ให้ครัวเรือนตกสู่ความ

ยากจนจากวิกฤตต่าง ๆ เช่น โรคภัย ภาวะเศรษฐกิจถดถอย หรือภัยพิบัติ โดยแผนฯ ฉบับที่ 13 เน้นให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงโภชนาการและการศึกษา ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ คนพิการมีโอกาสทำงานและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเท่าเทียม และแรงงานนอกระบบมีระบบประกันสังคมหรือสวัสดิการรองรับ ระบบดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ที่เน้นให้ “ไม่มีใครไว้ข้างหลัง”

ประการที่สาม แผนฯ ฉบับที่ 13 ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนครัวเรือนเปราะบางให้สามารถสร้างรายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน แนวทางดังกล่าวประกอบด้วยการส่งเสริมโครงการเศรษฐกิจฐานราก เช่น วิสาหกิจชุมชน เกษตรยั่งยืน การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่ผู้มีรายได้น้อย ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือภายในชุมชนเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การสนับสนุนเช่นนี้ไม่เพียงช่วยแก้ปัญหาระยะสั้น แต่ยังสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชนสามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 1 ที่มุ่งขจัดความยากจนทุกรูปแบบภายในปี 2573

กล่าวโดยสรุป การลดความเหลื่อมล้ำและแก้ปัญหาความยากจนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เป็นยุทธศาสตร์ที่บูรณาการทั้งการศึกษา การสร้างงาน ระบบคุ้มครองทางสังคม และการเสริมพลังชุมชน เพื่อขจัดวงจรความยากจนอย่างยั่งยืน หากดำเนินการได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะทำให้ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางสามารถพึ่งพาตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสังคมไทยสามารถก้าวสู่การพัฒนาที่สมดุลและเท่าเทียมในอนาคต

2) การส่งเสริมกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาส

สนับสนุนให้กลุ่มเปราะบาง เช่น เด็กและเยาวชนจากครัวเรือนยากจน สามารถเข้าถึงการศึกษาและพัฒนาทักษะอาชีพที่มีคุณภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาคะยากจนข้ามรุ่นและให้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการดูแลและส่งเสริมกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่มักถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชนจากครัวเรือนยากจน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือแรงงานนอกระบบ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทำให้คนกลุ่มนี้ไม่สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาทักษะ และบริการพื้นฐานอย่างเท่าเทียม ผลลัพธ์คือการขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองและความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในความยากจนข้ามรุ่น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) จึงให้ความสำคัญกับการ สนับสนุนให้กลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนจากครัวเรือนยากจน สามารถเข้าถึงการศึกษาและการพัฒนาทักษะอาชีพที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างโอกาสใหม่ ๆ ในชีวิต การศึกษาเป็น

เครื่องมือที่ทรงพลังในการยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำ เพราะทำให้เยาวชนได้รับความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มั่นคงและมีรายได้ที่เพียงพอ การพัฒนาทักษะอาชีพยังช่วยเสริมศักยภาพในการประกอบอาชีพอิสระหรือสร้างธุรกิจของตนเอง อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและการขจัดความยากจนในระยะยาว

นอกจากนี้ การส่งเสริมกลุ่มเปราะบางยังต้องครอบคลุมการสนับสนุนทางสังคมอื่น ๆ เช่น การให้ทุนการศึกษา ทุนฝึกอาชีพ และโครงการเสริมสร้างทักษะชีวิต เพื่อให้เยาวชนสามารถพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ การดูแลด้านสุขภาพและโภชนาการที่เหมาะสมก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญ เพราะจะทำให้เด็กและเยาวชนมีร่างกายและจิตใจพร้อมต่อการเรียนรู้และพัฒนาในทุกมิติ

แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยเฉพาะ SDG 1 ขจัดความยากจน, SDG 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ, และ SDG 10 ลดความเหลื่อมล้ำ การสนับสนุนกลุ่มเปราะบางให้เข้าถึงการศึกษาและทักษะอาชีพจึงไม่เพียงช่วยลดความยากจนข้ามรุ่น แต่ยังเป็นการลงทุนเพื่ออนาคตของประเทศในการสร้างพลเมืองที่มีศักยภาพและพร้อมขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ความยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนจากครัวเรือนยากจน เป็นภารกิจที่สำคัญของการพัฒนาสังคมไทยในระยะยาว หากสามารถจัดให้เข้าถึงการศึกษาและทักษะอาชีพที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง จะช่วยสร้างความเท่าเทียมทางโอกาส ลดวงจรความยากจน และนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพเต็มที่ พร้อมเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศต่อไปในอนาคต

3) การพัฒนาหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคม

สร้างระบบที่เข้มแข็งและบูรณาการ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตและให้ความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสมแก่คนทุกกลุ่ม

ความมั่นคงในชีวิตของประชาชนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ การที่คนในสังคมทุกกลุ่มมีหลักประกันทางสังคมและได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสม ย่อมช่วยลดความเปราะบางต่อปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ โรคภัย ภัยพิบัติ หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอดีต ระบบสวัสดิการและความคุ้มครองทางสังคมของไทยยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการเข้าถึงของแรงงานนอกระบบ ผู้สูงอายุ และกลุ่มเปราะบางอื่น ๆ ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้เต็มที่ ดังนั้น การสร้างระบบหลักประกันที่เข้มแข็งและบูรณาการจึงเป็นแนวทางสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 เน้นการพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมที่ ครอบคลุมและเพียงพอ สำหรับคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้มีรายได้น้อย รวมถึงแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม เช่น การศึกษา การสาธารณสุข และสวัสดิการด้านรายได้ เพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ระบบหลักประกันที่มีประสิทธิภาพต้องไม่เพียงเป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า แต่ควรทำหน้าที่เป็น “ตาข่ายนิรภัยทางสังคม” (social safety net) ที่ช่วยป้องกันไม่ให้ครัวเรือนตกสู่ความยากจนเมื่อเผชิญวิกฤต เช่น โครงการเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดที่ช่วยลดภาระครอบครัว โครงการบำนาญผู้สูงอายุที่สร้างความมั่นคงหลังวัยทำงาน หรือระบบประกันสังคมที่ช่วยดูแลแรงงานเมื่อเจ็บป่วย ว่างาน หรือเข้าสู่วัยเกษียณ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นมาตรการที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่ประชาชนทุกกลุ่ม

นอกจากนี้ การบูรณาการระบบหลักประกันยังต้องเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ เช่น การเชื่อมโยงฐานข้อมูลประชาชนเพื่อระบุและช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางอย่างตรงจุด การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้าถึงบริการสังคมได้ง่ายขึ้น และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชนในการสร้างกลไกคุ้มครองที่ยั่งยืน

แนวทางนี้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยเฉพาะ SDG 1 ขจัดความยากจน, SDG 3 การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี, และ SDG 10 ลดความเหลื่อมล้ำ (United Nations, 2015) การสร้างระบบคุ้มครองทางสังคมที่เข้มแข็งจึงไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงต่อความยากจน แต่ยังเป็นการลงทุนเชิงสังคมที่ทำให้ประชาชนมีศักยภาพพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มุ่งสร้างระบบที่ครอบคลุม เพียงพอ และบูรณาการ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตของประชาชนไทยทุกคน การทำให้คนทุกกลุ่มได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคมที่เข้มแข็ง และนำประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

4) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่

พัฒนาคนให้มีทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เพื่อให้พร้อมสำหรับตลาดแรงงาน

ในศตวรรษที่ 21 โลกเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรม และโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการบุคลากรที่ไม่เพียงมีความรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องมีทักษะรอบด้านเพื่อปรับตัวได้กับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ระบบอัตโนมัติ หรือเศรษฐกิจดิจิทัล การพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)

แผนฯ ฉบับที่ 13 กำหนดให้การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ต้องครอบคลุมทั้ง ทักษะด้านเทคโนโลยี (Digital and Technology Skills), ทักษะทางพฤติกรรม (Behavioral and Soft Skills) และ คุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม (Social and Civic Values) เพื่อให้คนไทยพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีการแข่งขันสูงและมีพลวัตอย่างต่อเนื่อง

ประการแรก ทักษะด้านเทคโนโลยี มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเศรษฐกิจในปัจจุบันขับเคลื่อนด้วยดิจิทัลและนวัตกรรม การพัฒนาทักษะดิจิทัล เช่น การใช้ข้อมูล (data literacy), ปัญญาประดิษฐ์, โปรแกรมมิ่ง และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูง จะทำให้แรงงานสามารถทำงานในอุตสาหกรรมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันยังช่วยให้ผู้ประกอบการรายย่อยและแรงงานทั่วไปสามารถใช้เทคโนโลยีในการสร้างรายได้และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ประการที่สอง ทักษะทางพฤติกรรมและทักษะอ่อน (soft skills) เช่น การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และความสามารถในการปรับตัว ล้วนเป็นทักษะที่ตลาดแรงงานในอนาคตต้องการมากขึ้น งานวิจัยหลายฉบับชี้ว่า ทักษะเหล่านี้เป็นตัวกำหนดความสำเร็จของบุคคลในโลกการทำงานยุคใหม่พอ ๆ กับทักษะเชิงวิชาการหรือเทคโนโลยี

ประการที่สาม คุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เช่น ความรับผิดชอบ คุณธรรม จริยธรรม จิตสาธารณะ และการเคารพกติกาสังคม เป็นพื้นฐานในการสร้างพลเมืองที่ดีและสังคมที่เข้มแข็ง การพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) โดยเฉพาะ SDG 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ และ SDG 8 การทำงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะการพัฒนาคนให้มีทั้งทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมจะช่วยยกระดับคุณภาพแรงงาน เพิ่มผลิตภาพ และขับเคลื่อนประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 13 ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเรียนรู้เชิงวิชาการ แต่เป็นการบูรณาการทั้งทักษะเทคโนโลยี ทักษะพฤติกรรม และคุณลักษณะทางสังคม เพื่อสร้างกำลังแรงงานที่มีคุณภาพพร้อมเผชิญความท้าทายในอนาคต หากสามารถดำเนินการได้จริง จะทำให้คนไทยมีความพร้อมเต็มที่ในการแข่งขันบนเวทีโลก และทำให้สังคมไทยเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

5) การสร้างสังคมแห่งโอกาส

กระจายโอกาสให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะในด้านการศึกษาและการสร้างอาชีพ

การพัฒนาประเทศให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนจำเป็นต้องสร้าง “สังคมแห่งโอกาส” ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเองได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม หรือภูมิศาสตร์อย่างไร แนวคิดดังกล่าวถือเป็นหัวใจสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม

หนึ่งในกลไกสำคัญของการสร้างสังคมแห่งโอกาสคือ การกระจายการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม เพราะการศึกษาถือเป็นรากฐานของการพัฒนาคนและการยกระดับคุณภาพชีวิต การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนจากทุกครัวเรือน โดยเฉพาะครัวเรือนยากจนและกลุ่มเปราะบาง สามารถเรียนหนังสือได้อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ จะช่วยแก้ไขปัญหาคะแนนต่ำและทำให้พวกเขาสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ยังรวมถึงการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

อีกประเด็นสำคัญคือ การสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ เช่น การสนับสนุนการฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานยุคใหม่ การขยายโอกาสให้แรงงานนอกระบบและชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและเทคโนโลยี ตลอดจนการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรในชุมชนมาเพิ่มมูลค่า ทั้งหมดนี้จะทำให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

นอกจากนี้ การสร้างสังคมแห่งโอกาสยังหมายถึง การเข้าถึงบริการพื้นฐานและสวัสดิการทางสังคมอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นบริการสาธารณสุข ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย หรือการดูแลผู้สูงอายุ และผู้พิการอย่างมีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกจำกัดด้วยความยากจนหรือข้อจำกัดทางสังคม

แนวทางนี้สอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะ SDG 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ, SDG 8 การทำงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ, และ SDG 10 การลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างสังคมแห่งโอกาสจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของความเสมอภาคทางสังคม แต่ยังเป็นการลงทุนเชิงกลยุทธ์ที่สร้างทุนมนุษย์คุณภาพ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในอนาคต

กล่าวโดยสรุป การสร้างสังคมแห่งโอกาสตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 มุ่งเน้นการกระจายโอกาสด้านการศึกษา การสร้างอาชีพ และการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หากสามารถดำเนินการได้จริง จะทำให้สังคมไทยมีความเข้มแข็ง ลดความเหลื่อมล้ำ และก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

6) การบูรณาการมิติความยั่งยืน

การพัฒนาสังคมมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิด Resilience (ล้มแล้วลุกไว) และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)

การพัฒนาสังคมไม่สามารถมองแยกออกจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้ เพราะทั้งสามด้านมีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน หากมุ่งเน้นการพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงอีกสองด้าน ย่อมนำไปสู่ความไม่สมดุลและปัญหาตามมา เช่น การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) จึงให้ความสำคัญกับการบูรณาการมิติความยั่งยืน โดยยึดทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เดินหน้าไปพร้อมกัน

หัวใจสำคัญของการบูรณาการความยั่งยืนคือการน้อมนำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางกำกับการพัฒนา ปรัชญานี้เน้นความพอประมาณ มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกัน โดยมีคุณธรรมและความรู้เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน แนวทางดังกล่าวช่วยให้การพัฒนาไม่เร่งรัดจนเกินไป และสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างสมดุล ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ชีวภาพ และสีเขียว (BCG Economy) ที่ประเทศไทยกำลังขับเคลื่อน

นอกจากนี้ การสร้าง Resilience หรือความสามารถในการล้มแล้วลุกไว เป็นอีกมิติสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะสังคมไทยเผชิญความเสี่ยงและความไม่แน่นอนหลากหลาย ทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ โรคระบาด และวิกฤตเศรษฐกิจโลก การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและระบบสังคมให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและฟื้นตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ประเทศพัฒนาต่อไปได้โดยไม่สะดุด

แนวทางนี้ยังสอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของสหประชาชาติ โดยเฉพาะ SDG 1 จัดความยากจน, SDG 8 การทำงานที่มีคุณค่า และการเติบโตทางเศรษฐกิจ, SDG 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน, และ SDG 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การบูรณาการมิติเหล่านี้ทำให้การพัฒนาไม่ใช่เพียงการเพิ่มผลผลิตหรือรายได้ แต่ยังเป็นการสร้างสังคมที่มีคุณภาพ มีความสมดุล และพร้อมรับมืออนาคต

กล่าวโดยสรุป การบูรณาการมิติความยั่งยืนตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 คือการพัฒนาในเชิงรุกที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเสริมสร้าง Resilience และการบรรลุ SDGs หากสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยจะสามารถพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนได้ในระยะยาว

ในการพัฒนาสังคม คำว่า “สังคม” (Society) เมื่อวิเคราะห์โดยรูปศัพท์ มาจากคำในภาษาบาลีสองคำมารวมกันคือ คำว่า “สัง” (ส) แปลว่า ด้วยกันพร้อมกัน (ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Together) กับคำว่า “คม” (อ่านว่า คมะ) แปลว่า ไปดำเนินไปเมื่อรวมเข้าด้วยกันเป็น “สังคม” (สังคม) แปลว่า การเกี่ยวข้องการเป็นไปรวมกันการรวมกันการอยู่รวมกันการคบค้าสมาคมกัน ความสามัคคี ให้ความหมาย ของสังคมไว้ว่า หมายถึง คนจำนวนหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน เช่น สังคมชนบทวงการ หรือสมาคมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น สังคมชาวบ้านที่เกี่ยวกับการพบปะสังสรรค์ หรือชุมชน เช่น วงสังคม งานสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 779)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2538) ได้แยกแยะ ความหมายของการพัฒนาสังคม ออกเป็น 2 ด้านคือ การพัฒนาสังคมในความหมายของงาน และความหมายของหลัก และวิธีการทำงานโดยได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาสังคม ในความหมายของงานก็คือ การกระทำให้เกิดสิ่งของต่าง ๆ หมายความว่า การกระทำใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุสิ่งของทั้งที่สามารถมองเห็นจับต้องได้ และที่สังเกตได้ เช่น การสร้างถนน ขุดบ่อน้ำ สร้างทำนบเหมืองฝาย สร้างโรงเรียน สถานีนอนามัย ไฟฟ้าประปา ให้มีขึ้นใน

สังคม ตลอดจนการพัฒนาจิตใจเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติค่านิยม และพฤติกรรมของคนในสังคม จนสามารถรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรที่แน่นแฟ้น โดยไม่คำนึงว่าประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการหรือไม่

2. การพัฒนาสังคม ในความหมายของหลัก และวิธีการทำงาน หมายถึง การที่ประชาชนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการสร้างงาน หรือสิ่งของถาวรวัตถุ และองค์กรต่าง ๆ ของประชาชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องเป็นผู้ริเริ่มพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ดังนั้น ในความหมายนี้ การพัฒนาสังคมจะมีลักษณะเป็นงานที่เป็นความคิดริเริ่มของประชาชนกระทำโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งหัวใจของการพัฒนาสังคมอยู่ที่การเสียสละยินยอมพร้อมใจกันของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ในผลงานที่เกิดจากการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยมีได้มุ่งหวังค่าตอบแทนเป็นเงินทองแต่หวังผลของงานที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกิจกรรมนั้นเป็นสำคัญ

คำว่า “การพัฒนาสังคม” หมายถึง การกระทำเพื่อมุ่งปรับปรุงส่งเสริมให้คนที่อยู่ร่วมกันมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งในด้านวัตถุ และจิตใจอันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันนั้น มีความเจริญรุ่งเรือง และสงบสุขแต่การที่บุคคลจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข จะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน อย่างน้อยที่สุด จะต้องมียุติปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ดีพอสมควร กล่าวคือ มีที่อยู่อาศัย มีอาหารเพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ มีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสมควรแก่สภาพ และฐานะ เวลาเจ็บป่วยควรจะได้รับ การรักษาพยาบาล มีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพียงพอ แก่ค่าใช้จ่ายในการครองชีพ มีความรักใคร่สมานสามัคคีกัน ของสมาชิกในสังคม และปราศจากภัยคุกคาม จากโจรผู้ร้าย สิ่งเหล่านี้ จะเกิดมีขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยอาศัย วิธีการทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเข้าช่วย เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การพัฒนาสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของบุคคลภายในสังคม การพัฒนาสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ ทางสังคมที่มีต่อกันภายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในแง่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือผลประโยชน์ส่วนตน ถ้ามองในแง่นี้ การพัฒนาสังคมก็เท่ากับการพัฒนาประเทศ การพัฒนาสังคมก็มุ่งที่การพัฒนาด้านการศึกษา และด้านอื่น ๆ นอกเหนือเศรษฐกิจ และการเมือง การพัฒนาสังคมมีขอบเขตกว้างขวาง เพราะปัญหาของสังคมมีมาก และสลับซับซ้อนการแก้ปัญหาสังคมจึงต้องทำอย่างรอบคอบ และต้องอาศัยความร่วมมือกันของบุคคลจากหลาย ๆ ฝ่าย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในสังคมนั้น ๆ จะต้องรับรู้พร้อมที่จะให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเข้ามามีส่วนร่วมด้วยเสมอการพัฒนาสังคม จึงต้องเป็น

ทั้งกระบวนการ วิธีการ กรรมวิธีเปลี่ยนแปลง และแผนการดำเนินงาน สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่่มุ่งที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พัฒนา เพราะการพัฒนาเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี โดยอาศัยความพยายามความก้าวหน้าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบ ดังนั้น ทุกสังคมจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิจ และมุ่งที่จะปรับปรุงให้เกิดความก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง

3) หลักสำคัญของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของสังคม จากสภาพที่เป็นจริงอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนาไม่ดั่งใจ) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนาที่ดั่งใจ และเจริญ) กล่าวคือ เป็นการจูงใจ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ ในสังคม จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไปสู่สภาพที่พึงปรารถนา อันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ การพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมโดยมีการวางแผน (Planned community change) ลักษณะการพัฒนาสังคม คือ การพัฒนาคน ให้มีความสามารถในการคิด ตัดสินใจ การกระทำ การรับผิดชอบร่วมกัน ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคมรวม และยังเป็นกระบวนการ (Process) ทำงานอย่างหนึ่ง และเป็นกลยุทธ์ ๆ หนึ่ง (Strategy) ซึ่งมีจุดหมายปลายทางสูงสุด อยู่ในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และคุณธรรม

4) หลักการพัฒนาสังคม

สนธิยา พลศรี (2547) การพัฒนาสังคม เป็นเพียงหลักการเท่านั้นซึ่งทางองค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาสังคมไว้ 10 ประการ คือ

1. โครงการพัฒนาสังคม จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการอันแท้จริงของประชาชนเริ่มจากโครงการง่าย ๆ ก่อนแล้วค่อย ๆ ไปสู่โครงการที่ยากขึ้น
2. โครงการพัฒนาสังคมนั้น จะต้องเป็นโครงการอเนกประสงค์ คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขปัญหาของสังคม หรือปรับปรุง ความสุขความเจริญได้ในหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กัน
3. การพัฒนาสังคมนั้น จะต้องเริ่มการดำเนินการ เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติประชาชนพร้อม ๆ กับการพัฒนาสังคม หรือพร้อม ๆ กับการดำเนินการของสังคม
4. ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในโครงการพัฒนาสังคมอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการสร้างพลังสังคม และจัดรูปสถาบัน หรือหน่วยงานบริหารงานของประชาชนขึ้น
5. ต้องแสวงหาผู้นำในท้องถิ่น และพัฒนาคุณลักษณะของกิจกรรม และความจำเป็นของสังคม

6. ให้สตรี และเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในโครงการให้มากที่สุด เพราะสตรี มีบทบาทสำคัญ ต่อการขยายตัวของงาน และแนวความคิดต่าง ๆ ส่วนเยาวชนสามารถเป็นกำลังรับช่วงงาน และขยายผลงานได้ เป็นอย่างดี

7. รัฐบาลจะต้องจัดบริการ ไว้ให้พร้อม เพื่อสนับสนุนงาน และเป็นหลักประกันในประสิทธิภาพของผลงาน และเป็นกำลังใจให้แก่ประชาชน

8. ต้องมีการวางแผน เพื่อการพัฒนาสังคม ตั้งแต่ระดับประเทศ ถึงระดับท้องถิ่น และการบริหารในทุกระดับ จะต้องมีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

9. ในการดำเนินงาน ในการพัฒนาสังคมนั้น ควรสนับสนุนให้องค์การ ของเอกชนองค์กร อาสาสมัครต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

10. ในการวางแผนการพัฒนาสังคมนั้น ต้องมีการวางแผน ให้มีการพัฒนา หรือความเจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ระดับกับทุกส่วนของประเทศ

หลักการพัฒนาสังคม ถือ เป็นแม่แบบของการพัฒนาชุมชน ในทุกแง่มุม จากการสรุปไว้ 10 ข้อ ดังกล่าวนี จะเห็นได้ว่า ครอบคลุมถึง การวางแผนการพัฒนาสังคมอย่างครบถ้วน

5) เป้าหมายของการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคม ต้องมีเป้าหมายที่สำคัญ ในการดำเนินงาน จึงนำเสนอนักวิชาการทาง สังคมศาสตร์ด้านการพัฒนาไว้ คือ

จิรพรรณ กาญจนจิตรา (2544) กล่าวถึง การพัฒนาสังคมว่า เป้าหมายสุดยอด(Ultimate goal) คือ การพัฒนาคน โดยมุ่งให้คนในสังคมมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจของตนเอง ในการที่จะปรับปรุงสร้างสรรค์ความเจริญ ให้แก่สังคมบนพื้นฐานของการป

สุเทพ เชาวลิขิต (2524) กล่าวว่า กรมการพัฒนาสังคม มีเป้าหมายในการพัฒนาสังคมอยู่ 5 ประการ คือ

1. เร่งการเพิ่มผลผลิตเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายของสังคม
2. ปรับปรุงส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น
3. ปรับปรุงส่งเสริมอนามัย และสุขภาพ
4. ส่งเสริมการศึกษา และวัฒนธรรมตลอดทั้งให้เรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็น

5. พัฒนาประชาชน ให้ใช้เวลาว่าง ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม จากเป้าหมายของการพัฒนาสังคม ให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพสมบูรณ์นั้น ต้องพัฒนาทั้งคน และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

สรุปได้ว่า เป้าหมายของการพัฒนาสังคม มีเป้าหมายอยู่สองประการ กล่าวคือ ประการแรก เป็นการพัฒนาตนเอง คือ ก่อนที่จะมีการพัฒนาสิ่งอื่น หรือสิ่งนอกเหนือจากตัวตน จำเป็นต้องมีการพัฒนาโดยเริ่มต้นที่ตนเองก่อน เพราะถ้าตนเองมีการพัฒนาแล้ว การที่จะพัฒนาสิ่งอื่น ก็จะสามารถดำเนินไปได้ โดยไม่ยาก ประการที่สอง เป็นการพัฒนาสิ่งทีนอกเหนือจากตัวเอง กล่าว คือบุคคลอื่น สังคม สิ่งของ หรือแม้แต่กฎระเบียบแบบแผน และอีกจำนวนมาก ที่ต้องมีการพัฒนาดังนั้น ถ้ามีการพัฒนา ทั้งตนเอง และสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ย่อมจะทำให้การพัฒนา เป็นสิ่งที่สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี เหล่านี้ คือ เป้าหมายของการพัฒนา

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความหมายทั่วไปเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต การประเมินคุณภาพชีวิตแห่งองค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตในลักษณะที่เป็นการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลตามบริบทของวัฒนธรรม และระบบค่านิยม ซึ่งสัมพันธ์กับเป้าหมายความคาดหวัง และมาตรฐานที่ตนตั้งใจไว้ คุณภาพชีวิตมีโครงสร้างหลากหลายมิติโดยจะมีความเกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ ด้านจิตใจด้านสังคม สิ่งรับรู้ทางด้านจิตใจซึ่งมีผลสุขภาพกาย และใจที่ดี

2.2.1 ความหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมาย คุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะที่เด่นชัดของบุคคลในความเป็นอยู่

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2556) ได้อธิบายความหมายของคุณภาพชีวิตว่า คือ ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลที่ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานที่พอเพียง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของแต่ละบุคคล ทั้งด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด เศรษฐกิจ ส่วนบุคคล หรือครอบครัวเป็นบุคคลที่รู้จักตนเองเพื่อแผ่ผู้อื่นมองโลกในแง่ดีมีความเชื่อมีสัมพันธภาพที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

องค์การอนามัยโลก (WHO) (1995) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสถานะในชีวิตของพวกเขาภายใต้บริบทของวัฒนธรรม และความหมายของระบบในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ และจะสัมพันธ์กับเป้าหมายความคาดหวังมาตรฐานของสังคม และสิ่งอื่น

ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาเป็นแนวความคิดที่กว้างเต็มไปด้วยความซับซ้อนครอบคลุมในแง่ขององค์ประกอบใน 4 มิติ คือ มิติด้านสุขภาพกาย มิติด้านสุขภาพจิต มิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และมิติด้านสภาพแวดล้อม

องค์การยูเนสโก (UNESCO) (1993) ได้นิยามคำว่า คุณภาพชีวิตหมายถึง ความรู้สึกของการอยู่อย่างพอใจมีความสุขระดับความเป็นอยู่ในสังคม และระดับความพอใจในองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญต่อความต้องการของบุคคล หรือในฐานะส่วนหนึ่งของมนุษย์

ศิริ ฮามสุโพรี่ (2543) กล่าวถึงคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระ และไม่ก่อให้เกิดปัญหากับสังคมเป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สามารถดำรงชีวิตที่ขอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่

กันตยา มานะกุล (2550) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตหมายถึง ความพึงพอใจในชีวิตที่เป็นสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมีชีวิตอยู่ในสังคม และสภาพแวดล้อมที่ดี มีการพักผ่อนหย่อนใจที่เพียงพอ มีความพร้อม และสามารถที่จะดำรงสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และปัญหาที่สลับซับซ้อนได้ และสามารถดำเนินชีวิตด้วยวิธีการที่ขอบธรรมเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนพึงประสงค์ภายใต้เครื่องมือ และทรัพยากรที่มีอยู่

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และ คนอื่น ๆ (2540) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดีมีความสุข และความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคมเป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคมสิ่งแวดล้อมภายใต้วัฒนธรรมค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน

นิศารัตน์ ศิลปะเดช (2540) ได้สรุปไว้ว่า คุณภาพชีวิตหมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่บุคคลเกิดความสุขทั้งทางร่างกาย และจิตใจอันเนื่องมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ อย่างพอเพียง และเหมาะสมสำหรับด้านความสุขทางกายที่ก่อให้เกิดความพอใจ คือลักษณะที่บุคคลมีสิ่งต่าง ๆ สสนองความต้องการทางด้านร่างกายอย่างเหมาะสมกับสภาพ และฐานะของตนซึ่งได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนความสุขทางจิตใจที่จะช่วยให้บุคคลพอใจนั้น คือ ลักษณะที่บุคคลมีความรักความอบอุ่น และ

ความมั่นคงในจิตใจได้รับการยอมรับ และยกย่องจากผู้อื่นเกิดความภาคภูมิใจ และการนับถือตนเอง คิด และทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นเป็นต้น

คำตัน บุญมณี (2545) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตหมายถึง การที่บุคคลมีสุขภาพกาย และจิตที่ดีอันเนื่องมาจากการได้รับการตอบสนองในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย และจิตใจโดยความต้องการทางร่างกายได้แก่ การมีอาหารบริโภคในจำนวนที่เพียงพอทำให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ มีที่อยู่อาศัยที่คงทนแข็งแรงถูกสุขลักษณะ มีเครื่องนุ่งห่มตลอดปี (โดยเฉพาะฤดูหนาว) มีการศึกษาสำหรับด้านจิตใจได้แก่ การมีอาชีพมั่นคงมีรายได้พอเพียง มีบริการด้านสาธารณสุขบริโภค มีโอกาสสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน มีการคมนาคมที่สะดวก มีอิสระ (ในกรอบของกฎหมาย และเป็นธรรม) มีนันทนาการ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

สุภาส เครือเนตร (2541) กล่าวว่า การที่จะพัฒนาชีวิตให้มีคุณภาพได้สำเร็จนั้นต้องพัฒนาหลาย ๆ ด้านประกอบกัน การมุ่งพัฒนาชีวิตด้วยกระบวนการศึกษาเพื่อหวังสร้างโอกาสทางงานทำง่ายมีรายได้มาใช้จ่ายบำรุงชีวิตให้อยู่ดีกินดีมีความสุขสบายสามารถยกระดับชีวิตได้สูงขึ้นในสังคมว่าเป็นชีวิตที่มีคุณภาพนั้น คุณภาพชีวิตในลักษณะนี้อาจไม่ยั่งยืนมั่นคงกับด้านอื่น ๆ คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ เพราะว่า การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมจำเป็นต้องพบปัญหาโดยอาจก่อตัวขึ้นมาช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตได้หากทำที่ของจิตใจซึ่งเป็นตัวบ่งการชีวิตยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีท่าทีในทางที่มั่นคง และสมดุล การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญอีกด้านหนึ่งที่จะต้องรีบพัฒนาไปพร้อมกันให้สมดุลมีการคบหาเกี่ยวพันระหว่างบุคคลรอบด้านพฤติกรรมที่เราแสดงออกย่อมไปกระทบอารมณ์ความรู้สึกระหว่างบุคคลแล้วสะท้อนกลับมาเกี่ยวพันตัวเราด้วยผลของการสะท้อนกลับมามีอิทธิพลต่อการพัฒนาชีวิตเช่นกัน ถ้าสะท้อนกลับมาในทางบวกก็จะช่วยเสริมสร้างกำลังใจ และมีส่วนช่วยผลักดันการพัฒนาชีวิตได้สะดวกขึ้นหากสะท้อนกลับในทางลบความเกี่ยวพันนั้นจะกลายเป็นตัวหน่วงเหนี่ยวการพัฒนาตนคล้ายกับตัวเองหน่วงเหนี่ยวตัวเอง การจะสะท้อนกลับเป็นบวก หรือลบนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของเราเป็นต้นเหตุผสมอยู่ด้วย ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาชีวิตในด้านนี้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นเมื่อชีวิตได้รับการปรับปรุง และพัฒนาหลาย ๆ ด้านประกอบกันผ่านไปสักระยะหนึ่งสภาวะทางจิตใจก็จะมี ความมั่นคงขึ้นมีกำลังใจเกิดความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งเป็นความรู้สึกลึก ๆ ในจิตใจหากเราเฝ้าถนอมรักษาสภาวะจิตนี้ให้ดีเพาะเลี้ยงกำลังใจนี้ให้เข้มแข็งก็จะกลายเป็นความเชื่อมั่นที่แกร่งสามารถนำมาพัฒนาชีวิต และการงานให้เกิดคุณภาพได้ดียิ่งขึ้นความเชื่อมั่นในตนเองก็ต้องได้รับการพัฒนาเหมือนกันกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เพราะมันเป็นพลังที่จะผลักดันชีวิตไปสู่ความสำเร็จการพัฒนา

บุคลิกภาพเป็นการพัฒนาชีวิตในลักษณะองค์รวม คือ รวมทั้งส่วนที่มองเห็นเป็นโครงร่างของร่างกาย เครื่องแต่งกายลึกลงไปจนถึงส่วนที่เป็นสภาพจิตใจบุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกแก่บุคคล ที่ติดต่อสัมพันธ์ และผู้พบเห็นโดยทั่วไปการปรับปรุง และพัฒนาบุคลิกภาพภายนอกเริ่มแต่การจัดการ ความเรียบร้อยของการแต่งกายการ ฝึกยิ้มหน้ากระจก จัดทรงผม ฝึกเดินตัวตรง ฝึกเจรจาอ่อนน้อม ถ่อมตนตลอดจนกระทั่งกิจกรรมารยาทอื่น ถ้าฝึกจริงจังก็จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ยิ่งขึ้น เพราะบุคลิกภาพทั้งหมดมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสภาพจิตใจ หรือหากจะมองกลับกันก็จะได้ว่า ความว่า สภาพจิตใจเป็นบ่อเกิดของบุคลิกภาพทั้งหมด

ดังนั้น หากเราฝึกปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักในเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพของตนลงในจิตใจได้ สำเร็จแล้วมันจะงอกออกมาสู่ภายนอกในรูปของพฤติกรรมที่แสดงออก และจะกลายเป็นบุคลิกภาพที่ยั่งยืนเป็นสมบัติติดตัวเราไปตลอด

มานพ นักการเรือน (2554) ได้ให้แนวความคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตคือ ความเชื่อในความเป็นมนุษย์ที่พัฒนาได้ หรือเชื่อในความเป็นมนุษย์ว่า เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้จะทำให้เกิดจิตสำนึกที่ตนฝึกฝนพัฒนาตนเอง และแสดงออกอาการออกด้วยการเป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อม ถ่อมตนบ่งถึงความเป็นผู้พร้อมที่มีการฝึกฝน และพัฒนาให้สูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตสำนึกในการศึกษา หรือฝึกฝนพัฒนาตน” จะทำให้บุคคลที่มีท่าทีต่อประสบการณ์ทั้งหลายอย่างที่เรียกว่า มองทุกอย่างเป็นการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนจากความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพ จะเห็นว่า มนุษย์มีลักษณะสำคัญคือ ความสามารถที่พัฒนาได้ และเมื่อพัฒนาแล้วจะมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจจะมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และมีความสุขบนพื้นฐานของความต้องการของมนุษย์ดังนั้นประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงสรุปได้ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม โดยมีแนวทางการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขไปด้วย
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตกระตุ้นให้บุคคล และสังคมเกิดความกระตือรือร้นคิดที่จะปรับปรุงตัวเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรมจริยธรรม หลักจิตวิทยา หลักการบริหารเพื่อมาแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และสังคม
4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลที่สังคมมีการอยู่ร่วมกันด้วยความสมานสามัคคีช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาทางสังคม

2.2.2 แนวคิดคุณภาพชีวิตในทัศนะของพระพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ จากความอยู่รอดด้วยกิเลสมาสู่ความเป็นอยู่ด้วยปัญญานั้นนอกจากเป็นหลัก และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองแล้ว และยังทำให้มีความกรุณาต่อผู้อื่นด้วยคือ ทำให้เกิดความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจกัน เพื่อนมนุษย์คิดจะช่วยเหลือตลอดจนช่วยให้สามารถวางตนเป็นกัลยาณมิตร จึงสามารถคิดหาวิธีช่วยแก้ไขปัญหาวัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีคือ เพื่อฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิต หรือการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุขโดยให้รู้จักในการแก้ปัญหาชีวิต และหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยดีโดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิชภัยแก่ผู้อื่น และแก่สังคมเพื่อให้รู้จักแสวงหา และเสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้องปราศจากโทษพิชภัยไร้การเบียดเบียน และพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้น ๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่น และสังคมให้พร้อมทั้งความสามารถบางอย่างในการที่จะเอื้ออำนวยความสุขแก่ผู้อื่นและแผ่ขยายความสุขออกไปในสังคม

ทั้งนี้ วัตถุประสงค์แท้จริงก็คือ เพื่อให้พึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องขึ้นต่อวัตถุภายนอกทุกอย่างไปจะพึ่งวัตถุภายนอกในกรณีที่จำเป็นต่อสุขภาพอนามัยความจำเป็นด้านปัจจัย 4 มีเครื่องนุ่งห่มอาหารที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่ไม่ใช่แสวงหาเพื่อมอมเมาจิตใจให้เกิดการสะสมจนไม่รู้จักเพียงพอ ฉะนั้น จุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิตจะได้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ไม่ประมาทในการทำกิจการโดยผ่านกระบวนการฝึกฝนอย่างเป็นระบบเพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้ผลดี

พระมหาบุญธรรม ชาติเมธ (โพธิ์นอก) (2543) กล่าวว่า สื่อที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 ประการ ประกอบด้วย

1. สื่อภายใน เป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อมนุษย์มากเพราะในการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกมนุษย์ต้องอาศัยสื่อภายในทั้งสิ้นถ้าไม่มีสื่อภายใน หรือมีแต่ไม่ครบการรับรู้โลกภายนอกก็จะเป็นไปด้วยความยากลำบากการได้รับรู้โลกภายนอกทำให้มนุษย์รู้จักเรียนรู้ และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับปรุงใช้ให้พอเหมาะแก่การดำเนินชีวิต และฝึกหัดตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรียนรู้ตนเองหรือรู้โลกภายในได้ดียิ่งขึ้น

2. สื่อภายนอก คือ โลกภายนอกทั้งหมดที่มนุษย์ได้ประสบพบเห็นอยู่ทุกวันแสดงให้มนุษย์ได้รู้จักในทางรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัส และธรรมารมณ์สื่อภายนอกแม้จะมีมากเท่าไรก็สรุปลงในอารมณ์ 6 ประการเหล่านี้ มันเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้สื่อภายในทำงานตามแรงกระตุ้น เพราะสื่อภายนอกเป็นสิ่งที่

น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ ถ้ามนุษย์ไม่ควบคุมสื่อภายในแล้วจิตใจก็จะไหลตามกระแสของสื่อภายนอกซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการแสวงหาสื่อภายนอกอันเป็นสิ่งที่น่าชอบใจนั้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าแสวงหาตามความต้องการของตนฝ่ายเดียวจะทำให้เกิดการแสวงหาในทางที่ไม่ถูกต้องจะเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน เหตุนั้น ถ้ามนุษย์ไม่รู้จักฝึกหัดควบคุมสื่อภายในก็จะเป็นเหตุให้ประพฤติดิตทั้งกฎหมาย และศีลธรรมอันเป็นเหตุแห่งความทุกข์ และโทษอีกมากมาย

3. การติดต่อสัมพันธ์กัน ของสื่อภายใน และสื่อภายนอก เป็นการปลุกเร้าให้เกิดการรับรู้เป็นการกระตุ้นเตือนให้เกิดการเสพเสวยอารมณ์ เกิดความกระตือรือร้นในการที่จะเสพเสวย และมีผลทั้งที่ชอบใจ และไม่ชอบใจทำให้เกิดการกระทำตอบต่ออารมณ์นั้น ๆ ด้วยอำนาจความพอใจของสื่อภายในเอง ถ้ามนุษย์มีความกระตือรือร้นในการดิ้นรนมาทำหน้าที่ของตนเหมือนสื่อภายในที่เกิดขึ้นมารับสารจากสื่อภายนอกแล้วมนุษย์จะเกิดการพัฒนาดนได้มาก เพราะการทำหน้าที่รับสารของสื่อภายในแต่ละอย่างนั้น สามารถทำได้มากจนนับประมาณไม่ได้ จิตที่เกิดดับรับอารมณ์ในแต่ละวันนั้นมากเพราะจิตเป็นธรรมชาติเกิดดับเร็ว แต่ถึงกระนั้นจิตก็ยังเป็นธรรมชาติที่สามารถฝึกหัดให้ดีขึ้นได้และถ้าฝึกหัดให้ดีขึ้นแล้ว ก็สามารถนำความสุขมาให้แก่ผู้เป็นเจ้าของได้ เช่นเดียวกัน

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2540) ได้จำแนกคุณภาพชีวิต โดยเน้นที่การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมออกเป็น 3 ระดับคือ

- 1) คุณภาพชีวิตระดับพื้นฐาน คือ ระดับ ที่ภูมิมักัดละ มีดังนี้
 - (1) สุขภาพดีมีพลานามัย และมีปัจจัยเครื่องรักษาส่งเสริมสุขภาพ
 - (2) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ เช่น มีอาชีพ มีความประหยัด ขยันและสุจริต มีเงินใช้และใช้เงินเป็น เป็นผู้ผลิต และบริโภคเป็น
 - (3) มีอาหารที่มีคุณค่า มีกิน และกินเป็น
 - (4) มีที่อยู่อาศัย และที่ทำงานที่เหมาะสมไม่แออัด สะอาด สะดวกและสบาย ต่อการดำเนินชีวิตการทำงาน และการเดินทาง
 - (5) มีครอบครัวซึ่งมีกำลังพอบำรุงเลี้ยงได้ อยู่กันด้วยความสุข ทั้งอบอุ่น และร่มเย็น
 - (6) อยู่ร่วม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รับผิดชอบ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจเกื้อการุณย์ ผูกมิตร และ ขวนขวายทำกิจที่เป็นประโยชน์
 - (7) มีเวลาว่างเป็นของตนเอง และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการเสนอความรื่นรมย์บันเทิงที่ไร้โทษ ชื่นชมซาบซึ้งในสุนทรีย์ และในการที่จะพัฒนาดนยิ่งขึ้นไปในด้านต่าง ๆ
- 2) คุณภาพชีวิตระดับพัฒนาการ หรือระดับสัมปราชัยกัตละ

(1) มีการศึกษา รู้เข้าใจเท่าทันเหตุการณ์ มีประสบการณ์ที่เป็นฐานของการดำเนินชีวิต และตัดสินใจอย่างฉลาด

(2) มีวิจารณ์ญาณ พิจารณาเหตุปัจจัย รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาดำเนินชีวิตด้วยปัญญา มีกุศลวิธีที่จะแก้ไขคลายทุกข์ได้

(3) มีจิตใจที่พัฒนา กอปรด้วยคุณธรรม และจริยธรรม เชื่อมั่นในการทำความดี ประพฤติดีงาม สุจริตทั้งกาย วาจาใจ มั่นใจในคุณค่าแห่งชีวิตของตน

(4) สุขภาพจิตดี มีความมั่นคงทางจิตใจ มีเจตคติดีงาม จิตใจปลอดโปร่ง เบิกบาน ผ่องใส เป็นสุข มองโลกและชีวิตตามความเป็นจริง

3) คุณภาพชีวิตระดับเอื้อโอกาส หรือระดับ อภยัตถะ

(1) มีความปลอดภัยทั้งกายใจ เช่น ปราศจากโจรผู้ร้าย ละอบายมุข

(2) อยู่ในสังคมที่มีสวัสดิการและบริการดี อำนวยสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และ ไม่ตรีสงเคราะห์

(3) อยู่ในสังคมที่อำนวยการโอกาสในการทำงานที่ตนถนัด โอกาสในการเรียนรู้ และเข้าถึงวิทยาการต่าง ๆ โอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคม ในชุมชน และ ในทางการเมือง และ โอกาสในการได้รับความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ

(4) อยู่ในสังคมที่มีระเบียบวินัยบรรณนิยมประเพณี วัฒนธรรม และ กฎหมายที่เป็นธรรม และ เอื้อต่อการพัฒนาชีวิต และ สังคม

(5) มีธรรมชาติแวดล้อมที่เกื้อกูล รื่นรมย์ สวยงาม ฝืนน้ำ อากาศบริสุทธิ์ ไร้มลพิษ

2.2.3 องค์ประกอบของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนั้นข้อมูลทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ และนำไปใช้จากสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และคุ้มครองสิทธิเด็กเยาวชนผู้ด้อยโอกาสคนพิการ และผู้สูงอายุประเทศไทยได้แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนได้แก่ ความเป็นอยู่ (being) ความเป็นเจ้าของ (belonging) และสิ่งที่จะมาถึง (becoming) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ (being) ได้แก่ ความเป็นอยู่ด้านกายภาพ (สุขภาพอนามัยส่วนบุคคล โภชนาการการออกกำลังกายการแต่งกาย และเสื้อผ้า และสถานภาพทั่วไปที่ปรากฏ) ความเป็นอยู่ด้านจิตใจ (สุขภาพจิต และการปรับตัวการรับรู้ความรู้สึก ความภาคภูมิใจ การมองตนเอง การควบคุมตนเอง) และความเป็นอยู่ด้านจิตวิญญาณ (การให้คุณค่าบุคคล การให้คุณค่ากับมาตรฐานความประพฤติความเชื่อด้านจิตวิญญาณ)

2. ความเป็นเจ้าของ (belonging) ได้แก่ ความเป็นเจ้าของด้านกายภาพ (บ้านที่ทำงาน/โรงเรียนเพื่อนบ้านชุมชน) ความเป็นเจ้าของด้านสังคม (ความใกล้ชิดกับผู้อื่นครอบครัวเพื่อนร่วมงานเพื่อนบ้าน และชุมชน) ความเป็นเจ้าของด้านชุมชน (รายได้พอเพียงบริการสุขภาพ และบริการสังคม การจ้างงาน การจัดการศึกษา การจัดนันทนาการ การจัดงาน และกิจกรรมของชุมชน)

3. สิ่งที่จะมาถึง (becoming) ได้แก่ การปฏิบัติที่จะเกิดขึ้น (กิจกรรมภายในบ้าน งานที่จ่ายค่าตอบแทน กิจกรรมโรงเรียน หรืออาสาสมัครการดูแลสุขภาพ หรือความต้องการทางสังคม) การใช้เวลาว่างที่จะเกิดขึ้น (กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการผ่อนคลาย และลดความเครียด) ความเจริญเติบโตที่จะเกิดขึ้น (กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการบำรุงรักษา หรือการปรับปรุงความรู้ และ ทักษะการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง)

Hughes (1990) ได้กำหนดองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ ดังต่อไปนี้

- 1) ความหมายเป็นอิสระส่วนตัว คือ ทางเลือกการตัดสินใจการควบคุม และความเป็นส่วนตัวสำหรับการดำรงชีวิต
- 2) ปัจจัยทางวัฒนธรรม คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติอันเกิดมาจากความเชื่อ และศรัทธาในลักษณะเดียวกันเพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันมีความสุข
- 3) การบูรณาการทางสังคม คือ เครือข่ายทางสังคม (ซึ่งประกอบด้วยการติดต่อกับครอบครัว การติดต่อทางสังคมการติดต่อในแง่สนับสนุน) บทบาททางสังคม (ซึ่งประกอบไปด้วยการรักษา บทบาทเดิมการรับเอาบทบาทใหม่) สิทธิ และความรับผิดชอบทางสังคม (ซึ่งได้แก่ การใช้สิทธิ และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองการมีส่วนร่วมในชุมชน)
- 4) กิจกรรมที่มีความหมายคือ กิจกรรมประจำวันการสันทนาการงานความสนใจ
- 5) คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คือ ความอบอุ่นความสบายความมั่นคงพื้นที่ในแง่ส่วนบุคคลการตกแต่งเครื่องอำนวยความสะดวก ความเป็นปกติ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
- 6) สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม คือ รายได้อำชีพในการเป็นเจ้าของสิ่งของบ้านที่อยู่อาศัยมาตรฐานการครองชีพโภชนาการ
- 7) สุขภาวะร่างกาย และจิตใจ คือ สุขภาพทางกาย ความทุกข์พลภาพ ความสามารถตามหน้าที่การต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น
- 8) ความพึงพอใจในชีวิต คือ ความสมดุลในความรู้สึกละเอียดสุขภาพทางจิตวิทยาการมองภาพตนเองในทางบวกความคิดเกี่ยวกับการบริโภค

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข (2554) กล่าวถึง องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่บุคคลจะต้องมีในระดับสังคม มี 6 ด้านดังนี้ 1. ด้านร่างกาย ได้แก่ ปัจจัยสี่ สุขภาพอนามัย พลังงาน การออกกำลังกาย สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัว และในการประกอบอาชีพ 2. ด้านอารมณ์ ได้แก่ การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณประโยชน์ ความนิยมชมชอบในศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่น ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในครอบครัว และในชุมชน ความรัก และความเป็นเจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ 3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาด และเป็นระเบียบ ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ และเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการคมนาคมที่สะดวก 4. สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ได้แก่ โอกาสในการศึกษา และประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค ความเป็นธรรมในสังคม ความร่วมมือร่วมใจในชุมชนความเป็นระเบียบวินัย ความเห็นอกเห็นใจ ค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา 5. ด้านความคิด ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโลก ชีวิต และชุมชนการศึกษาวิชาชีพ ความสามารถในการป้องกันแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง ครอบครัว และชุมชนการเป็นที่ยอมรับในชุมชน การสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตนเอง และการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม 6. ด้านจิตใจ ได้แก่ การมีคุณธรรมในส่วนตัว และในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละ และการละเว้นจากอบายมุข

องค์การสหประชาชาติมีแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต 9 องค์ประกอบ คือ

1. ด้านสุขภาพ
2. ด้านการบริโภคอาหาร
3. ด้านการศึกษา
4. ด้านการอาชีพ และสภาพของงานที่ทำ
5. ด้านบ้านเรือนที่อยู่อาศัย
6. ด้านหลักประกันทางสังคม
7. ด้านเครื่องนุ่งห่ม
8. ด้านสถานที่พักผ่อน และเวลาพักผ่อน
9. ด้านสิทธิมนุษยชน

โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า สุขภาพเป็นองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญมาก สามารถบ่งบอกคุณภาพชีวิตได้อย่างดี การบริโภคอาหารต้องครบถ้วนถูกสุขลักษณะได้รับการศึกษาตามเกณฑ์อายุ

RG gamma ผู้เชี่ยวชาญของยูเนสโกกล่าวถึงองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตไว้ 5 ประการ คือ

1. มาตรฐานการครองชีพหมายถึง มาตรฐานความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของประชากรเกี่ยวข้องกับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล สุขภาพการศึกษา ที่อยู่อาศัย และการสังคมสงเคราะห์สิ่งต่าง ๆ นี้เป็นส่วนสำคัญทำให้มาตรฐานการครองชีพของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้
2. การเปลี่ยนแปลงของประชากรหมายถึง การเปลี่ยนแปลงประชากรอันเป็นผลมาจากการเกิดการตายการเปลี่ยนแปลงประชากรมีผลกระทบต่อสถานการณ์หลายด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนการจัดการบริหารสาธารณูปโภคปัจจัยต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อคุณภาพชีวิต
3. ระบบสังคม และวัฒนธรรมมนุษย์เมื่อรวมกันมากจำเป็นต้องมีระบบมีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่ารูปแบบการปกครอง กฎหมาย และมีแนวปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อ และศรัทธาในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันมีความสุขจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี
4. กระบวนการพัฒนา การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อม และทรัพยากรด้านคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศนั้น ประชากรแต่ละกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ถ้าทรัพยากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ จะมีผลทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตอยู่ในระดับสูงประเทศใดมีสภาพตรงกันข้ามก็จะมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ทรัพยากรจึงเป็นเครื่องกำหนดลักษณะประเทศที่ร่ำรวย และประเทศจนได้

2.2.4 ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

บีเติล-บราวน์ และคณะ (Beadle-Brown et al) (2008) ได้นำเสนอการแบ่งคุณภาพชีวิตควบคู่ไปกับการกำหนดตัวชี้วัดเป็น 8 ด้าน ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตด้านการรวมกลุ่มทางสังคม (Social Inclusion) การรวมกลุ่มทางสังคมเกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มทางสังคม การมีส่วนร่วมในกลุ่มทางสังคม สภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยที่มีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มทางสังคม บทบาทในการดำเนินชีวิต เช่น วิธีการดำเนินชีวิต พฤติกรรมการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิต เพื่อความเหมาะสมรวมถึง

พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อวิถีการดำเนินชีวิต การช่วยเหลือสนับสนุนต่าง ๆ (เช่น ความพึงพอใจในการบริการทางสังคม การยอมรับทางสังคม และสถานภาพทางสังคม)

2. คุณภาพชีวิตด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพ (Physical Well-being) ด้านความเป็นอยู่ทางกายภาพหมายถึง ลักษณะทางสุขภาพซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย การมีสุขภาพดี การมีเวลาพักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน กิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ อาหาร และโภชนาการ ความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกาย และการดูแลสุขภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Batista Vitorino and Martins da Silva ที่ค้นพบว่า กิจกรรมทางกายภาพ และการเคลื่อนไหวอาจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

3. คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relations) ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการมีมิตรภาพ เช่นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายใต้บริบทสถานที่ทำงาน หรือบริบทครอบครัว นอกจากนี้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังเกี่ยวข้องกับภาวะความโดดเดี่ยว เดียวดาย การสนับสนุนช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคม ความใกล้ชิดสนิทสนม และความรัก

4. คุณภาพชีวิตด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดี (Material Well-being) ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดีจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ อาชีพการงาน สภาพทางการเงิน การเป็นเจ้าของ (สังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์) ความปลอดภัยสถานภาพทางเศรษฐกิจลักษณะที่อยู่อาศัย และการคมนาคมขนส่ง

5. คุณภาพชีวิตด้านลักษณะทางอารมณ์ (Emotional Well-Being) ด้านลักษณะทางอารมณ์จะเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานอาชีพที่อยู่อาศัยการช่วยเหลือ และสนับสนุน โดยความพึงพอใจในกลุ่มทางสังคมของตนเอง นอกจากนี้ด้านลักษณะทางอารมณ์ยังเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต มโนภาพแห่งตนการไร้ความเครียด และความสุขในการดำเนินชีวิต

6. คุณภาพชีวิตด้านความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self-determination) ด้านความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเองจะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการตัดสินใจ การควบคุมตนเอง การกำหนดทิศทาง การดำเนินชีวิตด้วยตนเอง อิทธิพลของที่อยู่อาศัยที่มีผลต่อความสามารถในการตัดสินใจ การสนับสนุนช่วยเหลือด้วยคำพูด และการแก้ต่างเพื่อตนเอง

7. คุณภาพชีวิตด้านการพัฒนาตนเอง (Personal Development) ด้านการพัฒนาตนเองจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการศึกษา และทักษะในการปฏิบัติตนความสามารถ ส่วนตัวการบรรลุสิ่งที่ปรารถนาความก้าวหน้า และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

8. คุณภาพชีวิตด้านสิทธิเสรีภาพ (Rights) ด้านสิทธิเสรีภาพจะเกี่ยวข้องกับการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลสิทธิมนุษยชน สิทธิในความเป็นพลเมือง (เช่น การมีสิทธิเลือกตั้ง) ความรับผิดชอบในฐานะความเป็นพลเมือง และกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชุมชน หรือรัฐบาล

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

พหุการธรรม 4 คือ ธรรมมีอุปการะมาก เป็นเครื่องช่วยให้สามารถสร้างสมความดีอื่น ๆ ทุกอย่าง และช่วยให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในชีวิต ซึ่งจะนำมาใช้ในการวัดคุณภาพชีวิตว่า มีการพัฒนากาย ศีล จิต และปัญญา เพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี โดยพหุการธรรม 4 ประกอบด้วย

1. ปฏีรูปเทสวาสะ การอยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม เป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของตนเอง มีความสงบ สามารถปฏิบัติธรรมได้

2. สัมปยุตตสัมปยุตตะ การสมาคมกับสัตบุรุษ สัตบุรุษ คือ คนดี หรือคนสงบ เหมือนดัง เช่น คำกล่าวที่ว่า “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” การที่มีเพื่อนที่ดีก็เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในวัยรุ่นเพื่อนถือว่าเป็นอิทธิพลต่อการตัดสินใจ หรือทำสิ่ง ต่าง ๆ

3. อัตตสัมมาปณิธิ การตั้งตนไว้ชอบ ตั้งจิตมุ่งหมายนำตนไปถูกทาง คือ การตั้งตนให้อยู่ในศีลธรรม ดำเนินชีวิตไปในทางที่ดี มีเป้าหมายชัดเจน มีเส้นทางเดินที่มั่นคง มีแบบอย่างที่ถูกต้อง ไม่ตั้งตนไว้ในทางที่ผิด คือ เว้นจากการประพฤติดุจจริต ให้ดำรงมั่นอยู่ในคุณธรรมนั่นเอง

4. ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว การทำความดีไม่ว่า จะเป็นการทำบุญ ตักบาตร การไหว้พระ หรือนั่งสมาธิ ล้วนเป็นการประพฤตินทางที่ดีทั้งนั้น นอกจากนี้ เรายังทำความดีได้อีกหลายอย่าง เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การให้กำลังใจคน การเคารพผู้ใหญ่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ. ปยุตโต). (2561) หรือ แม้กระทั่งการยกมือไหว้ผู้ที่สูงอายุกว่า ก็ถือว่าเป็นความดี ซึ่งความดีนี้จะเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตเรา อย่างในชีวิตจริงก็คือ มีรุ่นพี่คนหนึ่งไปสมัครงานโรงพยาบาลที่มีชื่อในจังหวัดสงขลา จากนั้นทางโรงพยาบาลก็โทรมาถามถึงความประพฤติของพี่คนนี้กับคณบดี และอาจารย์ ซึ่งที่ผ่านมาพี่คนนี้ชอบทำกิจกรรม คอยช่วยเหลืองานของคณะทุกอย่าง รวมทั้งมีพฤติกรรมความประพฤติที่ดี ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน จากความดีทั้งหมดที่ได้ทำไว้ก่อนแล้ว ก็ส่งผลให้พี่ได้งานที่โรงพยาบาลแห่งนี้ ทำให้มีอาชีพที่ดี และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีอีกด้วย

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การพัฒนาตนเอง เป็นทั้งการพัฒนาความรู้ทักษะ และพฤติกรรม ไปสู่การพัฒนาทัศนคติแรงจูงใจ และอุปนิสัยเพื่อค้นหาตนเอง เพิ่มทักษะรวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปการพัฒนาตนเองอาจเป็นการพัฒนาที่จิตใจของตนเอง หรือพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในชีวิตจะต้องมีการพัฒนาใน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสุขภาพ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ บริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ เป็นการการพัฒนาให้ร่างกายมีความแข็งแรงสมส่วน และไม่มีโรคภัยไข้เจ็บระบบอวัยวะทุกส่วนทำงานได้ดี มีประสิทธิภาพ มีบุคลิกภาพที่ดี

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพจิตใจที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์โดยการพัฒนาทางด้านจิตใจด้วยการให้ทาน การทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบการเข้าร่วมกิจกรรม สันทนาการ การฝึกสมาธิ การผ่อนคลายด้วยการฟังเพลงการพักผ่อน การท่องเที่ยว

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม เป็นการสร้างการยอมรับ และยกย่องจากสังคมมีความหวังดีต่อตนเอง อยู่อย่างปกติสุข ไม่เป็นคนถือตัว ไม่เอาัดเอาเปรียบบุคคลอื่น ไม่ทำให้สังคมเดือดร้อน ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับสังคม หรือหน่วยงานต่าง ๆ ใช้เวลาว่างบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน ให้ความร่วมมือกับสังคมในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม และการปฏิบัติตามโดยยึดหลักของกฎหมาย และคุณธรรมจริยธรรม

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองเป็นคนมีคุณค่า มีที่พึ่งยึดเหนี่ยวทางใจ ได้แก่ มีการวางแผนล่วงหน้า มีความขยัน มีความประหยัด มีการคิดในมุมสร้างสรรค์ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เคารพตนเอง การอ่านหนังสือการเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ด้านต่าง ๆ การศึกษาข้อมูลสารสนเทศจากสื่อต่าง ๆ การสังเกต และติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม การสร้างรากฐานของระดับการดำรงชีวิตของคนให้ดีขึ้น โดยการให้ความรู้ การฝึกด้านคุณธรรม การส่งเสริมสุขภาพอนามัยการประกอบอาชีพ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งนี้ประเทศไทยได้มีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานของคุณภาพชีวิต ในขณะที่สังคมโลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลงสังคมของชุมชน กำลังได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีสมัยใหม่ การที่จะพัฒนาตนเอง ให้เกิดความสมดุล สามารถปรับตนเองให้มีชีวิตเป็นสุขนั้น ควรจะเริ่มสร้างค่านิยมที่เหมาะสม ดังนี้

1. การพึ่งตนเองอย่างขยันหมั่นเพียร และ มีความรับผิดชอบ เป็นการฝึกตนเองในความรับผิดชอบ การใช้จ่ายของตนเอง และครอบครัว การหารายได้ที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงการพึ่งผู้อื่น

2. การประหยัด และอดออม เป็นการฝึกฝนตนเองเรื่องการใช้จ่ายที่เหมาะสมกับฐานะ

3. การมีระเบียบวินัย และการเคารพกฎหมาย เป็นการฝึกฝนตนเองในการเคารพกฎ และกติกา ไม่ละเว้นปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อให้ตนเองสบาย

4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา หลักศาสนามุ่งให้ทุกคนทำความดี มีความเมตตา กรุณาในแก่นแท้ของศาสนา คือ การให้ทุกคนรู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ญาณ เพื่อให้เข้าใจวิถี และ ธรรมชาติของชีวิต

5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ชาติหมายถึง กลุ่มชนที่มีเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เดียวกันมาอยู่ร่วมกัน ชาติจึงเป็นสมบัติส่วนรวมที่ทุกคนต้องรัก และหวงแหนการรวมกันเป็นชาติ การ เลื่อนนับถือศาสนา

2.2.5 กระบวนการ/วิธีการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สำนักงานคศปครองสงขลา (2562) จุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การเปิด ใจยอมรับตนเอง การมีความพร้อมในการศึกษาเรียนรู้ และมีสติตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงของ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอยู่เสมอ จะช่วยให้คุณสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังมีเทคนิคในการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. วางแผนล่วงหน้า เพราะความสำเร็จที่ได้มาส่วนใหญ่มักจะมาจากแผนงานที่ชัดเจน มี วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กำหนดระยะเวลารูปแบบของกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงาน นอกจากนั้น แล้วหลังจากสิ้นสุดใน ทุก ๆ กิจกรรมควรมีการวัด และประเมินผลตรวจสอบเพื่อเป็นแนวทางในการ ปรับปรุง และแก้ไขสำหรับแผนงานครั้งใหม่ในคราวหน้าต่อไป

2. จัดความขี้เกียจ เพราะความขี้เกียจนี้แหละเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อปล่อยให้ ความขี้เกียจเข้ามาเยือนแล้วก็ยากเหลือเกินที่จะสลัดมันออกไป เพราะฉะนั้น เราจึงควร สกัดความขี้เกียจนี้ ตั้งแต่เริ่มต้น โดยการไม่ผัดวันประกันพรุ่ง และควรลงมือปฏิบัติทันทีเมื่อพร้อม

3. ฝึกนิสัยประหยัด อดออม เพราะการใช้จ่ายที่ถูกรู้วิธี และสมควรแก่ฐานะนั้น เป็นการสร้าง ระเบียบวินัย ขึ้นพื้นฐานให้แก่ตนเอง และยังใช้เป็นหลักประกันที่แน่นอนเมื่อถึงคราวคับขันเร่งด่วนอีก ด้วย

4. หัดคิดในมุมสร้างสรรค์ เป็นการคิดเชิงบวก คิดแต่เรื่องที่ดีงาม มองปัญหาต่าง ๆ ให้เป็น เรื่องเล็กที่สามารถ แก้ไขได้ การหัดเปิดมุมมองใหม่ ๆ กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รายล้อมรอบ ๆ ตัวนั้น เป็น การพัฒนากระบวนการทางความคิด และสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้น หลีกเลียงการมองตนเองเป็น ศูนย์กลาง พร้อมกันนั้นควรหัดรับฟังให้มาก และสละเวลาบางส่วนแลกเปลี่ยนเสวนาแสดง ความ คิดเห็นกับผู้อื่นอยู่เสมอ

5. ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ เปรียบเสมือนกับบททดสอบบทหนึ่ง ที่ จะนำทางเราสู่ความสำเร็จ เมื่อเราคิดจะลงมือทำการสิ่งใด ควรตั้งรับ และเตรียมใจไว้ว่า “ทางเดินสู่ ความสำเร็จนั้น ย่อมต้องมี อุปสรรคขวากหนามเป็นเพื่อนร่วมเดินทางด้วยเสมอ” ปัญหาทุกปัญหาจึง มาพร้อม ๆ กับความสำเร็จ และเมื่อใดที่เราพบกับความสำเร็จ เราจะรู้ว่า “ไม่ว่าจะอีกกี่สิบปัญหาใน ภายหน้า เราก็สามารถผ่านพ้นมันไปได้ เหมือนอย่างคราวนี้เช่นกัน”

6. เคารพตนเอง โดยเชื่อมั่นในความสามารถให้โอกาสตนเองในการกล้าลองผิดลองถูก เพราะ ผู้ที่สามารถยืดหยัดอยู่บนความสำเร็จนั้นได้ ล้วนแล้วแต่ผ่านบททดสอบ ปัญหา และ อุปสรรคต่าง ๆ มานับไม่ถ้วน

สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น บุคคลจะต้องมีการเตรียมพร้อมวางแผนไว้ ล่วงหน้า ต้องขจัดความเกียจคร้านที่มี ต้องขยันไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่สำคัญต้องมีความเชื่อมั่น ในตนเอง

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา

พุทธธรรมที่สำคัญในชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธ

หนังสือธรรมนูญของชีวิต พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2534) ได้นำหลักพุทธธรรม จากพระไตรปิฎก ถอดความออกมาเป็นภาษาไทย อธิบายให้สอดคล้องกับคำสอนเดิมเพื่อประโยชน์ ต่อชาวพุทธในการดำรงชีวิต หนังสือเล่มดังกล่าวนี้ เป็นเครื่องมือชี้ไปถึงพุทธธรรมที่สำคัญของชุมชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย (1) ความเป็นคนดี (2) คนในฐานะส่วนหนึ่งของสังคม (3) ความสำเร็จทางสังคม (4) ความสัมพันธ์ของคนกับบุคคลรอบข้าง และ (5) แนวทางการเป็นคนดีของ บุคคลรอบข้าง โดยรวมของเนื้อหาทั้งหมด น่าจะจัดลงได้ในไตรสิกขา และอาจพิจารณาได้จากบาง ประเด็นของหลักพุทธธรรมที่ดูเหมือนจะค่อนข้างชัดเจนในการเป็นชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธ ดังนี้

1. ถอดเนื้อหาหลักพุทธธรรมที่สำคัญของชุมชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาจากธรรมนูญชีวิต

การจะเป็นชาวพุทธซึ่งคงสถานภาพความเป็นคนที่ดีนั้น มีหลักการสำหรับการดำรงชีวิตและ หลักการเพื่อการพิจารณาความเป็นคนดีหลายประการ ในที่นี้จะนำมาเฉพาะประเด็น “คนกับสังคม” เท่านั้น มีประการดังต่อไปนี้

ประการแรก การเป็นสมาชิกที่ดีของมนุษยชาติ จะต้องมีความสมบัติที่แสดงถึงความเป็นคนดี 7 ประการ คือ

- 1) การที่บุคคลรู้จักเหตุ หลักการ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ตามสิทธิ และหน้าที่ในการดำเนินชีวิต ประพฤติตามสมควรแก่ความถูกต้องดีงามเหล่านั้น (ธัมมัญญตา)
- 2) การรู้จักเป้าหมาย หรือประโยชน์ในการดำเนินชีวิต (อัตถัญญตา)
- 3) การรู้จัก และเข้าใจตนเอง ถึงสถานภาพ วุฒิภาวะ แล้วประพฤติดนให้เหมาะสมแก่ สถานภาพทั้งทางด้านคุณธรรม และจริยธรรม (อัตถัญญตา)
- 4) การรู้จักความพอดี หรือประมาณในการบริโภค การใช้จ่ายทรัพย์ การปฏิบัติหน้าที่ และกิจกรรมในชีวิต (มัตถัญญตา)
- 5) การรู้จักเวลาที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมในชีวิต และการรู้จักจัดสรรเวลาให้เกิด ประโยชน์สูงสุด รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร เป็นต้น (กาลัญญตา)
- 6) การรู้จักชุมชน ท้องถิ่น รู้ถึงความเชื่อ และการปฏิบัติของท้องถิ่นนั้น ๆ (ปริสญญตา)
- 7) การรู้จัก และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล แล้วสามารถที่จะปฏิบัติตนให้ เหมาะสมกับบุคคลนั้น (บุคคลัญญตา)

ประการที่สอง การเป็นคนดีผู้มีศีลธรรม จะต้องมีความประพฤติดีทั้งทางกาย วาจา และใจ (สุจริต) โดยทางกาย ละเว้นการฆ่า การเบียดเบียน การแย่งชิง และล่วงละเมิดคุ้มครองผู้อื่น อีกทั้งทาง วาจา ละเว้นการพูดโกหก เสียดสี หยาดคาย และเหลวไหล ทางด้านจิตใจ เว้นความโลภ ไม่คิดทำร้าย หรือเบียดเบียนใคร มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความถูกต้องดีงาม โดยรวมจะต้องมีการรักษาสัตย์ ในการที่จะไม่ละเมิดชีวิต และสิ่งของของผู้อื่น ไม่หลอกลวง และไม่ยุ่งเกี่ยวกับของมีนเมา หรือยา เสพติดให้โทษ (ศีล 5)

ประการที่สาม การเป็นผู้มีคุณธรรม (1) ประพฤติดนให้ประเสริฐ มีความรัก (เมตตา) ความ สงสาร (กรุณา) ความพลอยยินดี (มุทิตา) และการวางตนเป็นกลาง (อุเบกขา) (2) รู้จักบำเพ็ญ สาธารณะสงเคราะห์ โดยการแบ่งปัน (ทาน) กล่าวชี้แนะประโยชน์ที่ดีให้ (ปิยวาจา) ช่วยเหลือต่อ บุคคล และสังคม (อถจริยา) มีความมั่นคงในการประพฤติ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา)

ประการที่สี่ การเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ประกอบด้วย (1) การพึ่งพาตนเองได้ อันเกิดจาก ความมีวินัยในชีวิต การศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดี รู้จักคบคนที่ดีงาม ไม่กระด้าง ขวนขวายช่วยเหลือ ชุมชน รักความเป็นธรรม ขยันหมั่นเพียร สันโดษ มีสติ และมีเหตุผลเหนืออารมณ์ (ปัญญา) (2) การ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี อันเกิดจากการทำ การพูด การคิดที่ประกอบด้วยความรักต่อกัน (เมตตา) รู้จักแบ่งปัน พัฒนาศักยภาพตน และชุมชนให้ดีขึ้น (ศีลสามัญญตา) ปรับความคิดเห็นให้ สอดคล้องกัน (ทัญญูสามัญญตา)

ประการที่ห้า การเป็นสมาชิกที่ดีของบ้านเมือง จะต้องประกอบด้วย (1) การรู้จักผลดีผลเสียของหลักอริปไตย (2) การมีส่วนร่วมกับบ้านเมือง เช่น การมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อพัฒนาบ้านเมือง การให้เกียรติผู้อ่อนแอกว่า เช่น ผู้หญิง เด็ก และคนชรา การรู้จักปกป้องคุ้มครองคนดี ผู้ต้นแบบทางศีลธรรม เป็นต้น ประการที่ห้า ผู้นำที่ดีของชุมชน จะต้องมีความดี คือ (1) ถีอธรรมสำหรับผู้นำ โดยการรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือสมาชิกในท้องถิ่น รักษาความสุจริต เสียสละ ซื่อตรง และมีความอ่อนโยน มีความพยายามจะกำจัดกิเลสของตน ไม่มักโกรธ ไม่เบียดเบียน มีความอดทน โดยไม่พยายามทำตนให้คลาดเคลื่อนจากความถูกต้องดีงาม (2) ให้ความสำคัญกับธรรมเท่านั้น รู้จักคุ้มครองธรรม ปิดกั้นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมไม่ให้กล้ำกลาย เฉลี่ยทรัพย์สินเพื่อผู้ไร้ทรัพย์ ปรึกษาบัณฑิตผู้ทรงคุณธรรม (3) มีความฉลาดในด้านต่าง ๆ คือ ทางด้านเกษตร การบริหารจัดการบุคคล การจัดการความขัดแย้ง รู้จักพูดชี้แนะในสิ่งที่เป็นประโยชน์ (4) ละเว้นอคติทั้งหลาย ประกอบด้วย ไม่ลำเอียงเพราะความชอบ (ฉันทาคติ) ไม่ลำเอียงเพราะความชิงชัง (โทสาคติ) ไม่ลำเอียงเพราะความหลง (โมหาคติ) และไม่ลำเอียงเพราะความกลัว (ภยาคติ)

2. การสรุปเนื้อหาธรรมบุญของชีวิตลงในหลักไตรสิกขา

จากการถอดเนื้อหาหลักพุทธธรรมที่สำคัญของชุมชนผู้นับถือพระพุทธศาสนาจากหนังสือธรรมบุญชีวิตโดยเลือกมาเฉพาะประเด็น “คนกับสังคม” ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจอีก โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของคนกับบุคคลรอบข้าง และหน้าที่ อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อพ่อแม่ สามี ภรรยา บุตรธิดา เพื่อนที่ดี ครูอาจารย์ ลูกจ้าง และศาสนา และหน้าที่ของตนในสถานภาพ พ่อแม่ สามีภรรยา บุตรธิดา เพื่อน ครูอาจารย์ ลูกจ้าง และบุคคลทางศาสนา ทั้งนี้หลักพุทธธรรมได้กำหนดกรอบในการเป็นคนที่ดี หรือชาวพุทธที่ดีไว้แล้ว อย่างไรก็ตาม หลักพุทธธรรมที่มีอยู่จำนวนมากนั้น อาจสร้างความเป็นอยู่ที่ยากกับการที่จะต้องเป็นชาวพุทธที่ดีจริง ๆ ถึงอย่างนั้น ในความมีอยู่จำนวนมากนั้นอาจสรุปให้เหลือเพียง 3 ประการ คือ การรักษากาย กายา ใจ การทำงาน ความเป็นอยู่ให้สะอาด รวมเรียกว่า “ศีล” ความเพียรพยายามในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ลุล่วงเป็นไปอย่างดี การมีสติอยู่ตลอดเวลา การมีความตั้งมั่นไม่หวั่นไหว ผึกฝนจิตใจให้สะอาดหรือสมบูรณ์ด้วยคุณธรรม รวมเรียกว่า “สมาธิ” และการปรับความเชื่อ ความรู้ ความคิดให้กลายเป็นความเชื่อ ความรู้ ความคิดที่ถูกต้องสอดคล้องกับศีลธรรม มีความคิดในการดำรงชีวิตด้วยความคิดที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม เฉลียวฉลาดในการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนฐานของความถูกต้องดีงามตามหลักศีลธรรม รวมเรียกว่า “ปัญญา” ทั้ง 3 ประการนี้ เรียกว่า “ไตรสิกขา” เพราะเป็นการศึกษาเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคมร่วมกันบนฐานของศีลธรรม เช่น การรู้จัก และฝึกฝนเพื่อการเสียสละ (จาคะ) แบ่งปัน (ทาน)

ช่วยเหลือคนทุกข์ยาก การกระทำแบบนี้บ่อย ๆ เรียกว่า “ศีล” ขณะที่กระทำ และหลังการกระทำ ส่งผลต่อการชำระจิตให้บริสุทธิ์ เพราะเป็นการสลออกซึ่งความตระหนี่ และบำเพ็ญความรัก (เมตตา) และความสงสาร (กรุณา) ตั้งมั่นกระทำในสิ่งดังกล่าว เรียกว่า “สมาธิ/จิต” ทำเสร็จแล้ว นั่งใคร่ครวญ ในการเสียสละแบ่งปันให้ดียิ่งขึ้น และเข้าใจถึงวิธีการทำ และผลของการทำ เรียกว่า “ปัญญา” เป็นต้น ตัวแบบของไตรสิกขาที่กล่าวมานี้ สามารถนำไปพิจารณาได้กับการดำรงชีวิตอื่น ๆ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน (โลกีย์) และระดับคุณธรรมชั้นสูง (โลกุตตระ)

3. ประเด็นสำคัญจากชุมชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา

ประเด็นเรื่องความเชื่อ (ศรัทธา) เนื้อหาในพระพุทธศาสนาได้ระบุถึงความเชื่อ 4 ประการ คือ (1) ความเชื่อเรื่องการกระทำ (กรรม) และกฎแห่งกรรม (2) ความเชื่อเรื่องผลของกรรม/เชื่อเรื่องความมีอยู่จริงของผลกรรม (3) ความเชื่อเรื่องทุกชีวิตมีกรรมเป็นของตน (4) ความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ตัวอย่างทั่วไป ที่จะสังเกตได้ในชุมชนผู้นับถือพุทธศาสนา คือ กรณี การไหว้พระสวดมนต์หน้าพระพุทธรูป ชาวพุทธจะเชื่อว่า พระพุทธเจ้าคือบุคคลในประวัติศาสตร์ที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป ความแตกต่างจากบุคคลทั่วไปจะเห็นได้จากบทสวดมนต์แสดงภาวะของพระพุทธเจ้า คือ เป็นผู้ตรัสรู้ได้ด้วยพระองค์เอง (สมมาสมพุทฺธ) เป็นผู้ไกลจากกิเลส (อรหํ) เป็นผู้สมบูรณ์พร้อมด้วยความรู้ และการปฏิบัติ (วิชชาจรณสมปนโน) เป็นครูของโลก (สตถา) เป็นต้น คุณลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นเครื่องชี้ชัดความเชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ในการไหว้พระสวดมนต์ ชาวพุทธจึงมองพระพุทธรูปเปรียบเสมือนตัวแทนพระพุทธเจ้าผู้มีคุณลักษณะดีกว่ามนุษย์ทั่วไป คนที่จะมีคุณลักษณะแบบพระพุทธเจ้าจะต้องฝึกฝนอบรมตนเองมาเป็นอย่างดีจึงจะบรรลุธรรมที่พระพุทธเจ้าค้นพบ แต่ก็ไม่สามารถเทียบเท่าพระพุทธเจ้าได้ และด้วยความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ชาวพุทธที่อยู่ในชุมชนจะพยายามฝึกฝนอบรมตนตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้แนะนำไว้ เพราะเชื่อว่า แนวทางแห่งความดีโดยที่สุด คือ การบรรลุธรรมเป็นสิ่งที่มียุ่จริง พระพุทธเจ้าคือ สัญลักษณ์ของแนวทางดังกล่าว การฝึกฝนอบรมตนของชาวพุทธตามแนวทางของพระพุทธเจ้า คือ การละเว้นการกระทำบางอย่าง และปฏิบัติบางอย่างทางกาย วาจา และใจ การสะสมอบรมมาก ๆ จะทำให้เราเป็นคนดีทางสังคม หากยังไม่บรรลุธรรม เมื่อตายไปแล้วจะเข้าสู่สุคติโลกสวรรค์ อันเป็นผลของการกระทำขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ เส้นทางสายความดีดังกล่าวนี้ ชาวพุทธเชื่อว่าไม่มีใครทำให้ใครได้ ตนเท่านั้นจะต้องทำด้วยเอง ที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า การกระทำ ผลของการกระทำ และตนผู้ขับเคลื่อนการกระทำ ที่มีอยู่ในชาวพุทธทั่วไป

ประเด็นเรื่องศิลปะที่ผ่านมามีการรณรงค์ขนาดใหญ่ที่อยู่บนพื้นฐานของศาสนาพุทธ 3 เรื่อง เรื่องแรก คือ โครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เรื่องที่สอง “บวร” ที่มาจาก บ = บ้าน, ว = วัด, ร = โรงเรียน แนวคิดดังกล่าวยังมีการกล่าวถึงอยู่ในชุมชน และการสืบทอดในรูปแบบต่าง ๆ อย่างกรณีงานวิจัยของ (พระครูเกษมสุขุทธิคุณ แสงมณีนคร) ที่ทำวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เมื่อปีพุทธศักราช 2554 งานวิจัยของ ยูนันท์ ตามกาล ที่ทำวิจัยเรื่อง บ้าน วัด โรงเรียน กับการใช้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว เรื่องที่สาม โครงการหมู่บ้านศีล 5 เป็นโครงการใหม่จากข้อเสนอของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราช โครงการเหล่านี้ได้เข้าไปสู่ชุมชน สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงโครงการดังกล่าว นอกเหนือจากวิถีแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง วิถีบวร และวิถีหมู่บ้านศีล 5 แล้ว ที่อยู่ในกรอบของการบอกให้รู้ คือ ป้ายประกาศโครงการที่ติดอยู่ตามหมู่บ้าน ส่วนที่อยู่บนหลักของวิชาการจะมีการทำวิจัยเพื่อการพัฒนาโครงการเหล่านั้น โครงการที่กล่าวถึงนี้เป็นโครงการระดับชาติที่นำไปสู่หมู่บ้าน โดยหวังว่า แต่ละชุมชนจะมีวิถีชีวิตควบคู่ศีลธรรม เมื่อพิจารณาเชิงลึกจะเห็นว่า ลักษณะของชุมชนตามโครงการดังกล่าวจะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นโครงการเพื่อการพัฒนา ภายในชุมชนความหวังในการผนวกการใช้ชีวิตควบคู่ศีลธรรม แต่บางครอบครัวในชุมชนอาจยังไม่สามารถจะดำเนินการใด ๆ ให้เต็มสมบูรณ์ได้ จึงกลายเป็นจุดต่างของชุมชนที่จะต้องพัฒนาต่อไป
2. เป็นโครงการที่พัฒนาสำเร็จแล้ว ซึ่งจะเห็นถึงวิถีของครอบครัวผนวกเข้ากับหลักศีลธรรม เบ็ดเสร็จทุกครอบครัวในชุมชน ที่กล่าวนี้เป็นการแสดงถึงภาพกว้างของชุมชนที่ตั้งอยู่บนศีลธรรม ในด้านความเป็นปัจเจกของคนในชุมชน ประเด็นเรื่องศิลปะจะมีความสำคัญของผู้นับถือศาสนาพุทธในชุมชนเป็นอย่างยิ่ง

แนวคิดในพระพุทธศาสนา กรณีการได้มาซึ่งการบรรลุธรรม จะต้องมียศที่บริสุทธิ์ก่อน ดังนั้นในชุมชนผู้นับถือศาสนาพุทธ จะเห็นถึงการรับศีล สมาทานศีล ก่อนจะเริ่มพิธีอื่นใด นอกจากนั้น ชาวพุทธจำนวนหนึ่ง แม้จะไม่สมาธิกับพระที่วัด แต่ชาวพุทธเหล่านั้นจะมีสำนักทางศีลค่อนข้างสูง อย่างการไม่ฆ่าสัตว์ กินสัตว์ที่ตายแล้ว การไม่ลักขโมยสิ่งของ ๆ ใคร การไม่ละเมิดลูกเขาหรือคูครองของใคร ๆ เป็นต้น

ประเด็นเรื่องการบริจาคจะสังเกตได้ว่า ศาสนสถานทั้งหมด คือ ผลผลิตจากการบริจาค โดยการสละความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นสภาวะภายในของบุคคลออกไปด้วยการให้วัตถุสิ่งของที่ตนมีอยู่เพื่อ

ประโยชน์สุขของผู้อื่น หลักของการบริจาคนั้น จะต้องไม่ทำให้ตน และคนรอบข้างได้รับความเดือดร้อนในภายหลัง นอกเหนือจากการสร้างศาสนสถานที่ศาสนาสอนไว้บนพื้นฐานของการบริจาคแล้ว ในชุมชนของชาวพุทธ บุคคลใดได้รับความเดือดร้อนจากภัยต่าง ๆ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ชาวพุทธผู้มีใจบริจาคนั้นจะสละสิ่งของช่วยเหลือบุคคลเหล่านั้น โดยไม่ได้จำกัด ในทางวิชาการ การบริจาค (จาคะ) จะสัมพันธ์กับการให้ (ทาน) อย่างที่พุทธทาสภิกขุกล่าวว่า ทาน เป็นการสละสิ่งของภายนอกโดยมีผู้รับ แต่บริจาค เป็นการสละสิ่งที่อยู่ภายในตน แต่ไม่มีผู้รับ ดังนั้น วัตถุต่าง ๆ ที่ได้แปรสภาพเป็นศาสนสถานก็ดี สิ่งต่าง ๆ ในรูปแบบการช่วยเหลือก็ดี จากชาวพุทธ จะมาจากพื้นฐานสำคัญคือ “บริจาค” ในภาษาชาวบ้านอาจใช้คำว่า “น้ำใจ” แทนการบริจาค อันเป็นคุณลักษณะภายใน ส่วนการให้ (ทาน) ในภาษาชาวบ้าน อาจใช้คำว่า “การช่วยเหลือ” แทน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกัน

สิ่งดังกล่าวนี้ เราจะเห็นได้ทั่วไปในชุมชนผู้นับถือพุทธศาสนา (พุทธทาส ภิกขุ. 2549) ประเด็นเรื่องปัญญา จะสังเกตได้ว่า เนื้อหาทางพุทธศาสนาที่กล่าวถึงความเชื่อ (ศรัทธา) มักจะต้องมาควบคู่กับความเชื่อคือความรู้ (ปัญญา) ในสุดตันตปิฎก หมวดทีฆนิกาย ปาฏิภวรรค ได้ระบุถึงความรู้ 3 อย่าง คือ (1) ความรู้ที่ได้มาจากการคิด (จินตมยปัญญา) (2) ความรู้ที่ได้มาจากการฟัง (สุตมยปัญญา) และ (3) ความรู้ที่ได้จากการฝึกฝนอบรม (ภาวนามยปัญญา) เหตุผลที่ปัญญาจะต้องมาควบคู่กับความเชื่อเพราะ ปัญญาจะเป็นตัวกำกับความเชื่ออีกทีหนึ่ง ความเชื่อจะมี 2 ลักษณะ คือ (1) เชื่อในสิ่งที่พระพุทธศาสนาไม่สอน เช่น การเอาชีวิตไปฝากไว้กับไสยศาสตร์ เป็นต้น (2) เชื่อในสิ่งที่พุทธศาสนามองว่า เป็นความเจริญของชีวิต ความเชื่ออย่างหลังนี้จะถูกกำกับด้วยปัญญา ในชุมชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา จะเห็นถึงความรู้ทั้ง 3 อย่างที่กล่าวถึงนั้น (1) การที่ชาวบ้านร่วมกันระดมความคิดเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านศีล 5 เป็นตัวอย่างของ ความรู้ที่ได้จากการคิด ที่ลึกลงไปอีกคือการไตร่ตรองด้วยเหตุผลถึงความจริงทางศาสนาซึ่งมีอยู่ในกลุ่มผู้นับถือศาสนาพุทธระดับลึก (2) การที่ชาวบ้านรวมตัวไปศึกษาเรียนรู้ต่างหมู่บ้าน เพื่อค้นหาความสำเร็จของหมู่บ้านดังกล่าว จากนั้นประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ไปพัฒนาหมู่บ้านของตน เป็นตัวอย่างของความรู้ที่ได้จากการฟัง (3) การที่ชาวบ้านมุ่งมั่นพัฒนาหมู่บ้านของตน ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง พิจารณาใคร่ครวญอุดช่องว่างที่จะก่อให้เกิดปัญหา แสวงหาแนวทางสนับสนุนความสำเร็จ จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี และหลาย ๆ ปี จวบจนประสบความสำเร็จ ก่อเป็นความรู้ขั้นสูง เป็นตัวอย่างของความรู้ที่ได้จากการฝึกฝนอบรม อาจพิจารณาง่าย ๆ ว่า ความรู้อย่างแรกเป็นความรู้จากการใคร่ครวญ ซึ่งเป็นเรื่องภายในบุคคล/ชุมชน ความรู้ที่สองเป็นความรู้จากการแสวงหาภายนอก เพื่อการสนับสนุนความรู้

แรก ส่วนความรู้ที่สามเป็นความรู้ที่เกิดจากลงมือปฏิบัติ ความรู้ทั้ง 3 อย่างนี้ แม้จะเห็นลักษณะที่แตกต่างกัน แต่ก็ต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน

ประเด็นที่กล่าวถึงนี้ อาจสรุปลงในไตรสิกขาได้ โดยจัด ศีล และบริจาคนเป็นส่วนของการให้ (ทาน) เป็น “ศีล” (ศีลสิกขา) เพราะเกี่ยวกับเนื่องกับการกระทำทางกาย และวาจา ศรัทธา และบริจาคนอกเหนือการให้ คือ การสละออกอันเป็นคุณลักษณะภายใน จัดเข้าใน “สมาธิ” (จิตสิกขา) เพราะเกี่ยวเนื่องกับการฝึกฝนจิต และปัญญาทั้งหมดทั้งที่เป็นตัวควบคุมศรัทธา จัดเป็น “ปัญญา” (ปัญญาสิกขา) เพราะเกี่ยวเนื่องกับการใช้สติปัญญาเป็นสำคัญ

การนำประเด็นสำคัญจากชุมชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา คือ ศรัทธา ศีล บริจาค และปัญญา มาพิจารณานี้ เพราะเห็นว่า เป็นประเด็นหลัก และพิจารณาได้ไม่ยาก นอกจากประเด็นดังกล่าวนี้ ยังมีประเด็นอื่นอีกที่ไม่ได้กล่าวถึง แต่ทั้งหมดก็สามารถนำมาสรุปลงในไตรสิกขา การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนววิถีพุทธการจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนววิถีพุทธ ถูกหยิบยกขึ้นมาในฐานะเป็นแกนกลางทางจิตใจเป็นกรอบแห่งความประพฤติของประชาชนในสังคม ซึ่งในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการให้การศึกษา และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เช่น ส่งเสริมการศึกษา พยายามสอนให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้เอง สอนให้รู้จักใช้สติปัญญาในกิจการทั้งปวง ให้รู้จักคิดไม่เป็นคนเชื่ออย่างงมงายชีวิตที่มีคุณภาพต้องมีการพัฒนาทั้งทางโลก และทางธรรมการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้นต้องมีหลักธรรมสำหรับยึดปฏิบัติซึ่งเป็นการพัฒนาความเจริญงอกงามทางจิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีแก่นสาร และเป็นชีวิตที่มีค่าอย่างแท้จริงสมกับที่เกิดมาเป็นมนุษย์ หลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาเป็นหลักความจริงที่ควรรู้ และเป็นหลักความดีที่ควรประพฤติเพื่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพในทุกด้าน เช่น การพัฒนาตนเอง พัฒนาครอบครัว พัฒนางาน และพัฒนาสังคม โดยมีหลักธรรมพื้นฐานในการพัฒนาด้านต่าง ๆ แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย วิถีพุทธ จึงเป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทย การประพฤติปฏิบัติการศึกษาอบรม และการสืบทอดวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น สังคมไทยในปัจจุบันจึงมีบางส่วนที่ตั้งคำถามว่า แล้ววิถีชีวิตชาวพุทธที่แท้จริงควรเป็นอย่างไร ปัจจุบันได้มีนักวิชาการ บรรพต วีรชัยและคณะ ได้เสนอแนวคิดโดยหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้สภาพชีวิตที่กล่าวได้ว่า เป็นวิถีชาวพุทธ ดังนี้

- 1) เน้นการพึ่งตนเอง
- 2) การเน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท

3) การเน้นอหิงสา หรือการละเว้นจากการสร้างเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความรุนแรงการเน้นการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพการงานที่เป็นประโยชน์สุจริต และมีมานะ อดทน หรือสัมาอาชีวะ

4) การเน้นการมาเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

5) พยายามละกิเลส และความโลภ

6) การเน้นความซื่อสัตย์สุจริต มีความละเอียด และเกรงกลัวการกระทำผิด

การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามหลักเบญจศีล หรือศีลห้านี้เป็นหลักเบื้องต้นของพุทธศาสนิกชน ที่ควรประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สังคมอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุขไม่เบียดเบียนผู้อื่นทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจไม่ประพฤติผิดทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน ไม่โกหกหลอกลวง และไม่ดำเนินชีวิตด้วยความประมาท หลักเบญจศีล หรือศีลห้า คือ ข้อกำหนดอย่างต่ำที่สุดในการควบคุมความประพฤติของมนุษย์ เบญจศีล ประกอบด้วย

1) เว้นจากปาณาติบาต คือ ไม่ทำลายชีวิตดำเนินชีวิตโดยปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย

2) เว้นจากอทินนาทาน คือ ไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ ดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์

3) เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร คือ ไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน

4) เว้นจากมสุสาวาท คือ ไม่พูดเท็จ ดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จ โกหกหลอกลวง ตัทรอนประโยชน์ หรือแกล้งทำลาย

5) เว้นจากของเมา อันเป็นที่ตั้งของความประมาท คือ ไม่เสพของมึนเมา ดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทลั้งพลาดมัวเมา เนื่องจากการใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 กับทฤษฎีตะวันตก เพื่อแก้ปัญหาหาชุมชนอย่างยั่งยืนหลักสัปปุริสธรรม เป็นอีกหลักธรรมหนึ่งที่มนุษย์ปฏิบัติตามแล้วสามารถทำให้บรรลุนิพพานได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า หลักธรรมที่เป็นหลักธรรมที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้อย่างดีในสัปปุริสสูตรอปริปัญญาสภัมฉิมมิกาย ปรากุพุทธโอวาทเรื่องธรรมของคนดี (สัตบุรุษ) คนที่สมบูรณ์แบบ หรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือว่า เป็นสมาชิกที่ดี มีคุณค่าที่แท้จริงของมนุษยชาติ มีธรรมะ หรือคุณสมบัติที่เรียกว่า สัปปุริสธรรม 7 ประการ คือ ธรรมของผู้ดี หรือคุณสมบัติของคนดี ได้แก่

1) ธัมมัญญตา คือ รู้จักเหตุ รู้จักหลักการกฎเกณฑ์รู้เหตุที่ทำให้เกิดผล รู้สาเหตุความเป็นไปในการดำเนินชีวิต

2) อัตถัญญตา คือ รู้จักผล รู้ความมุ่งหมายรู้ประโยชน์ รู้จักผลที่สืบเนื่องจากการกระทำรู้ว่าการดำเนินชีวิตอยู่นั้นประสงค์ประโยชน์ใด

3) อตถัญญตา คือ รู้จักตน รู้ความเป็นจริงของตนว่า เป็นใคร มีความรู้ความสามารถ ความถนัดมีคุณธรรมเช่นใด เพื่อการปฏิบัติที่เหมาะสม และการแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องถูกต้องต่อไป

4) มัตถัญญตา คือ รู้จักประมาณ รู้จักพอดีพอเหมาะ พอควร

5) กาลัญญตา คือ ความรู้จักกาล รู้เวลาอันเหมาะสม เช่น ตรงต่อเวลา ทันเวลา และพอเวลา เป็นต้น

6) ปริสัจญตา คือ รู้จักชุมชน รู้จักการประพฤติดต่อชุมชน รู้จักการวางตัว การแต่งกาย และกริยามารยาทให้ถูกต้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี

7) ปุคคลโรปรัญญตา คือ การรู้จักบุคคลเข้าใจลักษณะของบุคคล รู้จักการปฏิบัติต่อบุคคลได้เหมาะสม

ผู้ใดมีสัปปริสธรรม 7 ประการ จะได้รับคุณประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นคุณสมบัติของ คนดี คือ รู้จักหลักแห่งการดำรงชีวิตเป็นผู้ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นโดยไม่คิดว่า ตนเองวิเศษ หรือฉลาดกว่าคนอื่น เป็นผู้ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บเพราะไม่ทำอะไรหกโหมเกินกำลังของตน ทำให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี และยังดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสะดวก เพราะรู้จักคบเพื่อนวิถีชุมชนชาวพุทธ ที่แท้จริงนั้น คือ ขยายหลักธรรมบางข้อมาขยายให้มีมิติทางสังคมที่กว้างขึ้น คือ แทนที่จะมีความหมายเพียงแต่ละบุคคล ก็มาขยายเป็นคุณธรรมต่อสังคมซึ่งมีขอบเขตที่ต้องรักษาร่วมกัน เช่น ในส่วนที่เป็นรูปธรรม คือ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่นแม่น้ำลำคลอง ป่าไม้ทรัพยากรธรรมชาติถนน สวนสาธารณะ ฯลฯ ส่วนที่เป็นนามธรรม คือ หลักการ กฎระเบียบ ข้อปฏิบัติซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องมีความเข้าใจ รู้ในประโยชน์ และโทษตามหลักการทางพระพุทธศาสนาให้สำคัญเพราะเป็นประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์ของสังคม ความรู้สึกมีส่วนร่วมในการรักษาสาธารณสมบัติในชุมชนทั้งที่เป็นสถานที่ วัตถุสิ่งของ และที่สำคัญที่สุด คือ วัฒนธรรมประเพณีภาษาท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้กำลังจะเลือนหายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ถ้าหากชุมชนวิถีพุทธ กลับมามีความเข้มแข็ง ทุกคนตระหนักในหน้าที่ที่ต้องรักษา หวงแหน วิถีชุมชนชาวพุทธ ก็จะไม่มีแต่เพียงแต่ชื่อเท่านั้นแต่อยู่ในชีวิตจิตใจของชาวไทยทุกคน พร้อมทั้งพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพเพื่อนำพาตน และชุมชนมุ่งสู่ความเป็นอารยะ อันจะเกิดความสันติสุขอย่างแท้จริง และยังยืนในวิถีพุทธตลอดไปกล่าวได้ว่า หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ไม่ได้เป็นเรื่องเก่าตกยุคล้าสมัยตามกาลเวลาแต่กลับยืนหยัดคงทนต่อการพิสูจน์ ดังเช่น สัปปริสธรรม 7 ที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัย

อย่างเช่นปัจจุบันได้อย่างสอดคล้อง การบริหารยุคใหม่จึงควรต้องมีความสมดุลสองด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถ และ ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหาร ผสมผสานกับแนวคิดตะวันตก อันจะเป็นส่วนส่งเสริมการใช้ความรู้ ความสามารถของบุคลากรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ก็เป็นเครื่องควบคุมยัดเยียดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้เกิดการใช้ความรู้ความสามารถไปในทางที่ผิด หรือใช้แบบสุดโต่งเกินความพอดี ซึ่งจะส่งผลเสียต่อตนเองและองค์กร ตลอดจนสังคมโดยรวมในอนาคตได้ ฉะนั้น การนำเอาหลักธรรมคำสอนมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับตัวได้ในทุกสถานการณ์ มองทุกสิ่งว่าเป็นได้อยู่เสมอ มีความมุ่งมั่นในชีวิต พร้อมทั้งจะทำประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคมตลอดไป แนวคิดทางเศรษฐกิจของคานธีประกอบด้วยแนวคิดหลัก 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ระบบเศรษฐกิจจะต้องมีคุณธรรมกำกับ
2. แนวคิดเรื่องการจำกัดความต้องการ
3. แนวคิดเรื่องการใช้แรงงานเพื่ออาหาร
4. แนวคิดเรื่องการกระจายผลผลิต และเทคโนโลยี
5. แนวคิดเรื่องชุมชน และสังคมพึ่งตนเอง
6. แนวคิดเรื่องทรัพย์สิน

แนวทางการพึ่งตนเองในการพัฒนาชนบท จะต้องมีความเชื่อมั่นว่า ตนเองย่อมช่วยตนเองได้ ก่อน โดยจะต้องมีกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) ความรู้สึกร่วมของการรวมกลุ่มเกิดจากความสนใจร่วมกัน
- 2) ค่านิยมประชาธิปไตย โดยเน้นการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และใช้มติของที่ประชุมตัดสินใจโดยไม่ใช้อิทธิพลส่วนตัวของคนใดคนหนึ่ง
- 3) การทำงานร่วมกันจะต้องมีการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับกิจกรรมร่วม และการกระทำร่วมกัน โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน
- 4) การทำงานเป็นกลุ่ม ต้องให้ความสำคัญต่อความสนใจของกลุ่ม และพยายามในการดำเนินการนั้นบรรลุผลของความสนใจนั้น
- 5) การปลูกฝังให้มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ การริเริ่มการแสวงหาทรัพยากรใหม่ ๆ การใช้เทคโนโลยีใหม่ที่เหมาะสม และบริหารและการจัดรูปองค์การใหม่ เพื่อให้มีประสบการณ์ใหม่ ๆ
- 6) การร่วมกันสร้างความเชื่อถือว่า ตนเองสามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยมีการรวบรวมทรัพยากรของกลุ่ม หรือชุมชนทั้งกายภาพ หรือทางวัตถุ ผนวกกับจิตใจ และมองการใช้ทรัพยากรจากภายนอกเป็นเพียงลำดับรอง หรือตัวประกอบ เท่านั้น

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2534) กล่าวว่า การนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับ ทฤษฎีตะวันตกเพื่อแก้ปัญหาหาชุมชนอย่างยั่งยืน หลักการพัฒนาสังคมนั้นมีคำกล่าวไว้ว่า “จะพัฒนา ใครเขาต้องพัฒนาตัวก่อน” ย่อมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชน และสังคมให้เกิดความ เข้มแข็งเพราะจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องเริ่มต้นด้วยการ การพัฒนาตนเองก่อน เพราะว่า หากไม่พัฒนาตนด้วยการพัฒนาจิตใจให้เกิดสติเสียก่อนนั้น จะไปพัฒนาใคร ๆ ก็ย่อมไร้ผล เพราะว่า คน คือ ทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อน พัฒนาให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และหากชุมชน เข้มแข็งสังคมก็สงบ และเข้มแข็งตามมาโดยปริยาย ดังนั้น การพัฒนาตนพัฒนาสังคม จึงมีความสำคัญ แบบแยกกันไม่ออกเลยทีเดียวด้วยเหตุ และผลดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาตนเอง คนแต่ละคนนั้นเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาชุมชนให้ เข้มแข็งในสังคม เพราะว่า เมื่อได้รับการพัฒนาที่ตนเองแล้วก็จะเป็นคนเก่ง และเป็นคนดี เมื่อคนเก่ง และดีเกิดขึ้นในองค์กรนั้น จะทำให้องค์กรนั้นมีความสุข และทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จ ตรงกันข้ามหากสังคม หรือหน่วยงานใดมีคนไม่ดีมากกว่าคนดี องค์กรนี้จะไม่มีความสุขเลย และ การ ทำงานก็ไม่มีความสุขสุดท้าย เมื่อทำงานไม่มีความสุข ย่อมส่งผลให้องค์กรนั้น ๆ ล้มเหลว แม้แต่องค์กร สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาตนเองนี้ ยังตรัสยกย่องสรรเสริญไว้ว่า ทนฺโต เสฏฺฐ โธมฺมุนสเสสฺสุ ในหมู่มนุษย์ผู้ฝึกตนดีแล้ว ย่อมเป็นผู้ประเสริฐ

2. การพัฒนาคนในชุมชน การพัฒนาคนในสังคมชุมชนให้เกิดสติ ย่อมทำให้สังคมนั้นเข้มแข็ง ตามไปด้วย แต่ประเด็นการพัฒนาคนในสังคมชุมชนนั้นเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ส่วนหนึ่งเพราะว่า คน ในโลกนี้มี ศีล สมาธิ และปัญญาไม่เท่าเทียมกัน ขณะที่หัวใจหลักของการพัฒนาชุมชนให้เกิดความ สงบร่มเย็นนั้น เพราะว่า คนในชุมชนนั้นเป็นทั้งผู้สร้างความสำเร็จ และทั้งผู้นำความเสื่อม มาสู่ชุมชน การพัฒนาคนในชุมชนให้เข้มแข็งนั้นจึงต้องใช้เทคนิควิธีการ หลายประการ

ประการแรก พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ทรงวางแนวทางให้คนในชุมชนของพระองค์คือ รู้สึ กว่าตนนั้นเป็นเจ้าของชุมชนนั้น คือ พระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา ซึ่งที่กล่าวมานั้น เรียกว่า พุทธ บริษั 4 แต่ละคนแล้ว ก็ล้วนแต่เป็นผู้มีหน้าที่เป็นของตนเอง แต่ว่า มีหน้าที่แตกต่างกันไป ตาม สภาวะของตนเอง ในการรักษาพระพุทธศาสนา การแบ่งพุทธบริษัทออกเป็นกลุ่มเช่นนี้ ทำให้ง่ายต่อ การ พัฒนาและบริหาร ให้เข้มแข็งทำให้แต่ละคนนั้น สามารถเลือกที่จะประพฤติ ปฏิบัติตามคำสั่ง สอนของพระองค์ได้ตามที่ตนเองพึงพอใจ เช่น เมื่อใครต้องการพ้นทุกข์ก็ต้องเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุ และนางภิกษุณี แต่ว่า หากยังต้องการที่ใช้ชีวิตอย่างผู้ครองเรือน พระพุทธเจ้าก็ทรงวางหลักไว้ว่า ให้ ปฏิบัติตามอาคารวินัย คือ วินัยของผู้ครองเรือนนั่นเอง โดยที่ว่า ยังสามารถปฏิบัติ และ ประพฤติ

ธรรมสมควรแก่ธรรม เพราะว่า สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถเอื้ออำนวยที่จะปฏิบัติธรรมได้ อย่างภิกษุ แล้วก็นางภิกษุณี ทำให้พระพุทธรองค์นั้นทรงวางกรอบไว้เพียงว่า พระภิกษุต้องรักษา เพื่อเป็นเครื่องพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งอดทนต่อสิ่งชั่วร้าย ทางกามารมณ์ และเป็นเกาะป้องกันคุ้มครองทางกายวาจา ไม่ให้ผิดพลาด 227 ข้อ ส่วนนางภิกษุณี ต้องลำบากหน่อยเพราะว่า เป็นผู้หญิงต้องรักษาศีลถึง 311 ข้อ ส่วนอุบาสก อุบาสิกา ต้องรักษาศีล 5 หรือศีล 8 แล้วแต่จะสามารถประพฤติ ปฏิบัติได้

ประการที่สอง พระพุทธเจ้าทรงพัฒนาจิตใจบุคคลในชุมชนของพระพุทธรองค์ โดยปรับให้ทูลเสมอกัน เสียก่อน หรือว่าปรับความเห็นให้ตรงกัน ว่าจุดมุ่งหมายของศาสนา คำสั่งสอนของพระพุทธรองค์นั้นเป้าหมายสูงสุดในชีวิตนั้น อยู่ที่พระนิพพาน คือ การกำจัดกิเลสให้หมดสิ้นไปจากจิตใจไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก และเมื่อทุกคนในชุมชน หรือว่า องค์กรเห็นตรงกันอย่างนี้แล้ว ก็จะเต็มใจที่จะปฏิบัติ หรือว่า ประพฤติตามจุดมุ่งหมาย คำสอนของพระองค์อย่างเต็มที่ เพื่อหาทางให้หลุดพ้นจากความทุกข์ของพระองค์นอกจากนั้นพระองค์ยังได้ทรงแนะนำวิธีการที่จะเข้าถึงพระนิพพานด้วย ซึ่งก็คือ การขัดเกลตาตนเอง ด้วยการปฏิบัติตามพระธรรม และพระวินัย ที่พระพุทธรองค์ทรงบัญญัติไว้

ประการที่สาม ที่สำคัญพระพุทธเจ้าทรงพัฒนาความประพฤติ ของบุคคลในองค์กร โดยให้ปฏิบัติตามศีล ซึ่งในการรักษาศีลทุกคนก็ต้องเลือกว่า จะปฏิบัติตามศีลในระดับไหน เช่น รักษา ศีล 5 ศีล 8 และ 227 หรือ 311ข้อ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว คนในชุมชน หรือว่า องค์กร ก็จะมีความประพฤติไปในแนวทางเดียวกัน

ประการที่สี่ ทรงวางแนวให้คนในองค์กร หรือว่า ชุมชน เคารพนับถือกันตามอาวุโสซึ่งการเคารพกันอย่างนี้นั้น เหมือนกันกับชุมชนไทย ซึ่งมีการเคารพตามลำดับอาวุโส เช่น การเรียก คน สูงอายุกว่า ว่าพี่ อายุ่น้อยกว่า ว่าน้อง บ้า ลุง ตามสถานะของกันและกัน แต่ในทางพุทธบูรณาการนี้ หมายความว่า ที่ให้เรียกกันเคารพอาวุโส นั้นก็หมายความว่า หากใครบวชก่อนก็ให้นับว่า อาวุโสกว่า ถึงแม้ว่า ผู้นั้นจะอายุน้อยกว่าก็ตาม เพราะว่า ผู้บวชก่อนนั้นย่อมรู้หลักธรรมพระวินัยมากกว่าผู้บวชใหม่

3. การพัฒนางาน บุคคลซึ่งมีหน้าที่การงานที่ดีย่อมเป็นกำไรของชีวิต เพราะหน้าที่การงานมีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิต สอดคล้องปราชญ์พระพุทธศาสนา อย่างหลวงพ่อดำ ปัญญา นันทะ กล่าวไว้ว่า งาน คือ เงิน เงิน คือ งาน บันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขเมื่อทำงานทำงานเพื่องานบันดาลผลทำดีเพื่อผลดีให้ ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ อย่างจริงใจ การพัฒนางานนั้น เพราะว่า การพัฒนางาน ของพระพุทธรศาสนา นั้น สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนางานของพระองค์นั้น ทรงใช้หลัก ที่สำคัญ คือ ประการที่หนึ่ง คือ ทรงถือหลักที่สำคัญ คือ ความสามารถเป็นเกณฑ์ หากว่า ใครในชุมชน คือ บริษัท 4

คนใด มีความสามารถด้านใด มีความสามารถด้านไหนก็จะทรงตั้งไว้ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านนั้น เพื่อให้ตรงกับความสามารถที่เขามีอยู่ เช่น พระอานนท์มีความสามารถทางด้านความทรงจำ ก็ทรงยกย่องให้เป็นพหูสูตร หรือว่า ทางด้าน อุบาสก นั้นบุคคลใดที่มีความสามารถก็จะทรงยกย่อง เช่น จิตคฤหบดี มีความสามารถด้านการแสดงธรรมก็ทรงยกย่องทางด้านนั้น ประการที่สอง การสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ที่มีความสามารถ และมีผลงานเด่น ก็ทรงยกย่อง เช่น ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ที่ผ่านมามีมากกว่า มีพระภิกษุ หรือว่าสามเณรรูปใดที่มีความรู้ความสามารถก็จะทรงยกย่องในท่ามกลางระหว่างสงฆ์ เพราะว่า การประชุมกันจะมีโอกาสได้เปิดอกพูดคุย ทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน สื่อสารข้อมูลถึงกันสร้างความสมัครสมาน สามัคคีกัน เช่น ทุกกึ่งเดือนจะมีการประชุมกัน เพื่อร่วมทำสังฆกรรมกันฟังพระปาฏิโมกข์ เรียกว่า ลงอุโบสถ เพราะว่า การลงอุโบสถนี้ นอกจากจะเป็นการทบทวนโอวาท และพระธรรมวินัยแล้ว ยังมีผลในแง่ของการเตรียมใจให้สะอาดผ่องใส พร้อมที่รองรับฟังโอวาทในที่ประชุมจากพระเถระเมื่อ การสวดพระปาฏิโมกข์จบลง

4. การพัฒนาทรัพย์สิน พระพุทธศาสนามีทั้งหลักคำสอน ในการพัฒนาเก็บรักษาทรัพย์สิน และการใช้จ่ายทรัพย์สิน สำหรับหลักการรักษาทรัพย์สินนั้น เรียกตามภาษาพระนั้นเรียกว่า อารักขสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการรักษา และการใช้จ่ายทรัพย์สินนั้น เมื่อหามาได้แล้ว ก็ให้แบ่งการใช้จ่ายเป็นสี่ส่วนด้วยกัน ส่วนที่หนึ่งเลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ ให้เป็นสุขส่วนที่สองใช้เลี้ยงเพื่อนฝูงให้เป็นสุข ส่วนที่สามบำบัต้อนตรายที่เกิดเหตุต่าง ๆ ส่วนที่สี่ ทำพลี 5 อย่าง คือ ก. ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ ข. อดิถิปถี ต้อนรับแขก ค. ปุพพเปตพลี ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย ฉ. ราชพลี ถวายเป็นของหลวง มีภาษีอากร เป็นต้น ง. เทวดาพลี ทำบุญอุทิศให้เทวดา

5. การพัฒนาด้านเวลา ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ นั้น เวลาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเพราะว่าทุกคนเกิดมาแล้วมีเวลาเท่ากันหมดเหมือนกัน 24 ชั่วโมง เพราะว่า เวลาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการประกอบอาชีพ เพื่อที่จะหางานแสวงหาปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพ ดำรงชีวิต พระพุทธศาสนานี้เน้นให้ตระหนักถึงคุณค่าของเวลา เพราะว่า เวลา เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาเท่าเทียมกัน แต่ว่าบางคนมักใช้เวลาไปในเรื่องต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ด้านการพัฒนาเรื่องเวลานี้ มีพระพุทธดำรัสที่ตรัสให้เห็นเรื่องคุณค่าของกาลเวลา เป็นอย่างยิ่ง เช่น ภิกษุทั้งหลาย พวกเธออย่าปล่อยขณะให้ผ่านพ้นไปเพราะคนที่ปล่อยขณะให้ผ่านไปย่อมเศร้าโศกในภายหลังวัยย่อมผ่านพ้นไปเหมือนขณะนั้นแหละกาลเวลาย่อมกลืนกินสรรพสัตว์พร้อมด้วยตัวของมันเอง ดังนั้น ช่วงเวลาที่ว่างจากประโยชน์นั้น ทำให้ชีวิตพร่องจากประโยชน์นั้น มิใช่เพียงแต่จะขาดจากประโยชน์เท่านั้นแต่จะทำให้เกิดโทษขึ้นมาด้วย เพราะว่าคนที่อยู่ว่างมักจะมีความคิดฟุ้งซ่าน เพ้อฝัน คิดฟุ้งซ่านไปในทางกามารมณ์เรื่องเบียดเบียนความฟุ้งซ่านเหล่านี้จะไม่เกิดกับคนที่

ขยันหมั่นเพียรในการทำงานเพราะว่า มักคิดถึงประโยชน์ในการทำงานอยู่ตลอดเวลา และหากใครสามารถประกอบการงานภารกิจ หรือว่าหน้าที่ ของตนที่รับผิดชอบนั้น ความเจริญก้าวหน้าในฐานะทางเศรษฐกิจ และความเข้มแข็ง ย่อมเกิดขึ้นแก่การพัฒนาชุมชนในสังคมไทย เมื่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งมีการบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่นนี้แล้วความเข้มแข็งของชุมชนในสังคมไทยก็จะเกิดขึ้นหลักพุทธธรรมที่ช่วยส่งเสริมช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง นอกจากนั้นแล้วการที่จะส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทย มีความสามารถบริหารจัดการตนเอง หรือมีความสามารถสามารถพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งได้นั้น ต้องส่งเสริมให้ชุมชนนั้นมีกระบวนการ (พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต), 2534, หน้า 6-23) ดังต่อไปนี้

1. มีกระบวนการเรียนรู้ (Process of Learning) โดยเฉพาะผู้นำชุมชน และสมาชิกที่เป็นแกนนำของชุมชนท้องถิ่น ให้มีความรู้ ความสามารถบางแห่งบางพื้นที่ผู้นำชุมชนจบวุฒิการศึกษา ระดับมัธยมต้น หรือว่า มัธยมศึกษา การส่งเสริมให้ผู้นำ เช่น สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงกำนัน ให้มีการศึกษาที่สูงขึ้น หรือเพิ่มการสนับสนุนประชาชนชาวบ้านให้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองยิ่งขึ้นเป็นชุมชนที่มีผู้นำเป็นต้นแบบด้านการศึกษา หรือส่งเสริมผู้นำชุมชนให้มีการอบรมให้ตระหนักถึงการเป็นผู้นำชุมชนต้องมีความเสียสละทำงานให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมรักษากฎหมาย

2. มีการพัฒนาชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community learning) เพราะว่า การแสวงหาความรู้ นั้น เป็นสิ่งที่พึงกระทำตลอดชีวิต การเรียนรู้ สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการฟังบ้างหรือว่าสิ่งรอบข้างที่เป็น โปรโตไทป์ คือ ฟังจากสิ่งรอบตัวคนรอบข้าง สิ่งแวดล้อม หรือว่า เรียนรู้ทางด้านการอ่านจากข่าวสารบ้านเมือง ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองซึ่งความรู้ที่เกิดจากชุมชนนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากผลของการปฏิบัติ และ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญา หรือว่าเมื่อลงมือปฏิบัติแล้วก็ได้ประสบการณ์ร่วมกัน จะทำให้ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันของชุมชน ดังนั้น ถ้าหากว่า ชุมชนมีการพัฒนาเช่นนี้แล้วการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทย จะเกิดขึ้นเพราะว่า มีผลจากการเรียนรู้ และสามารถนำไปสู่การคิด และ วิธีการที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญ สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ชุมชนต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำ (Leadership of community) เพราะว่า หากผู้นำในชุมชนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดี มีภาวะผู้นำที่ต้องเป็นผู้ประสานให้สมาชิกในชุมชนนั้นเกี่ยวกับข่าวสาร หรือว่า เป็นผู้นำต่าง ๆ ได้มีโอกาสให้สมาชิกได้แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตน ยอมรับและเปิด

โอกาส และรับฟัง ไม่ผูกขาดเผด็จการ หรือแสดงบทบาทที่เป็นใหญ่แสดงความเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ลงไปทำงานกับชุมชน ไม่นิ่งดูตาย อยู่บนหอคอยคอยสั่งงาน เป็นผู้เชื่อมประสานแนวคิดต่าง ๆ ของสมาชิก และคนในชุมชน

4. ประชากรในชุมชนต้องมีจิตสำนึกรักชุมชน (Consciousness of Community) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) ประชากรในชุมชนนั้น สำนึกว่า ตนเองเป็นเจ้าของชุมชน รักถิ่นกำเนิด บ้านเกิดเมืองนอนของตน สำนึกว่า ตนนั้นเป็นเจ้าของบ้านเกิด มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบกับปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมกัน และมีความเป็นเพื่อนที่ดี คือ กัลยาณมิตร และสามารถเชื่อมโยงกันด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และมีการประชาสัมพันธ์ด้วยความหวังว่า สามัคคีให้เกิดแก่ชุมชนทำให้เกิดเกิดพลังที่เข้มแข็ง

5. ชุมชนที่ต้องการพัฒนาให้เข้มแข็งต้องมียุทธศาสตร์ชุมชนที่เข้มแข็ง (Strengthens of Community Organization) คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้องมีการรวมตัวกันด้วยความสมัครสมานสามัคคีอย่างเหนียวแน่น ด้วยจิตสำนึกรักบ้านเกิดมีการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาชุมชน ซึ่งการรวมกลุ่มกันนั้นก็เป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และสมาชิกของชุมชนนั้นต้อง ประกอบด้วยความรู้ความสามารถที่จะจัดการตนเอง และชุมชนได้ โดยเฉพาะ เมื่อมีการรวมกลุ่มกันแล้ว สิ่งตามมาหลังจากมียุทธศาสตร์เกิดขึ้นนั้นก็ คือ มีลักษณะเวทีประชาคม มีการดำเนินงานที่สามารถเชื่อมประสานกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยที่สมาชิก และองค์กรในชุมชนนั้น เมื่อมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือ หรือพึ่งพาตนเองได้ทั้งในทางเศรษฐกิจ หรือว่า การเมืองการปกครอง สังคม และวัฒนธรรมทั้งในยามที่ปกติ หรือว่า ในเวลาที่เกิดประสบกับภาวะวิกฤติต่าง ๆ ก็จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทยที่ยั่งยืน เพราะว่า การพัฒนาจะทำให้ยั่งยืนได้นั้น ต้องพัฒนาคนเต็มทุกคน ครอบคลุมกันทั้งระบบที่มี 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกจากหลักพุทธบูรณาการการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทย ที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปแล้วนั้น การพัฒนาชุมชนนั้นยังจัดเป็นสาขาวิชาหนึ่งของสาขาวิชาสังคมศาสตร์ (Social science) โดยเป็นสังคมศาสตร์ที่ประยุกต์ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาเป้าหมายบางประการของมนุษย์ และชุมชนสังคมมนุษย์ได้การพัฒนาชุมชนจึงมีทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนได้ เพื่อให้เกิดผลการพัฒนาที่มีความเข้มแข็ง ดังนี้

Linton, Ralph (1964) ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (The Diffusion Theory of Cultural) เจ้าของทฤษฎี คือ ราล์ฟ ลินตัน นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน สารสำคัญของทฤษฎี ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทาง

วัฒนธรรม โดยเกิดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างสังคมที่แตกต่างวัฒนธรรมรวมกัน และต่างกระจาย วัฒนธรรมไปสู่กันและ กัน เมื่อเกิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมขึ้นแล้ว สังคมที่เจริญกว่า อาจจะรับ วัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าก็ได้ และในทำนองเดียวกันสังคมที่ด้อยกว่าอาจจะไม่รับ วัฒนธรรมของสังคมที่เจริญกว่าก็ได้ และในทำนองเดียวกัน สังคมที่ด้อยกว่า อาจจะไม่รับวัฒนธรรม ของสังคมที่เจริญกว่าก็ได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการแพร่กระจายของ วัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าการเปลี่ยนแปลงของทางสังคม ส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการ แพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากกว่าเดิม จากการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ในสังคม หรือ ถ้ามีก็มักจะนำสิ่งใหม่ ๆ จากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่แล้ว เป็นของใหม่ที่ไม่เคยมีมา ก่อน จะเห็นได้จากสังคมอเมริกัน ซึ่งมีศักยภาพด้านการประดิษฐ์คิดค้นสูง แต่การเปลี่ยนแปลงทาง สังคมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายถึงร้อยละ 90 เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ผลลัพธ์ของพุทธบูรณการที่ช่วยแก้ปัญหาในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ทฤษฎีการแพร่กระจายทาง วัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเกิดจากสาเหตุสำคัญ คือ การแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรมจากภายนอกสังคม ถ้าหากจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนก็ คือ การขยาย ผลของชุมชนที่ประสบความสำเร็จโดยใช้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเป็นตัวอย่าง หรือ เป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้ชุมชนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา เกิดการตื่นตัว และสมาชิกใน ชุมชนร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเกิดการกระจายทางวัฒนธรรมเกิดจากการติดต่อสื่อสารระหว่าง สังคมที่ต่างวัฒนธรรมกัน ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้โดยต้องจัดให้มีระบบการ ติดต่อสื่อสารทั้งจากภายในชุมชน และกับชุมชนอื่นอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งการสร้างเครือข่าย ชุมชนกับชุมชนต่าง ๆ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งนับว่า เป็นประโยชน์มาก ต่อการพัฒนาชุมชนมากเพราะทำให้ทราบว่า ชุมชนมีการพัฒนาแล้ว หรือมีระดับการพัฒนาสูงกว่า เมื่อมีการติดต่อสื่อสารกับสังคมที่มีระดับการพัฒนาต่ำกว่าอาจรับวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตเข้าไปใน ชุมชนของตนทำให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนขึ้นได้ ดังนั้น จึงต้องมีการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรมในรูปแบบดังกล่าวไว้ล่วงหน้า

สรุปข้อเสนอแนะ การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนววิถีพุทธเป็นทิศทางการพัฒนาที่อยู่บน พื้นฐานการพึ่งตนเองโดยอาศัยกระบวนการจัดการชุมชนในการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยมีวิถีคิดที่มี พื้นฐานจากระบบคิดเดิมของชุมชน หรือภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานเข้ากับวิถีคิด และระบบการ จัดการของสังคม ความเข้มแข็ง และยั่งยืนของคน หรือสังคมชุมชนเป็นการพัฒนาที่มีความต่อเนื่อง จาการากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ศาสนาวัฒนธรรม และประเพณี โดยยึดหลัก

ความพอดี และพึ่งตนเองได้โดยการสร้างคนดี คนเก่ง มีความรับผิดชอบ และถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน และเป็นการบูรณาการทางสังคมก็จะก่อให้เกิดความสมดุล หรือสังคมที่เข้มแข็ง และยั่งยืน “การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนววิถีพุทธ” จึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนา เพราะเป็นรากฐานของความสำเร็จในทุก ๆ ด้าน หลักธรรมบางข้อมาขยายให้มีมิติทางสังคมที่ กว้างขึ้นหลักการทางพระพุทธศาสนาให้ ความสำคัญเพราะเป็นประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์ของสังคม ความรู้สึกร่วมกันใน รักษาสาธารณสมบัติในชุมชนทั้งที่เป็นสถานที่ วัตถุสิ่งของ และที่สำคัญที่สุดคือ วัฒนธรรมประเพณีภาษาท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้กำลังจะ เลือนหายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ การจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนววิถีพุทธ กลับมามีความ เข้มแข็ง ทุกคนตระหนักในหน้าที่ที่ต้องรักษา หวงแหน วิถีชุมชนชาวพุทธ ก็จะไม่มีแต่เพียงแต่ชื่อเท่านั้น แต่อยู่ในชีวิตจิตใจของชาวไทยทุกคน พร้อมที่พัฒนาตนตามหลัก พระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพเพื่อนำพาตน และชุมชนมุ่งสู่ความเป็นอารยะ อันจะเกิดความสันติสุขอย่างแท้จริง และยั่งยืนในวิถีพุทธตลอดไป

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทยนั้น หากตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของคนด้วยการเพิ่มหลักธรรมที่สามารถพัฒนาจิตใจของคนให้มีความรู้ดีชอบ รู้ดี หรือ รู้ชั่ว ที่ปัจเจกบุคคลแล้วส่วนทาง สังคม ก็มี การบูรณาการหลักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ มีการเปิดโอกาสการพัฒนาศักยภาพการให้ความรู้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างเสมอภาคแก่คนในชุมชนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทย จึงต้องประกอบด้วยองค์ความรู้ ที่สำคัญซึ่งจะเป็นองค์ประกอบ คือ คนในชุมชน สิ่งแวดล้อมในชุมชนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ในวิธีการพัฒนา และกระบวนการพัฒนาต้องได้รับความช่วยเหลือจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือความช่วยเหลือจากรัฐบาล และภาคเอกชน ส่วนการบริหาร และการจัดการนักพัฒนาชุมชนต้องช่วยเหลือเมื่อได้รับการร้องขอจากชุมชน โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพทางจิตใจ พฤติกรรม และปัญญาด้วยพุทธบูรณาการ คือ หลักธรรมที่มีประสิทธิภาพ และทรงประสิทธิภาพ หากประยุกต์เข้ากันอย่างลงตัว พุทธบูรณาการจึงจะสามารถทำให้การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งทางโลก และทางธรรมคู่ขนานกันไป เพื่อพัฒนาชุมชนในสังคมไทยให้เข้มแข็ง และให้มีคุณภาพทั้งคน สิ่งแวดล้อม มีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นไปอย่างมีกระบวนการ เน้นการพึ่งพาตัวเอง และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้น เพราะว่า หากการพัฒนาชุมชน มีความเข้มแข็งเกิดขึ้นในสังคมไทยแล้วจะทำให้เป็นทางออกที่สำคัญของสังคมไทยที่กำลังมีปัญหาวิกฤติด้านต่าง ๆ เลยทีเดียว สิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเกิดขึ้นในสังคมไทยได้นั้น ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนแนวคิดของชุมชน เพื่อที่จะร่วมกันนำพาชุมชนออกจากวิกฤติให้ได้ ก็ต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิดของชุมชนให้ได้ โดยที่เปลี่ยนจากชุมชนที่เคย

ลดทอนศักยภาพ กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง เรียนรู้คุณค่าก่อนมูลค่าทำให้เข้าใจคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติต่อชีวิตของผู้คน โดยเฉพาะพืชนานาชนิดในป่าที่มีคุณค่ามากกว่าแค่ตัดหรือเก็บเอาไปขายให้ได้เงินมองเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติมากกว่า ตัวของเงิน และเรียนรู้ประโยชน์ของพืชพรรณนานาชนิด ในป่าชุมชนของตนมีการหวงแหน และสิ่งสำคัญ คือการบูรณาการหลักธรรมที่คณะรัฐบาล และคณะสงฆ์กำลังรณรงค์เพื่อ เป็นพุทธบูรณาการด้านจิตใจ ซึ่งก็คือ ศีล 5 มาบูรณาการประยุกต์ใช้ควบคู่กันไปจะทำให้คุณภาพของคนในชุมชนมีพลังสามัคคีเป็นปึกแผ่นก็สามารถทำให้ชุมชนมีการพัฒนาจัดการตนเอง และนำไปสู่การพึ่งพาตนเองเป็นทางออกของปัญหาวิกฤติสังคมได้ในที่สุด

2.4 บริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

บริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีลักษณะเป็นชุมชนชนบทที่มีความสงบสุข ผู้คนมีอัธยาศัยดี ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น ทำนา ทำสวนยางพารา และเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมในครัวเรือนและอุตสาหกรรมขนาดกลาง รวมถึงร้านอาหารและร้านขายของชำ ตำบลมะกรูดยังเป็นเส้นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอย่างอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาวและวัดช้างให้ ตำบลมะกรูดตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของผู้คนที่หลากหลาย ทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ร่วมกันมาช้านาน พื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับเนินเขาเล็กน้อย เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำสวนยางพารา การทำนา และการทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ รวมถึงพืชสวนครัวที่ปลูกเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน ลักษณะทางภูมิศาสตร์นี้จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตและการดำรงชีพของประชาชนในชุมชน (เทศบาลตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 2562-2565)

ในด้านสังคม ตำบลมะกรูดยังคงรักษาวิถีชุมชนแบบดั้งเดิมเอาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความผูกพันกับครอบครัวและเครือญาติสูง ระบบเครือข่ายชุมชนมีบทบาทในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งในงานบุญ งานประเพณี และการช่วยเหลือเกื้อกูลยามเดือดร้อน อีกทั้งสถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญต่อการกำกับวิถีชีวิต โดยเฉพาะมัสยิดในพื้นที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยมุสลิม ส่วนชาวไทยพุทธก็ยังคงรักษาความศรัทธาในวัดและพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างทางศาสนาอย่างสมดุล

ในด้านเศรษฐกิจ พื้นที่ตำบลมะกรูดยังคงพึ่งพาเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะการปลูกยางพาราซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ แม้ว่าราคายางในบางช่วงจะผันผวน แต่ยังคงเป็นรายได้หลักของครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีการทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียนปัตตานีที่มีชื่อเสียง รวมถึงพืชสวนครัวและปศุสัตว์ขนาดเล็กที่ปลูกเลี้ยงเพื่อบริโภคและจำหน่ายภายในท้องถิ่น ส่วนแรงงานรุ่นใหม่จำนวนหนึ่งมีแนวโน้มย้ายถิ่นไปทำงานในตัวเมืองหรือจังหวัดใกล้เคียงเพื่อหารายได้เสริม ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจมีทั้งรูปแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่ควบคู่กัน

ในด้านการศึกษา ตำบลมะกรูดมีโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวมถึงศูนย์การเรียนรู้และตาติกาสำหรับชาวไทยมุสลิม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม ศาสนา และวัฒนธรรมให้กับเยาวชน อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงการศึกษาระดับสูงยังต้องพึ่งพาสถาบันการศึกษาในเขตอำเภอหรือจังหวัดอื่น ซึ่งอาจก่อให้เกิดข้อจำกัดบางประการต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ในด้านวัฒนธรรมและประเพณี ชุมชนตำบลมะกรูดยังคงรักษาประเพณีท้องถิ่น เช่น งานบุญตามศาสนาพุทธ งานเมาลิดหรืองานฮารีรายอของชาวมุสลิม รวมถึงกิจกรรมชุมชนที่เชื่อมโยงผู้คนต่างศาสนาเข้าหากัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลแม้ในความหลากหลาย นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพร การจักสาน และการทำอาหารพื้นบ้านที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ชุมชนตำบลมะกรูดยังต้องเผชิญกับความท้าทายในหลายด้าน เช่น การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและราคาพืชผล การย้ายถิ่นฐานของแรงงานรุ่นใหม่ รวมถึงสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในชีวิตประจำวัน แม้จะไม่รุนแรงเท่าในอดีต แต่ก็ยังคงสร้างบรรยากาศความระมัดระวังและความไม่มั่นใจในบางระดับ

ลักษณะทางกายภาพและภูมิประเทศ

ตำบลมะกรูดตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม มีลำคลอง 2 สาย สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูก มีพื้นที่ประมาณ 25.92 ตารางกิโลเมตร มี 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านยางแดง, บ้านโพธิ์, บ้านนาใน – แลแป, บ้านนาค้อใต้, บ้านปากัน, บ้านมะกรูด, และบ้านหรั่ง.

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น ทำนา ทำสวนยางพารา และเลี้ยงสัตว์ มีอุตสาหกรรมในครัวเรือนและอุตสาหกรรมขนาดกลาง มีร้านอาหารและร้านขายของชำ เป็นเส้นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยว.

ลักษณะทางสังคม

มีความสุข ผู้คนมีอัธยาศัยดี ไม่มีปัญหาสังคมร้ายแรง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีประชากรนับถือศาสนาอิสลามประมาณ 30.32%

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลมะกรูด มีพื้นที่ประมาณ 25.92 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 5,568 คน แยกเป็นชาย 2,686 คน หญิง 2,882 คน โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลป่าบอนและตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลนาเกตุและตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลโคกโพธิ์และตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สภาพภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

องค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูด มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลอง 2 สาย สภาพพื้นดินเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา เลี้ยงสัตว์ ทำสวนยางพารา สภาพภูมิอากาศ มี 2 ฤดู คือฤดูร้อนกับฤดูฝน โดยเฉพาะในช่วงเดือนสิงหาคม จะเริ่มมีฝนตกมาก ติดต่อกันไปถึงเดือนพฤศจิกายน และเดือนธันวาคม

ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจ/รายได้ประชากร ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูด การประกอบอาชีพของประชากรมีรายได้ต่อหัวโดยเฉลี่ยแล้ว 50,000 – 99,000 บาท/ปี

การเกษตรกรรม

ลักษณะการประกอบอาชีพ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูดสามารถแยกรายละเอียด ดังนี้

- 1) ทำนา มีพื้นที่ 3,503 ไร่ และครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำนา มีประมาณ 365 ครัวเรือน ผลิตโดยเฉลี่ย ไร่ละ 18 – 21 ถัง
- 2) ทำสวนยางพารา มีพื้นที่ 2,957 ไร่ และครัวเรือนที่ประกอบอาชีพสวนยางประมาณ 432 ครัวเรือน ผลิตจากการทำสวนยางพาราโดยเฉลี่ย 5 แผ่น / ไร่
- 3) การทำสวนผลไม้ มีพื้นที่ 814 ไร่ และครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ประมาณ 128 ครัวเรือน ผลิตผลไม้ต่อปี ต่อครัวเรือน โดยเฉลี่ย 35,000 – 50,000 บาท

4) การทำสวนปาล์ม มีพื้นที่ 1,220 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทำสวนปาล์ม ประมาณ 150 ครัวเรือน

การอุตสาหกรรม

ลักษณะการประกอบการอุตสาหกรรมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูด เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนและอุตสาหกรรมขนาดกลางการประกอบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ไม่มี ส่วนใหญ่ในการประกอบการใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก

การท่องเที่ยว

องค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูด เป็นเส้นทางผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยว คือ

- อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว
- วัดช้างให้ เป็นต้น

สภาพทางด้านสังคม

จำนวนประชากร องค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูด มีประชากรรวม 5,568 คน แยกเป็นชาย 2,686 คน หญิง 2,882 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,115 ครัวเรือน มีประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ 69.68 % และนับถือศาสนาอิสลาม 30.32 %

การศึกษา ศาสนา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม

1) ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูด ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาประมาณ 80 %

2) จำนวนสถาบันการศึกษา ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมะกรูด

- โรงเรียนสังกัด สปช . 2 แห่ง
- โรงเรียนเอกชน 1 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อนวัยเรียน 1 แห่ง
- สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน 1 แห่ง
- โรงเรียนตาดีกา 3 แห่ง
- มัสยิด 3 แห่ง
- วัด จำนวน 2 แห่ง

โดยสรุป ตำบลมะกรูดเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งด้านวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนาอย่างสมดุลถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ ขณะเดียวกัน

ความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคมก็เป็นโจทย์ที่ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อพัฒนาพื้นที่ให้สามารถยืนหยัดต่อไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

2.5 สภาพปัญหาปัจจุบันของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มและดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูกและทำเกษตรกรรม ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร โดยเฉพาะการปลูกยางพารา การทำนาข้าว และการทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน มังคุด และพืชสวนครัว ซึ่งนอกจากจะใช้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนแล้ว ยังสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เสริมแก่ครัวเรือนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจชุมชนยังคงมีความเปราะบาง เนื่องจากต้องพึ่งพาผลผลิตการเกษตรที่มีราคาผันผวนและขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศเป็นหลัก (เทศบาลตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 2562-2565)

ในด้านสังคม ชุมชนตำบลมะกรูดยังคงรักษาความสัมพันธ์แบบเครือญาติและระบบเครือขายชุมชนอย่างเหนียวแน่น ผู้คนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในงานบุญประเพณี งานศาสนา และกิจกรรมสาธารณะ สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีสยิดเป็นศูนย์กลางจิตใจของชาวไทยมุสลิม ขณะที่วัดก็ยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยพุทธ ทำให้ชุมชนมีความหลากหลายทางศาสนาแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสามัคคี ความหลากหลายนี้ถือเป็นทุนทางสังคมที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถประคับประคองตนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้เป็นอย่างดี

ด้านการศึกษาและสาธารณสุข ชุมชนมีโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตลอดจนมีศูนย์การเรียนรู้และตาดีกาที่ปลูกฝังคุณธรรมและความรู้ด้านศาสนาแก่เยาวชน อย่างไรก็ตาม การศึกษาระดับสูงกว่านี้ยังต้องพึ่งพาสถาบันในอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียง ขณะที่บริการด้านสาธารณสุขมีเพียงหน่วยบริการระดับปฐมภูมิ ซึ่งเพียงพอต่อการดูแลขั้นพื้นฐาน แต่หากต้องการการรักษาที่ซับซ้อนมากขึ้นยังต้องเดินทางไปโรงพยาบาลในเขตเมือง ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ควรได้รับการพัฒนาในอนาคต

ในด้านสิ่งแวดล้อม ตำบลมะกรูดยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการทำการเกษตร แต่ก็เผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ทั้งน้ำท่วมและภัยแล้งที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร อีกทั้งการพึ่งพาพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เช่น ยางพารา ก็ทำให้ชุมชนเสี่ยงต่อปัญหาด้านรายได้ในยามที่ราคาตกต่ำ

แม้ว่าจังหวัดปัตตานีจะอยู่ในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นในบางช่วง แต่ชุมชนตำบลมะกรูดยังคงรักษาวิถีชีวิตและกิจกรรมทางสังคมได้อย่างต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ภายในชุมชนที่

แน่นแฟ้นและการเกื้อกูลกันของผู้คนทำให้สามารถดำรงวิถีชีวิตได้อย่างมั่นคงในระดับครัวเรือนและชุมชน

กล่าวโดยสรุป ตำบลมะกรูดเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมที่เรียบง่ายและพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก จุดแข็งของชุมชนอยู่ที่ความสัมพันธ์อันดีของผู้คนต่างศาสนา การรักษานับธรรมนิยมประเพณี และทุนทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงเผชิญกับความท้าทายด้านเศรษฐกิจ การย้ายถิ่นของแรงงานรุ่นใหม่ ข้อจำกัดด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมถึงความผันผวนของสภาพแวดล้อม การพัฒนาในอนาคตจึงควรเน้นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เสริมโอกาสทางการศึกษา และใช้ทุนทางวัฒนธรรมและสังคมในการสร้างความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนตำบลมะกรูดสามารถยืนหยัดและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จึงกล่าวได้ว่า เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายแดนใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อย่างไรก็ตาม ชุมชนแห่งนี้เผชิญกับความท้าทายหลายประการทั้งในด้านจิตใจ เศรษฐกิจและอาชีพ รวมถึงความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต การวิเคราะห์สภาพปัญหาในประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจบริบทของชุมชนและสามารถนำไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมานะ ปัญญา) เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน การวิเคราะห์ต่อไปนี้จะนำเสนอสภาพปัญหาในสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ และด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต โดยอ้างอิงข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2563-2567) และนำเสนอในรูปแบบความเรียงที่สอดคล้องกัน

ปัญหาด้านจิตใจ

ชุมชนตำบลมะกรูดเผชิญกับปัญหาด้านจิตใจที่เกิดจากบริบทของความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกปลอดภัยและความมั่นคงทางจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะชาวพุทธที่เป็นชนกลุ่มน้อยในจังหวัดปัตตานี การอยู่ในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านความมั่นคงทำให้ประชาชนต้องเผชิญกับความเครียดและความวิตกกังวลอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ พบว่า ประชาชนในจังหวัดปัตตานีมักประสบปัญหาความเครียดจากสถานการณ์ความรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ในครอบครัว (สำนักงาน กปร 2562). ชาวพุทธในตำบลมะกรูดมักพึ่งพาศาสนสถาน เช่น วัดราษฎร์บูรณะ (วัดช้างให้) ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ (กรมการพัฒนาชุมชน-กระทรวงมหาดไทย 2563). อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนาหรือการปฏิบัติธรรมในชุมชนบางครั้งถูกจำกัดเนื่องจากความกังวลด้าน

ความปลอดภัย โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่ห่างไกล เช่น หมู่บ้านนาเกตุ ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอในอดีต (กรมการพัฒนาชุมชน-กระทรวงมหาดไทย 2562). นอกจากนี้ ความรู้สึกของการเป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนายังส่งผลให้ชาวพุทธบางส่วนรู้สึกขาดการยอมรับหรือความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในวงกว้าง ซึ่งอาจนำไปสู่ความรู้สึกแปลกแยกหรือขาดความมั่นใจในตนเอง (วิกิพีเดีย 2562). การขาดแคลนนักจิตวิทยาหรือผู้ให้คำปรึกษาในพื้นที่ยังทำให้ปัญหาสุขภาพจิตไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม (กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น-กปท 2564). ปัญหาด้านจิตใจเหล่านี้ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิตประจำวัน และอาจลดทอนศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ การประยุกต์ใช้หลักผล 5 เช่น การเจริญสติและสมาธิ อาจช่วยบรรเทาความเครียดและส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจของชาวพุทธในตำบลมะกูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจและอาชีพที่มีรายได้น้อย

ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ชุมชนตำบลมะกูดเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนโอกาสทางอาชีพที่มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลนี้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยางพาราและนาข้าว ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและความผันผวนของราคาผลผลิตในตลาด (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ 2563). จากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ พบว่าราคายางพาราที่ผันผวนในช่วงปี 2561-2564 ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ 2563). นอกจากนี้ การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนและระบบชลประทานในบางหมู่บ้านของตำบลมะกูด ทำให้การขนส่งผลผลิตทางการเกษตรและการเข้าถึงตลาดมีความยากลำบาก (สำนักงาน กปร 2562). การขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะอาชีพใหม่ ๆ หรือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับผู้ประกอบการขนาดเล็กยิ่งทำให้ประชาชนในชุมชนไม่สามารถกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจได้ (กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น-กปท 2564). ตัวอย่างเช่น โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลโคกโพธิ์ที่ผ่านมา เช่น การอบรมทำปุ๋ยอินทรีย์น้ำหมักชีวภาพ มีผู้เข้าร่วมเพียง 12 คน ซึ่งสะท้อนถึงการขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาอาชีพ (สำนักงาน กปร 2562). ชาวพุทธในตำบลมะกูด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเกษตรกรรม ยังต้องเผชิญกับความท้าทายในการแข่งขันทางการค้าที่ยังคงถูกครอบงำโดยเครือข่ายที่มีอิทธิพลในพื้นที่ (วิกิพีเดีย 2562). การขาดแคลนงานนอกภาคเกษตร เช่น การค้าหรือการบริการในชุมชน ยังเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ประชาชนต้องพึ่งพาอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง การประยุกต์ใช้หลักผล 5 เช่น วิริยะในการพัฒนาทักษะใหม่ และปัญญาในการบริหารจัดการทรัพยากร อาจช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพที่มีความมั่นคงมากขึ้นได้

ปัญหาด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต

ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต ตำบลมะกรูดตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีประวัติความไม่สงบอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางชาติพันธุ์และศาสนา สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกปลอดภัยของประชาชน โดยเฉพาะในหมู่บ้านห่างไกล เช่น หมู่บ้านนาเกตุและบ้านตะเคียน ซึ่งมีโครงสร้างพื้นฐานจำกัดและเข้าถึงได้ยาก (กรมการพัฒนาชุมชน-กระทรวงมหาดไทย 2562). จากโพสต์บนแพลตฟอร์ม X พบว่าประชาชนในพื้นที่ชายแดนใต้มีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องเผชิญกับความรุนแรงที่ไม่สามารถคาดเดาได้ ตัวอย่างเช่น การโจมตีด้วยความรุนแรงในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีการอพยพประชาชนเกือบทั้งอำเภอ แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของความมั่นคงในพื้นที่ชายแดน ในตำบลมะกรูด ชาวพุทธซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยมักรู้สึกถึงความเสี่ยงที่สูงขึ้นเมื่อต้องเดินทางหรือประกอบกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางคืน (ฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าชายแดนใต้ 2562). การขาดแคลนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยในบางหมู่บ้านและการจำกัดการเข้าถึงพื้นที่ของหน่วยงานรัฐยิ่งทำให้ปัญหานี้รุนแรงขึ้น (กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น-กปท 2564). นอกจากนี้ ความรู้สึกของการถูกแบ่งแยกในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนายังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคม โดยเฉพาะเมื่อมีการตีความผิดเกี่ยวกับความขัดแย้งในพื้นที่ การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่ปลอดภัยหรือระบบไฟส่องสว่างในบางพื้นที่ของตำบลมะกรูด ยังเพิ่มความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน (องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์ 2563). การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เช่น สติในการตระหนักถึงสถานการณ์ และปัญญาในการจัดการความขัดแย้ง อาจช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างกลไกการป้องกันและส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบูรณาการและแนวทางการแก้ไขปัญหา

ปัญหาด้านจิตใจ เศรษฐกิจและอาชีพ และความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตของชุมชนตำบลมะกรูดมีความเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง ความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลต่อสุขภาพจิต ซึ่งอาจลดทอนความสามารถในการพัฒนาทักษะอาชีพหรือการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ ขณะที่ความขาดแคลนโอกาสทางเศรษฐกิจยิ่งเพิ่มความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิต ซึ่งอาจนำไปสู่ความตึงเครียดในชุมชน การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 สามารถเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างบูรณาการ ตัวอย่างเช่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนาและชุมชนสามารถช่วยสร้างความหวังและความสามัคคี วิริยะสามารถส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพใหม่ ๆ สติและสมาธิสามารถช่วยลดความเครียดและเพิ่มความตระหนักในสถานการณ์ และปัญญาสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน การพัฒนาโปรแกรมที่เน้นการปฏิบัติธรรม เช่น การนั่งสมาธิหรือการอบรมหลักพละ 5 ร่วมกับ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือการฝึกอบรมทักษะ จะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในตำบลมะกรุตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถิติปัญหาชุมชนเหตุการณ์ความรุนแรง รายได้ต่อหัว และอัตราการว่างงานของชาวพุทธในพื้นที่

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนตำบลมะกรุต อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่าพื้นที่ดังกล่าวได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยสามารถสรุปข้อมูลสำคัญได้ดังนี้

1. สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา โดยข้อมูลจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) ซึ่งถูกอ้างอิงในงานวิจัยของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ระบุว่า ช่วงปี พ.ศ. 2547–2565 พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงรวม 20,905 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 7,215 คน และผู้บาดเจ็บ 13,914 คน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความปลอดภัย การดำรงชีวิต และสภาพเศรษฐกิจของประชาชนในพื้นที่ (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2565) นอกจากนี้ พื้นที่ตำบลมะกรุตยังเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา โดยมีทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน มีวัดสำคัญในพื้นที่ เช่น วัดหน้าเกตุ และวัดหัวควน ซึ่งสะท้อนถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวพุทธในชุมชน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566)

2. ปัญหาด้านรายได้และเศรษฐกิจของประชาชน

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระบุว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2568 อยู่ที่ประมาณ 28,151 บาทต่อเดือน ขณะที่พื้นที่ชายแดนใต้มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าหลายจังหวัดของประเทศ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2568) จากข้อมูลของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังพบว่าประชาชนในพื้นที่เผชิญปัญหาค่าครองชีพสูง หนี้สินครัวเรือน และปัญหายาเสพติด ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยรวม (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2566)

3. อัตราการว่างงานของประชาชนในพื้นที่

ข้อมูลจากงานวิจัยเรื่อง “ไฟใต้กับตลาดแรงงาน” ของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ พบว่า สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลให้อัตราการว่างงานของประชาชนใน

พื้นที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงต่อเนื่อง เช่น จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส (สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2565) แม้จะไม่มีข้อมูลแยกเฉพาะ “อัตราการว่างงานของชาวพุทธในตำบลมะกรูด” อย่างเป็นทางการ แต่จากบริบทของพื้นที่พบว่า ชาวไทยพุทธจำนวนหนึ่งได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่ปลอดภัย ส่งผลให้บางครัวเรือนย้ายถิ่นฐานออกจากพื้นที่ และทำให้โอกาสทางเศรษฐกิจและการจ้างงานลดลง โดยเฉพาะอาชีพด้านเกษตรกรรม ค้าขาย และงานบริการในชุมชน (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2566)

4. สภาพปัญหาชุมชนตำบลมะกรูด

จากข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนชนบทที่มีทั้งสถานศึกษาและศาสนสถานหลายแห่ง เช่น โรงเรียนบ้านนาค้อใต้ และโรงเรียนจิปีภพพิทยาส (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2, 2566) อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังเผชิญปัญหาหลายด้าน ได้แก่

1. ปัญหาความไม่ปลอดภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบ
2. ปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อค่าครองชีพ
3. ปัญหาการว่างงานและการย้ายถิ่นแรงงาน
4. ปัญหาหนี้สินครัวเรือน
5. ปัญหายาเสพติดในชุมชน
6. ปัญหาความเครียดและความหวาดระแวงของประชาชนในพื้นที่

ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักพละ 5 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจ ความสามัคคี และการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชนต่อไป

สรุปได้ว่า สภาพปัญหาของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนชนบทที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำสวนยางพารา ทำนาข้าว และสวนผลไม้ ซึ่งแม้พื้นที่จะมีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะแก่การเพาะปลูก แต่เศรษฐกิจของชุมชนยังมีความเปราะบาง เนื่องจากต้องพึ่งพาราคาผลผลิตทางการเกษตรที่มีความผันผวนและขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศเป็นสำคัญ ในด้านสังคม ชุมชนยังคงรักษาความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมได้อย่างสมานฉันท์ โดยมีวัดและมัสยิดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของประชาชน อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังเผชิญปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความไม่ปลอดภัยในชีวิต โดยเฉพาะผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งก่อให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล และความหวาดระแวงในหมู่ประชาชน นอกจากนี้ ประชาชน

ยังประสบปัญหารายได้ไม่มั่นคง การว่างงาน หนี้สินครัวเรือน และการย้ายถิ่นของแรงงานรุ่นใหม่ ขณะที่โครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาและสาธารณสุขยังมีข้อจำกัด อีกทั้งปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้ง ยังส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของชุมชนโดยตรง จากข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ พบว่า พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีเหตุการณ์ความรุนแรงจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของประชาชนในพื้นที่ ปัญหาเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ดังนั้น การนำหลักพละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาชุมชน จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ความสามัคคี และความสามารถในการพึ่งพาตนเองของประชาชน เพื่อให้ชุมชนตำบลมะกรูดสามารถพัฒนาและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

2.6 สรุป

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นชุมชนชนบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา โดยมีทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ท่ามกลางบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ที่เต็มไปด้วยความท้าทาย ผู้วิจัยมองว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนนี้ต้องเน้นแนวทางที่บูรณาการทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ เศรษฐกิจ หรือความปลอดภัย โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการนำหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักพละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา) มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน การพัฒนาคุณภาพชีวิตในมุมมองของผู้วิจัยไม่ใช่แค่การทำให้ชีวิตดีขึ้นในด้านวัตถุ เช่น มีบ้าน มีอาหาร หรือมีรายได้ที่มั่นคง แต่ต้องครอบคลุมถึงการพัฒนาด้านจิตใจและความสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อให้ชาวบ้านสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข มีความหมาย และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ผู้วิจัยเชื่อว่าการพัฒนาคือกระบวนการที่ต้องต่อเนื่องและให้ชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านต้องรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและมีอำนาจในการตัดสินใจ ตั้งแต่การระดมความคิด วางแผน ลงมือทำ ไปจนถึงการประเมินผล การพัฒนาที่แท้จริงต้องทำให้ชาวบ้านรู้สึกผูกพันและรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง สำหรับตำบลมะกรูด ซึ่งมีบริบทเฉพาะตัวจากการเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวด้านความมั่นคง การพัฒนาต้องคำนึงถึงความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความเจริญด้านกายภาพและจิตใจ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีต้องช่วยให้ชาวบ้านมีสุขภาพกายและใจที่แข็งแรง มีงานที่มั่นคง และรู้สึกปลอดภัยในชีวิตประจำวัน โดยหลักพละ 5 สามารถเป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา ศรัทธาจะช่วยสร้างความหวังและความสามัคคี วิริยะจะกระตุ้นให้เกิดความพยายามในการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ สติและสมาธิจะช่วยจัดการความเครียดจากสถานการณ์

ที่ไม่แน่นอน และปัญญานำไปสู่การตัดสินใจที่ชาญฉลาดและยั่งยืน ตำบลมะกรูดมีลักษณะเด่นคือ ความสงบและอัธยาศัยดีของผู้คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวนยางพารา และเลี้ยงสัตว์ แต่ชุมชนนี้ก็เผชิญกับความท้าทายหลายด้าน ความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต โดยเฉพาะชาวพุทธที่เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งอาจรู้สึกถึงความไม่มั่นคงหรือการถูกแยกจากชุมชนในวงกว้าง การพึ่งพาศาสนสถาน เช่น วัดราษฎร์บูรณะ (วัดช้างไห้) เป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่การเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนามักถูกจำกัดด้วยความกังวลเรื่องความปลอดภัย ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านเผชิญกับความผันผวนของราคาผลผลิตเกษตร เช่น ยางพารา และขาดโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหรือระบบชลประทาน ทำให้การค้าขายและการเข้าถึงตลาดเป็นเรื่องยาก โอกาสในการพัฒนาทักษะใหม่หรือการเข้าถึงเงินทุนสำหรับธุรกิจขนาดเล็กก็มีจำกัด ส่งผลให้ชาวบ้านต้องพึ่งพาอาชีพที่มีความเสี่ยงสูง ด้านความปลอดภัย สถานการณ์ความไม่สงบทำให้ชาวบ้านรู้สึกไม่มั่นใจในการเดินทางหรือทำกิจกรรมในที่สาธารณะ โดยเฉพาะในหมู่บ้านห่างไกล เช่น หมู่บ้านนาเกตุและบ้านตะเคียน การขาดแคลนเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟส่องสว่าง ยังเพิ่มความรู้สึกเปราะบางในชุมชน ปัญหาเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกันอย่างมาก ความเครียดจากความไม่สงบทำให้ชาวบ้านขาดพลังในการพัฒนาทักษะหรือตัดสินใจทางเศรษฐกิจ ขณะที่ความยากจนและการขาดโอกาสยิ่งทำให้รู้สึกไม่มั่นคงในชีวิต ผู้วิจัยจึงเสนอว่า การแก้ปัญหาต้องเป็นไปอย่างรอบด้าน โดยใช้หลักพละ 5 เป็นแนวทางหลัก ตัวอย่างเช่น การจัดอบรมสมาธิหรือกิจกรรมปฏิบัติธรรมสามารถช่วยลดความเครียดและสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ การส่งเสริมกลุ่มอาชีพหรือการฝึกทักษะใหม่ ๆ เช่น การแปรรูปผลผลิตหรือการทำเกษตรแบบผสมผสาน จะช่วยเพิ่มรายได้และลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนหรือระบบไฟส่องสว่าง จะช่วยเพิ่มความปลอดภัยและการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจ การสร้างเวทีให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนและแก้ปัญหาจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความสามัคคี ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยมองว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวคิดการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้ชุมชนตำบลมะกรูดสามารถก้าวข้ามความท้าทายได้ การพัฒนาคนให้มีความรู้ คุณธรรม และทักษะที่เหมาะสมจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นและอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลาย การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นและรัฐบาล เช่น การจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงสร้างพื้นฐานหรือการฝึกอบรม จะเป็นตัวเร่งให้ชุมชนพัฒนาได้เร็วขึ้น สุดท้าย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลมะกรูดต้องมุ่งสู่เป้าหมายที่ทำให้ชาวบ้านมีชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม สามารถเผชิญกับความท้าทายด้วยความมั่นใจ และสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว ดังจะได้อธิบายขยายความเนื้อหาเหล่านี้ในบทต่อไป

บทที่ 3

หลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักพละ 5 เป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ได้รับการกล่าวถึงในคัมภีร์ต่าง ๆ โดยเป็นคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ให้มีความเข้มแข็งทั้งในด้านการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติธรรม หลักพละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและมุ่งสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ในบริบทของการพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักพละ 5 ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา เช่น ชุมชนตำบลมะรุต อำเภอกอโพนี จังหวัดปัตตานี บทนี้จะนำเสนอที่มา ความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญ และประโยชน์ของหลักพละ 5 ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เห็นถึงศักยภาพของหลักธรรมนี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและชุมชน โดยมีหัวข้อในการศึกษา ดังนี้

- 3.1 ความเป็นมาและความหมายของหลักพละ 5
- 3.2 หลักการสำคัญของหลักพละ 5
- 3.3 ประโยชน์ของหลักพละ 5
- 3.4 สรุป

3.1 ความเป็นมาและความหมายของหลักพละ 5

หลักพละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา) เป็นหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเฉพาะในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้า คำว่า “พละ” ในภาษาบาลีหมายถึง “พลัง” หรือ “ความเข้มแข็ง” ซึ่งในที่นี้หมายถึง พลังทางจิตใจที่ช่วยให้บุคคลสามารถเอาชนะอุปสรรคและพัฒนาตนเองได้ หลักพละ 5 ปรากฏในคัมภีร์ เช่น อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ทฎฐัพพสูตร) อง.ปมจก. (ไทย) 36/14/27-28 ซึ่งระบุว่า พลังทั้งห้านี้เป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้บุคคลเจริญในทางธรรมและสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน นอกจากนี้ หลักพละ 5 ยังถูกกล่าวถึงในบริบทของอินทรี 5 ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกัน โดยอินทรี 5 หมายถึง คุณสมบัติที่ควบคุมและนำพาการปฏิบัติธรรมให้สมดุลและสัมฤทธิ์ผล คัมภีร์วิสุทธิมรรค ซึ่งเป็นผลงานของพระพุทธโฆสะ ยังได้อธิบายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างพละ 5 และการพัฒนาจิตใจ โดยเน้นว่า พลังทั้งห้าต้องทำงานร่วมกันอย่างสมดุลเพื่อให้เกิดผลสูงสุด หลักพละ 5 จึงเป็นรากฐาน

สำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มุ่งพัฒนาคุณภาพจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลให้สอดคล้องกับหนทางแห่งการหลุดพ้น

3.1.1 หลักพละ 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเถรวาท

หลักพละ 5 อันประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าและได้รับการขยายความในอรรถกถาและคัมภีร์วิสุทธิมรรค คำว่า “พละ” ในภาษาบาลีหมายถึง “พลัง” หรือ “ความเข้มแข็ง” ซึ่งในบริบทนี้หมายถึงพลังทางจิตใจที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองทั้งในด้านการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา ในพระไตรปิฎก หลักพละ 5 ปรากฏอย่างชัดเจนใน สังยุตตนิกาย มหาวรรค (พลสังยุต) สัมมา. (ไทย) 31/976/71 ซึ่งระบุว่า “พลัง 5 ประการนี้เมื่อบุคคลเจริญแล้ว ทำให้มากแล้วย่อมยังบุคคลให้ถึงความเป็นพระอรหันต์” โดยพลังทั้งห้านี้คือ ศรัทธา (ความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยและหลักธรรม), วิริยะ (ความเพียรพยายาม), สติ (การระลึกไว้ในปัจจุบัน), สมาธิ (การตั้งมั่นของจิต) และปัญญา (ความรู้แจ้งในความจริงของชีวิต) การกล่าวถึงหลักพละ 5 ในคัมภีร์นี้เน้นว่าพลังทั้งห้าต้องได้รับการพัฒนาควบคู่กันอย่างสมดุลเพื่อให้เกิดผลสูงสุดในการปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ ใน อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ทักขิปปสูตร) อง.ปญจก. (ไทย) 36/14/27-28 ได้มีการกล่าวถึงบุคคลที่เจริญพละ 5 จนสามารถเอาชนะกิเลสและบรรลุนิพพานขั้นสูงได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมนี้ในบริบทของการพัฒนาจิตใจ ในอรรถกถา เช่น สังยุตตนิกายอรรถกถา ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า หลักพละ 5 มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับ อินทรีย์ 5 ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ควบคุมและนำพาการปฏิบัติธรรมให้สมบูรณ์โดยอรรถกถาระบุว่า “พละ 5 เป็นพลังที่เกิดจากการฝึกฝนอินทรีย์ 5 ให้ถึงขั้นสมบูรณ์” หมายความว่า การพัฒนาศรัทธาให้มั่นคง วิริยะให้ต่อเนื่อง สติให้ตื่นตัว สมาธิให้ตั้งมั่น และปัญญาให้รู้แจ้ง จะนำไปสู่ความเข้มแข็งทางจิตใจที่สามารถต้านทานความฟุ้งซ่านและกิเลสได้ คัมภีร์ วิสุทธิมรรค ของพระพุทธโฆสะยังได้ขยายความว่า หลักพละ 5 เป็นเหมือน “กองทัพทั้งห้า” ที่ปกป้องจิตใจจากกิเลส โดยเปรียบศรัทธาเป็นธงนำ วิริยะเป็นนักรบ สติเป็นผู้ควบคุม สมาธิเป็นฐานที่มั่น และปัญญาเป็นอาวุธที่เฉียบคม การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่าพลังทั้งห้าต้องทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้บุคคลสามารถเผชิญหน้ากับอุปสรรคทั้งภายในและภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกล่าวถึงบุคคลที่เจริญพละ 5 ว่าเป็นผู้ที่มี “พลังอันยิ่งใหญ่” สามารถเอาชนะความเกียจคร้านและความหลงผิดได้ ซึ่งแสดงถึงการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาคุณภาพจิตใจและพฤติกรรม หลักพละ 5 ยังถูกนำเสนอในบริบทของการพัฒนาตนเองในคัมภีร์อื่นๆ เช่น ใน มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ (เล่มที่ 13) ซึ่งระบุว่า การเจริญพละ 5 เป็นส่วนหนึ่งของมรรคมงคล 8 โดยเฉพาะในส่วนของสัมมาสติ สัมมาสมาธิ และสัมมาปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ อรรถกถาของคัมภีร์นี้ยังชี้ให้เห็นว่า หลักพละ 5 ไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในมิติทางธรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ เช่น

การจัดการกับความเครียด การพัฒนาทักษะ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน การที่หลักพละ 5 ปรากฏในคัมภีร์หลายแห่งทั้งในพระวินัย พระสูตร และอรรถกถา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความครอบคลุมของหลักธรรมนี้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างรอบด้านทั้งในด้านจิตใจ สติปัญญา และการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

สรุป ในมุมมองของผู้วิจัย หลักพละ 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาไม่เพียงแต่เป็นแนวทางในการปฏิบัติธรรมเพื่อการหลุดพ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนที่มีความท้าทาย เช่น ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การนำหลักพละ 5 มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยให้ชาวบ้านพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจ รับมือกับความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบ และสร้างความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา ผู้วิจัยมองว่า การที่คัมภีร์เน้นความสมดุลของพลังทั้งห้าเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในทุกมิติของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะอาชีพ การจัดการทรัพยากร หรือการส่งเสริมความสันติในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่ยั่งยืนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3.1.2 การพัฒนาจากหลักคำสอน

หลักพละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นแนวทางสำคัญที่ไม่เพียงมุ่งพัฒนาการปฏิบัติธรรมเพื่อการหลุดพ้นเท่านั้น แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา หลักพละ 5 เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาจิตใจ พุทธิกรรม และสติปัญญา เพื่อให้บุคคลสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายในชีวิตและสร้างความสมดุลในทุกมิติของการดำเนินชีวิต ในสังยุตตนิกาย มหาวรรค (พลสังยุต) สัมมา. (ไทย) 31/976/71 พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า “พลัง 5 ประการเมื่อเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมนำบุคคลไปสู่ความบริบูรณ์แห่งปัญญาและการหลุดพ้น” การเจริญพลังทั้งห้านี้เริ่มจากศรัทธา ซึ่งเป็นความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยและหลักธรรม อันนำไปสู่การลงมือปฏิบัติด้วยวิริยะ โดยมีสติและสมาธิเป็นตัวควบคุม และปัญญาเป็นผลลัพธ์ที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจความจริงของชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 คัมภีร์นี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาตามหลักพละ 5 เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและต้องอาศัยความสมดุลของทั้งห้าประการเพื่อให้เกิดผลทั้งในด้านจิตใจและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ใน อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ทฎฐัพพสูตร) อง.ปญจก. (ไทย) 36/14/27-28 มีการกล่าวถึงบุคคลที่เจริญพละ 5 ว่าเป็นผู้ที่มี “พลังอันยิ่งใหญ่” สามารถเอาชนะความเกียจคร้าน ความหลงผิด และกิเลสได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักพละ 5 สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบและมีวินัยในการดำเนินชีวิต อรรถกถาของคัมภีร์นี้ขยายความว่า ศรัทธาช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคคลเริ่มต้นการพัฒนา วิริยะเป็นพลังในการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สติช่วยให้บุคคลตระหนักถึงการกระทำและสถานการณ์รอบตัว สมาธิช่วยให้จิตใจสงบและมุ่งมั่น และปัญญานำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ใน วิสุทธิมรรค ของพระพุทธโฆสะ

ได้เปรียบเทียบหลักพละ 5 เป็นเหมือน “กองทัพทั้งห้า” ที่ทำงานร่วมกันเพื่อปกป้องจิตใจจากกิเลส และส่งเสริมการพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาความสามารถในการจัดการกับความท้าทายในชีวิต เช่น ความเครียด ความขัดแย้ง หรือความไม่แน่นอน การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่า หลักพละ 5 เป็นระบบที่ครบถ้วน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทั้งด้านจิตใจ สังคม และการปฏิบัติในชีวิตจริง การพัฒนาจากหลักพละ 5 ยังครอบคลุมถึงการประยุกต์ใช้ในบริบทของชุมชน โดยในมัชฌิมนิกาย อุปปิณณาสก์ (ม.ม. (ไทย) 12/345–350) ระบุว่า การเจริญพละ 5 เป็นส่วนหนึ่งของมรรคมงคล 8 ซึ่งไม่เพียงช่วยพัฒนาจิตใจของบุคคล แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมผ่านการปฏิบัติที่มีสติและปัญญา อรรถกถาของคัมภีร์นี้เน้นว่า หลักพละ 5 ช่วยให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ โดยการใช้สติควบคุมอารมณ์ ใช้สมาธิในการแก้ไขปัญหา และใช้ปัญญาในการตัดสินใจที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ตัวอย่างเช่น การพัฒนาศรัทธาในชุมชนสามารถสร้างความสามัคคีและความไว้วางใจระหว่างสมาชิก วิริยะช่วยกระตุ้นให้เกิดการลงมือทำเพื่อพัฒนาทักษะหรือแก้ไขปัญหาในชุมชน และปัญญาช่วยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ในชุมชนจึงเป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม โดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน ในบริบทของการพัฒนาชุมชนที่มีความท้าทาย เช่น ตำบลมะกูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี หลักพละ 5 สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาสติและสมาธิสามารถช่วยลดความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบ การส่งเสริมวิริยะผ่านการฝึกอบรมทักษะอาชีพช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ที่มั่นคงขึ้น และการใช้ปัญญาในการบริหารจัดการทรัพยากรหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาจะช่วยสร้างความสันติและความยั่งยืน คัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ (ม.ม. 12/345–350) ยังระบุว่า การเจริญพละ 5 ช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถพัฒนาความสามารถในการเผชิญหน้ากับความทุกข์และความท้าทายได้อย่างมีสติและปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในบริบทของชุมชนที่เผชิญกับความไม่แน่นอน

สรุป ในมุมมองของผู้วิจัย หลักพละ 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถาเป็นแนวทางที่ทรงพลังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและชุมชน โดยเฉพาะในบริบทของตำบลมะกูดซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเผชิญกับความท้าทายจากสถานการณ์ความไม่สงบ ผู้วิจัยมองว่าการนำหลักพละ 5 มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้ โดยศรัทธาจะช่วยสร้างความหวังและความสามัคคี วิริยะจะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะและความพยายาม สติและสมาธิจะช่วยจัดการกับความเครียดและความขัดแย้ง และปัญญาจะนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมและยั่งยืน การบูรณาการหลักพละ 5 เข้ากับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้

เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างแท้จริง

3.1.3 ความเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักพละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาทไม่เพียงเป็นแนวทางในการปฏิบัติธรรมเพื่อการหลุดพ้นเท่านั้น แต่ยังมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา หลักพละ 5 เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาจิตใจ พฤติกรรม และสติปัญญา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและยกระดับการดำเนินชีวิตให้มีความสมดุลและยั่งยืน ในในสังยุตตนิกาย มหาวารวรรค (พลสังยุต) สัมมา. (ไทย) 31/976/71 พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า “พลัง 5 ประการเมื่อเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมนำไปสู่ความบริบูรณ์แห่งปัญญาและการดับทุกข์” คำสอนนี้ชี้ให้เห็นว่าหลักพละ 5 ช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับความทุกข์ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นความเครียด ความขัดแย้ง หรือความท้าทายทางเศรษฐกิจ โดยศรัทธาเป็นรากฐานที่สร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจ วิริยะเป็นพลังในการลงมือปฏิบัติ สติและสมาธิช่วยควบคุมจิตใจให้สงบและตื่นตัว และปัญญานำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางนี้จึงครอบคลุมทั้งมิติทางจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ใน อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ทัญญัพพสูตร) อง.ปญจก. (ไทย) 36/14/27-28 มีการกล่าวถึงบุคคลที่เจริญพละ 5 ว่าเป็นผู้ที่มี “ความเข้มแข็งในจิตใจ” สามารถเอาชนะความเกียจคร้าน ความฟุ้งซ่าน และความหลงผิดได้ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแง่ของการสร้างวินัยในตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม อรรถกถาของคัมภีร์นี้ขยายความว่า ศรัทธาช่วยให้บุคคลมีความหวังและมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง วิริยะส่งเสริมการลงมือทำอย่างต่อเนื่อง เช่น การเรียนรู้ทักษะใหม่หรือการพัฒนาอาชีพ สติช่วยให้ตระหนักถึงสถานการณ์รอบตัวและป้องกันการตัดสินใจที่ผิดพลาด สมาธิช่วยลดความเครียดและเพิ่มความสามารถในการจัดการกับปัญหา และปัญญานำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น ในชุมชนที่เผชิญกับความท้าทาย เช่น ความไม่สงบหรือความยากจน การฝึกสติและสมาธิสามารถช่วยให้บุคคลจัดการกับความเครียดได้ ขณะที่วิริยะและปัญญาจะช่วยให้สามารถพัฒนาทักษะหรือบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิต คัมภีร์ วิสุทธิมรรค ของพระพุทธโฆสะได้เปรียบเทียบหลักพละ 5 ว่าเป็นเหมือน “กองทัพทั้งห้า” ที่ทำงานร่วมกันเพื่อปกป้องจิตใจและส่งเสริมการพัฒนาในทุกด้าน โดยศรัทธาเป็นธงนำที่สร้างแรงบันดาลใจ วิริยะเป็นนักรบที่ลงมือปฏิบัติ สติเป็นผู้ควบคุมการกระทำ สมาธิเป็นฐานที่มั่นของจิตใจ และปัญญาเป็นอาวุธที่ใช้ในการแก้ปัญหา การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นว่า หลักพละ 5 มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง เนื่องจากช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ใน มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก (ม.ม. (ไทย) 12/345-350) ระบุว่า การเจริญพละ 5 เป็นส่วนหนึ่งของมรรคมงคล 8 ซึ่งไม่เพียงช่วยพัฒนาจิตใจของบุคคล แต่ยังส่งเสริม

ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนผ่านการปฏิบัติที่มีสติและปัญญา อรรถกถาของคัมภีร์นี้เน้นว่า การใช้สติและปัญญาในการตัดสินใจช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคี ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักผล 5 จึงสามารถช่วยให้ชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ในบริบทของการพัฒนาคุณภาพชีวิต หลักผล 5 ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ (ม.ม.อ. (ไทย) 13/12-18) มีการกล่าวถึงการเจริญผล 5 ว่าเป็นหนทางที่ช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความทุกข์และความท้าทายได้อย่างมีสติและปัญญา ตัวอย่างเช่น การส่งเสริมศรัทธาในชุมชนช่วยสร้างความไว้วางใจและความสามัคคีระหว่างสมาชิกที่มีความหลากหลายทางศาสนา การฝึกสมาธิช่วยให้ชาวบ้านสามารถจัดการกับความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้ และการพัฒนาปัญญาช่วยให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างรอบคอบ การประยุกต์ใช้หลักผล 5 ในชุมชนยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพผ่านวิธียะ เช่น การฝึกอบรมการแปรรูปผลผลิตเกษตรหรือการทำเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อรรถกถาของคัมภีร์นี้ยังระบุว่า การเจริญผล 5 ช่วยให้บุคคลมี “ความมั่นคงในจิตใจและการกระทำ” ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ

สรุป ในมุมมองของผู้วิจัย หลักผล 5 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถามีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนที่มีความท้าทายอย่างตำบลมะกรูด ผู้วิจัยมองว่าการนำหลักผล 5 มาประยุกต์ใช้สามารถช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนได้ โดยศรัทธาจะช่วยสร้างความหวังและความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลาย วิธียะจะกระตุ้นให้ชาวบ้านพัฒนาทักษะและลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา สติและสมาธิจะช่วยให้ชาวบ้านจัดการกับความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบ และปัญญาจะนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมในการบริหารจัดการทรัพยากรและแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง การบูรณาการหลักผล 5 เข้ากับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเผชิญกับความเปราะบางทางสังคม

3.1.4 ความหมายของหลักผล 5

หลักผล 5 อันประกอบด้วย ศรัทธา วิธียะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ทำหน้าที่เป็นพลังทางจิตใจ ช่วยให้บุคคลพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในมิติส่วนตัวและสังคม โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนที่มีความท้าทาย เช่น ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ ความหมายของหลักผล 5 ไม่เพียงจำกัดอยู่ที่การปฏิบัติธรรมเพื่อการหลุดพ้นเท่านั้น แต่ยัง

ครอบคลุมถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ การจัดการความเครียด การพัฒนาทักษะ และการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน หลักธรรมนี้ช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายได้อย่างมีสติและปัญญา บทนี้จะนำเสนอความหมายของหลักพระ 5 อย่างละเอียด เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและศักยภาพในการประยุกต์ใช้ในบริบทของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3.1.4.1 ความหมายของศรัทธา

ศรัทธา (สัทธา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่หมายถึงความเชื่อมั่นหรือความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนเหตุผลและการเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยไม่ใช่ความเชื่อแบบตาบอด แต่เป็นความมั่นใจที่เกิดจากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 36. อัง.ปณจก. (ไทย) 36/14/27 ซึ่งมีภาษาไทยบาลีว่า "สทฺธิณฺทริยํ ภิกฺขเว ภาเวตฺถ" แปลว่า "ศรัทธินทริยํ พิงฺเจริญ" โดยแสดงให้เห็นว่าศรัทธาเป็นพลังที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อไปสู่การเจริญในทางธรรมและการหลุดพ้นจากทุกข์ ศรัทธาในบริบทนี้ครอบคลุมถึงความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย (พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์) และกฎแห่งกรรม ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคคลมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านจิตใจและสังคม นอกจากนี้ ในวิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆสะ ได้อธิบายศรัทธาว่าเป็น "สทฺธา ปจฺจโย โหติ กุสเลสุ ฐมฺเมสุ" แปลว่า "ศรัทธาเป็นปัจจัยในกุศลธรรมทั้งหลาย" ซึ่งหมายถึงศรัทธาเป็นรากฐานที่นำไปสู่การทำความดีและการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง ศรัทธาจึงไม่ใช่เพียงความเชื่อ แต่เป็นพลังที่ส่งเสริมให้บุคคลสามารถจัดการกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีสติและปัญญา โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ เช่น ตำบลมะกูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การวิเคราะห์ศรัทธาในงานวิจัยระดับชาติต้องพิจารณาถึงบทบาทของมันในฐานะตัวแปรที่ส่งเสริมความเข้มแข็งทางจิตใจและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์บริบททางสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ศรัทธาในชีวิตประจำวัน การนำศรัทธามาใช้ในบริบทของชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังช่วยส่งเสริมความสามัคคีและความยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับชาติ

คำว่า ศรัทธา เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง การเชื่อ การเลื่อมใสในทางธรรม คือเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุด้วยผล เชื่อมั่นในคุณงามความดี ในความจริงมีจิตตั้งมั่นอยู่กับพระรัตนตรัย กล่าวคือ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เพื่อที่จะไม่ให้บุคคลลุ่มหลงไปตามสิ่งที่ยั่ววน และสิ่งแวดล้อมภายนอก การเชื่อ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทจึงเป็นสิ่งต้อง มีปัญญาเข้ามาเป็นเครื่องควบคุม สอดคล้องกับ บทสัมภาษณ์ ของพระมหาจักรพล อาจารย์สุโก ให้ความเห็นว่ามีคติของศรัทธาในพระพุทธศาสนา กว้างถ้าจะขยายคำว่า พระพุทธศาสนา หมายถึงบุคคลสถานที่พิธีกรรมหรือแม้กระทั่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์คำสอนพระวินัยศีลข้อประพฤติ ปฏิบัติทั้งหลายล้วนเป็นปัจจัยหลักในการ

ส่งเสริมศรัทธาและทางตรงกันข้ามก็มาซึ่งความเลื่อมศรัทธาขึ้นอยู่ กับมุมมอง และการได้รับการอบรมหรือภูมิหลังของผู้เชื่อว่าพุทธศาสนิกชนซึ่งมีที่มาแตกต่างกันในแต่ละ ประเทศภูมิภาคในประเด็นศรัทธาจึงไม่อาจกล่าวได้ว่าจำเพาะแต่สิ่งใดสิ่งนั้นแต่เป็นเรื่องของจิตใจความ เลื่อมใสความเข้าใจ และยังมีมิติของขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติในภูมิภาคหรือประเทศนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระเทพวัชรเมธี (2563) รายงานการวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมผลการวิจัยพบว่า ประชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30-60 ปี 1) การใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม คือ 1. ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) 2. วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุม ความเกียจคร้าน) 3. สติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ) 4. สมာธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกไขว่ไขว่ ฟุ้งซ่าน) 5. ปัญญาพละ (ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงมกมาย) 2) ผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ใน ชุมชนบ้านศาลาดิน ทำให้ประชาชนผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมี สติปัญญาดี ที่จะทำภารกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ประชาชนมีความมานะบากบั่นเพียร พยายามกระทำหน้าที่การงานของตนให้สำเร็จ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 หลายคนในชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจถึงความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่นำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชน ในเวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในส่วนของการประยุกต์หลักธรรมที่ใช้ กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในโอกาสต่อไป

ณัฐยานันท์ ทองสารี (2564) ได้สรุปไว้ในบทความว่า ศรัทธา ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความเชื่อในพระรัตนตรัย ยึดเอาเป็นสรณะเพื่อเป็น เครื่องช่วยทำลายขจัดปัดเป่าทุกข์ภัย และกิเลสต่าง ๆ ในจิตใจให้หมดสิ้น และเป็นที่พักพิงที่อาศัย ที่เคารพสูงสุดใน ชีวิต โดยความเชื่อมั่นนี้ต้องเกิดจากความรู้และความเข้าใจของผู้เชื่อถือเอง ใช้ปัญญาของตนพิจารณาไตร่ตรอง ในพระธรรมคำสั่งสอนต่าง ๆ ด้วยเหตุผล อย่างรอบครอบแล้วตามความเป็นจริง มิใช่ศรัทธาตาม ๆ กันมา หรือ การถูกบังคับขู่เข็ญให้เชื่อ ล่อหลอกด้วยอามิสสินจ้าง หรือมีผลประโยชน์ใดแอบแฝงอยู่ในทางโลกเป็นเหตุ ชวนให้เกิดความเชื่อ ศรัทธานั้นต้องเกิดขึ้นมาเอง และจะต้องประกอบด้วยปัญญาของผู้ศรัทธาที่รู้เห็นเองแล้ว ตามความเป็นจริง และปัญญาเป็นเครื่องช่วยกลั่นกรองความถูกต้อง จึงจะเป็นศรัทธาที่มีความสัมพันธ์ในฐานะ เป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อ

มนุษย์มีศรัทธาจะไม่ได้หยุดอยู่เพียง แคศรัทธา แต่จะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา และสามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุดของ ชีวิตได้ถึงขั้นการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างอิสระ คือ ศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็น ปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมายคือนิพพาน จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา เถรวาท ศรัทธาโดยทั่วไปนั้น หมายถึง ความเชื่อ หรือ ความเลื่อมใส ที่เกิดในอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด และมัก ใช้กับความเชื่อในเรื่องความสามารถของบุคคลที่สาคัญ ของสังคม เหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้คน ส่วนมากพากัน นิยมชมชอบเช่น สิ่งลึกลับ เรื่องเหนือธรรมชาติ ฯลฯ หรือใช้ในกรณีที่มีความพึงพอใจ ประทับใจ และ มั่นใจในความเชื่อลัทธิ หรือศาสนาต่าง ๆ ศรัทธาถือได้ว่าเป็นความเชื่อเฉพาะของบุคคล จึงท าให้ บุคคลมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป เป็นการ ใช้ศรัทธาที่ไม่ได้เกิดจากความรู้ตามความเป็นจริง เมื่อ เป็นความเชื่อมักจะพึ่งพาอาศัยสิ่งที่อยู่ภายนอกกาย คือ อาศัยอำนาจดลบันดาลและการช่วยเหลือ เชื่อว่าจะสามารถช่วยทำให้ทุกอย่างสำเร็จได้โดยไม่ต้องทำเอง และมีความไม่เชื่อมั่นในความสามารถ ว่าตนจะทำได้ จึงทำให้เกิดขวัญงัว ลังใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่ศรัทธาว่าจะ ทำให้ได้ทุกอย่างตาม ความต้องการ จึงทำให้ไม่ต้องดิ้นรนชวนช่วยเพื่อจะให้เข้าถึงความจริงสูงสุด อย่างไรก็ตามหาก ศรัทธาที่เกิดขึ้นนั้นไม่ประกอบด้วยเหตุผลและปัญญา มักจะเป็นไปตามอารมณ์ ย่อม ขาดความมั่นคง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายตลอดเวลา กล่าวคือเกิดขึ้นและดับหายไปได้ง่ายและอย่าง รวดเร็ว ศรัทธาลักษณะนี้มักเป็นศรัทธาแบบงมงายที่มีความเป็นจริงน้อยมากหรือไม่มีเลย จึงกล่าวได้ว่าหลัก ศรัทธานี้เป็นพื้นฐานนำไปสู่ความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ที่บุคคลต้องการอยากให้เป็นไปตามความเชื่อที่ตน อยากให้ เป็นเท่านั้น และมักจะหยุดอยู่เพียงแคศรัทธาเท่านั้น ศรัทธาในลักษณะนี้ เป็นศรัทธาแบบงม ายไม่พัฒนาให้ เข้าถึงความจริงแท้ เป็นศรัทธาที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กับเป้าหมายของความเป็นจริง สูงสุดและไม่ใช่ศรัทธา ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

มนตรี หลินภูและพระพุทระกูล พุทธรักขิต (หลินภู) (2566) ได้นำเสนอแนวคิดศรัทธา ใน พระพุทธศาสนา 4 ประการ ได้แก่ 1) เชื่อมั่นว่าทุกการกระทำ (กัมมสัทธา) โดยเจตนาจะทำให้เกิดผล ตามมา 2) เชื่อมั่นในผลของการกระทำ (วิปากสัทธา) ว่าทุกผลลัพธ์เกิดจากสาเหตุ ไม่ใช่ความบังเอิญ 3) เชื่อมั่นว่าแต่ละคนมีการกระทำเป็นของตนเอง (กัมมัสสกตาสัทธา) ซึ่งหมายถึงผลของการกระทำ เป็นของตัวเอง ไม่มีใครรับแทนได้ และ 4) เชื่อมั่นว่าหากตั้งใจทำ สักวันหนึ่งต้องบรรลุเป้าหมาย (ตลา โพรสัทธา) แนวคิดเหล่านี้เน้นถึงความสำคัญของศรัทธาที่มีปัญญาเป็นเครื่องกำกับ โดยเฉพาะศรัทธา ในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และกรรม

พระยอดคม ชัยนิติศัย (2567) ศรัทธาในพระพุทธศาสนากับความเข้าใจของชาวพุทธ ได้ สรุปลไว้ในบทความว่า ศรัทธาคือ ความเชื่อ ซึ่งความเชื่อหรือศรัทธาจะเป็นตัวนำทางการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ ศรัทธาเป็น นามธรรมเป็นความคิดเป็นสิ่งที่ผลักดันให้เกิดการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ชีวิต จะดีหรือช่วยย้อมขึ้นอยู่กับ ศรัทธาหรือความเชื่อของตนเอง ศรัทธาในพระพุทธศาสนากับความเข้าใจ

ของชาวพุทธ ศรัทธา ในพระพุทธศาสนาเถรวาทสร้างขึ้นจากปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ 1. ปัจจัยภายนอกคือโปรโตโฆสะหรือ กัลยาณมิตร ได้แก่การแนะนำ ชักจูงให้เห็น ได้ฟัง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวแล้วเก็บเอาสิ่งนั้นมา สังเคราะห์ แยกแยะส่วนไม่ต้อออกจากกัน 2. ปัจจัยภายในคือ โยนิโสมนสิการ ได้แก่กระบวนการคิดอย่าง รอบคอบแยกแยะจุดดีจุด ด้อย คุณและโทษ เป็นต้น ส่วนความเข้าใจ พุทธศาสนา คือ คำสอนและหลักปฏิบัติ ให้เกิด "พุทธะ" ในจิต เป็นศาสนาแห่ง "สติ" ที่อยู่กับปัจจุบันตลอดเวลา ไม่หวนหาอดีต ไม่พะว้าพะวังกับ อนาคต ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท ทำประโยชน์ในปัจจุบันเป็นสำคัญ เป็นศาสนาแห่ง "ปัญญา" ที่รู้อะไรเป็น อะไรตามความเป็นจริง จนถึงที่สุด รู้ว่าสิ่งทั้งปวงล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่มีตัวตน และอบรมจิตไม่ให้ยึดถือ ไม่ ออยากเอา ไม่อยากเป็นอะไร เพื่อเข้าถึงซึ่งการดับทุกข์ เป็นศาสตร์แห่งโพธิปัญญาเป็นศาสตร์แห่ง "เหตุและผล"

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย ศรัทธาเป็นพลังพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในตำบลมะกรูด โดยสร้างความหวังและความมั่นใจในการเผชิญความท้าทายจากสถานการณ์ชายแดนใต้ การนำศรัทธามาประยุกต์กับชีวิตประจำวัน เช่น การปฏิบัติธรรมร่วมกันในชุมชน จะช่วยลดความเครียด ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านจิตใจและสังคม โดยศรัทธาที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนเหตุผลและการปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ การบูรณาการศรัทธากับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3.1.4.2 ความหมายของวิริยะ

วิริยะ (วีรีย) ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นหลักธรรมที่หมายถึงความเพียรพยายามหรือพลังในการลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งในด้านการพัฒนาตนเองและการช่วยเหลือผู้อื่น โดยเป็นความพยายามที่ตั้งอยู่บนความถูกต้องและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค วิริยะไม่ใช่เพียงความขยันแบบทั่วไป แต่เป็นพลังทางจิตใจที่ช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับความเกียจคร้าน ความฟุ้งซ่าน และกิเลส เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 36. อง.ปญจก. (ไทย) 36/14/27 ซึ่งมีภาษาไทยบาลีว่า "วีริยินทริยํ ภิกขเว ภาเวตพพิ" แปลว่า "วีริยินทริยํ พึงเจริญ" โดยแสดงให้เห็นว่าวิริยะเป็นพลังที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเจริญในทางธรรมและการเอาชนะทุกข์ในชีวิตประจำวัน วิริยะในบริบทนี้ยังครอบคลุมถึงการกระทำความดี การละเว้นความชั่ว และการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจให้บุคคลมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรมและพัฒนาสังคม นอกจากนี้ ในวิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆสะ ได้อธิบายวิริยะว่าเป็น "วีริยํ อุปตมมณลกขณํ" แปลว่า "วิริยะมีลักษณะอุปถัมภณะ" ซึ่งหมายถึงวิริยะเป็นรากฐานที่สนับสนุนการกระทำความดีและการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง วิริยะจึงเป็นพลังที่ส่งเสริมให้บุคคลสามารถจัดการกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะใน

ชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ เช่น ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การศึกษาวิจัยในมิติของการวิจัยระดับชาติต้องพิจารณาถึงบทบาทของมโนทัศน์แนวปฏิบัติที่ส่งเสริมความเพียรพยายามและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์บริบททางสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิธีในชีวิตประจำวัน การนำวิธีมาใช้ในบริบทของชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังช่วยส่งเสริมความสามัคคีและความยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระเทพวัชรเมธี (2563) รายงานการวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30-60 ปี 1) การใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม คือ 1. ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) 2. วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุม ความเกียจคร้าน) 3. สติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ) 4. สมาธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกไขว่เขว ฟุ้งซ่าน) 5. ปัญญาพละ (ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงมกมาย) 2) ผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ใน ชุมชนบ้านศาลาดิน ทำให้ประชาชนผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมี สติปัญญาดี ที่จะทำภารกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ประชาชนมีความมานะบากบั่นเพียร พยายามกระทำหน้าที่การทำงานของตนให้สำเร็จ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 หลายคนในชุมชนยังไม่มีความเข้าใจถึงความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่ได้นำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชน ในเวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในส่วนของการประยุกต์หลักธรรมที่ใช้ กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในโอกาสต่อไป

โสธิตา ผุฏฐธรรม, คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์, ศิริไชย หงษ์สงวนศรี, วรุณา กลกิจโกวินท์ (2564) ความสัมพันธ์ระหว่างความวิริยะอุตสาหะกับความเป็น มีอาชีพทางการแพทย์ในนักศึกษาแพทย์ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้สรุปบทความไว้ว่า ความวิริยะอุตสาหะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญกับทั้งความเป็นมีอาชีพทางการแพทย์และผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนในนักศึกษาแพทย์โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความวิริยะอุตสาหะคือความตั้งใจใน การเข้าศึกษาด้วยตนเอง และสามารถนำผลการศึกษา ไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ดังนี้ 1. สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับ การพิจารณา

นักศึกษาแพทย์แรกเข้าโดยการประเมินทั้ง ความตั้งใจเข้าศึกษาและความวิริยะอุตสาหะของ นักศึกษา เพื่อติดตามนักศึกษาที่ไม่มีปัจจัยดังกล่าว และให้การช่วยเหลือต่อไป 2. ข้อมูลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับการเรียนการสอนและจัดกิจกรรม เพื่อลดความเครียดด้านการศึกษา และการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการความเครียดในนักศึกษาแพทย์ และส่งเสริมความวิริยะอุตสาหะให้มากขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่อาจส่งผลต่อทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความเป็นมืออาชีพทางการแพทย์ต่อไป

สิรินทร์ กันยาวิริยะ และชิสา กันยาวิริยะ (2566) ได้สรุปผลการศึกษาพบว่า วิริยะบารมี คือความเพียรพยายามในการทำความดีโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมและบารมีทั้ง 10 ประการ การบำเพ็ญวิริยะบารมีแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความเพียรขั้นพื้นฐาน การเสียสละสิ่งสำคัญ และการ เสียสละเพื่อผู้อื่นและเป้าหมายอันยิ่งใหญ่ การประยุกต์ใช้วิริยะบารมีในชีวิตประจำวันประกอบด้วย การทำหน้าที่ด้วยความขยัน การแก้ปัญหาด้วยความมุ่งมั่น และการพัฒนาตนเองในด้านศีลธรรม สมาธิ และปัญญา วิริยะบารมีช่วยส่งเสริมความสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและการงาน สร้างแรงบันดาลใจในการ เผชิญปัญหา และสร้างสังคมที่มีคุณธรรม องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาคือ "วิริยะบารมีในยุคดิจิทัล" ซึ่งครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การสร้างความยืดหยุ่นต่ออุปสรรค การส่งเสริมความสำเร็จ การสร้างคุณธรรมในสังคม และการพัฒนาจิตใจให้เหมาะสมกับยุคสมัย ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าวิริยะ บารมีเป็นแนวทางสำคัญในการเผชิญกับความท้าทายและสร้างคุณค่าในชีวิตและสังคมปัจจุบัน

พระครูพิสุทธิธรรมภริต (ปฏิภาณ) และศิริโรจน์ นามเสนา (2567) วิริยะที่เสริมสร้างหน้าที่ การทำงานตามหลักพระพุทธศาสนา สรุปผล ผลการศึกษา วิริยะที่ ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า ตามหลักธรรมอริยบท 4 คือฉันทะยินทรีย์ จึงมีวิริยะเกิดความเพียร จึงมีจิตตะ มีความตั้งใจย่อมมีวิมังสาเกิด คิดเหตุและผลที่ จะเกิดกับหน้าที่งานของตนแล้วหาวิธีแก้ไขปรับปรุง และ ตามหลักธรรมสัมมปธาน 4 ได้แก่ 1) สังวร ปธาน คือ เพียรระวังยับยั้งป้องกันไม่ให้บาปอกุศลเกิดขึ้น 2) ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลที่มี อยู่ภายในจิตใจ 3) ภวานาปธาน คือ เพียรพยายาม ทำให้กุศลเกิดขึ้นมาใหม่คือคุณความดี 4) อนู รักขนาปธาน คือ เพียรรักษากุศลความดีที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น วิริยะที่เสริมสร้างหน้าที่การทำงานตาม หลักพระพุทธศาสนา วิริยะที่เสริมสร้างหน้าที่การทำงาน คือ ขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วย ความพยายาม เข้มแข็งไม่ทอดถอนในสิ่งที่ทำแม้จะมีความยากลำบากสักเท่าไรก็ตาม มีความพยายาม โดยชอบธรรม ความเพียรพยายามที่จะลดละความชั่ว ประพฤติดี ประกอบอาชีพหน้าที่อย่างสุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่นทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลัง ความสามารถ มีความเพียรพยายามหาองค์ ความรู้กับสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา การนำวิริยะหรือความเพียร เป็นแนวทางที่ใช้กับหน้าที่การ ทำงานและปฏิบัติได้ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าเพื่อขัดเกลาจิตใจถึงอย่างนั้นวิริยะหรือความเพียรยัง เสริมสร้างความขยันอดทนต่อการทำหน้าที่การทำงาน สามารถทำ

ให้บุคคลนั้นทำหน้าที่ของตัวเอง ได้อย่างมีคุณภาพสมบูรณ์ และเราสามารถนำหลักวิธีหรือความเพียรมาใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวันได้ คือ การอยู่เป็นหมู่หรือคณะนั้นมิแต่การเอาเปรียบกันมาก เพราะบางคนก็ขยันบ้าง คนก็ขี้เกียจ ทำงานมากทำงานน้อยเกิดการเอาเปรียบกันและอาจมีการทุจริตคดโกงเกิดขึ้นใน หน้าที่การงานจะทำให้องค์กรหรือบริษัทที่บุคคลนั้นอยู่เกิดความเสียหายได้

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย วิธียะเป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธใน ตำบลมะกูด โดยกระตุ้นความเพียรพยายามในการเผชิญความท้าทายจากสถานการณ์ชายแดนใต้ การนำวิธีมาประยุกต์กับชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกทักษะอาชีพร่วมกันในชุมชน จะช่วยเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลดความขัดแย้งในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านจิตใจและสังคม โดยวิธีที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนความถูกต้องและการปฏิบัติอย่าง ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ การบูรณาการวิธีกับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3.1.4.3 ความหมายของสติ

สติ (สติ) ในพระพุทธศาสนาเถรวาทหมายถึงการระลึกรู้ หรือการมีสติสัมปชัญญะที่ตื่นตัวอยู่เสมอเพื่อควบคุมจิตใจและการกระทำให้อยู่ในกรอบของความดี สติเป็นพลังทางจิตใจที่ช่วยให้บุคคลตระหนักถึงสถานการณ์ในปัจจุบันขณะ ป้องกันการหลงไปในอารมณ์หรือความคิดที่ไม่ดี และนำไปสู่การตัดสินใจอย่างรอบคอบ สติไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมเพื่อการหลุดพ้น แต่ยังช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านจิตใจ สังคม และการจัดการกับความท้าทายในชีวิตประจำวัน ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย เล่มที่ 36. อัง.ปณจก. (ไทย) 36/15/28 ซึ่งมีภาษาไทยบาลีว่า "สตินทริยํ ภิกขเว ภาเวตพฺพํ" แปลว่า "สตินทริยํ พึงเจริญ" โดยแสดงให้เห็นว่าสติเป็นพลังที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเจริญในทางธรรมและการจัดการกับทุกข์ในชีวิตประจำวัน สติในบริบทนี้ครอบคลุมถึงการเจริญสติปัฏฐานทั้งสี่ (กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา ธัมมานุปัสสนา) ซึ่งช่วยให้บุคคลมีความตื่นตัวและสามารถควบคุมการกระทำได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ในวิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆสะ ได้อธิบายสติว่าเป็น "สติ อุပ္ภูฏานลกขณํ" แปลว่า "สติมีลักษณะเป็นการตั้งอยู่" ซึ่งหมายถึงการตั้งจิตให้มั่น คงในปัจจุบันขณะเพื่อป้องกันความประมาท สติจึงเป็นรากฐานที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจและการจัดการกับความเครียดหรือความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ เช่น ตำบลมะกูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การศึกษาสติในมิติของการวิจัยระดับชาติต้องพิจารณาถึงบทบาทของมันในฐานะตัวแปรที่ส่งเสริมความตื่นตัวทางจิตใจและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก

การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์บริบททางสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้สติในชีวิตประจำวัน การนำสติมาใช้ในบริบทของชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังช่วยส่งเสริมความสันติและความยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระเทพวัชรเมธี (2563) รายงานการวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30-60 ปี 1) การใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม คือ 1. ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) 2. วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุม ความเกียจคร้าน) 3. สติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ) 4. สมาธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการรอกแวกไขว้เขว ฟุ้งซ่าน) 5. ปัญญาพละ (ความรู้รอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงมกมาย) 2) ผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ใน ชุมชนบ้านศาลาดิน ทำให้ประชาชนผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมี สติปัญญาดี ที่จะทำภารกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ประชาชนมีความมานะบากบั่นเพียร พยายามกระทำหน้าที่การงานของตนให้สำเร็จ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 หลายคนในชุมชนยังไม่มีความเข้าใจถึงความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่นำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชน ในเวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในส่วนของการประยุกต์หลักธรรมที่ใช้ กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในโอกาสต่อไป

ศศิวิมล ทองโอหาร (2563) การพัฒนาสติเพื่อสร้างสันติภาพ ได้สรุปผลการวิจัยว่า การพัฒนาสติมาใช้เพื่อลดความขัดแย้งนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลจะต้อง ศึกษาถึงวิธีการในการ พัฒนาสติอย่างไรให้เกิดสันติภาพโดยควรเริ่มจากภายในจิตใจก่อน เพราะการที่บุคคล สามารถจัดการ กับอารมณ์ ความรู้สึก ความนึกคิดได้ จะช่วยให้การแสดงออก ไปในทางกาย วาจา และใจ ของเรานั้น มีความสงบ สบายระว่างมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การที่จะพัฒนาสติได้ด้นั้น จึงต้องอาศัยการฝึกและพัฒนาจิตในบุคคลนั้นให้มีความเข้มแข็ง ให้สติได้พัฒนาเป็นสันติภายในระดับบุคคล โดยวิธีการฝึกปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เช่น การฝึกปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เมื่อสันติภายใน ได้ถูกพัฒนาอย่างดีแล้ว ก็จะส่งผลออกมาเป็น สันติภายนอกที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น อยู่ร่วมกันอย่าง ถ้อยที ถ้อยอาศัย มีความปรารถนาดีต่อกัน เข้าใจและเห็นอก

เห็นใจกัน มีน้ำใจ มีเมตตา กรุณาต่อกัน มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เมื่อมีสันติภายในเกิดขึ้น ดังนี้แล้ว ความสุขก็จะเกิดขึ้น เมื่อสันติสุข เกิดแล้วสันติภาพก็เกิดขึ้นในสังคมตามลำดับ

อนุสรณ์ ประเสริฐ (2566) บทบาทของสติในทางจิตวิทยาและความเป็นอยู่ที่ดี ได้สรุปบทความวิจัยนี้ไว้ว่า บทบาทของสติในความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิทยาเป็นหัวข้อที่สำคัญในการศึกษาเรื่องการพัฒนาทางจิตใจ และการสร้างสุขภาวะที่ดีในชีวิตประจำวัน สติ(Mindfulness) หมายถึงการมีความสนใจอย่างเต็มที่ในขณะนั้น ๆ โดยไม่ตัดสินหรือตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยอารมณ์หรือความคิดที่ติดอยู่ในอดีตหรืออนาคต การฝึกสติช่วยให้ บุคคลมีความตระหนักรู้และรับรู้ตัวเองได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการมีความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิทยา ในด้าน จิตวิทยา สติช่วยเสริมสร้างความสามารถในการรับมือกับความเครียดและอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ลดความวิตกกังวลและเพิ่มการควบคุมอารมณ์ให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับผู้อื่น เนื่องจากเมื่อมีสติคนสามารถฟังและเข้าใจผู้อื่นได้มากขึ้น และมีการตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบมากขึ้น สติยังสามารถ เสริมสร้างความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ด้วยการตระหนักถึงความสุขในขณะนั้น และการยอมรับทุก ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ตัดสิน ในการศึกษาหลาย ๆ การวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า การฝึกสติเป็นเครื่องมือที่มี ประสิทธิภาพในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีทั้งในด้านจิตใจและสุขภาพร่างกาย โดยรวมแล้ว บทบาทของสติใน ความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิทยานั้นเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตระหนักรู้ในตัวเอง การเพิ่มความสามารถในการ จัดการกับอารมณ์และความเครียด รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการมีชีวิตที่มีความหมายและพึงพอใจมาก ขึ้น

พระอธิการประกาศิต์ สุจิณฺโณ (กลั่นขึ้น) (2566) ความสำคัญของสติและสัมปชัญญะในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาพระ ได้สรุปบทความนี้ไว้ว่า สติสัมปชัญญะเป็นหมวดธรรมที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ถ้ามนุษย์ทั้งหลายดำเนินชีวิตไปด้วยความไม่มีสติ (ประมาท) และไม่มีสัมปชัญญะ (ไม่มี ปัญญา) คอยควบคุมดูแลจิต ก็จะเป็นเหตุให้เกิด มโนทุจริต วจีทุจริต และกายทุจริต อันเป็นอกุศล ตามมา จะเป็นเหตุให้เกิดความพินาศเสียหายเกิดขึ้น นานับประการ หากมนุษย์ทั้งหลาย ดำเนินชีวิต ไปด้วยความมีสติ (ไม่ประมาท) และมีสัมปชัญญะ (มีปัญญา) คอยควบคุมดูแลจิต ก็จะเป็นเหตุให้เกิด มโนสุจริต วจีสุจริต และกายสุจริต อันเป็นกุศล ตามมา จะเป็นเหตุให้เกิดความเจริญไพบูรณ์เกิดขึ้น นานับประการ สติและสัมปชัญญะนับว่าเป็นธรรมที่มีคุณูปการต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งหลาย ไม่ว่าทางโลกหรือทางธรรม ล้วนแล้วแต่จะต้องอาศัยสติสัมปชัญญะคอยควบคุมดูแลจิตให้ดำเนินชีวิต เป็นไปด้วยความผาสุก ส่วนในการเจริญวิปัสสนาภาวนานั้น จะขาดจากสติและสัมปชัญญะมิได้เลย จำจะต้องมีสติ และสัมปชัญญะ เพื่อกำหนดรู้รูปนามที่เกิดขึ้นในขณะปัจจุบันอารมณ์อย่างจดจ่อต่อเนื่องไม่ขาดสาย เพราะสติเจตสิกและปัญญาเจตสิกที่เกิดขึ้นเป็นประธานจิตตูปาทกจะต้องเกิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็น เหตุปัจจัย ต่อการรู้แจ้งมรรคผลนิพพานอันที่สิ้นไปแห่งกิเลสทั้งหลายทั้งปวง

พระมหานันทภรณ์ ปิยานี, และพระมหาอานนท์ อานนโท. (2567) ได้วิจัยว่า สติเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสนาเถรวาท โดยช่วยให้บุคคลจัดการกับความเครียดและพัฒนาความสัมพันธ์ในชุมชน สติในบริบทนี้ช่วยสร้างความตื่นตัวและการตัดสินใจที่รอบคอบ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชุมชนที่มีความหลากหลายเพื่อส่งเสริมความสันติ การวิเคราะห์นี้เน้นว่าสติช่วยลดความขัดแย้งและส่งเสริมการมีสติในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความท้าทายทางสังคม ผลการวิจัยนี้แสดงถึงศักยภาพของสติในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและเข้มแข็ง การนำสติมาประยุกต์ใช้ช่วยให้บุคคลและชุมชนก้าวข้ามอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้ยังวิเคราะห์ว่า สติช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมในชุมชน

พระวารินทร กมฺมสุโก (เตวิน) (2568) ความสำคัญและการประยุกต์ใช้สติในวิถีชีวิตประจำวันของสังคมไทยปัจจุบัน ได้สรุปบทความเรื่องนี้ไว้ว่า สติในวิถีชาวบ้านมีบทบาทอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการทำเกษตรกรรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ตลอดจนการรักษาความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล เช่น การใช้สติในการวางแผน และตัดสินใจช่วยให้การจัดการทรัพยากรมีประสิทธิภาพ ลดความ พุ่มเพื่อย และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สติช่วยลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสามัคคี เนื่องจากชาวบ้าน จะมีความรู้เท่าทันอารมณ์ ไม่รีบโต้ตอบด้วยความโกรธ หรือความรุนแรง การฝึกสติผ่านกิจกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรม เช่น การนั่งสมาธิ การทำบุญ เป็นการเสริมสร้างความสงบ และความมีสติในการดำเนินชีวิต ปัญหา และอุปสรรคในการนำสติมาใช้ในชีวิตประจำวัน แม้สติจะมีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อชีวิต แต่ การนำสติมาประยุกต์ใช้จริงในสังคมไทยปัจจุบันยังเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ วิถีชีวิตที่เร่งรีบ และ การแข่งขันสูง ทำให้ผู้คนขาดเวลาหยุดคิด และมีสติในสิ่งที่ทำการแพร่กระจายของเทคโนโลยีและสื่อสังคม ออนไลน์ที่สร้างความเร่งด่วน และกระตุ้นอารมณ์ ส่งผลให้เกิดการตอบสนองที่ขาดสติ สติเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยให้ผู้คนในสังคมไทยปัจจุบันสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีความสงบ และมีความสัมพันธ์ที่ดีใน ชุมชน แม้ว่าจะมีอุปสรรคในการนำ สติไปใช้ แต่หากได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบจากการศึกษา สังคม และ ครอบครัว สติจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย สติเป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในตำบลมะกรูด โดยสร้างความตื่นตัวทางจิตใจและความสามารถในการจัดการความเครียดจากสถานการณ์ชายแดนใต้ การนำสติมาประยุกต์กับชีวิตประจำวัน เช่น การปฏิบัติสติปัฏฐานร่วมกันในชุมชน จะช่วยลดความขัดแย้ง ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านจิตใจและสังคม โดยสติที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ การบูรณาการสติกับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่

เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3.1.4.4 ความหมายของสมาธิ

สมาธิ (สมาธิ) ในพระพุทธศาสนาเถรวาทหมายถึง การตั้งใจให้มั่นคง จดจ่ออยู่ในสิ่งที่ทำ เพื่อให้จิตใจสงบและปราศจากความฟุ้งซ่าน ซึ่งเป็นพลังทางจิตใจที่ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์และรับมือกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาธิไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติธรรมเพื่อการหลุดพ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านจิตใจ สังคม และการตัดสินใจในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 36. อง.ปญจก. (ไทย) 36/15/28 ซึ่งมีภาษาไทยบาลีว่า "สมาธิทริยํ ภิกขเว ภาเวตพฺพํ" แปลว่า "สมาธิทริยํ พึงเจริญ" โดยแสดงให้เห็นว่าสมาธิเป็นพลังที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเจริญในทางธรรมและการจัดการกับทุกขในชีวิตประจำวัน สมาธิในบริบทนี้ยังครอบคลุมถึงการฝึกจิตใจให้มั่นคงผ่านการปฏิบัติ เช่น การเจริญสติปัฏฐานหรือการนั่งสมาธิ ซึ่งช่วยให้บุคคลมีความสงบภายในและสามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ในวิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆสะ ได้อธิบายสมาธิว่าเป็น "สมาธิเอกัคคตาลกฺขณํ" แปลว่า "สมาธิมีลักษณะเป็นเอกัคคตา" ซึ่งหมายถึงการรวมจิตใจให้เป็นหนึ่งเดียว สมาธิจึงเป็นรากฐานที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจและการจัดการกับความเครียดหรือความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ เช่น ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การศึกษาสมาธิในมิติของการวิจัยระดับชาติต้องพิจารณาถึงบทบาทของมันในฐานะตัวแปรที่ส่งเสริมความสงบทางจิตใจและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์บริบททางสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้สมาธิในชีวิตประจำวัน การนำสมาธิมาใช้ในบริบทของชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังช่วยส่งเสริมความสันติและความยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระเทพวัชรเมธี (2563) รายงานการวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30-60 ปี 1) การใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม คือ 1. ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) 2. วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุม ความเกียจคร้าน) 3. สติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ) 4. สมาธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุม การรอกแวกไขว่ไขว่ ฟุ้งซ่าน) 5. ปัญญาพละ (ความรู้รอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงงม

งาย) 2) ผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ใน ชุมชนบ้านศาลาดิน ทำให้ประชาชนผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมี สติปัญญาดี ที่จะทำภารกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ประชาชนมีความมานะบากบั่นเพียร พยายามกระทำหน้าที่การงานของตนให้สำเร็จ

3) ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 หลายคนในชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจถึง ความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่ได้นำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชน ในเวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในส่วนของการประยุกต์หลักธรรมที่ใช้ กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในโอกาสต่อไป

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) แม่ชีนวพร ทองศรีเพชร (2565) สรุป เรื่องของสมาธิแบบพุทธนั้น ควรรู้พื้นฐานของสมาธิ คือ การทำให้จิตตั้งมั่น เรียบสม่ำเสมอ ไม่วอกแวกต่อสิ่งที่มารบกวนต่อมารู้ถึงประโยชน์ของสมาธิแบบพุทธ 3 ส่วน ได้แก่ "เพื่อพลังจิต" ไม่นั่นที่ฤทธิ์ แต่จะทำสมาธิให้จิตรวมแล้วนำมาพัฒนาปัญญาต่อพุทธศาสนา มุ่งเน้นที่ตัวปัญญาที่รู้ความจริงด้วยตนเอง ไม่หวังพึ่งพาผู้อื่น นี่เป็นอนุสาสนีปาฏิหาริย์การสอนให้เกิดปัญญา ต่อมา"เพื่อสงบสุข"ใช้พักผ่อนแก้ปัญหาทางจิตตังเครียดสับสน เรียกว่า เป็นสิ่งกลมๆซึ่งใช้ได้แบบชั่วคราว หรือแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ต้องพิจารณาในการใช้สมาธิกลมๆจิต เพราะอาจจะทำให้ประมาทหลบหนีปัญหา หรือหยุดอยู่แค่สมาธิไม่เดินปัญญาต่อมา "เพื่อจิตใส ขยายปัญญา" นี่เป็นเป้าหมายของพุทธศาสนา คือ จิตที่มีสมาธิควรแก่การงาน (กรรมนี้) ให้นำมาพัฒนาปัญญาตามกระบวนการของศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยจิตที่มีความสันโดษเล็กน้อย มุ่งสร้างกุศลธรรมด้วยความเพียร มีการเจริญสติปัญญาเป็นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสมาธิเข้าสู่ปัญญา และมีการปรับอินทรีย์ 5 ให้สมดุลอยู่เสมอ นอกจากนี้ผลพลอยได้ของสมาธิยังช่วยในการรักษาสมดุลของกาย และใจช่วยรักษาโรคได้ด้วย ส่วนคำศัพท์ของ "สมาธิ" ควรใช้ "concentration" จะมีความตรงกว่าคำว่า meditation และ คำว่า "ภาวนา" มีอยู่ 2 อย่าง คือ (1) สมถภาวนามุ่งให้เกิดสมาธิ จะใช้ Tranquility Meditation หรือ Tranquility Development และ (2) วิปัสสนาภาวนามุ่งให้เกิดปัญญา จะใช้ Insight Meditation หรือ Insight Development

พระกมลรัตน์ ต่ายลีลาศ นิตน์ ต่ายลีลาศ (2566) ความสัมพันธ์ระหว่างสมาธิและปัญญาของท่านเว่ยหล่างเพื่อเข้าถึงจิตเดิมแท้ ได้สรุปบทความนี้ไว้ว่า ระหว่างสมาธิและปัญญาของท่านเว่ยหล่างเพื่อเข้าถึงจิตเดิมแท้ พบว่า หลักสมาธิและปัญญาในพระพุทธศาสนานั้นประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) สมาธิและปัญญาของท่านเว่ยหล่าง และ (2) สมาธิและปัญญาทางพุทธศาสนาเถรวาท โดยใช้หลักสมาธิและปัญญาของท่าน เว่ยหล่างเป็นเครื่องมือ ซึ่งในปัจจุบันการปฏิบัติในส่วนของสมาธิและปัญญาของท่านเว่ยหล่าง มีหลากหลายจุดประสงค์ตามเป้าหมายของแต่ละบุคคล โดยหลักเกณฑ์การตีความตามวิสุทธิมรรคที่สามารถ นำมาเป็นเครื่องมือช่วยในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง

สมาธิและปัญญาของท่านவேளாங்கப்பட்டு 3 อย่าง ได้แก่ 1) ลักษณะ 2) ประเภท และ 3) อานิสงส์ และหลักสมาธิและปัญญาทางพุทธ ศาสนา เถรวาท ได้แก่ สมาธิ ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่แห่งจิต ความมั่นอยู่แห่งจิต และปัญญาสู่ความ เป็นโลกุตตรปัญญา เป็นปัญญาของพระพุทธเจ้าหรือของพระอรหันต์ ซึ่งอยู่เหนือกิเลส ตัณหา และ อุปทาน ออกจากความยึดมั่นและการปรุงแต่งทั้งหลาย ดังนั้น หลักเกณฑ์การตีความตามวิสุทธิมรรคที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือช่วยในการอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาธิและปัญญาของท่านவேளாங்கப்பட்டு ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างสมาธิและปัญญาของท่านவேளாங்கப்பட்டுทั้ง 3 ประการนี้ สามารถสร้างกระบวนการเพื่อเข้าถึงจิตเดิมแท้ได้ 2 กระบวนการ คือ 1) มิติด้านกระบวนการ และ 2) มิติด้านการปฏิบัติดำเนินการ เพื่อให้การปฏิบัติระหว่างสมาธิและปัญญาของท่านவேளாங்கப்பட்டுเพื่อเข้าถึงจิตเดิมแท้เหล่านั้น นำไปปรับใช้ ให้เกิดประโยชน์และประสพผลสำเร็จสูงสุด

พระมหาสิทธิชัย เทชวณโณ (ธรรมสุจริต), และพระครูสุธีปัญญารณ, พระพิรุณธรรม (2568) สมาธิเพื่อสันติภาพโลก ได้สรุปบทความนี้ไว้ว่า สมาธิเป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสันติภาพในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลไป จนถึงระดับโลก ด้วยคุณสมบัติที่ช่วยให้จิตใจสงบ มีสติ และสามารถมองเห็นความจริงของชีวิต สมาธิช่วยลด ความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์และความคิดลบภายในจิตใจ บุคคลที่มีจิตใจมั่นคงจะสามารถควบคุมอารมณ์ และปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีใน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติการบูรณาการสมาธิเข้าสู่ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในระบบการศึกษา การทำงาน และการพัฒนาชุมชน ช่วยสร้างพื้นฐานแห่งความสงบและความสามัคคีในสังคม การฝึกสมาธิช่วยให้ผู้คนสามารถรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ลดอคติ และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ แม้ในสถานการณ์ ที่มีความแตกแยกทางความคิดหรือวัฒนธรรม ในระดับโลก สมาธิมีบทบาทในการลดความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์และศาสนา กระบวนการฝึกจิต ที่เน้นการพัฒนาเมตตา กรุณา และสติ ช่วยลดความหวาดระแวงและความเกลียดชังที่เกิดจากความแตกต่าง สมาธิทำให้ผู้คนสามารถเปิดใจยอมรับความหลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างกลุ่มคนและ ประเทศต่าง ๆ ดังนั้น สมาธิจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาจิตใจส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง สังคมโลกที่สงบสุขอย่างยั่งยืน ผ่านการส่งเสริมความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ และการอยู่ร่วมกันอย่าง สมานฉันท์ในทุกมิติของชีวิต

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย สมาธิเป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในตำบลมะกรูด โดยสร้างความสงบทางจิตใจและความสามารถในการจัดการความเครียดจากสถานการณ์ชายแดนใต้ การนำสมาธิมาประยุกต์กับชีวิตประจำวัน เช่น การปฏิบัติสมาธิร่วมกันในชุมชน จะช่วยลดความขัดแย้ง ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านจิตใจและสังคม โดยสมาธิที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนการฝึกฝนอย่าง

ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ การบูรณาการสมานกับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3.1.4.5 ความหมายของปัญญา

ปัญญา (ปัญญา) ในพระพุทธศาสนาเถรวาทหมายถึงความรู้แจ้งหรือความเข้าใจในความจริงของชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและยั่งยืน ปัญญาไม่ใช่เพียงความรู้ทางปัญญา แต่เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความทุกข์ (ทุกข์) และความไม่ใช่อัตน (อนัตตา) ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจและจัดการกับความท้าทายในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญญาเป็นผลลัพธ์ของการฝึกฝนสติและสมาธิ และเป็นพลังทางจิตใจที่ช่วยให้บุคคลเอาชนะกิเลสและความทุกข์ได้ ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 36. อัง.ปญจก. (ไทย) 36/14/28 ซึ่งมีภาษาไทยบาลีว่า "ปญฺญินทริยํ ภิกฺขเว ภาเวตพฺพํ" แปลว่า "ปญฺญินทริยํ พิงฺเจริญ" โดยแสดงให้เห็นว่าปัญญาเป็นพลังที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเจริญในทางธรรมและการหลุดพ้นจากทุกข์ ปัญญาในบริบทนี้ยังครอบคลุมถึงความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและชุมชน นอกจากนี้ ในวิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆสะ ได้อธิบายปัญญากลับว่าเป็น "ปัญญา วิชชาลภณํ" แปลว่า "ปัญญามีลักษณะเป็นความรู้แจ้ง" ซึ่งหมายถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงความจริงของชีวิตและการนำไปสู่การกระทำที่ถูกต้อง ปัญญาจึงเป็นรากฐานที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาความสามารถในการจัดการกับความท้าทายในชีวิต โดยเฉพาะในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนาและเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ เช่น ตำบลมะกูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การศึกษาปัญญาในมิติของการวิจัยระดับชาติต้องพิจารณาถึงบทบาทของมันในฐานะตัวแปรที่ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างรอบคอบและการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์บริบททางสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาในชีวิตประจำวัน การนำปัญญามาใช้ในบริบทของชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมยังช่วยส่งเสริมความสันติและความยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระเทพวัชรเมธี (2563) รายงานการวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมผลการวิจัยพบว่า ประชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30-60 ปี 1) การใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม คือ 1. ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) 2. วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุม ความเกียจคร้าน) 3. สติพละ (ความระลึกได้ กำลัง

การควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ) 4. สมาธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุม การวอกแวกไขว่ไขว่ ฟุ้งซ่าน) 5. ปัญญาพละ (ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงมกมาย) 2) ผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ใน ชุมชนบ้านศาลาดิน ทำให้ประชาชนผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมี สติปัญญาดี ที่จะทำภารกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ประชาชนมีความมานะบากบั่นเพียร พยายามกระทำหน้าที่การงานของตนให้สำเร็จ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 หลายคนในชุมชนยังไม่มีสมาธิถึงความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่นำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชน ในเวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในส่วนของการประยุกต์หลักธรรมที่ใช้ กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในโอกาสต่อไป

พระมนตรี ปณฺณาทิโป (2562) การพัฒนาปัญญา: ทำไมต้องมีการพัฒนาปัญญา ได้สรุปบทความวิจัยนี้ไว้ว่า การพัฒนาปัญญามีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่นในสังคมส่วนรวม โดย มีลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เมื่อฝึกฝนทำให้มนุษย์เห็นแก่ตัวน้อยลง ผู้ฝึกตนจะมีความ ระวังในเรื่องศีลไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น ทำให้สภาพสังคมน่าอยู่มีความปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุจนเกินไป หลักไตรสิกขาสามารถพัฒนาให้เกิดปัญญาได้คือการเห็นแจ้งใน สรรพสิ่ง กำจัดกิเลสและอวิชชา พร้อมทั้งใช้ปัญญาเป็นแสงสว่างในการดำเนินชีวิต หากบุคคลใดสามารถฝึกตนตามลำดับที่พระพุทธองค์ทรงชี้ทางบอกเอาไว้โดยอาศัยความเพียรไม่ย่อท้อเช่นเดียวกับพระพุทธองค์ก็สามารถพัฒนาดตนเองไปสู่จุดหมายสูงสุดได้เช่นเดียวกัน

พระครูวรธรรมชัยสุนทร (2565) การพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขา ได้สรุปบทความนี้ไว้ว่า ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ความรู้ ชัด ความรู้แจ้ง คือรู้เหตุรู้ผล รู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์รู้ในสิ่งที่ควรและสิ่งที่ไม่ควร ใน พระพุทธศาสนาถือว่าปัญญาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะการกระทำทุกอย่างล้วนต้องอาศัยปัญญาทั้งที่เป็น โลภียะและปัญญาที่เป็นโลกุตระ เมื่อมนุษย์มีปัญญาทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ฉะนั้นปัญญาจึงจัดว่า เป็นธรรมะที่สำคัญที่ควรตั้งไว้ในใจประการหนึ่งที่มีความสำคัญมากสำหรับชีวิต ลำพังแต่ความรอบรู้หาก บุคคลไม่หลีกเลี่ยงเหตุแห่งความเสื่อมทราม ไม่ดำเนินปฏิบัติไปในเส้นทางแห่งความเจริญก็ไม่มีประโยชน์ ปัญญาซึ่งเป็นธรรมะถึงแม้จะมีคุณค่าสูงส่งเพียงใดก็ตามจะเป็นสิ่งไร้ค่าหาประโยชน์ไม่ได้หากเราไม่นำมา ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต การพัฒนาปัญญา หมายถึงการทำให้ความรู้ทั่วความรู้เข้าใจชัดเจนกิริยาที่รู้ชัด และปรีชาหยั่งรู้ชัดสามารถเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนสามารถจำแนกเห็นถึงเหตุผลว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี มีคุณหรือมีโทษมีประโยชน์หรือมีไม่ประโยชน์ การพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขา คือ เริ่มต้นจากการรักษาศีล เป็นการพัฒนาความประพฤติขั้น พื้นฐานเพื่อสร้างให้ตนเองมีวินัย เพื่อเป็นบาทฐานต่อการพัฒนา

จิตใจในลำดับต่อไป ซึ่งในลำดับการพัฒนา จิตใจที่เรียกว่า สมานันนั้นเน้นไปที่จิตใจให้เป็นบาทฐานเพื่อพัฒนาปัญญาให้สูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งมีด้วยกันหลาย วิธีในที่นี้ได้กล่าวไว้ 4 แนวทาง คือ การพัฒนาสมานิตตามวิถีธรรมชาติ การพัฒนาสมานิตตามหลักอิทธิบาท 4 การ พัฒนาสมานิตโดยใช้สติเป็นตัวนำ และการพัฒนาสมานิตอย่างเป็นแบบแผน ส่วนแนวทางการพัฒนาปัญญา นั้น คือมีความตั้งมั่นพัฒนาสมานิตให้เข้าถึงปัญญา หรือการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอมีความตั้งมั่นในสมานิตพัฒนา สมานิตให้เข้าถึงปัญญา ปัญญารู้แจ้งแทงตลอดสภาวะธรรม อีกอย่างหนึ่งเป้าหมายของการพัฒนาปัญญา คือ เพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน อันได้แก่ ความมี สุขภาพดี มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมกับเพื่อนมนุษย์ และการมีครอบครัวที่มั่นคง อันเป็นประโยชน์สุขระดับต้น ซึ่ง จะนำไปสู่เป้าหมายในระดับถัดไป เพื่อประโยชน์สุขในอนาคต หมายถึง ความพร้อมที่ได้ครบแล้วจะประโยชน์สุขในระดับต้นจนมีเหลือพอใช้พอทำประโยชน์ในเพื่อนมนุษย์ต่อไปเป็น ความสุขในระดับจิตใจ เป็นการมองใน ลักษณะของคุณค่าที่เป็นประโยชน์ทำแล้วได้ความอิ่มใจได้ความสุขอีกแบบหนึ่ง และเพื่อการบรรลุธรรม คือ ความสุขที่เป็นความสุขที่แท้จริง หมายถึง ความสุขที่หลุดพ้นจากทุกข์ เพราะเกิดปัญญาที่แท้จริง คือ รู้ไตร ลักษณะว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็น อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ได้เป็นพระอรหันต์บุคคล คือ พระโสดาบัน พระ สกิทาคามี พระอนาคามีและพระอรหันต์ ในที่สุด

พระมหาทัพยา ปิยวณโณ (แจ่มจรัส) (2565) กระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักกฏธรรม ผลการศึกษาพบว่า ปัญญาในพระไตรปิฎก พบว่า ปัญญา หมายถึง ความรู้ กิริยาที่รู้ ความรู้ทั่ว รู้ซึ่ง รู้ในสิ่งที่ควรรู้ รู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ความรอบรู้ในกองสังขาร การมองเห็นตามสภาพความเป็นจริง ปัญญาจำแนกไว้หลายประเภท เช่น ปัญญามี 2 ประเภท ได้แก่ โลเกียปัญญาและโลกุตตรปัญญา ปัญญามี 3 ประเภท ได้แก่ สุตมยปัญญา (ปัญญาที่ได้จากการฟังผู้อื่น) จินตามยปัญญา (ปัญญาที่เกิดขึ้นจากการความคิดของตนเอง) และภาวนามยปัญญา (ปัญญาที่อัปนาสมาธิอันสำเร็จด้วยอำนาจภาวนา) และปัญญาที่รู้แจ้งอริยสัจ 4 ได้แก่ ปัญญาที่เข้าไปรู้ในทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ปัญญามีลักษณะรู้แจ้งสภาวะธรรม มีการกำจัดความมืดมน เป็นกิจ มีความไม่หลงจากความเป็นจริง เป็นผล และมีสมานิต เป็นเหตุใกล้

วรินทร์ จินตาวงศ์ (2567) การพัฒนาปัญญาภายใน : แนวคิดและการประยุกต์หลักพุทธธรรม ได้สรุปบทความวิจัยนี้ไว้ว่า การพัฒนาปัญญาภายใน จึงเป็นกระบวนการฝึกฝนตนเองด้านสติปัญญาการวิเคราะห์ ในการประเมินข้อมูลและแก้ไขปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ในการคิดใหม่ และความสามารถใน การเข้ากันได้กับบริบท ประสบการณ์ และองค์ประกอบที่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดกำลังความรู้ นำสู่การปฏิบัติ ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสาธารณะ การพัฒนาปัญญาภายในตามหลักพระ 4 ธรรมอันเป็นพลังเพื่อขับเคลื่อนให้ดำเนินชีวิต ด้วยปัญญาภายใน มี 4 ประการด้วย คือ 1. ปัญญาพละ การให้ความก้าวหน้าทางด้านความรู้ 2. วิริยะพละ ความเพียรเพื่อฝึกความสามารถ ทักษะ 3. อดวิชชพละ ด้านเจตคติ สะท้อนให้เห็นถึง การให้ความสำคัญกับบุคคลเท่าเทียม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

และ 4. สังคหผละ สงเคราะห์ ด้วยสังคหัตถ์ 4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา คือ การทำให้มนุษย์เจริญขึ้น กลายเป็นทรัพยากรที่มีค่าในสังคม แต่ในการพัฒนาองค์กรทรัพยากรมนุษย์ ด้านเจตคติ สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับบุคคลเท่าเทียมกับผูกมัดที่ยึดหลักปรัชญาในการพัฒนาคน ภายในองค์กรสู่ความเป็นมืออาชีพด้วยความฉลาดเชิงปฏิบัติ ความฉลาดเชิงสร้างสรรค์ และความฉลาดเชิงวิเคราะห์ เป็นกระบวนการพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณ และความฉลาดทางด้านอารมณ์ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคม ความฉลาดเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล ดังนั้น ความฉลาดจึงขึ้นอยู่กับวิธีการทำงานในสถานการณ์ประจำวัน รวมถึงความสามารถในการปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุดสำหรับตัวเอง และกำหนดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับ ความต้องการและความปรารถนาของตนมากขึ้น

สรุป โดยรวมความหมายของหลักผละ 5 ในมุมมองของผู้วิจัย หลักผละ 5 ซึ่งประกอบด้วย ศรัทธา (ศัทธา) วิริยะ (วิริย) สติ (สติ) สมาธิ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่มีความหมายลึกซึ้งและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน โดยเฉพาะในบริบทของตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีความหลากหลายทางศาสนาและเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ ศรัทธาคือความเชื่อมั่นที่ตั้งอยู่บนเหตุผลและการปฏิบัติจริง ทำหน้าที่เป็นรากฐานที่สร้างแรงจูงใจและความหวังให้บุคคลและชุมชน มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและสังคม วิริยะเป็นความเพียรพยายามที่ต่อเนื่องและตั้งมั่นในความถูกต้อง ส่งเสริมการลงมือปฏิบัติ เช่น การพัฒนาทักษะอาชีพหรือการแก้ไขปัญหาในชุมชน ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สติเป็นการระลึกรู้ในปัจจุบันขณะ ช่วยให้บุคคลตระหนักถึงการกระทำและสถานการณ์รอบตัว ป้องกันความประมาท และส่งเสริมการตัดสินใจที่รอบคอบ สมาธิเป็นการตั้งใจให้มั่นคงและสงบ ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งในชุมชนที่มีความหลากหลาย ปัญญาคือความรู้แจ้งในความจริงของชีวิต ช่วยให้บุคคลวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน หลักผละ 5 ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้น วิริยะเป็นพลังขับเคลื่อน สติและสมาธิเป็นตัวควบคุม และปัญญาเป็นผลลัพธ์ที่นำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล ผู้วิจัยมองว่าการนำหลักผละ 5 มาประยุกต์ใช้ในชุมชนตำบลมะกรูด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม หรือการฝึกอบรมทักษะอาชีพ จะช่วยส่งเสริมความสันติ ความสามัคคี และความยั่งยืน โดยการบูรณาการกับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 หลักการสำคัญของหลักผละ 5

3.2.1 ความสำคัญของศรัทธา

หลักพละ 5 ในพระพุทธศาสนาเป็นคุณธรรมสำคัญที่ทำหน้าที่เป็น “พลังใจ” หรือ “กำลังภายใน” ที่คอยเกื้อหนุนการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งคุณธรรมทั้งห้านี้ไม่ใช่เพียงหลักธรรมในเชิงทฤษฎี หากแต่เป็นพลังที่ช่วยให้บุคคลมีความมั่นคงทางจิตใจ สามารถยืนหยัดต่อสู้กับอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและปัญญา ประการแรก ศรัทธา คือความเชื่อมั่นอันถูกต้องในพระรัตนตรัยและคุณธรรม ศรัทธาเป็นดังรากฐานที่ทำให้บุคคลมีแรงใจในการปฏิบัติและมุ่งมั่นในสิ่งที่ดีงาม หากปราศจากศรัทธา การกระหาย่อมไร้ทิศทางและอาจหวั่นไหวได้ง่ายเมื่อเผชิญความยากลำบาก ประการต่อมา วิริยะ คือความเพียรพยายามที่ต่อเนื่องและไม่ย่อท้อ วิริยะเปรียบเสมือนแรงผลักดันที่ทำให้ความเชื่อมั่นในศรัทธาไม่หยุดอยู่เพียงความคิด แต่กลายเป็นการกระทำจริง ทั้งในการศึกษาธรรมะ การทำงาน และการดำรงชีวิต หากไม่มีความเพียร ความตั้งใจที่ดีอาจไม่บรรลุผล ส่วน สติ ทำหน้าที่เป็นเครื่องระลึกได้ รู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นความคิด อารมณ์ หรือการกระทำ เมื่อมีสติ บุคคลย่อมไม่เผลอเผลอไปตามกิเลสหรือสิ่งชั่วร้ายรอบด้าน และสามารถควบคุมตนเองให้ดำเนินไปในทางที่ถูกต้องได้ สมาธิ เป็นพลังที่ทำให้จิตตั้งมั่น ไม่ฟุ้งซ่าน เมื่อจิตใจมั่นคง บุคคลย่อมมีความสงบและพร้อมสำหรับการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล สมาธิจึงเป็นฐานที่ช่วยให้สติและปัญญาทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ท้ายที่สุด ปัญญา คือความเข้าใจตามความเป็นจริง มองเห็นเหตุและผลของสรรพสิ่ง เมื่อมีปัญญา บุคคลย่อมสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง แก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และไม่ตกเป็นเหยื่อของความหลงผิด เมื่อพละทั้งห้าส่งเสริมกันอย่างสมดุล ก็จะก่อให้เกิดพลังใจอันมั่นคงที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตมีความสมดุลและมีคุณค่า ไม่เพียงแต่ในทางธรรม หากแต่ยังนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ศรัทธาที่ทำให้เชื่อมั่นในเป้าหมาย วิริยะที่ทำให้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สติที่ทำให้ไม่ประมาท สมาธิที่ช่วยให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และปัญญาที่ช่วยให้ตัดสินใจอย่างถูกต้อง จะเห็นได้ว่า ศรัทธาไม่เพียงเป็นแรงบันดาลใจ แต่ยังเป็นรากฐานที่เกื้อหนุนการปฏิบัติธรรมและการใช้ชีวิต เพราะศรัทธาทำให้เกิดพลังใจ เกิดความมั่นคง และทำให้บุคคลสามารถยืนหยัดต่อสู้กับความยากลำบากได้อย่างมีทิศทาง หากปราศจากศรัทธา การปฏิบัติย่อมไร้เป้าหมายและอาจสิ้นหวังได้ง่าย ดังนั้น ศรัทธาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการก้าวเดินบนหนทางธรรม อีกทั้งยังเป็นรากฐานที่ทำให้การเพียรพยายาม การมีสติ สมาธิ และปัญญา ดำเนินไปได้อย่างมั่นคงและสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2559) ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า ศรัทธาเป็นพลังที่ทำให้เกิดความมั่นใจและความไว้วางใจในทางที่ถูกต้อง หากบุคคลขาดศรัทธา ย่อมหวั่นไหวต่ออุปสรรคและอาจยืนหยัดในการกระทำที่ดีงามได้ ตรงกันข้าม หากมีศรัทธาที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งปัญญา ก็จะช่วยให้เกิดความกล้าหาญที่จะเดินหน้าสู่การพัฒนาตนเองและสังคมอย่างยั่งยืน

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563).ศรัทธา ได้กล่าวไว้ว่า เป็นความเชื่อมั่นที่ถูกต้องในพระรัตนตรัยและคุณธรรม อธิบายว่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่ใช่ความเชื่อแบบงมงาย แต่เป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนเหตุผลและการพิสูจน์ได้ ซึ่งเป็นพลังใจให้ผู้ปฏิบัติก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2562) ได้กล่าวถึงศรัทธาไว้ว่า เป็นพลังที่ทำให้จิตใจผ่องใส เปรียบได้กับการมีเป้าหมายที่ชัดเจน เมื่อบุคคลมีศรัทธาในพระรัตนตรัยหรือในคุณความดี ย่อมมีแรงใจในการพากเพียรเพื่อเข้าถึงสิ่งที่ตั้งงาม ศรัทธาจึงเปรียบเสมือนเชื้อเพลิงที่คอยหล่อเลี้ยงความเพียรให้ไม่ดับไป

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย หลักพละ 5 จึงเปรียบเสมือนเสาหลักภายในที่ค้ำจุนให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อความทุกข์และอุปสรรค อีกทั้งยังเป็นเครื่องชี้นำให้เจริญทั้งทางโลกและทางธรรมได้อย่างยั่งยืน ศรัทธาในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในตำบลมะรุต โดยสร้างความหวังและความมั่นใจในการเผชิญความท้าทายจากสถานการณ์ชายแดนใต้ การนำศรัทธามาประยุกต์กับชีวิตประจำวัน เช่น การปฏิบัติธรรมร่วมกันในชุมชน จะช่วยลดความเครียด ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านจิตใจและสังคม โดยศรัทธาที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนเหตุผลและการปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ การบูรณาการศรัทธากับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3.2.2 ความสำคัญของวิริยะ

หลักพละ 5 ในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งต่างเป็นกำลังภายในที่ช่วยค้ำจุนจิตใจของผู้ปฏิบัติธรรมให้มั่นคง หนึ่งในนั้นคือ “วิริยะ” อันเป็นคุณธรรมสำคัญที่เปรียบเสมือนพลังขับเคลื่อนชีวิตและการปฏิบัติธรรมให้ก้าวหน้า คำว่า วิริยะ มีความหมายตรงกับคำว่า “ความเพียรพยายาม” หรือ “ความกล้าหาญที่ไม่ย่อถอย” ในคัมภีร์บาลีใช้คำว่า *viriya* หมายถึง ความอดทน ความพยายามที่ไม่ย่อถอยในการประกอบความดีและละเว้นความชั่ว

ความสำคัญของวิริยะ นั้นมีหลายประการ ประการแรก วิริยะทำให้บุคคลไม่ย่อถอยต่ออุปสรรค หากปราศจากวิริยะ แม้จะมีศรัทธาที่ตั้งงามก็อาจหยุดอยู่เพียงความตั้งใจ แต่ไม่ก่อให้เกิดการลงมือปฏิบัติจริง ประการที่สอง วิริยะช่วยสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ทำให้เกิดความกล้าหาญที่จะเผชิญหน้ากับความทุกข์และปัญหาชีวิต จะเห็นได้ว่า “วิริยะ” ในฐานะพละข้อหนึ่ง เป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยไข่มุนุษย์ไม่หุญดิ่ง ไม่ย่อถอยต่อความทุกข์และอุปสรรค อีกทั้งยังทำให้การปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตดำเนินไปสู่ความสำเร็จและความงอกงามได้จริง หากปราศจากวิริยะแล้ว แม้จะมีศรัทธา มีสติ หรือมีปัญญา ก็อาจไม่บรรลุผลอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น วิริยะจึงเป็นหัวใจสำคัญของการ

สร้างพลังภายใน และเป็นคุณธรรมที่ทุกคนควรบ่มเพาะให้มั่นคงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2559) ชี้ว่า ความเพียรเป็นเสมือนกล้ามเนื้อของจิตใจ หากฝึกฝนและใช้อย่างต่อเนื่อง จิตก็จะเข้มแข็งและสามารถพัฒนาไปสู่ความเจริญได้ ประการสุดท้าย วิริยะยังเป็นตัวเชื่อมที่ทำให้ศรัทธา สติ สมาธิ และปัญญา เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพราะหากขาดความเพียรแล้ว ย่อมไม่อาจบ่มเพาะคุณธรรมข้ออื่น ๆ ให้เจริญงอกงามได้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2562) ได้อธิบายว่า วิริยะเป็นพลังที่ทำให้บุคคลก้าวพ้นจากความเฉื่อยชาและความเกียจคร้าน เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) ท่านได้อธิบายว่า ความเพียรในพระพุทธศาสนามีลักษณะพิเศษ คือ ไม่ใช่เพียงความขยันทำงาน แต่เป็น “ความเพียรที่มีเป้าหมายและมีปัญญากำกับ” หมายความว่า ต้องเพียรในสิ่งที่ถูกต้อง มีเหตุผล และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทั้งตนเองและสังคม

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย วิริยะในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในตำบลมะกูด โดยสร้างความเพียรพยายามในการเผชิญความท้าทายจากสถานการณ์ชายแดนใต้ การนำวิริยะมาประยุกต์กับชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกอบรมทักษะอาชีพร่วมกันในชุมชน จะช่วยลดความเกียจคร้าน ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านจิตใจและสังคม โดยวิริยะที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนความสมดุลกับองค์ประกอบอื่นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ การบูรณาการวิริยะกับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3.2.3 ความสำคัญของสติ

หลักพละ 5 ในพระพุทธศาสนาเป็นคุณธรรมที่ช่วยหล่อเลี้ยงและเกื้อหนุนจิตใจของผู้ปฏิบัติให้ก้าวหน้าอย่างมั่นคง ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา แต่ละข้อมีบทบาทเสริมซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะ “สติ” ที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติธรรม เพราะทำหน้าที่เป็นเครื่องระลึกลับและควบคุมจิตให้ไม่พลั้งเผลอไปตามอารมณ์และสิ่งยั่วเย้าทั้งหลาย คำว่า สติ มาจากภาษาบาลีว่า sati หมายถึง ความระลึกได้ ความไม่หลงลืม และความตั้งมั่นอยู่กับปัจจุบัน ในมิติของการปฏิบัติธรรม สติคือความสามารถในการตามรู้กาย เวทนา จิต และธรรมตามที่เป็นจริง ดังที่ปรากฏในหลักสติปัฏฐาน 4 อันเป็นแนวทางสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าเป็น “ทางเอกเพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์”

ความสำคัญของสติ จึงปรากฏอย่างชัดเจนในหลายมิติ ประการแรก สติช่วยให้บุคคลรู้เท่าทันการกระทำของตนเอง ไม่ตกเป็นทาสของกิเลสหรืออารมณ์ชั่ววูบ ประการที่สอง สติเป็นฐานให้สมาธิ

และปัญญาเจริญงอกงาม เมื่อจิตตั้งมั่นและสงบ ย่อมพร้อมสำหรับการพิจารณาอย่างลึกซึ้ง และประการสุดท้าย สติยังทำให้ชีวิตมีความสมดุล สามารถดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ ไม่เร่งรีบหรือฟุ้งซ่านจนเกินไป สติในฐานะพละข้อหนึ่ง เป็นคุณธรรมที่ช่วยยกระดับจิตใจให้มีความมั่นคงและตั้งอยู่บนความจริง หากบุคคลพัฒนาสติอย่างต่อเนื่อง จะสามารถควบคุมตนเองได้ ไม่เผลอไปตามกิเลส อีกทั้งยังทำให้การปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตมีคุณภาพและความหมายมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, 2559) ชี้ให้เห็นว่า สติ เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาปัญญา เพราะสติจะช่วยให้จิตจดจ่อและพร้อมที่จะพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ โดยหากขาดสติ ปัญญาย่อมไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ เนื่องจากจิตใจฟุ้งซ่านและถูกรบกวนด้วยอารมณ์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2562) อธิบายว่า สติเป็นคุณสมบัติที่ทำให้มนุษย์ไม่หลงลืมตนเอง และสามารถควบคุมการกระทำให้อยู่ในกรอบแห่งความถูกต้อง หากบุคคลไร้สติ ย่อมเผลอทำสิ่งผิดพลาดได้ง่าย ทั้งในทางกาย วาจา และใจ

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) ได้กล่าวไว้ว่า สติในชีวิตประจำวันยังเป็นกลไกที่ช่วยให้มนุษย์อยู่กับปัจจุบันและลดความทุกข์จากการยึดติดกับอดีตหรือความกังวลในอนาคต การมีสติจึงไม่เพียงเป็นเรื่องของการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย สติในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในตำบลมะกูด โดยสร้างความตื่นตัวทางจิตใจและความสามารถในการจัดการความเครียดจากสถานการณ์ชายแดนใต้ การนำสติมาประยุกต์กับชีวิตประจำวัน เช่น การปฏิบัติสติปัฏฐานร่วมกันในชุมชน จะช่วยลดความขัดแย้ง ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนที่มีความหลากหลายทางศาสนา และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านจิตใจและสังคม โดยสติที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ การบูรณาการสติกับแนวทางการพัฒนาแบบสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการทรัพยากร จะช่วยให้ชุมชนสามารถก้าวข้ามความท้าทายและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน

3.2.4 ความสำคัญของสมาธิ

หลักพละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งล้วนเป็นพลังใจที่ทำให้การปฏิบัติธรรมมั่นคงและการดำเนินชีวิตสมบูรณ์ หนึ่งในนั้นคือ “สมาธิ” ที่ถือเป็นคุณธรรมสำคัญ ช่วยให้จิตตั้งมั่น สงบ และไม่ฟุ้งซ่าน คำว่า สมาธิ มาจากภาษาบาลีว่า *samadhi* หมายถึง ความตั้งมั่นของจิต ความแน่วแน่ หรือการรวมใจเป็นหนึ่ง ในพระพุทธศาสนา สมาธิไม่ใช่เพียงการทำใจว่างหรือการพัก่อนจิต แต่หมายถึงการฝึกจิตให้อยู่ในภาวะที่มั่นคงและมีพลังเพื่อใช้ในการพิจารณาธรรมและแก้ปัญหาชีวิต

ความสำคัญของสมาธิ จึงเห็นได้อย่างชัดเจนในหลายมิติ ประการแรก สมาธิช่วยให้จิตสงบไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุรอบด้าน ประการที่สอง สมาธิเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา เพราะจิตที่มั่นคงย่อมพร้อมสำหรับการพิจารณาความจริงตามหลักธรรม และประการสุดท้าย สมาธิยังช่วยสร้างคุณภาพชีวิต ทำให้การทำงาน การเรียน และการดำเนินชีวิตประจำวันมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สมาธิในฐานะพละข้อหนึ่ง เป็นคุณธรรมที่ทำให้จิตใจของมนุษย์เข้มแข็งและมั่นคง หากขาดสมาธิแล้ว แม้จะมีศรัทธา มีวิริยะ หรือมีสติ ปัญญาก็ย่อมไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ ดังนั้น การฝึกสมาธิจึงเป็นการบ่มเพาะพลังภายในที่จำเป็นต่อการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2559) ชี้ว่า สมาธิทำหน้าที่เป็นเครื่องรวมพลังจิต เปรียบเหมือนการรวมลำแสงที่กระจายให้กลายเป็นลำแสงเลเซอร์ เมื่อจิตถูกรวบรวมอย่างมั่นคง ย่อมมีกำลังในการแก้ไขปัญหาลดและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยลดความฟุ้งซ่านที่เป็นต้นเหตุของความเครียดและความผิดพลาดในชีวิตประจำวัน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2562) อธิบายว่า สมาธิ คือความตั้งมั่นของจิตที่ไม่วอกแวก เมื่อจิตสงบแน่วแน่ จะเกิดพลังที่สามารถใช้ในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและชัดเจน สมาธิจึงเป็นฐานสำคัญของการเจริญปัญญา

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) ได้กล่าวไว้ว่า สมาธิในพระพุทธศาสนามีคุณค่าในทางปฏิบัติ เพราะช่วยให้ผู้คนสามารถควบคุมอารมณ์และความคิดได้ดีขึ้น เมื่อมีสมาธิ บุคคลจะรู้จักพิจารณาไตร่ตรองก่อนการตัดสินใจ ไม่ถูกครอบงำด้วยอารมณ์ชั่ววูบ และสามารถให้เหตุผลได้อย่างเต็มที่

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย สมาธิในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการสร้างความสงบทางจิตใจและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ การฝึกสมาธิ เช่น การเจริญสติปัฏฐานหรือการกำหนดลมหายใจ ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมความฟุ้งซ่าน ลดความเครียด และพัฒนาความตื่นตัวทางจิตใจ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาปัญญาและการหลุดพ้นจากกิเลส การบูรณาการสมาธิกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการฝึกสติ จะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ โดยสมาธิที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนศีลและสติ เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

3.2.5 ความสำคัญของปัญญา

หลักพละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ทั้งห้าข้อเป็นกำลังใจที่ช่วยให้การปฏิบัติธรรมมั่นคงและการดำเนินชีวิตมีคุณค่า หนึ่งในนั้นคือ “ปัญญา” ซึ่งถือเป็นพละข้อสุดท้ายและเป็นหัวใจสำคัญของการรู้แจ้งและการเข้าใจความจริงตามสภาพแห่งธรรม คำว่า ปัญญา มาจากภาษาบาลีว่า *pañña* หมายถึง ความรู้ที่เห็นตามความเป็นจริง เป็นความเข้าใจที่ไม่หลงตา ปัญญาใน

พระพุทธศาสนาไม่ได้หมายถึงการเรียนรู้หรือมีความรู้มากเพียงอย่างเดียว แต่เป็นความรู้ที่สามารถพิจารณา เห็นความจริงของสรรพสิ่ง รู้จักเหตุและผล และรู้จักทางพ้นทุกข์

ความสำคัญของปัญญา จึงปรากฏอย่างชัดเจนในหลายมิติ ประการแรก ปัญญาช่วยให้บุคคล เห็นความจริงและเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ประการที่สอง ปัญญาช่วยชี้นำการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทำให้ การดำเนินชีวิตมีความสมดุลและมีคุณค่า และประการสุดท้าย ปัญญาเป็นเสาหลักที่ทำให้ศรัทธา วิริยะ สติ และสมาธิ เกิดผลสูงสุดในการพัฒนาตนเองและสังคม ปัญญาในฐานะพละข้อหนึ่ง เป็น คุณธรรมสูงสุดที่ทำให้พลังทั้งสี่ในหลักพละ 5 ทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ การพัฒนาปัญญาอย่าง ต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็นทั้งในด้านการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตประจำวัน เพราะเป็นแรงขับ และรากฐานที่นำไปสู่ความเข้าใจความจริง ความสำเร็จ และความสงบภายใน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2559) ชี้ว่า ปัญญาเป็นพลังที่ทำให้จิตสามารถตัดสินใจ อย่างรอบคอบและชาญฉลาด เป็นพลังที่ทำให้ศรัทธา วิริยะ สติ และสมาธิเกิดผลสูงสุด ปัญญาจึงเป็น ตัวเชื่อมที่ทำให้พลังทั้งหมดในหลักพละ 5 สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติธรรมและการ ดำเนินชีวิตได้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2562) อธิบายว่า ปัญญาเป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์ สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งดีและสิ่งไม่ดี รู้จักการกระทำที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและ สังคม ปัญญาเป็นแรงขับที่ช่วยให้การเพียรพยายามและการมีสติสมาธิไม่สูญเปล่า

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) กล่าวว่า ปัญญาเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาและ เผชิญกับอุปสรรค เพราะเมื่อมีปัญหา บุคคลสามารถเห็นเหตุผลของปัญหา รู้จักแนวทางแก้ไข และ เลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด โดยไม่ถูกครอบงำด้วยอารมณ์หรือความเชื่อที่ผิด

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย ปัญญาในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังสำคัญที่ช่วย พัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการเข้าใจความจริงของชีวิตตามหลักไตรลักษณ์ การฝึกปัญญา เช่น การเจริญ วิปัสสนากรรมฐาน ช่วยให้บุคคลสามารถลดความยึดมั่นถือมั่น จัดการกับความทุกข์ และตัดสินใจ อย่างรอบคอบ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจและการหลุดพ้นจากกิเลส การบูรณาการ ปัญญากับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการ ฝึกวิปัสสนา หรือการประยุกต์ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาสังคม จะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบท ของการวิจัยระดับชาติ โดยปัญญาที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนศีล สติ และสมาธิ เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัยความสำคัญของหลักพละ 5 อันประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นพลังพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทที่เชื่อมโยงและสนับสนุนกันอย่างสมดุล ศรัทธาเป็นรากฐานที่

สร้างความมั่นใจและแรงจูงใจในการเริ่มต้นปฏิบัติธรรม ช่วยให้บุคคลเกิดความหวังและความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย ซึ่งตั้งอยู่บนเหตุผลและการพิจารณา ไม่ใช่ความเชื่อแบบตาบอด ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ขับเคลื่อนให้เกิดการลงมือปฏิบัติด้วยวิริยะ ซึ่งเป็นความเพียรพยายามที่มุ่งมั่นและต่อเนื่องในการละชั่ว ทำดี และชำระจิตให้บริสุทธิ์ วิริยะช่วยให้บุคคลสามารถเอาชนะความเกียจคร้านและอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำงานร่วมกับสติ ซึ่งเป็นการระลึกรู้ในปัจจุบันขณะ ช่วยควบคุมจิตใจให้ตื่นตัวและตัดสินใจอย่างรอบคอบ สติทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ป้องกันความฟุ้งซ่านและส่งเสริมการจัดการกับความเครียด ซึ่งนำไปสู่สมาธิ อันเป็นการตั้งมั่นของจิตในอารมณ์เดียว ช่วยให้เกิดความสงบและความยืดหยุ่นทางจิตใจ สมาธิเป็นรากฐานสำหรับการเจริญปัญญา ซึ่งเป็นความรู้แจ้งเห็นจริงในไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ช่วยลดความยึดมั่นถือมั่นและนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์และกิเลส ปัญญาเป็นผลลัพธ์สูงสุดที่เกิดจากการบูรณาการทั้งสี่องค์ประกอบก่อนหน้า ช่วยให้บุคคลเข้าใจเหตุและผลและดำเนินชีวิตอย่างมีสติและมีเหตุผล การบูรณาการหลักพระ 5 นี้ในชีวิตประจำวัน เช่น การปฏิบัติสติปัฏฐาน การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน หรือการกำหนดลมหายใจ ช่วยให้บุคคลพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจ การตัดสินใจที่รอบคอบ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวิจัยระดับชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักพระ 5 ร่วมกับแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการฝึกสติและวิปัสสนา หรือการพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมความรู้แจ้ง จะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในมิติส่วนบุคคลและสังคม โดยหลักพระ 5 ต้องตั้งอยู่บนความสมดุลและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับการสร้างชีวิตและสังคมที่มีความสงบสุขและยั่งยืน

3.3 ประโยชน์ของหลักพระ 5

3.3.1 ประโยชน์ของศรัทธา

หลักพระ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นคุณธรรมที่ทำหน้าที่เสมือนพลังใจช่วยให้มนุษย์ดำเนินชีวิตและปฏิบัติธรรมได้มั่นคง หนึ่งในนั้นคือ “ศรัทธา” ซึ่งถือเป็นรากฐานที่สำคัญ เพราะเป็นแรงขับเคลื่อนที่กระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความจริงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คำว่า ศรัทธา (บาลี: *saddha*) หมายถึง ความเชื่อมั่น ความไว้วางใจในสิ่งที่ถูกต้อง หรือความเลื่อมใสในคุณความดี ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่ใช่การเชื่อแบบงมงาย แต่เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา เชื่อด้วยการพิจารณาอย่างมีเหตุผล และเชื่อในสิ่งที่นำไปสู่ความดีงาม

ประโยชน์ของศรัทธา จึงปรากฏชัดในหลายด้าน ประการแรก ศรัทธาเป็นแรงผลักดันให้เกิดความเพียรพยายามและการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ประการที่สอง ศรัทธาเป็นหลักใจ ทำให้บุคคลมีความมั่นคง กล้าหาญ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิต และประการสุดท้าย ศรัทธาช่วยสร้าง

ความสัมพันธ์และความร่วมมือในระดับสังคม เพราะศรัทธาที่ประกอบด้วยคุณธรรมจะเชื่อมโยงผู้คนเข้าหากันบนพื้นฐานของความดีงาม ศรัทธาในฐานะพละข้อหนึ่ง เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้คุณธรรมข้ออื่นๆ ในหลักพละ 5 ทำงานได้อย่างสมบูรณ์ หากปราศจากศรัทธาแล้ว แม้จะมีสติ สมาธิ หรือปัญญา ก็อาจขาดแรงขับและทิศทางที่มั่นคง ดังนั้น การปลูกฝังศรัทธาอย่างมีปัญญา จึงเป็นประโยชน์ทั้งในทางจิตใจ การพัฒนาตนเอง และการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, 2559) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ศรัทธาทำหน้าที่เป็นแรงบันดาลใจและความมั่นใจในการกระทำความดี ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาจะช่วยให้บุคคลไม่หลงเชื่อสิ่งผิด แต่เลือกเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผลและนำไปสู่ประโยชน์แท้จริง ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2562) อธิบายว่า ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรม เปรียบเสมือนเชื้อเพลิงที่ทำให้บุคคลก้าวสู่เส้นทางแห่งความเพียรและการฝึกฝน หากปราศจากศรัทธาแล้ว การปฏิบัติธรรมก็ยากที่จะเกิดขึ้นหรือยั่งยืนได้

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) ได้กล่าวว่า ศรัทธามีคุณค่าทางจิตวิทยาสูง เพราะช่วยสร้างความมั่นคงทางใจ ลดความหวาดกลัว และทำให้บุคคลกล้าเผชิญอุปสรรค นอกจากนี้ ศรัทธายังทำให้เกิดพลังร่วมในสังคม เมื่อผู้คนมีศรัทธาในเป้าหมายเดียวกัน ก็สามารถร่วมมือกันพัฒนาชุมชนได้อย่างมีพลัง

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย ศรัทธาในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรม การฝึกศรัทธาที่ตั้งอยู่บนการพิจารณาด้วยเหตุผล เช่น การศึกษาและปฏิบัติตามหลักพระรัตนตรัย ช่วยให้ผู้คนสามารถเอาชนะความสงสัยและความกลัว และเริ่มต้นการปฏิบัติที่นำไปสู่ความสงบทางจิตใจและการพัฒนาคุณภาพชีวิต การบูรณาการศรัทธากับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะหรือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามัคคี จะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ โดยศรัทธาที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนการพิจารณาด้วยเหตุผลและการปฏิบัติจริง เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

3.3.2 ประโยชน์ของวิริยะ

หลักพละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ทั้งหมดเป็นพลังทางจิตใจที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันในการพัฒนาตนและสังคม โดยเฉพาะ “วิริยะ” ซึ่งถือเป็นพละด้านความเพียรเป็นแรงขับที่ทำให้ศรัทธาและคุณธรรมอื่น ๆ เกิดผลอย่างแท้จริง คำว่า วิริยะ (บาลี: *viriya*) หมายถึง ความเพียร ความพยายาม หรือความกล้าหาญที่ทำให้บุคคลก้าวข้ามความท้อถอย ความเกียจคร้าน และอุปสรรคทั้งหลาย เพื่อมุ่งไปสู่ความดีและความสำเร็จ วิริยะจึงมิใช่เพียงการออกแรงทางกาย แต่หมายถึงการทุ่มเททั้งร่างกายและแรงใจอย่างไม่ย่อท้อ

ประโยชน์ของวิริยะ จึงปรากฏในหลายด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติธรรม วิริยะเป็นแรงขับให้ผู้ปฏิบัติไม่ละทิ้งความเพียรจนบรรลุความก้าวหน้าในธรรม ด้านจิตใจ ความเพียรช่วยเสริมกำลังใจทำให้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความทุกข์ ด้านสังคมและชีวิตประจำวัน วิริยะทำให้บุคคลมีความอดทน มุ่งมั่น และสามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิต ทั้งการเรียน การงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น วิริยะคือพลังที่ทำหน้าที่เป็นพลังขับเคลื่อน เมื่อมีศรัทธาแล้ว วิริยะจะช่วยให้บุคคลลงมือปฏิบัติจริงและก้าวเดินไปข้างหน้าโดยไม่ย่อท้อ ดังนั้น วิริยะจึงเป็นรากฐานสำคัญที่นำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จทั้งทางธรรมและทางโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, 2559) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า วิริยะเป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถเผชิญความทุกข์และอุปสรรคได้อย่างเข้มแข็ง เพราะความเพียรทำให้ไม่ยอมแพ้ต่อความลำบาก อีกทั้งยังช่วยให้ศรัทธา สติ สมาธิ และปัญญา มีโอกาสพัฒนาอย่างสมบูรณ์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2562) อธิบายว่า วิริยะคือพลังแห่งความเพียรที่ช่วยให้การปฏิบัติธรรมดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง เพราะถึงแม้จะมีศรัทธา แต่หากปราศจากวิริยะแล้ว ก็ไม่สามารถลงมือทำหรือรักษาความสม่ำเสมอได้

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) ได้กล่าวว่า วิริยะไม่เพียงสำคัญต่อการบรรลุธรรม แต่ยังมีคุณค่าในชีวิตประจำวัน เพราะความเพียรเป็นปัจจัยให้การเรียน การทำงาน และการดำเนินชีวิต ประสบความสำเร็จ ผู้ที่มีวิริยะย่อมเป็นผู้ไม่ย่อท้อต่อปัญหา และสามารถไขปัญหาแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย วิริยะในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการสร้างความเพียรพยายามที่มุ่งมั่นและต่อเนื่องในการปฏิบัติธรรม การฝึกวิริยะ เช่น การปฏิบัติสติปัฏฐานหรือการเจริญภาวนา ช่วยให้บุคคลเอาชนะความเกียจคร้านและอุปสรรคต่างๆ และพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจและการตัดสินใจที่รอบคอบ การบูรณาการวิริยะกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการฝึกสติหรือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเพียร จะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ โดยวิริยะที่ถูกต้องตั้งอยู่บนสัมมาวายามะและการพิจารณาด้วยเหตุผล เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

3.3.3 ประโยชน์ของสติ

หลักพละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ล้วนเป็นคุณธรรมที่ทำให้จิตใจมั่นคง และสามารถก้าวข้ามอุปสรรคได้ โดยเฉพาะ “สติ” ซึ่งเปรียบเสมือนผู้เฝ้าระวังจิต เป็นพลังที่ช่วยให้มนุษย์ไม่หลงไปตามอารมณ์หรือความคิดฟุ้งซ่าน คำว่า สติ (บาลี: *sati*) มีความหมายว่า ความระลึกได้ ความไม่เผลอ หรือการมีจิตที่ตื่นรู้ สติในพระพุทธศาสนามีใช่เพียงการจำได้ แต่หมายถึง

ความสามารถในการระลึกถึงสภาวะปัจจุบันของกาย วาจา และใจ เพื่อให้บุคคลควบคุมการกระทำของตนให้อยู่ในทางที่ถูกต้อง

ประโยชน์ของสติ จึงสามารถแบ่งได้หลายด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติธรรม สติเป็นฐานของสมาธิและปัญญา ช่วยให้การภาวนาและการเจริญวิปัสสนาเป็นไปอย่างถูกต้อง ด้านจิตใจ สติทำให้บุคคลรู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด และการกระทำของตน ลดการกระทำที่ผิดพลาดจากความเผลอเผลอ ด้านสังคมและชีวิตประจำวัน ผู้มีสติย่อมควบคุมตนเองได้ดี จึงมีความรับผิดชอบ และสร้างความไว้วางใจแก่คนรอบข้าง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มคุณภาพในการทำงานและการเรียน สติเป็นผลที่ทำให้หน้าตาเหมือนผู้เฝ้าจิต หากบุคคลมีสติย่อมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส และยังสามารถนำพลังจากพลังข้ออื่น ๆ มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงถือว่าสติเป็นกำลังสำคัญที่ทำให้ชีวิตสมบูรณ์ทั้งในทางโลกและทางธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2559) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า สติเป็นผลที่ทำให้บุคคลมีความสามารถในการควบคุมตนเอง และช่วยให้การกระทำเป็นไปด้วยความระมัดระวัง ไม่พลั้งเผลอไปในทางที่ก่อทุกข์ สติยังเป็นฐานของสมาธิและปัญญา เพราะเมื่อจิตไม่เผลอ ก็พร้อมที่จะตั้งมั่นและพิจารณาเห็นความจริง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2562) อธิบายว่า สติคือเครื่องคอยระลึกลับ้างกับจิตไม่ให้หลงไปตามกิเลสหรือความคิดที่ผิดพลาด หากขาดสติแล้ว สมาธิและปัญญาก็ไม่สามารถทำงานได้อย่างสมบูรณ์

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) ได้กล่าวว่า สติเป็นคุณธรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากช่วยให้บุคคลไม่ตกอยู่ในอารมณ์โกรธ กลัว หรือฟุ้งซ่าน และยังช่วยให้การทำงานหรือการเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะสติทำให้เราจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำในขณะนั้น

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย สติในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการสร้างความตื่นตัวทางจิตใจและการตัดสินใจที่รอบคอบ การฝึกสติ เช่น การเจริญสติปัฏฐาน ช่วยให้บุคคลควบคุมความฟุ้งซ่าน ลดความเครียด และพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาสมาธิและปัญญา การบูรณาการสติกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการฝึกสติ หรือการพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการปฏิบัติสติ จะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ โดยสติที่ถูกต้องต้องตั้งอยู่บนศีลและการพิจารณาด้วยเหตุผล เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

3.3.4 ประโยชน์ของสมาธิ

หลักพละ 5 ซึ่งประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นคุณธรรมที่ทำหน้าที่เป็นพลังภายใน ช่วยให้นุชย์ดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงและมีทิศทาง หนึ่งในนั้นคือ “สมาธิ” ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้จิตใจสงบ ตั้งมั่น และมีพลังในการใช้ปัญญาอย่างเต็มที่ คำว่า สมาธิ

(บาลี: *samadhi*) หมายถึง ความตั้งมั่นของจิต การที่จิตรวมเป็นหนึ่งเดียว ไม่วอกแวกหรือฟุ้งซ่าน สมาธิในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงการทำใจว่างหรือพักนอน แต่เป็นการฝึกจิตให้มีพลังและความมั่นคง พร้อมสำหรับการพิจารณาความจริงตามหลักธรรม

ประโยชน์ของสมาธิ สามารถสรุปได้ดังนี้ ด้านการปฏิบัติธรรม สมาธิเป็นพื้นฐานสำคัญในการเจริญวิปัสสนา เพราะจิตที่มั่นคงย่อมพร้อมสำหรับการพิจารณาธรรมและบรรลุความเข้าใจที่ลึกซึ้งด้านจิตใจ สมาธิทำให้จิตสงบ ลดความฟุ้งซ่าน ความเครียด และความวิตกกังวล ช่วยให้เกิดความสุขสงบภายใน ด้านชีวิตประจำวัน สมาธิช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการเรียน เพราะทำให้มีสมาธิจดจ่อ ไม่ถูกรบกวนจากสิ่งรอบข้าง อีกทั้งยังช่วยควบคุมอารมณ์ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบและมีเหตุผล สมาธิในฐานะพลະขໍ້ອຳນັດ เป็นกำลังใจที่ทำให้จิตตั้งมั่นและมีกำลังใจพอสำหรับการใช้ปัญญา หากขาดสมาธิแล้ว แม้จะมีศรัทธา วิริยะ หรือสติ ก็ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังนั้น การฝึกสมาธิจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต, 2559) ได้เปรียบสมาธิเหมือนการรวมลำแสงที่กระจัดกระจายให้กลายเป็นแสงเลเซอร์ เมื่อจิตที่เคยฟุ้งซ่านถูกรวบรวมเข้าด้วยกัน ก็เกิดพลังที่สามารถใช้ในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต, 2562) อธิบายว่า สมาธิคือสภาวะที่จิตแน่วแน่และมั่นคง เมื่อจิตสงบก็จะเป็นฐานให้เกิดปัญญาที่สามารถมองเห็นความจริงของสรรพสิ่งได้อย่างชัดเจน และสมาธิจึงถือเป็นกำลังใจที่ค้ำจุนการปฏิบัติธรรมทั้งหมด

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) ได้กล่าวว่า สมาธิมีคุณค่าอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เพราะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมความคิดและอารมณ์ได้ดี ไม่วุ่นวายหรือตัดสินใจด้วยอารมณ์ชั่ววูบ แต่รู้จักใช้เหตุผลและการพิจารณาอย่างรอบคอบ

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย สมาธิในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการสร้างความสงบทางจิตใจและการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ การฝึกสมาธิ เช่น การเจริญสติปัฏฐานหรือการกำหนดลมหายใจ ช่วยให้บุคคลควบคุมความฟุ้งซ่าน ลดความเครียดและพัฒนาความตื่นตัวทางจิตใจ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาปัญญาและการหลุดพ้นจากกิเลส การบูรณาการสมาธิกับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการฝึกสติ หรือการพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิ จะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของการวิจัยระดับชาติ โดยสมาธิที่ถูกต้องตั้งอยู่บนศีลและสติ เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

3.3.5 ประโยชน์ของปัญญา

หลักพละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ทั้งหมดเป็นพลังทางจิตใจที่ทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงและก้าวหน้า ในบรรดาคุณธรรมทั้งห้า “ปัญญา” ถือเป็นจุดหมายสูงสุดและเป็นพละข้อสำคัญที่ทำให้พลังอื่น ๆ เกิดผลอย่างแท้จริง คำว่า ปัญญา (บาลี: *pañña*) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง รู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิด สิ่งที่ดีและไม่ดี ปัญญาในพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงความรู้เชิงทฤษฎี แต่เป็นความรู้ที่มาจากการพิจารณาและการปฏิบัติจริง จนเห็นความจริงของชีวิตและสรรพสิ่ง

ประโยชน์ของปัญญา สามารถมองได้ในหลายด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติธรรม ปัญญาช่วยให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจหลักธรรมตามความเป็นจริง และก้าวไปสู่ความพ้นทุกข์ ด้านจิตใจ ปัญญาทำให้เกิดความคิดที่ถูกต้อง รอบคอบ ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์หรือความเชื่อที่ผิด ด้านชีวิตประจำวันและสังคม ปัญญาทำให้บุคคลตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมอย่างมีคุณค่า ปัญญาคือพละที่ทำหน้าที่เป็นยอดแห่งคุณธรรม เป็นแสงสว่างที่ส่องทางให้ศรัทธา วิริยะ สติ และสมาธิเดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง หากปราศจากปัญญาแล้ว พลังอื่น ๆ ย่อมไร้ความหมายหรืออาจนำไปสู่ทางที่ผิดได้ ดังนั้น การพัฒนาปัญญาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับทั้งการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, 2559) กล่าวว่าปัญญาเป็นกำลังใจที่สูงที่สุด เพราะช่วยให้บุคคลพ้นจากความหลงผิดและความทุกข์ การมีปัญญาทำให้ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของอารมณ์หรือกิเลส แต่สามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและความจริง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต, 2562) อธิบายว่า ปัญญาเป็นคุณสมบัติที่ทำให้มนุษย์สามารถรู้จักเหตุและผล เห็นความจริงของสิ่งทั้งหลาย และรู้จักเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ปัญญาจึงเป็นพลังที่ค้ำจุนศรัทธา วิริยะ สติ และสมาธิให้เกิดผลสมบูรณ์

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2563) ชี้ให้เห็นว่า ปัญญามีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิต เพราะช่วยให้บุคคลเผชิญปัญหาด้วยความรอบคอบ รู้จักวิเคราะห์และหาทางแก้ไขที่เหมาะสม ปัญญาจึงไม่เพียงเป็นประโยชน์ต่อการบรรลุธรรม แต่ยังเป็นพลังที่ทำให้สังคมพัฒนาไปในทิศทางที่ดีงาม

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย ปัญญาในฐานะองค์ประกอบของหลักพละ 5 เป็นพลังสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการเข้าใจความจริงของชีวิตตามหลักไตรลักษณ์ การฝึกปัญญา เช่น การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ช่วยให้ผู้ปฏิบัติลดความยึดมั่นถือมั่น จัดการกับความทุกข์ และตัดสินใจอย่างรอบคอบ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจและการหลุดพ้นจากกิเลส การบูรณาการปัญญากับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนวทางการพัฒนาสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการฝึกวิปัสสนา หรือการประยุกต์ใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาสังคม จะช่วยทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในบริบทของ

การวิจัยระดับชาติ โดยปัญญาที่ถูกต้องตั้งอยู่บนศีล สติ และสมาธิ เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

3.4 สรุป

สรุป ในแนวคิดของผู้วิจัย หลักพละ 5 ซึ่งประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นพลังสำคัญที่ทำงานร่วมกันอย่างสมดุลเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและนำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาท ศรัทธาคือความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัยที่ตั้งอยู่บนเหตุผลและการพิจารณา ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจเริ่มต้นให้บุคคลมุ่งมั่นปฏิบัติธรรม โดยช่วยจัดความสงสัยและสร้างความมั่นใจในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม วิริยะคือความเพียรพยายามที่มุ่งมั่นในการละชั่ว ทำดี และชำระจิตให้บริสุทธิ์ ช่วยให้ผู้คล้อยตามความเกียจคร้านและอุปสรรคต่างๆ ด้วยความพยายามที่ต่อเนื่องและตั้งอยู่บนสัมมาวายามะ สติคือการระลึกถึงในปัจจุบันขณะด้วยความตื่นตัว ช่วยควบคุมจิตใจให้มั่นคง ป้องกันความฟุ้งซ่าน และส่งเสริมการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ซึ่งเป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการความเครียด สมาธิคือการตั้งมั่นของจิตในอารมณ์เดียว ช่วยให้เกิดความสงบทางจิตใจและความยืดหยุ่นในการเผชิญหน้ากับความท้าทาย โดยการฝึกสมาธิ เช่น การกำหนดลมหายใจหรือสติปัญญา นำไปสู่การพัฒนาความตื่นตัวและการรู้แจ้ง ปัญญาคือความรู้แจ้งเห็นจริงในไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ซึ่งเป็นผลลัพธ์สูงสุดจากการบูรณาการทั้งสี่พลังก่อนหน้า ช่วยให้ผู้บุคคลลดความยึดมั่นถือมั่น เข้าใจเหตุและผล และดำเนินชีวิตด้วยความเมตตาและการตัดสินใจที่ถูกต้อง หลักพละ 5 ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยศรัทธาและวิริยะเป็นพลังขับเคลื่อน สติและสมาธิเป็นเครื่องมือควบคุมและตั้งมั่น และปัญญาเป็นเป้าหมายที่นำไปสู่การหลุดพ้น การบูรณาการหลักพละ 5 กับการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การเจริญสติปัญญาหรือวิปัสสนากรรมฐาน และการประยุกต์ใช้ในบริบทสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการฝึกปฏิบัติ ช่วยให้ผู้บุคคลพัฒนาความเข้มแข็งทางจิตใจ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างสมดุลในชีวิต การพัฒนาหลักพละ 5 ต้องตั้งอยู่บนความสมดุลและการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นรากฐานสำหรับการสร้างชีวิตและสังคมที่มีความสงบสุขและยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของการวิจัยระดับชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ จึงมีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ เช่น ประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ด้านจิตใจของคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและอาชีพที่มีรายได้มั่นคง ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นพลังทางจิตใจที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในและความสามารถในการเผชิญหน้ากับปัญหา ไม่เพียงแต่ช่วยให้บุคคลมีแรงบันดาลใจและความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิต หากยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาระดับชุมชน ผ่านการสร้างความร่วมมือ การพึ่งพาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและจิตใจ

ของประชาชน จึงมุ่งเน้นการศึกษาแนวคิดด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเชิงพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมการพัฒนาชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่ความสงบสุข ความเข้มแข็ง และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน ดังจะวิเคราะห์และนำไปกล่าวในบทต่อไป

บทที่ 4

การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้ศึกษาในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดงานวิจัยและกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านจิตใจของคนในชุมชน

4.2 การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านเศรษฐกิจและอาชีพที่มีรายได้มั่นคง

4.3 การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต

4.4 สรุป

4.1 การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านจิตใจของคนในชุมชน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของคนในชุมชนสามารถนำหลัก ผล 5 ในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ความมั่นคงทางอารมณ์ และความสามัคคีในสังคม โดยหลักผล 5 ประกอบด้วย ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นพลังทางจิตที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ หลักผล 5 สามารถอธิบายได้ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจของบุคคลจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่มีความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ กล่าวคือ ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาจิตใจ ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในคุณค่าของความดีและหลักธรรม เมื่อบุคคลมีศรัทธาที่ถูกต้องก็จะเกิดแรงจูงใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม และมีทัศนคติที่ดีต่อสังคมรอบตัว ซึ่งในบริบทของชุมชน ศรัทธายังเป็นปัจจัยที่ทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกับสถาบันทางศาสนาและกิจกรรมทางศาสนา อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านศรัทธา ศรัทธาเป็นพลังทางจิตที่ทำให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในคุณงามความดี และยึดมั่นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในชุมชนตำบลมะกรูด ประชาชนส่วนใหญ่มีความศรัทธาใน

ศาสนาและสถาบันทางศาสนา เช่น วัด มัสยิด และผู้นำศาสนา ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เกิดความหวัง กำลังใจ และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ที่ประชาชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ ความหวาดกลัว และความสูญเสียจากเหตุการณ์ความรุนแรง ศรัทธาจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ชาวพุทธสามารถประคับประคองสภาพจิตใจของตนเองได้อย่างมั่นคง การเข้าวัด ฟังธรรม สวดมนต์ และร่วมกิจกรรมทางศาสนา ช่วยลดความวิตกกังวลและสร้างความรู้สึกลดภัยทางใจ ทำให้ประชาชนมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไปแม้ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในชีวิตประจำวัน เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ ศรัทธาไม่เพียงเป็นความเชื่อเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงผลักดันให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงงาม ในบริบทของชุมชน ศรัทธามีบทบาทสำคัญในการสร้างความสามัคคีและความผูกพันระหว่างสมาชิกในสังคม เนื่องจากกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ล้วนเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมมือกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งช่วยลดความรู้สึกลดเดี่ยวและความหวาดระแวงที่เกิดจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ นอกจากนี้ ศรัทธายังช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจของบุคคล เมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของความดีและผลของการกระทำที่ดี ย่อมทำให้เกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง แม้ต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต เช่น การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือความหวาดกลัวจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ ในพื้นที่ชุมชนตำบลมะกรูดซึ่งเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม การมีศรัทธาในศาสนาของตนเองควบคู่กับการเคารพศรัทธาของผู้อื่น ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ศรัทธาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของคนในชุมชน เพราะทำให้บุคคลมีหลักยึดทางจิตใจ มีแรงจูงใจในการทำ ความดี และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและสมดุล ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้นำท้องที่ (รหัส ผล.1) ให้ข้อมูลว่า “คนในชุมชนตำบลมะกรูดส่วนใหญ่มีความศรัทธาในศาสนาอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธหรือศาสนาอิสลาม เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ทำให้คนมีหลักในการดำเนินชีวิต และช่วยให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผล.3) ให้ข้อมูลว่า “ศรัทธาในศาสนาเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต เมื่อคนในชุมชนมีศรัทธา ก็จะมี ความเชื่อมั่นในการทำ ความดี รู้จักละเว้นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และพยายามประพฤติตนตามหลักศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยให้จิตใจของคนในชุมชนมีความสงบและมีคุณธรรม” รวมทั้งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้นำท้องที่ (รหัส ผล.2) ให้ข้อมูลว่า “ตั้งแต่สมัยก่อน คนในชุมชนจะให้ความสำคัญกับศาสนาเป็นอย่างมาก มีการเข้าวัดหรือร่วมกิจกรรมทางศาสนาอยู่เสมอ ศรัทธาเหล่านี้ทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกัน และช่วยกัน

ทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม” อีกทั้งยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประชาชน (รหัส ปช.3) ให้ข้อมูลว่า “ศรัทธาเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อหลอมจิตใจของคนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน หากมีการปลูกฝังศรัทธาในคุณค่าของความดีตั้งแต่เด็ก ก็จะช่วยให้เขาเติบโตเป็นคนดีของสังคม และสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีหลักยึดทางจิตใจ” และสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของประชาชน (รหัส ปช.1) ให้ข้อมูลว่า “สำหรับคนในชุมชน ศาสนาเป็นเหมือนที่พึ่งทางใจ เวลามีปัญหาหรือความทุกข์ เรามักจะหันไปทำบุญ ฟังธรรม หรือร่วมกิจกรรมทางศาสนา สิ่งเหล่านี้ช่วยให้จิตใจสงบและมีกำลังใจ ในการดำเนินชีวิตต่อไป”

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 ท่าน พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดมีความศรัทธาในศาสนาเป็นอย่างมาก โดยศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้คนมีความเชื่อมั่นในการทำความดี ละเว้นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และประพฤติตนตามหลักคุณธรรม นอกจากนี้ศรัทธายังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความผูกพันของคนในชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนา อีกทั้งการปลูกฝังศรัทธาให้กับเยาวชนยังเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้เติบโตเป็นคนดีของสังคม ในบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ ศรัทธายังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ชาวพุทธสามารถรับมือกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้ โดยทำให้เกิดกำลังใจ ความหวัง และความเข้มแข็งทางจิตใจ ส่งผลให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความเข้มแข็งทางสังคมต่อไป

2. ด้านวิริยะ วิริยะเป็นความเพียรพยายามในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ เป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีความมุ่งมั่นในการทำมาหากินและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในบริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ความเพียรของประชาชนสะท้อนให้เห็นจากการประกอบอาชีพ การทำงานเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน แม้จะต้องเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ ความไม่มั่นคงในพื้นที่ และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ประชาชนยังคงพยายามดำรงชีวิตด้วยความอดทนและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ความเพียรดังกล่าวช่วยให้คนในชุมชนสามารถปรับตัวและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ วิริยะถือเป็นพลังสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้ เพราะความเพียรไม่ได้หมายถึงเพียงการทำงานเพื่อความอยู่รอดทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความพยายามในการต่อสู้กับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่อีกด้วย ชาวพุทธในตำบลมะกรูดซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ จำเป็นต้องใช้ความอดทนและความเข้มแข็งทางจิตใจในการดำเนินชีวิตท่ามกลางบริบทที่มีความ

อ่อนไหวด้านความมั่นคง วิริยะจึงช่วยให้ประชาชนสามารถเผชิญกับปัญหาและความกดดันต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคง ไม่ยอมแพ้ต่อความหวาดกลัว และยังคงดำรงวิถีชีวิตตามหลักศาสนาและวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ วิริยะยังส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและต่อสังคม เมื่อสมาชิกในชุมชนมีความขยันหมั่นเพียรและตั้งใจในการทำมาหากิน ย่อมส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดี คนที่มีวิริยะจะมีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เช่น การเรียนรู้ทักษะอาชีพใหม่ การปรับตัวต่อภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และการร่วมมือกับผู้อื่นในการพัฒนาชุมชน ความเพียรของคนในชุมชนยังปรากฏผ่านการร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น การพัฒนาสถานที่สาธารณะ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาในชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงจิตสำนึกของการเสียสละและการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมในบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ วิริยะยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้กับชาวพุทธที่ต้องเผชิญกับความเครียดและความไม่มั่นคงในชีวิต เพราะเมื่อบุคคลมีความเพียรในการดำเนินชีวิต ย่อมทำให้เกิดความอดทน ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป แม้จะเผชิญกับความสูญเสียหรือสถานการณ์ที่ยากลำบากก็ตาม ความเพียรดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางจิตใจและความสามัคคีในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.2) ให้ข้อมูลว่า “คนในชุมชนตำบลมะกูดส่วนใหญ่มีความขยันและอดทนในการทำมาหากิน ถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรคทางเศรษฐกิจหรือสภาพแวดล้อม แต่ชาวบ้านก็พยายามทำงานอย่างเต็มที่เพื่อเลี้ยงดูครอบครัวและพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.4) ให้ข้อมูลว่า “หลักวิริยะเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะความเพียรทำให้คนไม่ย่อท้อต่อปัญหา คนในชุมชนที่มีความเพียรจะพยายามทำความดี ละเว้นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และพัฒนาตนเองตามหลักศาสนาอยู่เสมอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยให้สังคมมีความสงบและเข้มแข็ง” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ผท.7) ให้ข้อมูลว่า “วิถีชีวิตของคนในชุมชนต้องอาศัยความขยันและความอดทน เพราะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงและความพยายาม ถ้าไม่มีความเพียร ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นคนในชุมชนจึงสอนลูกหลานให้รู้จักความขยันและไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.8) ให้ข้อมูลว่า “จากการสังเกตในชุมชน จะเห็นได้ว่าคนที่มีความเพียรพยายามในการทำงานและพัฒนาตนเอง มักจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ความ

เพียรจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้กับเยาวชน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงในอนาคต” และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญประชาชน (รหัส ปช.5) ให้ข้อมูลว่า “สำหรับผม ความเพียรเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะการทำงานหรือการใช้ชีวิตต้องเจอกับปัญหาอยู่เสมอ ถ้าเรามีความอดทนและพยายามแก้ไขปัญหาก็จะทำให้เราผ่านอุปสรรคไปได้ และทำให้ชีวิตของเราค่อย ๆ ดีขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดให้ความสำคัญกับหลักวิริยะหรือความเพียรในการดำเนินชีวิต โดยมีความขยัน อดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต ความเพียรทำให้คนในชุมชนพยายามพัฒนาตนเอง ทำความดี และละเว้นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งยังช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้สามารถรับมือกับความกลัว ความเครียด และความสูญเสียจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังมีการปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้กับเยาวชน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

3. ด้านสติ สติเป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้บุคคลมีความระลึกรู้เท่าทันความคิด อารมณ์ และการกระทำของตนเอง การมีสติทำให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสม และสามารถพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ในระดับชุมชน การมีสติช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เนื่องจากสมาชิกในชุมชนจะมีความรอบคอบในการพูด การกระทำ และการตัดสินใจ นอกจากนี้ การฝึกสติผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การเจริญภาวนา หรือการฟังธรรม ยังช่วยให้คนในชุมชนมีความสงบทางจิตใจ ลดความเครียด และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ สติถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เพราะสติทำหน้าที่ควบคุมและกำกับพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม บุคคลที่มีสติย่อมสามารถไตร่ตรองก่อนการพูดหรือการกระทำ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่นได้ ในบริบทของชุมชน การมีสติจึงช่วยให้สมาชิกในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ สติยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจของบุคคล เพราะการมีสติทำให้บุคคลสามารถรับรู้และจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม เมื่อเกิดความโกรธ ความเครียด หรือความวิตกกังวลจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ บุคคลที่มีสติจะสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบและมีเหตุผล โดยเฉพาะชาวพุทธในพื้นที่ตำบลมะกรูดซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในบางชุมชน การมีสติช่วยให้สามารถเผชิญกับความหวาดกลัว

ความสูญเสีย และแรงกดดันจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างมั่นคง ไม่ตื่นตระหนกต่อข่าวสารหรือเหตุการณ์รุนแรง และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้คนต่างศาสนาได้อย่างเข้าใจและสงบสุขในบริบทของชุมชนตำบลมะกูด การส่งเสริมให้ประชาชนมีสติในการดำเนินชีวิตสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมของชุมชน เช่น การฟังธรรม การอบรมคุณธรรมจริยธรรม หรือการปฏิบัติธรรมในโอกาสต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้คนในชุมชนได้ฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบ มีความอดทน และมีความรอบคอบในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้สามารถรับมือกับปัญหาความเครียด ความขัดแย้ง และความไม่มั่นคงในสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น สติจึงเป็นพลังทางจิตที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพราะช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม มีความรอบคอบในการตัดสินใจ และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคีและมีความมั่นคงทางสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผท.2) ให้ข้อมูลว่า “การมีสติเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในชุมชน เพราะถ้าทุกคนมีความรอบคอบในการคิด พูด และทำ ก็จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งได้ คนในชุมชนส่วนใหญ่พยายามใช้เหตุผลและมีสติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.2) ให้ข้อมูลว่า “สติเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้คนรู้เท่าทันตนเอง เมื่อมีสติ คนก็จะรู้ว่าควรทำอะไร ไม่ควรทำอะไร การฝึกสติผ่านการสวดมนต์ การฟังธรรม หรือการปฏิบัติธรรม ทำให้จิตใจสงบและช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.3) ให้ข้อมูลว่า “คนสมัยก่อนจะสอนลูกหลานให้มีสติอยู่เสมอ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องคิดให้รอบคอบก่อน เพราะถ้าไม่มีสติอาจทำให้เกิดปัญหาหรือความเสียหายได้ การมีสติจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบ” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.4) ให้ข้อมูลว่า “จากการทำงานกับเด็กและเยาวชนในชุมชน พบว่าการปลูกฝังเรื่องสติเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะช่วยให้เด็กสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีความรับผิดชอบ และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม” และสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.7) ให้ข้อมูลว่า “การมีสติช่วยให้เราสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เวลามีปัญหาหรือความไม่พอใจ ถ้าเรามีสติเราก็จะไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ แต่จะคิดให้รอบคอบก่อน ทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกูดให้ความสำคัญกับการมีสติในการดำเนินชีวิต โดยสติช่วยให้บุคคลมีความรอบคอบในการคิด พูด และการกระทำ สามารถ

ควบคุมอารมณ์ของตนเองและใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การฝึกสติผ่านกิจกรรมทางศาสนายังช่วยให้จิตใจสงบ ลดความหวาดกลัวและความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ อีกทั้งชุมชนยังให้ความสำคัญกับการปลูกฝังสติให้กับเยาวชน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้แก่ชุมชนต่อไป

4. ด้านสมาธิ สมาธิเป็นสภาวะที่จิตใจมีความตั้งมั่นและแน่วแน่ ทำให้บุคคลสามารถจดจ่อกับสิ่งที่กระทำได้อย่างเต็มที่ การมีสมาธิช่วยให้เกิดความสงบภายในจิตใจ ลดความฟุ้งซ่าน และเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ ในบริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประชาชนต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สมาธิจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะชาวไทยพุทธซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ การส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสมาธิ เช่น การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ หรือการปฏิบัติธรรม สามารถช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีจิตใจสงบ มีความอดทน และสามารถเผชิญกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์รอบตัวได้ดียิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ สมาธิถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสมดุลทางจิตใจของบุคคล เพราะทำให้จิตใจมีความตั้งมั่น ไม่หวั่นไหวต่อสถานการณ์ภายนอก และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น บุคคลที่มีสมาธิมักมีความรอบคอบในการคิดและการตัดสินใจ สามารถพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช้อารมณ์เป็นตัวนำ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างพื้นที่ชายแดนใต้ นอกจากนี้ สมาธิยังช่วยลดความหวาดระแวงและความตึงเครียดที่เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบ เพราะเมื่อจิตใจสงบ บุคคลจะสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและอดทนมากขึ้น ในระดับชุมชน การส่งเสริมให้ประชาชนมีสมาธิในการดำเนินชีวิตสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมทางสังคม เช่น การจัดอบรมปฏิบัติธรรม การสวดมนต์ประจำหมู่บ้าน การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา และการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตใจในวัดหรือศูนย์ชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้บุคคลมีความสงบทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดี ความไว้วางใจ และความสามัคคีระหว่างสมาชิกในชุมชนอีกด้วย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนา การมีสมาธิยังช่วยให้ประชาชนสามารถใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาและลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ สมาธิยังมีบทบาทสำคัญต่อเด็กและเยาวชนในชุมชน เพราะช่วยเสริมสร้างความตั้งใจในการศึกษา การควบคุมอารมณ์ และความรู้สึกขอบคุณต่อหน้าที่ของตนเอง เด็กและเยาวชนที่ได้รับการฝึกสมาธิจะสามารถปรับตัวต่อแรงกดดันและสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญต่อปัญหาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้ เช่น ยาเสพติด ความรุนแรง และความเครียดจากสภาพแวดล้อมทางสังคม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่าผู้นำท้องที่ (รหส ผท.1) ให้ข้อมูลว่า “การมีสมาธิเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะเมื่อคนมีจิตใจ

ที่สงบและตั้งมั่น ก็จะสามารถคิดและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ ในชุมชนของเรามีกิจกรรมทางศาสนาที่ช่วยให้คนได้ฝึกสมาธิและทำให้จิตใจสงบมากขึ้น” ขณะที่ผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผด. 1) กล่าวว่า “สมาธิเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้จิตใจของคนมีความมั่นคง เมื่อจิตใจสงบก็จะทำให้เกิดปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง การฝึกสมาธิ เช่น การสวดมนต์หรือการนั่งสมาธิ เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้คนในชุมชนมีความสงบทางจิตใจ” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน รหัส ผด.4) ให้ข้อมูลว่า “สมัยก่อนผู้ใหญ่ในชุมชนมักจะสอนให้ลูกหลานรู้จักฝึกจิตใจให้สงบ เพราะคนที่มีความสมาธิจะมีความอดทนและสามารถทำงานต่าง ๆ ได้ดี การฝึกสมาธิจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนมีจิตใจเข้มแข็งและมีความมั่นคงมากขึ้น” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.3) กล่าวว่า “จากประสบการณ์ในการทำงานกับเด็กและเยาวชน พบว่าการฝึกสมาธิช่วยให้เด็กมีความตั้งใจในการเรียนมากขึ้น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี และช่วยให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.2) ให้ข้อมูลว่า “เมื่อมีเวลาว่างผมมักจะไปทำบุญหรือสวดมนต์ที่วัด เพราะกิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้จิตใจสงบ และทำให้เรามีสมาธิในการใช้ชีวิตมากขึ้น เวลามีปัญหาก็สามารถคิดแก้ไขได้อย่างรอบคอบ”

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจึงสรุปได้ว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดให้ความสำคัญกับการมีสมาธิในการดำเนินชีวิต โดยมองว่าสมาธิเป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้จิตใจสงบ มั่นคง และสามารถเผชิญกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนใต้ได้อย่างเหมาะสม การฝึกสมาธิผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์และการนั่งสมาธิ ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ลดความตึงเครียด และสร้างความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้มีความรับผิดชอบต่อ มีสติ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

5. ด้านปัญญา ปัญญาเป็นพลังทางจิตที่ทำให้บุคคลสามารถเข้าใจเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาปัญญาเกิดจากการเรียนรู้ การไตร่ตรอง และประสบการณ์ชีวิต ในชุมชนตำบลมะกรูด การพัฒนาปัญญาเกิดจากการเรียนรู้ทั้งจากหลักธรรมทางศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เมื่อบุคคลมีปัญหา จะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ และสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ปัญญายังช่วยให้คนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ ปัญญาถือเป็นผลลัพธ์ของการพัฒนาจิตใจที่เกิดจากการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องผ่านศรัทธา วิริยะ สติ และสมาธิ เพราะเมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในความดี มีความเพียรในการพัฒนาตนเอง มีสติในการควบคุมพฤติกรรม และมีสมาธิในการตั้งมั่นของจิตใจ ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจในหลักเหตุและผลของชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเกิดปัญญา ในบริบทของชุมชน

ชายแดนใต้ ปัญหามีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ชาวพุทธสามารถรับมือกับความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างมีเหตุผล โดยใช้ปัญญาพิจารณาปัญหาอย่างรอบด้าน ไม่ตัดสินใจด้วยอารมณ์ และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ปัญหายังช่วยให้สมาชิกในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และความขัดแย้งภายในชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ในด้านการประยุกต์ใช้หลักพระ 5 ต่อดำเนินชีวิตของชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้ ศรัทธาช่วยสร้างกำลังใจและความหวังในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน วิริยะช่วยให้ประชาชนมีความเพียรในการประกอบอาชีพและพัฒนาตนเองแม้ต้องเผชิญอุปสรรค สติช่วยให้สามารถควบคุมอารมณ์และลดความตื่นตระหนกจากเหตุการณ์ความรุนแรง สมาธิช่วยให้จิตใจเกิดความสงบ ลดความเครียดและความหวาดระแวง ส่วนปัญญาช่วยให้สามารถพิจารณาเหตุและผลของปัญหา ตัดสินใจอย่างรอบคอบ และดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งหลักพระ 5 ทิ้งห้านี้จึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและคุณภาพชีวิตของชาวพุทธในชุมชนตำบลมะกรูด นอกจากนี้ ปัญหายังช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพราะบุคคลที่มีปัญญามองเห็นคุณค่าของการศึกษา การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีส่วนช่วยให้ชุมชนเกิดการพัฒนาด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังนั้น ปัญญาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของคนในชุมชน เพราะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสภาพความเป็นจริงของชีวิต เมื่อสมาชิกในชุมชนมีปัญหาในการดำเนินชีวิต ย่อมสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เกิดความร่วมมือและความเข้าใจอันดีต่อกัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส พท.4) ให้ข้อมูลว่า “ปัญญาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชน เพราะเมื่อคนในชุมชนมีความรู้และเข้าใจเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ ก็จะสามารถร่วมกันคิดและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดี” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผล.3) ให้ข้อมูลว่า “ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ปัญญาเป็นสิ่งที่ทำให้คนเข้าใจความจริงของชีวิต เมื่อคนมีปัญญาก็จะรู้จักพิจารณาว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ และสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.6) ให้ข้อมูลว่า “ปัญญาไม่ได้เกิดจากการเรียนในโรงเรียนอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากประสบการณ์ชีวิตและภูมิปัญญาที่สั่งสมมา คนในชุมชนจึงมักเรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่และนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการดำเนินชีวิต” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ปช.2) ให้ข้อมูลว่า “การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้และมีการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืน เพราะเมื่อคนมีปัญญา ก็จะสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่ม

ประชาชน (รหัส ปช.8) ให้ข้อมูลว่า “จากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา ผมคิดว่าปัญญาคือการรู้จักคิด และพิจารณาให้รอบคอบก่อนตัดสินใจ เมื่อเราเข้าใจเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ก็จะสามารถแก้ไข ปัญหาในชีวิตได้ดีขึ้น”

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดให้ความสำคัญกับการมี ปัญญาในการดำเนินชีวิต โดยปัญญาช่วยให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถพิจารณาเหตุผล ของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ ทำให้สามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ปัญหายังเกิดจากทั้งการศึกษา ประสบการณ์ชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้ สามารถรับมือกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างมีสติ และมีเหตุผล อันนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไปในอนาคต

สรุปได้ว่า จากการศึกษาหลักพระ 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของชุมชนตำบล มะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า หลักพระ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้ที่ต้องเผชิญกับความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง โดยศรัทธาช่วยให้ประชาชน มีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เกิดกำลังใจและความหวังในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้คนต่าง ศาสนาได้อย่างเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน ขณะที่วิริยะช่วยให้ประชาชนมีความเพียร อดทน และ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ทั้งด้านเศรษฐกิจและความไม่มั่นคงในชีวิต ทำให้สามารถประกอบอาชีพและ พัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนสติช่วยให้บุคคลมีความรอบคอบในการคิด พุด และการกระทำ สามารถควบคุมอารมณ์ ลดความตื่นตระหนก และรับมือกับสถานการณ์ความรุนแรงได้อย่าง เหมาะสม นอกจากนี้ สมาธิยังช่วยให้จิตใจสงบ ลดความฟุ้งซ่านและความหวาดระแวง ทำให้ ประชาชนสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคงและมีเหตุผล ขณะที่ปัญญาช่วยให้คนในชุมชน เข้าใจเหตุและผลของปัญหา รู้จักพิจารณาสถานการณ์อย่างรอบด้าน และสามารถตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม ทั้งยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งกลุ่มผู้นำท้องที่ ผู้นำ ท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และประชาชน พบว่า คนในชุมชนให้ความสำคัญกับหลักพระ 5 ในฐานะพลังทาง จิตใจที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคี และความมั่นคงทางสังคม อีกทั้งยังมีการปลูกฝัง คุณธรรมดังกล่าวให้แก่เด็กและเยาวชนผ่านกิจกรรมทางศาสนาและวิถีชีวิตของชุมชน ส่งผลให้ ประชาชนสามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข และนำไปสู่การพัฒนา คุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

4.2 การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านเศรษฐกิจและอาชีพที่มีรายได้มั่นคง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลมะกรูดด้านเศรษฐกิจและอาชีพสามารถนำหลัก ผล 5 ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชน หลักธรรมดังกล่าวเป็นพลังทางจิตที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคล ทำให้สามารถประกอบอาชีพอย่างสุจริต มีความขยันอดทน และสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ หลักผล 5 สามารถช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างเป็นระบบ เริ่มจาก ศรัทธา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เพราะเมื่อบุคคลมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการทำงานสุจริตและการดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรม ก็จะมีแรงจูงใจในการประกอบอาชีพอย่างตั้งใจ ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในการทำงานร่วมกันภายในชุมชน ขณะเดียวกัน วิริยะ หรือความเพียร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนที่มีความเพียรย่อมมีความขยัน อดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคทางเศรษฐกิจ เช่น ความผันผวนของรายได้หรือข้อจำกัดด้านทรัพยากร ความเพียรดังกล่าวทำให้สามารถสร้างโอกาสทางอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวได้มากขึ้น ในด้าน สติ การมีสติช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนและบริหารจัดการชีวิตทางเศรษฐกิจได้อย่างรอบคอบ เช่น การวางแผนการใช้จ่าย การออมเงิน และการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนหรือการประกอบธุรกิจ การมีสติในการดำเนินชีวิตยังช่วยลดปัญหาหนี้สินและการใช้จ่ายเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้ สมาธิ ยังช่วยให้บุคคลมีความตั้งใจและจดจ่อกับการทำงาน เมื่อบุคคลมีสมาธิในการประกอบอาชีพ ก็จะทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความละเอียดรอบคอบ และสามารถพัฒนาทักษะในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพและสร้างรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น ส่วน ปัญญา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและเลือกแนวทางในการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม ปัญญาช่วยให้ประชาชนสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น การปรับปรุงวิธีการผลิต การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ หรือการสร้างช่องทางการตลาดใหม่ ๆ ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยให้เกิดรายได้ที่มั่นคงและสามารถพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจได้ในระยะยาว ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักผล 5 ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชนตำบลมะกรูด จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านจิตใจและด้านเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม มีความขยันอดทน มีการวางแผนอย่าง

รอบคอบ และมีความรู้ในการพัฒนาอาชีพของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้ที่มั่นคงและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

1. ด้านศรัทธา คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการประกอบอาชีพสุจริตและการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา ทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานอย่างซื่อสัตย์และยึดถือคุณธรรมเป็นหลัก ศรัทธาจึงเป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนมีความมุ่งมั่นในการทำมาหากินและมีความหวังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ ศรัทธาไม่เพียงเป็นความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงผลักดันทางจิตใจที่ทำให้บุคคลมีความตั้งใจในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและสุจริต คนในชุมชนที่มีศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของศาสนา มักจะยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และพยายามทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวอย่างถูกต้องตามหลักศีลธรรม นอกจากนี้ ศรัทธายังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและกำลังใจในการทำงาน เพราะเมื่อบุคคลมีความเชื่อในคุณค่าของการทำความดีและการประกอบอาชีพสุจริต ก็จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพของตนเอง และมีความอดทนต่อความยากลำบากที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจ ความเชื่อดังกล่าวช่วยให้บุคคลมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและพยายามสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวอย่างต่อเนื่องในบริบทของชุมชน ศรัทธายังมีบทบาทในการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในสังคม เพราะเมื่อคนในชุมชนยึดถือความซื่อสัตย์และคุณธรรมในการประกอบอาชีพ ก็จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการติดต่อค้าขายและการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนกันทางเศรษฐกิจภายในชุมชน ดังนั้น ศรัทธาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและอาชีพของคนในชุมชน เพราะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างสุจริต มีความอดทนและความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ และก่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในสังคม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การสร้างรายได้ที่มั่นคงและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ ศรัทธายังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ชาวพุทธสามารถรับมือกับความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความไม่มั่นคงจากสถานการณ์ความไม่สงบได้ เพราะศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความเชื่อในผลแห่งการกระทำความดี ช่วยให้ประชาชนมีที่พึ่งทางจิตใจ เกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิต และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ แม้ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ความรุนแรงหรือความสูญเสียในชุมชน ศรัทธายังช่วยสร้างความหวัง ความสามัคคี และความเชื่อมั่นว่าชุมชนจะสามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ ซึ่งถือเป็นพลังสำคัญในการเยียวยาสภาพจิตใจของชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผท.4) ให้ข้อมูลว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าการทำมาหากินต้องทำอย่างสุจริต ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เพราะเราได้รับการปลูกฝังจากศาสนาให้ยึดถือความซื่อสัตย์ เมื่อทุกคนมีศรัทธาในความดี ก็ทำให้เกิดความไว้วางใจกันในการค้าขายและการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

สำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.5) ให้ข้อมูลว่า ศรัทธาในหลักคำสอนทางศาสนาช่วยให้คนในชุมชนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ คนที่มีศรัทธาจะเชื่อว่าการทำงานสุจริตเป็นสิ่งถูกต้อง แม้อาจจะเหนื่อยหรือยากลำบาก แต่ก็ทำด้วยความตั้งใจและมีความหวังว่าจะทำให้ชีวิตและครอบครัวดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.8) ให้ข้อมูลว่า ตั้งแต่สมัยก่อน ผู้ใหญ่ในชุมชนจะสอนลูกหลานให้ทำงานอย่างซื่อสัตย์และอดทน เพราะเชื่อว่าการทำมาหากินที่สุจริตจะทำให้ชีวิตมั่นคง คนในชุมชนจึงมีศรัทธาในคุณค่าของการทำงานและพยายามประกอบอาชีพอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.3) ให้ข้อมูลว่า จากการทำงานในพื้นที่ พบว่าศรัทธาเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน เมื่อเขามีความเชื่อในคุณค่าของการทำความดีและการทำงานสุจริต ก็จะพยายามพัฒนาตนเองและประกอบอาชีพอย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.7) ให้ข้อมูลว่า สำหรับผม การทำงานต้องทำด้วยความซื่อสัตย์ เพราะเราเชื่อว่าถ้าทำงานสุจริต ถึงแม้รายได้จะไม่มากในช่วงแรก แต่ในระยะยาวก็จะทำให้เรามีความมั่นคงและได้รับความเชื่อถือจากคนในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดมีศรัทธาในคุณค่าของการประกอบอาชีพสุจริต โดยเชื่อว่าการทำงานต้องยึดหลักความซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนทางศาสนาและการปลูกฝังจากผู้ใหญ่ในชุมชน ศรัทธาดังกล่าวช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานอย่างขยันและอดทน รวมทั้งก่อให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างคนในชุมชน ทำให้การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้สามารถรับมือกับความกลัว ความเครียด และความสูญเสียจากสถานการณ์ความไม่สงบได้ โดยใช้หลักศรัทธาเป็นพลังทางจิตใจในการดำเนินชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนต่อไป

2. ด้านวิริยะ วิริยะ หรือความเพียร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนในชุมชนตำบลมะกรูดสามารถประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะต้องเผชิญกับความยากลำบากทางเศรษฐกิจ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร ตลอดจนผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เช่น การทำเกษตรกรรม การค้าขาย และการประกอบอาชีพเสริมต่าง ๆ ความเพียรดังกล่าวช่วยให้เกิดรายได้ที่มั่นคงและสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของครอบครัวได้ดีขึ้นเมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ วิริยะเป็นพลังทางจิตที่ช่วยกระตุ้นให้บุคคลมีความมุ่งมั่นในการทำงานและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม บุคคลที่มีความเพียรจะพยายามพัฒนาตนเองและปรับปรุงวิธีการทำงานอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถสร้างรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ความเพียรยังช่วยให้บุคคลมีความอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน และสามารถ

ดำเนินอาชีพได้อย่างต่อเนื่องแม้ในช่วงที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจหรือสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ ในบริบทของชุมชนตำบลมะกูด ความเพียรของคนในชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการพัฒนาอาชีพและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ เช่น การทำอาชีพเสริม การรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าในชุมชน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่า ความร่วมมือและความพยายามดังกล่าวช่วยให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวและชุมชนโดยรวม อีกทั้งยังช่วยลดผลกระทบจากความผันผวนทางเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนของสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนได้ นอกจากนี้ วิริยะยังมีบทบาทสำคัญต่อการรับมือกับความท้าทายเฉพาะของชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนได้ โดยเฉพาะความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบ ความเพียรช่วยให้ประชาชนมีกำลังใจในการดำเนินชีวิต ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาและความหวาดกลัวที่เกิดขึ้น สามารถกลับมาประกอบอาชีพและใช้ชีวิตตามปกติได้ แม้จะเผชิญกับเหตุการณ์ที่กระทบต่อจิตใจ ความเพียรยังช่วยสร้างความเข้มแข็งภายในจิตใจ ทำให้บุคคลมีความอดทนต่อความยากลำบาก และเกิดความหวังในการพัฒนาชีวิตของตนเองและครอบครัวต่อไป อีกทั้ง วิริยะยังส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองและต่อส่วนรวม เพราะคนที่มีความเพียรมักจะมีความตั้งใจในการทำงานและความพยายามที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพและช่วยสร้างความมั่นคงทางรายได้ในระยะยาว ดังนั้น วิริยะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและจิตใจของคนในชุมชน เพราะช่วยให้ประชาชนมีความขยัน อดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สามารถสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมั่นคงอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผท.5) กล่าวว่า คนในชุมชนตำบลมะกูดส่วนใหญ่มีความขยันและอดทนในการทำมาหากิน แม้ว่าจะมีปัญหาทางเศรษฐกิจหรือข้อจำกัดด้านทรัพยากร แต่ชาวบ้านก็พยายามทำงานอย่างเต็มที่เพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.3) กล่าวว่า ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะคนที่มีความเพียรจะไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค คนในชุมชนที่ยึดหลักความเพียรจะพยายามประกอบอาชีพอย่างสุจริตและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.1) กล่าวว่า วิถีชีวิตของคนในชุมชนต้องอาศัยความขยันและความอดทน เพราะส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือค้าขาย ถ้าไม่มีความเพียรก็ยากที่จะมีรายได้ที่มั่นคง ดังนั้นผู้ใหญ่จึงมักสอนลูกหลานให้รู้จักความขยันและไม่ยอมแพ้ต่อความยากลำบาก ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.2) ที่กล่าวว่า จากการทำงานในพื้นที่จะเห็นได้ว่าคนที่มีความเพียรในการทำงานและพัฒนาตนเอง มักจะสามารถสร้างความมั่นคงทางอาชีพได้ดีขึ้น ความเพียรจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปข.5) กล่าวว่า ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำงาน เพราะการประกอบอาชีพต้องใช้ความอดทนและความพยายาม ถ้าเราตั้งใจทำงานและไม่ย่อท้อต่อปัญหา ก็จะทำให้เรามีรายได้และสามารถดูแลครอบครัวได้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกูดให้ความสำคัญกับความเพียรในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต โดยมีความขยัน อดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แม้จะเผชิญกับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจหรือสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ความเพียรช่วยให้คนในชุมชนสามารถสร้างรายได้ พัฒนาความมั่นคงในชีวิต และรับมือกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดได้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้ ยังมีการปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้กับเยาวชน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

3.ด้านสติ มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการชีวิตและการประกอบอาชีพ เพราะการมีสติทำให้บุคคลสามารถวางแผนการใช้จ่าย การลงทุน และการดำเนินธุรกิจได้อย่างรอบคอบ ลดความเสี่ยงในการตัดสินใจที่ผิดพลาด นอกจากนี้ สติยังช่วยให้ประชาชนสามารถควบคุมตนเอง ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ สติเป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้บุคคลมีความระลึกรู้และตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำของตนเอง โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ การมีสติทำให้บุคคลสามารถพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ เช่น การวางแผนการลงทุน การเลือกประกอบอาชีพ หรือการจัดการรายรับรายจ่ายของครอบครัว ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจที่ขาดการไตร่ตรอง ในบริบทของชุมชนตำบลมะกูด การมีสติยังช่วยให้ประชาชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ คนในชุมชนที่มีสติมักจะรู้จักวางแผนการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม รู้จักเก็บออม และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทำให้สามารถสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวได้ในระยะยาว นอกจากนี้ สติยังช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองในการทำงานและการประกอบธุรกิจ เช่น การไม่ตัดสินใจด้วยอารมณ์ การพิจารณาข้อมูลอย่างรอบด้านก่อนดำเนินการ และการมีความรอบคอบในการติดต่อค้าขายกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกันในชุมชน เมื่อพิจารณาในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประชาชนโดยเฉพาะชาวพุทธต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ ความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากเหตุการณ์ความรุนแรง การมีสติจึงเป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์และตั้งรับต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม สติช่วยให้ประชาชนไม่ตื่นตระหนกต่อข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถใช้เหตุผลในการพิจารณาปัญหาและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ อีกทั้งยังช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และความรู้สึกหวาดระแวงที่เกิดจากสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ นอกจากนี้ การมีสติยังช่วยให้ชาวพุทธสามารถดำรงตนอยู่ร่วมกับผู้คนต่างศาสนาได้อย่างเข้าใจและระมัดระวังในการแสดงออกทาง

อารมณ์หรือพฤติกรรม อันเป็นการลดโอกาสของความขัดแย้งในชุมชน และเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความสมานฉันท์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้น สติจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความรอบคอบ มีการวางแผน และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งช่วยให้สามารถรับมือกับความกดดันทางจิตใจและความไม่มั่นคงในพื้นที่ชายแดนใต้ได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางรายได้ ความเข้มแข็งทางจิตใจ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส พท.2) ให้ข้อมูลว่า การมีสติในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะเรื่องการประกอบอาชีพและการใช้จ่าย คนในชุมชนที่มีสติจะรู้จักวางแผนการทำงานและการใช้เงินอย่างรอบคอบ ทำให้สามารถดูแลครอบครัวและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส พท.4) ที่ให้ข้อมูลว่า หลักสติในทางศาสนาช่วยให้คนมีความรอบคอบในการดำเนินชีวิต เมื่อมีสติในการทำงานและการใช้จ่าย ก็จะไม่ตัดสินใจโดยใช้อารมณ์ แต่จะคิดอย่างรอบด้านก่อน จึงช่วยลดความผิดพลาดในการประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.5) ให้ข้อมูลว่า คนที่มีสติจะรู้จักวางแผนชีวิต รู้จักเก็บออม และไม่ใช้จ่ายเกินตัว ในชุมชนของเราหลายครอบครัวพยายามสอนลูกหลานให้รู้จักคิดก่อนใช้เงิน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ปช.3) ที่ให้ข้อมูลว่า จากการสังเกตในชุมชน พบว่าครอบครัวที่มีการวางแผนการใช้จ่ายและการประกอบอาชีพอย่างมีสติ มักจะสามารถจัดการรายได้ของครอบครัวได้ดี และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากกว่าครอบครัวที่ขาดการวางแผน ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.7) ให้ข้อมูลว่า สำหรับผม การมีสติช่วยให้เราก่อนตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการลงทุนหรือการใช้จ่าย ถ้าเรามีสติและวางแผนให้ดี ก็จะช่วยให้เราประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงและไม่เกิดปัญหาทางการเงิน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะรุตให้ความสำคัญกับการมีสติในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้านการประกอบอาชีพ การใช้จ่าย และการรับมือกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ สติช่วยให้บุคคลมีความรอบคอบในการคิดและตัดสินใจ สามารถวางแผนการทำงานและการใช้เงินได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งช่วยควบคุมอารมณ์และลดความเครียดจากสถานการณ์ความรุนแรง ส่งผลให้ครอบครัวมีการจัดการรายได้และการออมที่ดี เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความเข้มแข็งทางจิตใจ อันเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนต่อไป

4. ด้านสมาธิ สมาธิ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลมีความตั้งใจ ความรับผิดชอบ และความมั่นคงทางจิตใจในการประกอบอาชีพ เมื่อบุคคลมีสมาธิในการทำงานก็จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความละเอียดรอบคอบ และสามารถพัฒนาทักษะในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงด้านรายได้และคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว ในเชิงวิเคราะห์

สมาธิถือเป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้บุคคลมีจิตใจตั้งมั่น ไม่ฟุ้งซ่านหรือหวนไหวต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ทำให้สามารถจดจ่อกับหน้าที่การงานได้อย่างเต็มความสามารถ ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ ทั้งในด้านการเกษตร การค้าขาย และอาชีพเสริมต่าง ๆ ของคนในชุมชนตำบลมะกรูด นอกจากนี้ สมาธิยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของชาวพุทธในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ ความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การมีสมาธิช่วยให้ประชาชนสามารถควบคุมอารมณ์และสติของตนเอง ไม่ตื่นตระหนกต่อสถานการณ์รอบข้างจนเกินไป ทำให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติและรอบคอบ อีกทั้งยังช่วยเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ที่ประสบความสูญเสียจากเหตุการณ์ความไม่สงบ เพราะเมื่อจิตใจมีความสงบและตั้งมั่น บุคคลจะสามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลงและเผชิญกับปัญหาชีวิตได้อย่างเข้มแข็งมากขึ้น สมาธิจึงเป็นพลังสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้แก่ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้ และช่วยให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้คนต่างศาสนาได้อย่างสงบสุขและเข้าใจซึ่งกันและกัน ในบริบทของชุมชนตำบลมะกรูด การมีสมาธิในการประกอบอาชีพยังช่วยให้ประชาชนสามารถพัฒนาความชำนาญในงานของตนเองได้ดีขึ้น เพราะเมื่อบุคคลมีความตั้งใจและมีสมาธิในการทำงาน ก็จะสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์และพัฒนาทักษะของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถสร้างรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งสมาธิยังช่วยให้บุคคลมีความอดทนและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงานได้อย่างมีเหตุผล เพราะเมื่อจิตใจสงบและตั้งมั่น ก็จะสามารถพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบและหาทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้นำท้องที่ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มประชาชนในชุมชน โดยผู้นำท้องที่ (รหัส ผท1) กล่าวว่า การทำงานให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยสมาธิและความตั้งใจ เพราะถ้าเรามีสมาธิในการทำงานก็จะทำให้งานออกมามีคุณภาพ คนในชุมชนที่ตั้งใจทำงานและจดจ่อกับอาชีพของตน มักจะสามารถสร้างรายได้ที่มั่นคงได้ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผด. 2) ได้กล่าวว่า สมาธิช่วยให้จิตใจสงบและทำให้เรามีความตั้งใจในการทำงาน เมื่อจิตใจมีความมั่นคงก็จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาตนเองในอาชีพได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มประชาชน (รหัส ปช.4) กล่าวว่า การประกอบอาชีพไม่ว่าจะเป็นการทำสวน ทำไร่ หรือค้าขาย ถ้าขาดสมาธิในการทำงานก็อาจเกิดความผิดพลาดได้ แต่ถ้ามีสมาธิและตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ ก็จะช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดผลดี ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มประชาชน (รหัส ปช.5) กล่าวว่า จากการสังเกตในชุมชน พบว่าคนที่มีความตั้งใจและมีสมาธิในการทำงาน มักจะสามารถพัฒนาทักษะของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถสร้างความมั่นคงในอาชีพได้ดีกว่าผู้ที่ขาดความตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.8) กล่าวว่า สำหรับผม การทำงานต้องมีสมาธิและความตั้งใจ เพราะถ้าเราทำงานอย่างจดจ่อและไม่วกแวก ก็

จะช่วยให้ทำงานได้ดีขึ้น และสามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวได้อย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกูดให้ความสำคัญกับการมีสมาธิและความตั้งใจในการทำงาน โดยมองว่าสมาธิช่วยให้บุคคลสามารถจดจ่อกับการทำงาน ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความผิดพลาด และพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน สมาธิยังเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้สามารถรับมือกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างมีสติและเข้มแข็ง อันนำไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

5. ด้านปัญญา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพและการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เช่น การเรียนรู้เทคนิคการทำเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หรือการสร้างช่องทางการตลาดใหม่ ๆ เมื่อคนในชุมชนมีปัญหาในการวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ก็จะช่วยให้เกิดความมั่นคงทางรายได้และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ ปัญญาเป็นพลังทางความคิดที่ทำให้บุคคลสามารถเข้าใจเหตุและผลของสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ในด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนการทำงาน วิเคราะห์โอกาสทางเศรษฐกิจ และเลือกแนวทางการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ในบริบทของชุมชนตำบลมะกูด การพัฒนาปัญญาเกิดจากการเรียนรู้ทั้งจากประสบการณ์ชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการถ่ายทอดความรู้ระหว่างคนในชุมชน เช่น การเรียนรู้เทคนิคการเพาะปลูกที่เหมาะสมกับพื้นที่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในท้องถิ่น หรือการนำความรู้ใหม่ ๆ มาปรับใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าในชุมชน ซึ่งช่วยให้เกิดโอกาสในการสร้างรายได้ที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ ปัญหายังช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม เช่น การปรับรูปแบบการทำการเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพตลาด การเรียนรู้การขายสินค้าออนไลน์ หรือการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างเครือข่ายทางการตลาดร่วมกัน ดังนั้น ปัญญาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถพัฒนาอาชีพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางรายได้ของครอบครัว และนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เมื่อวิเคราะห์ในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลักพละ 5 มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ชาวพุทธสามารถรับมือกับความท้าทายเฉพาะในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ศรัทธา ช่วยเสริมสร้างกำลังใจและความหวัง ทำให้ประชาชนมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบและความสูญเสีย วิริยะ ช่วยให้ประชาชนมีความเพียรพยายามในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ แม้ต้องเผชิญกับปัญหาความยากลำบากทางเศรษฐกิจ

และความไม่มั่นคงในพื้นที่ สติ ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์และลดความหวาดกลัวหรือความ ตื่นตระหนกจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน สมาธิ ช่วยให้จิตใจเกิดความสงบ ลด ความเครียดและความวิตกกังวลจากการสูญเสียหรือความไม่ปลอดภัย และปัญญา ช่วยให้ประชาชน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบคอบ รู้จักแก้ไขปัญหา และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความมั่นคงในชีวิตและความ เข้มแข็งของชุมชน ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของปัญญาในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพของประชาชนในชุมชน โดยผู้นำท้องที่ (รหัส พท.4) ให้ข้อมูลว่า ปัญญา เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพ เพราะคนที่มีความรู้และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้ จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงได้ดี ทำให้สามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัว ได้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.3) กล่าวว่า “หลักปัญญา ในทางศาสนาสอนให้คนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เมื่อคนในชุมชนมี ปัญญา ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพและพัฒนาชีวิตของตนเองได้ นอกจากนี้ ซึ่ง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำประชาชน (รหัส ปช.3) ให้ข้อมูลว่า ในชุมชนของเรา คนรุ่นเก่า ได้ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่ เช่น วิธีการทำเกษตรหรือการประกอบ อาชีพต่าง ๆ ซึ่งความรู้นี้ช่วยให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพของตนเองได้” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำประชาชน (รหัส ปช.8) กล่าวว่า “การเรียนรู้และการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ เป็น สิ่งที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาทักษะในการทำงาน และสามารถสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำประชาชน (รหัส ปช.1) ให้ ข้อมูลว่า การมีความรู้และการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอาชีพ เพราะเมื่อ เรามีปัญญา เราก็จะสามารถคิดหาวิธีพัฒนาอาชีพของตนเอง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดให้ความสำคัญกับการมี ปัญญาในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต โดยมองว่าปัญญาช่วยให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีเหตุผล ทำให้สามารถปรับตัวและ แก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ปัญหายังเกิดจากการศึกษา ประสบการณ์ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาอาชีพ สร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในพื้นที่จังหวัด ชัยแดนภาคได้อย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า จากการศึกษาหลักพละ 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า หลักพละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็น หลักธรรมสำคัญที่ช่วยส่งเสริมทั้งด้านเศรษฐกิจ จิตใจ และความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของ

ประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชาชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ ความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากเหตุการณ์ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ศรัทธาช่วยให้ชาวพุทธมีที่พึ่งทางจิตใจ มีความหวัง และยึดมั่นในการประกอบอาชีพสุจริต เกิดความสามัคคีและความไว้วางใจกันในชุมชน วิริยะช่วยให้ประชาชนมีความขยัน อดทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แม้ต้องเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจหรือความไม่มั่นคงในพื้นที่ สติช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์ วางแผนการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างรอบคอบ ลดความตื่นตระหนกและความเครียดจากสถานการณ์ความรุนแรง สมาธิช่วยให้จิตใจสงบ ตั้งมั่น และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งช่วยเยียวยาสภาพจิตใจจากความสูญเสียและความหวาดกลัว ขณะที่ปัญญาช่วยให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีเหตุผล รู้จักปรับตัว พัฒนาอาชีพ และแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้จากประสบการณ์ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ผลการสัมภาษณ์ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และประชาชน สะท้อนให้เห็นว่า หลักผละ 5 เป็นพลังสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสันติ มีความหวัง และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างยั่งยืน ท่ามกลางบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมและสถานการณ์ความท้าทายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

4.3 การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต

การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ในด้าน ความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต สามารถอธิบายได้โดยการประยุกต์ใช้หลัก ผละ 5 ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นพลังทางจิตที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน หลักธรรมดังกล่าวช่วยให้ประชาชนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างสงบสุข เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ หลักผละ 5 มีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นฐานทางจิตใจที่มั่นคงให้กับสมาชิกในชุมชน โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึกที่ดีให้แก่บุคคล ทำให้เกิดการเคารพกฎระเบียบของสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผน การมีพลังทางจิตทั้งห้านี้จะช่วยให้บุคคลมีความยับยั้งชั่งใจ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และมีความตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้อื่นและต่อชุมชนโดยรวม นอกจากนี้ หลักผละ 5 ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชน เพราะเมื่อประชาชนมีคุณธรรมและจิตสำนึกที่

ดี ก็จะเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และพร้อมที่จะร่วมมือกันในการดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น การช่วยกันสอดส่องดูแลความปลอดภัย การป้องกันปัญหาอาชญากรรม หรือการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสังคม ในขณะเดียวกัน การนำหลักธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันยังช่วยให้ประชาชนสามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม มีความรอบคอบในการตัดสินใจ และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ซึ่งส่งผลให้บรรยากาศของชุมชนมีความสงบ ปลอดภัย และเอื้อต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม ดังนั้น หลักพระ 5 จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชน เพราะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความสงบเรียบร้อย มีความปลอดภัย และมีความมั่นคงในชีวิตอย่างยั่งยืน

1.ด้านศรัทธา คนในชุมชนตำบลมะกรุตมีความเชื่อมั่นในหลักคำสอนทางศาสนาและให้ความเคารพต่อบทบาทของผู้นำชุมชนทั้งผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำทางศาสนา ส่งผลให้ประชาชนยึดมั่นในคุณธรรมและการประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม ศรัทธาช่วยสร้างจิตสำนึกในการเคารพกฎระเบียบของชุมชนและส่งเสริมให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี ซึ่งมีส่วนช่วยลด ปัญหาความขัดแย้งและสร้างความสงบเรียบร้อยในชุมชน เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ พบว่า ศรัทธาเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างความมั่นคงทางจิตใจและจริยธรรมให้แก่บุคคล โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชาชนต้องเผชิญกับความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง การมีศรัทธาในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยให้ชาวพุทธที่มีพื้นฐานจิตใจ สามารถยอมรับและเผชิญกับความทุกข์ ความสูญเสีย และความไม่แน่นอนของชีวิตได้อย่างเข้มแข็งมากขึ้น เพราะศรัทธาทำให้บุคคลเกิดความหวังและกำลังใจในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังช่วยยับยั้งชั่งใจไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งหรือความรุนแรงด้วยอารมณ์หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาเพิ่มเติมแก่สังคม นอกจากนี้ ศรัทธายังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน เพราะเมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการทำความดีและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก็จะทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมร่วมมือกันดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมของวัดและชุมชน การช่วยกันสอดส่องดูแลความปลอดภัย และการให้กำลังใจแก่ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ในบริบทของชุมชนตำบลมะกรุต ศาสนสถานและผู้นำทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกที่ดีให้แก่ประชาชน ทำให้สมาชิกในชุมชนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ศรัทธาจึงถือเป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้สามารถรับมือกับความ

กลัว ความเครียด และความไม่มั่นคงในชีวิตได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและความมั่นคงของชุมชนในระยะยาว ทั้งนี้ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผท.1) ให้ข้อมูลว่า คนในชุมชนตำบลมะกูดส่วนใหญ่มีความศรัทธาในศาสนาและยึดถือหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิต เมื่อทุกคนมีความเชื่อในความดีและปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน ก็จะช่วยให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อยและปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผถ.3) ให้ข้อมูลว่า ศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังให้คนในชุมชนเป็นคนดี มีความเกรงกลัวต่อบาปและมีความรับผิดชอบต่อสังคม เมื่อคนมีศรัทธาในหลักคำสอน ก็จะไม่กระทำการที่สร้างปัญหาหรือความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.2) ให้ข้อมูลว่า ในชุมชนของเรา ผู้ใหญ่จะสอนลูกหลานให้มีศรัทธาในศาสนาและยึดถือความดีเป็นหลัก เพราะเมื่อคนมีศรัทธาในคุณธรรม ก็จะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและลดปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผถ.4) ที่ให้ข้อมูลว่าการปลูกฝังศรัทธาในคุณธรรมและหลักศาสนาให้กับเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้เขามีจิตสำนึกที่ดี รู้จักเคารพกฎระเบียบของสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.5) ให้ข้อมูลว่า ศรัทธาในศาสนาช่วยให้คนมีสติและรู้จักยับยั้งชั่งใจ เวลาจะทำอะไรก็จะคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับคนอื่น ทำให้ชุมชนของเราสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและมีความปลอดภัย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกูดให้ความสำคัญกับศรัทธาในศาสนาและการยึดถือคุณธรรมในการดำเนินชีวิต โดยศรัทธาในหลักคำสอนทางศาสนาช่วยปลูกฝังให้บุคคลมีจิตสำนึกที่ดี มีความเกรงกลัวต่อบาป และเคารพกฎระเบียบของสังคม ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อย ลดปัญหาความขัดแย้ง และช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้สามารถรับมือกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างเข้มแข็งและเหมาะสม อันนำไปสู่การสร้างความมั่นคงทางจิตใจและความปลอดภัยในชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ด้านวิริยะ วิริยะ หรือความเพียร เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ประชาชนมีความมุ่งมั่นในการรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชาชนต้องเผชิญกับความไม่มั่นคง ความหวาดกลัว และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง ความเพียรจึงเป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้ประชาชนไม่ย่อท้อต่อปัญหาและยังคงร่วมมือกันดูแลชุมชนของตน เช่น การสอดส่องดูแลความปลอดภัยของหมู่บ้าน การเข้าร่วมกิจกรรมรักษาความสงบเรียบร้อย การเฝ้าระวังเหตุการณ์ผิดปกติ และการช่วยกันป้องกันปัญหาสังคมในพื้นที่ ความเพียรดังกล่าวส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และความเข้มแข็งของชุมชนมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาใน

เชิงวิเคราะห์ วิริยะเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้ชาวพุทธในชุมชนตำบลมะกรุตสามารถรับมือกับความท้าทายเฉพาะของพื้นที่ชายแดนใต้ได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ ความเพียรช่วยลดความรู้สึกหวาดกลัวและความสิ้นหวังจากสถานการณ์ความไม่สงบ เพราะทำให้ประชาชนยังคงมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตและทำหน้าที่ของตนต่อไป แม้จะต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่สร้างความสูญเสียหรือความไม่ปลอดภัยก็ตาม นอกจากนี้ วิริยะยังช่วยให้ประชาชนเกิดความอดทนและไม่เพิกเฉยต่อปัญหาของชุมชน แต่พร้อมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง เช่น การช่วยกันเฝ้าระวังความปลอดภัย การจัดเวรยามการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจและความสามัคคีมากขึ้น ในด้านจิตใจ วิริยะยังช่วยให้ชาวพุทธสามารถต่อสู้กับความเครียดและความวิตกกังวลที่เกิดจากสถานการณ์รอบตัว เพราะความเพียรในการดำเนินชีวิตและการทำความดีทำให้เกิดกำลังใจและความหวังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว อีกทั้งยังส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทางอารมณ์ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคหรือความสูญเสียที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน จึงกล่าวได้ว่า วิริยะเป็นพลังสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นคงทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน ทั้งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผท.1) ให้ข้อมูลว่า คนในชุมชนตำบลมะกรุตมีความร่วมมือกันค่อนข้างดี โดยเฉพาะเรื่องการดูแลความปลอดภัยของหมู่บ้าน ทุกคนพยายามช่วยกันสอดส่องดูแลและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ทำให้ชุมชนของเรามีความสงบเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่ม ผู้นำท้องที่ (รหัส ผด.5) ให้ข้อมูลว่า ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญในการทำดีและการดูแลสังคม เมื่อคนในชุมชนมีความตั้งใจที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน ก็จะช่วยกันป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำประชาชน (รหัส ปช.1) ให้ข้อมูลว่า ในชุมชนของเรา ชาวบ้านจะช่วยกันดูแลหมู่บ้าน เช่น การเฝ้าระวังเหตุการณ์ผิดปกติหรือการช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ความร่วมมือแบบนี้เกิดจากความตั้งใจและความเพียรของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผด.4) ให้ข้อมูลว่า จากที่ได้ทำงานในพื้นที่ พบว่าคนในชุมชนมีความพยายามในการรักษาความสงบของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านหรือการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ชุมชนมีความปลอดภัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.5) ให้ข้อมูลว่า ถ้าทุกคนช่วยกันดูแลชุมชนของเราและไม่เพิกเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ก็จะทำให้หมู่บ้านของเรามีความปลอดภัยมากขึ้น เพราะความร่วมมือของทุกคนเป็นสิ่งสำคัญ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกรุตมีความร่วมมือกันในการดูแลความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของหมู่บ้าน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการสอดส่องดูแลและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ความเพียรและความร่วมมือของคนในชุมชนช่วยให้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคี

ความเข้มแข็ง และความมั่นคงในการดำเนินชีวิตร่วมกัน นอกจากนี้ วิริยะยังเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนได้สามารถเผชิญกับความกลัว ความเครียด และความสูญเสียได้อย่างมีสติ และอดทน จนนำไปสู่การสร้างชุมชนที่มีความสงบเรียบร้อยและมีความมั่นคงอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ด้านสติ การมีสติช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองและพิจารณาการกระทำของตนเองอย่างรอบคอบ ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งในสังคม นอกจากนี้ การมีสติยังช่วยให้คนในชุมชนสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดบรรยากาศของความสงบและความปลอดภัยในชุมชน เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ สติเป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้บุคคลมีความระลึกรู้เท่าทันความคิด อารมณ์ และการกระทำของตนเอง การมีสติทำให้บุคคลสามารถยับยั้งชั่งใจ ไม่กระทำการที่อาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือสร้างปัญหาในสังคม นอกจากนี้ยังช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ ทำให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีเหตุผลและเหมาะสม ในบริบทของชุมชนตำบลมะกูด การมีสติยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การใช้คำพูดที่เหมาะสม การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในชุมชน เมื่อสมาชิกในสังคมมีสติในการดำเนินชีวิต ก็จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน นอกจากนี้ สติยังช่วยให้คนในชุมชนสามารถรับมือกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนได้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะชาวพุทธที่มักเผชิญกับความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากเหตุการณ์ความรุนแรง การมีสติช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์ ไม่ตื่นตระหนก และสามารถพิจารณาสถานการณ์ด้วยความรอบคอบ ส่งผลให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุข อีกทั้งยังช่วยเยียวยาสภาพจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือความไม่มั่นคงในชีวิต เพราะสติทำให้บุคคลยอมรับความจริงของชีวิตและสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างเข้มแข็ง นอกจากนี้ การมีสติยังช่วยให้คนในชุมชนสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและเฝ้าระวังสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกล่าวได้ว่าสติเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างทั้งความมั่นคงทางจิตใจ ความปลอดภัยในชีวิต และความสงบสุขของชุมชนในพื้นที่ชายแดนได้ ทั้งนี้ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มต่างเห็นตรงกันว่าสติเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยให้คนในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้อย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผท.1) ให้ข้อมูลว่า การมีสติในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเมื่อคนในชุมชนมีสติ ก็จะคิดก่อนทำและไม่ทำสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้ง ทำให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ถิ่น (รหัส ผถ.2) ให้ข้อมูลว่า หลักสติในทางศาสนาสอนให้คนรู้จักระลึกรู้และควบคุมตนเอง เมื่อมีสติในการพูดและการกระทำ ก็จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

สำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.7) ให้ข้อมูลว่า คนที่มีสติจะรู้จักคิดก่อนพูดก่อนทำ เพราะถ้าเราขาดสติอาจทำให้เกิดปัญหาหรือความขัดแย้งในชุมชนได้ ดังนั้นการมีสติจึงช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.5) ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการปลูกฝังให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน มีสติในการดำเนินชีวิต จะช่วยให้เขารู้จักควบคุมตนเอง และสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยลดปัญหาสังคมในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มประชาชน (รหัส ปช.5) ให้ข้อมูลว่า การมีสติทำให้เรารู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง เวลาเกิดปัญหาที่จะพยายามคิดและแก้ไขอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในชุมชนได้อย่างสงบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจึงสรุปได้ว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดให้ความสำคัญกับการมีสติในการดำเนินชีวิต เพราะสติช่วยให้บุคคลมีความรอบคอบในการคิด พูด และการกระทำ สามารถควบคุมอารมณ์และใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ลดความขัดแย้ง และสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างสงบสุข อีกทั้งยังช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้สามารถรับมือกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้อย่างเข้มแข็งและมีสติสัมปชัญญะ อันจะนำไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจและความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

4. ด้านสมาธิ การมีจิตใจที่ตั้งมั่นและสงบช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบและไม่ตัดสินใจด้วยอารมณ์ ส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และลดความขัดแย้งในสังคม สมาธิจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยของชุมชน เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ สมาธิเป็นพลังทางจิตที่ช่วยให้บุคคลมีความตั้งมั่นทางความคิดและอารมณ์ ทำให้สามารถควบคุมจิตใจของตนเองได้ดีขึ้น บุคคลที่มีสมาธิ มักจะมีความอดทน มีความสุขุมรอบคอบ และสามารถพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล การมีจิตใจที่สงบจึงช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างเหมาะสมและลดโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งในสังคม ในบริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สมาธิมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ชาวพุทธสามารถรับมือกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์รอบตัวได้อย่างเหมาะสม การฝึกสมาธิช่วยให้บุคคลมีสติรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง ไม่ปล่อยให้ความหวาดระแวงหรือความโกรธครอบงำจิตใจ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่สร้างความตึงเครียดหรือความสูญเสีย คนที่มีสมาธิจะสามารถควบคุมอารมณ์และพิจารณาปัญหาอย่างมีเหตุผลมากขึ้น ทำให้ไม่ตอบสนองต่อสถานการณ์ด้วยความรุนแรงหรืออคติ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างกำลังใจและความมั่นคงทางจิตใจให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ นอกจากนี้ การส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ และการปฏิบัติธรรมภายในวัดหรือชุมชน ยังช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ที่มีที่พึ่งทางจิตใจและเกิดความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยทางอารมณ์มากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ชุมชนเผชิญกับความไม่แน่นอน

ด้านความปลอดภัย การฝึกสมาธิยังช่วยให้เยาวชนมีความอดทน รู้จักควบคุมอารมณ์ และลดพฤติกรรมก้าวร้าว อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่สงบสุขและลดความขัดแย้งในระยะยาว ทั้งนี้ ยังพบว่าการมีสมาธิช่วยให้คนในชุมชนสามารถพูดคุยและแก้ไขปัญหาาร่วมกันด้วยเหตุผล เกิดความเข้าใจและให้อภัยซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้ชุมชนมีความสามัคคีและสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเข้มแข็ง ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่ม ดังนี้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผถ.1) ให้ข้อมูลว่า ผมมองว่าการมีสมาธิและจิตใจที่สงบเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเมื่อคนในชุมชนมีความสุขและคิดอย่างรอบคอบ ก็จะช่วยลดความขัดแย้งและทำให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผท.2) ให้ข้อมูลว่า การฝึกสมาธิช่วยให้จิตใจของคนสงบและมีความมั่นคง เมื่อจิตใจสงบก็จะไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเข้าใจและให้อภัยกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มประชาชน (รหัส ปช.3) ให้ข้อมูลว่า ถ้าคนเรามีสมาธิและมีจิตใจที่ตั้งมั่น เวลามีปัญหาในชุมชนก็จะสามารถพูดคุยและแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ด้วยเหตุผล ไม่ใช่ใช้อารมณ์ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายได้ง่ายขึ้นซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มประชาชน (รหัส ปช.4) ให้ข้อมูลว่า การส่งเสริมให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชน ได้ฝึกสมาธิและทำกิจกรรมที่ช่วยให้จิตใจสงบ จะช่วยให้เขามีความอดทนและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำประชาชน (รหัส ปช.8) ให้ข้อมูลว่า สำหรับผม การมีสมาธิทำให้เราก่อนพูดก่อนทำ เวลาเกิดปัญหาก็จะพยายามใจเย็นและหาทางแก้ไขอย่างมีเหตุผล ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นในชุมชนได้อย่างสงบ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดให้ความสำคัญกับการมีสมาธิและจิตใจที่สงบในการดำเนินชีวิต โดยเห็นว่าสมาธิช่วยให้บุคคลมีความสุข รอบคอบ และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ส่งผลให้การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างมีเหตุผล ช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสงบสุขภายในชุมชน อีกทั้งยังช่วยให้ชาวพุทธในพื้นที่ชายแดนใต้สามารถรับมือกับความกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและความมั่นคงในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติและยั่งยืน

5. ด้านปัญญา บุคคลที่มีปัญญาจะสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างถูกต้อง ทำให้สามารถร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาารด้านความปลอดภัยของชุมชนได้อย่างเหมาะสม การใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตยังช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี และสามารถสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม เมื่อพิจารณาในเชิงวิเคราะห์ ปัญญาเป็นพลังทางจิตที่เกิดจากการเรียนรู้ การพิจารณา

ไตร่ตรอง และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต บุคคลที่มีปัญญจะสามารถมองเห็นเหตุและผลของปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ทำให้สามารถตัดสินใจและเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ปัญญายังช่วยให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหได้อย่างมีเหตุผลและไม่ใช้อารมณ์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความสงบสุขในสังคม ในบริบทของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนใต้ที่ประชาชนต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งด้านความปลอดภัย ความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบ หลักผล 5 จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจให้แก่ชาวพุทธในพื้นที่ โดยศรัทธาช่วยให้ประชาชนมีที่พึ่งทางใจและเกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิต แม้ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่กระทบต่อความมั่นคงของชีวิต วิริยะช่วยให้ประชาชนมีความเพียร อดทน และไม่ย่อท้อต่อปัญหาเศรษฐกิจหรือความยากลำบากจากสถานการณ์ในพื้นที่ สติช่วยให้สามารถควบคุมอารมณ์และลดความตื่นตระหนกเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ความรุนแรงหรือข่าวสารที่สร้างความหวาดกลัว สมาธิช่วยให้จิตใจสงบ ลดความเครียด ความวิตกกังวล และช่วยให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมั่นคง ส่วนปัญญาช่วยให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ เข้าใจเหตุและผลของปัญหา รวมทั้งสามารถใช้เหตุผลในการแก้ไขความขัดแย้งและตัดสินใจอย่างรอบคอบ อันจะนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในชุมชนได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาปัญญาในชุมชนตำบลมะกรูดเกิดจากการเรียนรู้ทั้งจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ประสบการณ์ของผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันของคนในชุมชน เมื่อประชาชนมีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น ก็จะสามารถสร้างความร่วมมือในการดูแลความปลอดภัยและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การมีปัญญายังช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวต่อปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส พท.1) ที่ให้ข้อมูลว่า ผมคิดว่าปัญญาเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ไขปัญหของชุมชน เพราะถ้าคนในชุมชนมีการคิดวิเคราะห์อย่างรอบคอบ ก็จะสามารถหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผถ.4) ที่ให้ข้อมูลว่า หลักคำสอนทางศาสนาช่วยให้คนมีปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล เมื่อคนมีความเข้าใจในเหตุและผล ก็จะสามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและช่วยกันสร้างความสงบสุขให้กับสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มประชาชน (รหัส ปช.6) ที่ให้ข้อมูลว่า จากประสบการณ์ที่ผ่านมา จะเห็นว่าคนที่มีปัญญาและมีการคิดอย่างรอบคอบ จะสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ดี เพราะเขาจะพิจารณาหลายด้านก่อนตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผถ.3) ที่ให้ข้อมูลว่า การส่งเสริมให้คนในชุมชนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จะช่วยให้เกิดปัญญาในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มประชาชน (รหัส ปช.5) ที่ให้ข้อมูลว่า สำหรับผม การมีปัญหามายถึงการรู้จักคิดและพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เมื่อเกิดปัญหาในชุมชนก็จะพยายามใช้เหตุผลในการพูดคุยและหาทางออกที่ดีที่สุดร่วมกัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า คนในชุมชนตำบลมะกรูดให้ความสำคัญกับการมีปัญญาในการดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถคิดวิเคราะห์และพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล ทำให้สามารถตัดสินใจและหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองยังช่วยให้คนในชุมชนมีความสามารถในการร่วมกันแก้ไขปัญหา ลดความหวาดกลัว ความเครียด และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนได้ อันจะนำไปสู่การสร้างความสุข ความสามัคคี และความมั่นคงให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

สรุปได้ว่า จากการศึกษาลักษณะ 5 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า หลักธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านจิตใจ สังคม และความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดนได้ โดยเฉพาะชาวพุทธที่ต้องเผชิญกับความหวาดกลัว ความสูญเสีย และความเครียดจากสถานการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง ศรัทธาช่วยให้ประชาชนมีที่พึ่งทางใจ เกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิต และสามารถยึดมั่นในคุณธรรมไม่ตอบโต้ปัญหาด้วยความรุนแรง วิริยะช่วยให้ประชาชนมีความเพียรอดทน และไม่ย่อท้อต่อปัญหาเศรษฐกิจและความไม่มั่นคงในชีวิต สติช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์ มีความรอบคอบในการคิด พูด และการกระทำ ทำให้ลดความขัดแย้งและสามารถรับมือกับสถานการณ์ความรุนแรงได้อย่างเหมาะสม สมาธิช่วยให้จิตใจสงบ ลดความวิตกกังวลและความเครียด ทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติ ส่วนปัญญาช่วยให้ประชาชนสามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ เข้าใจเหตุและผลของปัญหา และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหามุมชนได้อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งกลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา และประชาชน ยังสะท้อนให้เห็นว่าหลักพระ 5 เป็นพลังทางจิตที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และความมั่นคงทางสังคมของชุมชนตำบลมะกรูดได้อย่างชัดเจน อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างสงบสุข และยั่งยืนในบริบทของพื้นที่ชายแดนได้ต่อไป

4.4 สรุป

สรุปรวมผลการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพระ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จากการศึกษการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูด

อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยประยุกต์ใช้หลักผละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า หลักธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ตลอดจนด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ในประเด็น การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของคนในชุมชน พบว่า หลักผละ 5 มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจของคนในชุมชน โดยเฉพาะหลักศรัทธาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเชื่อและยึดมั่นในหลักคำสอนทางศาสนา ทำให้เกิดจิตสำนึกในการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และการทำความดี ส่งผลให้คนในชุมชนมีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ยังพบว่า คนในชุมชนมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การทำบุญ การฟังธรรม การสวดมนต์ และการปฏิบัติธรรม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้เกิดสติและสมาธิ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีจิตใจสงบ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง และมีความรอบคอบในการคิด พูด และการกระทำ การมีสติและสมาธิในการดำเนินชีวิตยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน และส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ในขณะเดียวกัน หลักปัญญายังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้คนในชุมชนสามารถพิจารณาและทำความเข้าใจเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ทำให้สามารถนำหลักธรรมทางศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การปลูกฝังหลักธรรมดังกล่าวให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชนยังช่วยเสริมสร้างพื้นฐานทางจิตใจที่มั่นคง และช่วยพัฒนาเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมในอนาคต

ในด้าน การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและอาชีพที่มีรายได้มั่นคง พบว่า หลักผละ 5 โดยเฉพาะหลักวิริยะ สติ และปัญญา มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการประกอบอาชีพของคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และอาชีพอิสระ ซึ่งต้องอาศัยความขยัน ความอดทน และความเพียรพยายามในการทำงาน หลักวิริยะจึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนมีความตั้งใจในการประกอบอาชีพ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น และพยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างรายได้และความมั่นคงให้กับครอบครัว ขณะเดียวกัน การมีสติยังช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนการทำงานและการใช้จ่ายได้อย่างรอบคอบ รู้จักการบริหารจัดการรายได้ การออมเงิน และการหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายเกินความจำเป็น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว นอกจากนี้ หลักสมาธิยังช่วยให้บุคคลมีความตั้งใจและความจดจ่อในการทำงาน ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความผิดพลาดในการทำงาน ขณะที่หลักปัญญาช่วยให้คนในชุมชนสามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยพบว่าคนในชุมชนมีการเรียนรู้ทั้งจากการศึกษา ประสบการณ์ชีวิต และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่น

ก่อนสู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นแหล่งความรู้สำคัญที่ช่วยให้คนในชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพของตนเองและสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต พบว่า หลักพละ 5 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสงบเรียบร้อยของชุมชน โดยเฉพาะหลักศรัทธาซึ่งช่วยปลูกฝังให้คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของความดี มีความเกรงกลัวต่อบาป และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลให้บุคคลหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจก่อให้เกิดปัญหาหรือความเดือดร้อนต่อผู้อื่น นอกจากนี้ คนในชุมชนยังมีความร่วมมือกันในการดูแลความปลอดภัยของหมู่บ้าน เช่น การช่วยกันสอดส่องดูแลเหตุการณ์ต่าง ๆ และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ความร่วมมือดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเพียรและความรับผิดชอบต่อคนในชุมชนในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ขณะเดียวกัน การมีสติและสมาธิยังช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง และใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและลดความรุนแรงของความขัดแย้ง นอกจากนี้ หลักปัญญายังช่วยให้คนในชุมชนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และร่วมกันหาแนวทางในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและความมั่นคงในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

โดยสรุป การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยประยุกต์ใช้หลักพละ 5 พบว่า หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ กล่าวคือ หลักศรัทธาช่วยสร้างจิตสำนึกและแรงบันดาลใจในการทำดี หลักกวีริยะช่วยส่งเสริมความขยันและความเพียรในการประกอบอาชีพ หลักสติช่วยให้บุคคลมีความรอบคอบในการดำเนินชีวิต หลักสมาธิช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจ และหลักปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น หลักพละ 5 จึงถือเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม อันจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี และสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน 2. เพื่อศึกษาหลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 3. การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 18 รูป/คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จากการศึกษาพบว่า หลักพละ 5 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

5.1.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ได้หมายถึงเพียงการมีรายได้หรือความเป็นอยู่ที่ดีทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีสุขภาพจิตที่ดี การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และการมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาศักยภาพของประชาชน และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและปัญญา เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและมีความสุขอย่างยั่งยืน

5.1.2 ศึกษาหลักผล 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า หลักผล 5 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของมนุษย์ ประกอบด้วย ศรัทธา (Faith) หมายถึง ความเชื่อมั่นในความดีและในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติธรรม วิริยะ (Effort) หมายถึง ความเพียรพยายามในการทำดีและการพัฒนาตนเอง สติ (Mindfulness) หมายถึง การระลึกได้และการมีความรู้ตัวอยู่เสมอในการคิด พูด และการกระทำ สมาธิ (Concentration) หมายถึง ความตั้งมั่นของจิตใจ ทำให้จิตใจสงบและมั่นคง ปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ และสามารถนำความรู้นั้นมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง หลักผล 5 จึงเป็นหลักธรรมที่ช่วยพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

5.1.3 วิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักผล 5 มีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูดในหลายด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจของคนในชุมชน การมีศรัทธาในหลักคำสอนทางศาสนา รวมทั้งการฝึกสติและสมาธิ ช่วยให้คนในชุมชนมีจิตใจที่สงบ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง และมีความรอบคอบในการคิดและการกระทำ ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ หลักวิริยะช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความขยันและความเพียรในการประกอบอาชีพ ขณะที่หลักสติและปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนการทำงานและบริหารจัดการรายได้ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต การมีศรัทธา สติ และปัญญา ช่วยให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม และสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในการดำเนินชีวิต

5.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยประยุกต์ใช้หลักผล 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา พบว่าหลักธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ทั้งในด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งสามารถอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

5.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับความเป็นอยู่ของ

ประชาชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ได้หมายถึงเพียงการมีรายได้หรือความเป็นอยู่ที่ดีทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีสุขภาพจิตที่ดี การมีคุณธรรมจริยธรรม การมีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม และการมีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การพัฒนาศักยภาพของประชาชน และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและปัญญา เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและมีความสุขอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555) ที่กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจควบคู่กันไป เนื่องจากการพัฒนาทางวัตถุเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้มนุษย์มีความสุขอย่างแท้จริงได้ หากปราศจากการพัฒนาด้านจิตใจและปัญญา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้สามารถพึ่งพาตนเองและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2554) ที่ศึกษาการพัฒนาชุมชนตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในชุมชนทั้งด้านจิตใจ คุณธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Beadle-Brown และคณะ (2008) ที่พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชนควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของบุคคล การมีส่วนร่วมทางสังคม และการสร้างโอกาสในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจหรือวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาด้านจิตใจ สังคม และปัญญาของประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทั้งแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดการพัฒนาสังคมสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์อย่างสมดุลและยั่งยืน

5.2.2 หลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการศึกษพบว่า หลักพละ 5 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของมนุษย์ ประกอบด้วย ศรัทธา (Faith) หมายถึง ความเชื่อมั่นในความดีและในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติธรรม วิริยะ (Effort) หมายถึง ความเพียรพยายามในการทำความดีและการพัฒนาตนเอง สติ (Mindfulness) หมายถึง การระลึกได้และการมีความรู้ตัวอยู่เสมอในการคิด พูด และการกระทำ สมาธิ (Concentration) หมายถึง ความตั้งมั่นของจิตใจ ทำให้จิตใจสงบและมั่นคง ปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ และสามารถนำความรู้นั้นมาใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง หลักพละ 5 จึงเป็น

หลักธรรมที่ช่วยพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) ที่อธิบายว่า หลักพละ 5 เป็นพลังทางจิตใจที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของจิตและเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาปัญญา ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์จากภายใน โดยให้ความสำคัญกับการฝึกจิตใจและการพัฒนาปัญญา เพื่อให้มนุษย์สามารถเข้าใจความจริงของชีวิตและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2554) ที่พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ เพราะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ และส่งเสริมให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัฐศิษย์ เตชาพิพัฒน์กุล (2566) ที่พบว่า หลักพละ 5 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการเสริมสร้างสติและปัญญา ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หลักพละ 5 จึงถือเป็นหลักธรรมสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจและสติปัญญา อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมและชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างยั่งยืน

5.2.3 วิเคราะห์การพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 มีส่วนช่วยส่งเสริมการพัฒนาคูณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูดในหลายด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจของคนในชุมชน การมีศรัทธาในหลักคำสอนทางศาสนา รวมทั้งการฝึกสติและสมาธิ ช่วยให้คนในชุมชนมีจิตใจที่สงบ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง และมีความรอบคอบในการคิดและการกระทำ ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเข้าใจระหว่างคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ หลักวิริยะช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความขยันและความเพียรในการประกอบอาชีพ ขณะที่หลักสติและปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถวางแผนการทำงานและบริหารจัดการรายได้ของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม ด้านความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต การมีศรัทธา สติ และปัญญา ช่วยให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ส่งผลให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อยและมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555) ที่กล่าวว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านจิตใจ สังคม และปัญญา โดยการพัฒนาจิตใจให้มีศรัทธา ความเพียร สติ สมาธิ และปัญญา จะช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสังคมได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (2554) ที่พบว่า

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน สามารถช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ทั้งในด้านความสามัคคีของคนในสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัตติชัย เดชาพิพัฒน์กุล (2566) ที่พบว่า การนำหลักพระ 5 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชน สามารถช่วยเสริมสร้างพลังทางจิตใจ ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผล และทำให้บุคคลสามารถตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนที่กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง (People-centered development) โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และศักยภาพของประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และร่วมกันสร้างสังคมที่สงบสุขและเข้มแข็ง ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักพระ 5 จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลมะกรูด ทั้งในด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนามนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนาและแนวคิดการพัฒนาชุมชนสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้านและยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพระ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ทำให้ได้ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย และเป็นข้อเสนอแนะการทําวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันทางศาสนา ควรร่วมกันส่งเสริมการนำหลักพระ 5 ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจ คุณธรรม และความสามัคคีของคนในสังคม
2. ควรมีการจัดโครงการฝึกอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาชุมชนที่บูรณาการหลักพระ 5 ร่วมกับการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาทักษะชีวิต และการสร้างรายได้ เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
3. หน่วยงานด้านการศึกษาและพระพุทธศาสนา ควรสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักพระ 5 ผ่านสถานศึกษา วัด และศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจแก่เยาวชนและประชาชนในพื้นที่

4. ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ การศึกษา และ สาธารณสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเหลื่อมล้ำของ ประชาชนในชุมชน

5. ควรส่งเสริมกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนต่างศาสนาในชุมชน เพื่อ เสริมสร้างความสมานฉันท์ ความเข้าใจอันดี และความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างสันติสุข

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้

2. การพัฒนาชุมชนตามหลักพละ 5 ที่สามารถส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืนแก่ ประชาชนในพื้นที่ชนบท

3. ศึกษาบทบาทของวัดและผู้นำชุมชนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางจิตใจ ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ระหว่างชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. (2543). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล. เล่มที่ 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 19, 20, 21, 22, 23, 28 พิมพ์ครั้งที่ 4 นครปฐม. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2562). รายงานการพัฒนาชุมชนประจำปี พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2563). รายงานการพัฒนาชุมชนประจำปี 2563. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.

กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น (กปท.). (2564). รายงานผลการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: กองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น.

กันตยา มานะกุล. (2550). การบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คำตัน บุญมณี. (2545). แนวคิดทางการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์อย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เครือวรรณ เทพดำ. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชน ในชุมชนท้องถิ่น ลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตนครศรีธรรมราช ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

จิรพรรณ กาญจนจิตรา. (2544). จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชินศรี ชูเลื่อน (2561) การศึกษาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมกับการดำรงอยู่ของ พระพุทธศาสนา ในเขตชายแดนใต้ : ศึกษากรณีพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ฉบับที่ 52 ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ณัฐศิษฐ์ เดชาพิพัฒน์กุล (2566) การเสริมพลังอำนาจด้านการสื่อสารของผู้สูงอายุด้วยหลักพละ 5. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม

ณัฐศิษฐ์ เตชาพิพัฒน์กุล (2566) การเสริมพลังอำนาจด้านการสื่อสารของผู้สูงอายุด้วยหลักพละ 5.

วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและวิจัย ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม

ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). พุทธจิตวิทยาและการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

ณัฐชนนันทน์ ทองสารี. (2564). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: แนวทางและกลยุทธ์. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดร.กฤตสุขชิน พลเสน. (2563). การพัฒนาสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของวัดป่าแก้วพระเทพ
นิมิต. คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีที่ 28 ฉบับที่ 2
กรกฎาคม-ธันวาคม

ดิเรก อุภะห์ราย. (2553). หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข. (2554). อาหารไทย: ศิลปะและวัฒนธรรมการกิน.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.

เทศบาลตำบลมะกูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. (2562-2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.
2562-2565). ปัตตานี: เทศบาลตำบลมะกูด.

นฤมล บุญเนื่อง. (2562). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ของภาครัฐ ภาคเอกชน
และภาคประชาชน : กรณีศึกษาอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. หลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

นายศิริชัย เชื้อตาพระ. (2563). การใช้พระพุทธศาสนาเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในชุมชน ตำบลคำพิ
อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

นิศารัตน์ ศิลปะเดช. (2540). จิตวิทยาการแนะแนวและการพัฒนาชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปีเติล-บราวน์, และคณะ. (2008). ชาล๊อค และเวอร์ดูโก้ (Schalock and Verdugo, 2002 อ้างถึงใน
สุทธิพงศ์ บุญผดุง, 2554: 18-19)

ประเวศ วะสี. (2538). การพัฒนาจิตใจและสังคมไทย. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

พระกมลรัตน์ ต่ายลีลาศ, & นิทัศน์ ต่ายลีลาศ. (2566). แนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณและคุณธรรม
ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

พระครูพิสุทธธรรมาภิจิต (ปฎิภาณ), & ศิริโรจน์ นามเสนา. (2567). การพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรม
ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

พระครูวรธรรมชัยสุนทร. (2565). การพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

พระครูอุดมจันทวรรณ (อุตตโม). (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการของประชาชนใน
จังหวัดบุรีรัมย์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระชัยชนะ อธิติเตโช, & พระมหาอดิศักดิ์ ปิยสีโล. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลัก
พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 กันยายน-
ธันวาคม

พระเทพวัชรเมธี. (2563). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอ
พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม มิถุนายน

_____. (2563). รายงานการวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลา
ดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2534). ธรรมบุญของชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พุทธธรรม.

_____. (2534). ธรรมบุญของชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2559). ธรรมะกับการพัฒนาชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
วิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2562). ธรรมะกับการพัฒนาจิตใจและสังคม. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต). (2562). การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธศาสตร์. (วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพิทักษ์ คุณารักษ์ (ใจคง). (2565). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบบยั่งยืนเชิงพุทธ. วารสารวิจัยวิชาการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (มีนาคม-เมษายน).
- พระมนตรี ปณฺหาทีโป. (2562). การพัฒนาจิตและศีลธรรมในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาเดชชต สิริญาณเมธี (เดชพงศ์). (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเจดีย์ปล่อง ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ฉบับที่ 2 ปีที่ 25 (2018): กรกฎาคม-ธันวาคม
- พระมหาทัพยา ปิยวณฺโณ (แจ่มจรัส). (2565). การพัฒนาจิตวิญญาณและคุณธรรมในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหานันทกรณ ปิยานี, & พระมหาอานนท์ อานนฺโท. (2567). การพัฒนาพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วารสารปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม
- พระมหาบุรณะ ชาตเมธ (โพธิ์นอก). (2543). แนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาปริณ วงศ์บางโพ. (2566). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษา โรงเรียนวัดแสงธรรมสุทธาราม จังหวัดนครสวรรค์. รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาไพโรวัลย์ วชิรเมธี, & พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. (2565). ธรรมะและการพัฒนาชีวิตในยุคปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาสิทธิชัย เตชวณฺโณ (ธรรมสุจริต), พระครูสุธีปัญญารณ, & พระพิริยธรรม วีระมโน. (2568). การพัฒนาศีลธรรมและคุณธรรมในยุคปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พระราชพงศาวดาร (น้อม กาละสังข์). (2565). การสร้างพลังใจของชาวพุทธในสหรัฐอเมริกาตามหลัก
 พละ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย.
- พระวรินทร์ กมมสุโก (เตวิน). (2568). การพัฒนาจิตวิญญาณและการศึกษาพระพุทธศาสนาในยุค
 ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการประกาศสิทธิ์ สุจินโณ (กลิ่นชื่น). (2566). การพัฒนาศีลธรรมและคุณธรรมในสังคมไทย.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรานิษฐ์ กัปโก (2562). การพัฒนาคุณภาพชีวิตวิถีใหม่ของคนเมืองเชิงพุทธบูรณาการ.
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2566
- ภาส เครือเนตร. (2541). หลักการพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มนตรี หลินภู, & พระพุฒระกูล พุทธรักษ์โต (หลินภู). (2566). การพัฒนาจิตวิญญาณและวัฒนธรรม
 พุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). รายงานการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2562.
 พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานพ นักการเรียน. (2554). การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยสวันต์ ศรีไชย (2566) การดำเนินชีวิตตามหลักพละ 5 ของผู้ต้องขังเรือนจำกลางสงขลา.
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เมษายน –
 มิถุนายน
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2538). การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์
 พับลิเคชันส์.
- วรินทร์ จินดาวงศ์. (2567). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนและการจัดการคุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศศิวิมล ทองโอฬาร. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). การบริหารจัดการองค์กรชุมชนเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนธยา พลศรี. (2547). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), & แม่ชีนพพร ทองศรีเพชร. (2565). ธรรมะเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2556). รายงานสถานการณ์สุขภาพของคนไทย พ.ศ. 2556. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2562). รายงานประจำปี. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานคตปครองสงขลา. (2562). รายงานสถิติและผลการปฏิบัติงานของสำนักงานคตปครองสงขลา ปี 2562. สงขลา: สำนักงานคตปครองสงขลา.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี. (2564). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2564. ปัตตานี: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)48. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิรินทร์ กันยาวิริยะ, & ชีสา กันยาวิริยะ. (2566). การพัฒนาชุมชนและการบริหารจัดการเชิงนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเทพ เชาวลิท. (2524). หลักการศึกษากับการพัฒนามนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุบัณฑิต จันท์สว่าง (2566) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโควิด-2019 (COVID-19) ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวัดไทรย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล, คนอื่น ๆ. (2540). การบริหารการศึกษาในองค์กรขนาดใหญ่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2563). ศรีทรา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

เสาวลักษณ์ สมยา (2565) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลเวียงนาง อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม. หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วารสารการปกครอง ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.

โสธิตา ผุฏฐธรรม, คมสันต์ เกียรติรุ่งฤทธิ์, ศิริไชย หงษ์สงวนศรี, & วรณา กลกิจโกวินท์. (2564). การบริหารจัดการองค์กรชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์. (2563). รายงานประจำปี พ.ศ. 2563. โคกโพธิ์, ปัตตานี: องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์.

องค์การยูเนสโก (UNESCO). (1993). รายงานการศึกษาและพัฒนาศึกษาโลก 1993. ปารีส: UNESCO.

องค์การอนามัยโลก (WHO). (1995). รายงานสถานการณ์สุขภาพโลก 1995. เจนีวา: องค์การอนามัยโลก.

อนุสร พันธุ์ประเสริฐ. (2566). การบริหารจัดการชุมชนเพื่อความยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2566). รายงานสถานการณ์และการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา: ศอ.บต.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. (2566). ข้อมูลสถานศึกษาในพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. ปัตตานี: สพป.ปัตตานี เขต 2.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). ข้อมูลวัดและศาสนสถานในจังหวัดปัตตานี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2568. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2565). “ไฟใต้กับตลาดแรงงาน.” บทความวิจัยเศรษฐกิจและสังคมชายแดนใต้. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

2. ภาษาอังกฤษ

Hughes, A. (1990). Testing for language teachers. Cambridge: Cambridge University Press.

Linton, R. (1964). The study of man: An introduction. New York: Appleton-Century-Crofts.

3. เว็บไซต์

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกโพธิ์. (2563). ข้อมูลพื้นฐาน/แผนพัฒนาท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.khokpho.go.th>

ฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าชายแดนใต้. (2562). รายงานสถิติและข้อมูลชายแดนใต้ พ.ศ. 25627. สืบค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.southbordercenter.go.th>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ดร.บุญส่ง ทองเอียง

คุณวุฒิทางการศึกษา

ปริญญาเอก กศ.ด. (ภาวะผู้นำทางการบริหาร
การศึกษา) มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

2. พระอธิการวิจิตร วรกิจโณ, ดร

คุณวุฒิทางการศึกษา

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) สาขาวิชา
พัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งปัจจุบัน

เจ้าอาวาสวัดบางทอน

3. อภินันท์ สิริรัตนจิตต์

คุณวุฒิทางการศึกษา

ปริญญาโท ครุศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาคผนวก ข

บุคลากรกรม

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้นำท้องถิ่น (รหัส ผถ.)

(รหัส ผถ.1) นายปาลณศักดิ์ สายทอง นายกเทศมนตรีตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด ปัตตานี

(รหัส ผถ.2) นางดวงเดือน กล้าขยัน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด ปัตตานี

(รหัส ผถ.3) นางพิจิตรา สุวรรณเพชร ประธานสภาเทศบาลตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ผถ.4) อนุวัฒน์ แฉ่นแก้ว เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ผถ.5) นางสาวสุรียรัตน์ บุญพล สมาชิกสภาเทศบาลตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

กลุ่มผู้นำท้องที่ (รหัส ผท.)

(รหัส ผท.1) นายเสกสรร จันทรมิศรี กำนันตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ผท.2) นางชื่นจิตร เอกนก ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ผท.3) นายอภิชาติ บุญภักดี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ผท.4) นายอดิศักดิ์ เกื้อก้อยอด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ผท.5) นายสมคิด สุวรรณฤทธิ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

กลุ่มประชาชน (รหัส ปช.)

(รหัส ปช.1) นางสาวธัญชนก หนูคง ชาวบ้านหมู่ที่ 6 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ปช.2) นางสาวศุภลักษณ์ บุญส่ง ชาวบ้านหมู่ที่ 1 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ปช.3) นางสาวกัญชรินญา สุขแก้ว ชาวบ้านหมู่ที่ 3 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ปช.4) นางจันทิมา เกื้อก้อยอด ชาวบ้านหมู่ที่ 5 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ปช.5) นางนันทน์ภัส มณี ชาวบ้านหมู่ที่ 7 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ปช.6) นายอุทัย บัวสิน ชาวบ้านหมู่ที่ 3 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

(รหัส ปช.7) นางสาวเบญจมาศ มารุพันธ์ ชาวบ้านหมี่ที่ 3 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด
ปัตตานี

(รหัส ปช.8) นายเจริญ มั่นคง ชาวบ้านหมี่ที่ ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช โทร. ๐-๓๕๘๐-๓๒๒๙

ที่ อว ๓๙๒๖/ว ๑๑๐๙

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.บุญส่ง พองเอียด

ด้วย พระแสงยศ มหัทธโน (ปวสีน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพระ ๕ จอกรมชน ด้านอภิมะกรุณา อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRU SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)" โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรขอโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาคือไป

(พระครูวรชัยวัฒน์ ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อนึ่ง ผู้รับแจ้งให้ทราบ

ศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร

ดร. รุ่งเรือง

จุฬาราช

(ดร.บุญส่ง พองเอียด)

มหาวิทยาลัย

ที่ ยว ๗๔๖(๒)/ว ๐๑๐๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช
๓๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เรียน พระอธิการวิจิตร วิภทฺธโน , ตร.

ด้วย พระณสมยศ มหพโล (บัวสิน) นักศึกษารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษารว้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาล่วงและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

พระเดชพระคุณข้าหลวง

(พระครูบวรชัยวัฒน์ ตร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๐๘พระอธิการวิจิตร วิภทฺธโน, ตร.
๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

มหาวิทยาลัย

ที่ อว ๗๐๑๖(๒)/ว ๐๑๐๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพูน อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๓๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๓๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตกระทำการเป็นเจ้าอาวาสตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
เจริญพร อาจารย์อภิรักษ์ สิริวัฒนจิตต์

ด้วย พระแสงยศ มหัทธโน (บัวสน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลัก ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUOT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)" โดยมี ดร.วิมลทิพย์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

ในการนี้จึงเจริญพรเรียนท่านเป็นพรคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษารวบรวมขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดคืบหน้าเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๓๒๘

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ อว ๗๔๒๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาทอ อำเภอบึงสามพัน
จังหวัดนครราชสีมา ๔๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายเจริญ มั่นคง

ด้วย พระแสนยศ มหพโล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพโล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพราเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

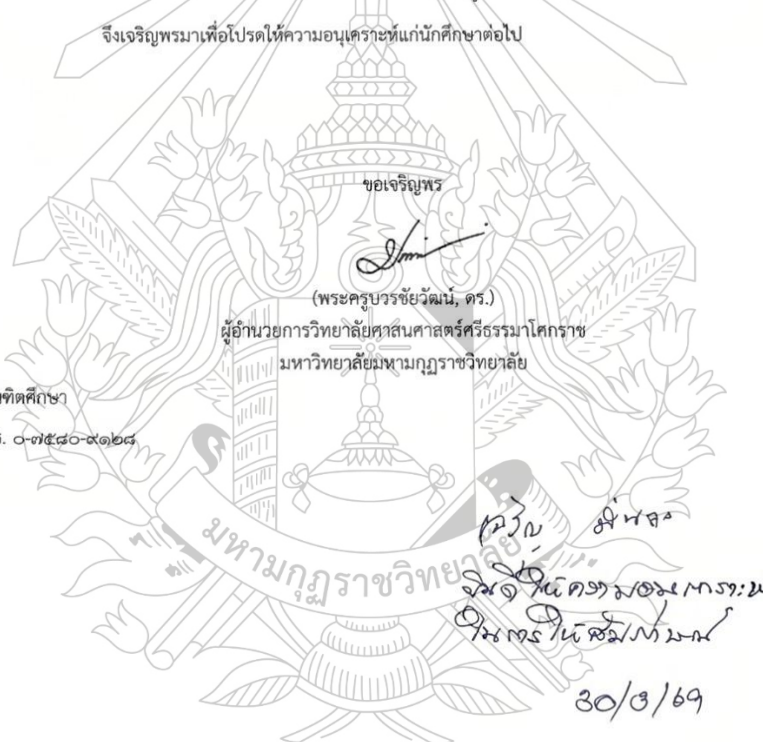
ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโกกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘

ได้รับ
แจ้งให้ติดต่อขอรับทราบ
วันที่ ๓๐/๓/๖๙

ที่ อว ๗๙๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาศไกรราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๓๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวเบญจมาศ มาตุพันธุ์

ด้วย พระแสนยศ มหพพล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศไกรราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศไกรราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพพล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาศไกรราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๓๒๘

นางสาว เบญจมาศ มาตุพันธุ์

ฉันได้ติดต่อขอทราบเรื่อง
ในหนังสือฉบับนี้

30/3/๖๙.

ที่ อว ๗๙๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

**มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช**

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๓๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายอุทัย บัวสิน

ด้วย พระแสนยศ มหพพล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพพล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๓๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระเดชพระคุณ (พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๓๐/๓/๖๙.

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพว อำเภอยะหริ่ง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางนันทน์ กัส มณี

ด้วย พระศาสนยศ มหพพโส (บัวส้น) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระศาสนยศ มหพพโส (บัวส้น) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัย

นางนันทน์ กัส มณี

บัณฑิตวิทยาลัย คณะสงฆ์

โทร. ๗๗๗๗ วันที่ ๒๗/๓/๖๔

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอนครหลวง
จังหวัดนครราชสีมา ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวกัญชริญา สุขแก้ว

ด้วย พระแสนยศ มหพโล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอนครหลวง จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพโล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสครราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘

ปลัดศึกษา

นางสาวกัญชริญา สุขแก้ว

บัณฑิตศึกษา ๑๒๖๖

พ.ศ. ๒๕๖๔ วันที่ ๒๙/๓/๒๕

ที่ อว ๗๔๓๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางจันทิมา เกื้อก้อยอด

ด้วย พระแสนยศ มหพโล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพโล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

จันทิมา

นางจันทิมา เกื้อก้อยอด

บัณฑิตวิทยาลัย ศาสนศาสตร์

วิทยาเขตศรีธรรมราช วันที่ 29/3/64

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

**มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช**

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพว อำเภอมะนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๓๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวศุภลักษณ์ บุญส่ง

ด้วย พระแสนยศ มหพโล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอดงพญาไชย จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS-PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพโล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๓๒๘

ศุภลักษณ์

ศุภลักษณ์ พูลสุข

ยินดีให้ความอนุเคราะห์

9 พฤศจิกายน 2569 วันที่ 29/3/69

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวธัญชนก หนูคง

ด้วย พระศาสนยศ มหพพโล (บัวลีน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสครราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระศาสนยศ มหพพโล (บัวลีน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสครราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘

จึงเรียน

จึงเรียน นาม

จึงขอให้ตาม อนุเคราะห์

ให้ทราบทันที วันที่ ๒๙/๓/๖๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมราช

๓๒๘ หน้าที่ ๖ คำปลนาพร อำภอพระพรหม

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๒๕๘๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๕๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายสมคิด สุวรรณฤทธิ์

ด้วย พระเนสยศ มหพทุโล (บัวสัน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ กำลัง ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหัพฺพโล (บัวสัน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดให้ความอ่อนเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

นาย วัชรพงษ์

Σύμφωνα με τον Νόμο, η

5-11 29/3/69

ที่ อว ๙๙๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายอดิศักดิ์ เกื้อก้อยอด

ด้วย พระแสนยศ มหพพล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS-PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพพล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหามกุฏราชวิทยาลัย

รับทราบ
(นางสาววิภาดา นิลทิพย์)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๙

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอยะหริ่ง

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายอภิชาติ บุญภักดี

ด้วย พระแสนยศ มหัพพะโล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง "การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)" โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหัพพะโล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

๓ ๕ (นางอภิชาติ บุญภักดี)

วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๙

ในกรณีศึกษา

วันที่ ๒๙ / ๓ / ๖๙

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

**มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกราช**

๓๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางชื่นจิตร เอกนก

ด้วย พระศาสนศ มหพโล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRU SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระศาสนศ มหพโล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสีเกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ชื่นจิตร 10กน

วันที่ 10 มีนาคม ๒๕๖๙

ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ วันที่ 29/3/69

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายเสกสรรค์ จันทรมิตร

ด้วย พระแสนยศ มหพพโล (บัวสัน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลัง ดำเนินการทิววิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS-PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ฯ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหัพพอ (บัวลัน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดให้ความอ่อนเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๒๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ

ศาสตราจารย์ ดร. วิฑูรย์
ชินโต ให้ทราบ ๐๖/๑๒/๖๓
ในศาลากลางบ้าน วันที่ ๒๙/๓/๖๔

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสาวสุรรัตน์ บุญพล

ด้วย พระนสนยศ มหพพโล (บัวสัน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคกราช กำลัง ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหัพพะโล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป ดำเนินการท้าววิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดให้ความอนเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครุบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ธีรธรรมาโคกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๕๐-๔๑๒๘

(ร.ล. สว่างใส มณฑล)

(ศึกษาเกี่ยวกับผลของอุณหภูมิ)

[illegible]

(28/2.9/69)

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาสีโครราช๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอยะหริ่ง
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางพิจิตรา สุวรรณเพชร

ด้วย พระแสนยศ มหพโฟ (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีโครราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีโครราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพโฟ (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาสีโครราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ช. ส. (นางนิสิตา / สุวรรณเพชร)

ประธานสภาเทศบาลตำบลนาพร
อันได้ให้ความอนุเคราะห์ในการ
สัมภาษณ์ วันที่ 28/3/69

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช
๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอบรรพต
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๔๑๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายอนุวัฒน์ แวนแก้ว

ด้วย พระแสนยศ มหัพพโล (บัวลัน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS-PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหัพพโล (บัวลัน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบรรชิตวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมโศกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๔๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๓)

วันที่ ๑๗/๑๒/๖๓

วันที่ ๒๘/๓/๖๔

เลขที่ ๑๖๒๗๑ / ๒๕๖๓

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘-๕ www.ssc.mbu.ac.th

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางดวงเดือน กล้าขยัน

ด้วย พระแสงยศ มหัพพะโล (บัวสิน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพลัง ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATTANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก ท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสงยศ มหัพพะโล (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมมาโคกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๕๑๒๘

(นางดวงเดือน กล้าขยัน)
รองนายก อบต. ม่อนศรี ตำบลมะกรูด
อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี
วันจันทร์ วันที่ ๒๘/๓/๖๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑๒๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพร อำเภอยะพราง

จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. ๐-๒๕๘๐-๔๓๒๘-๔ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๔๑๖.๒/ว ๐๐๐๘

๑๘ มีนาคม ๒๕๖๙

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายปานศักดิ์ สายทอง

ด้วย พระแสนยศ มหัพพโล (บัวสน) นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราชโคกราช กำลัง ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี (THE DEVELOPMENT OF QUALITY OF LIFE THROUGH THE FIVE SPIRITUAL POWERS PRINCIPLES IN THE MAKRUT SUBDISTRICT COMMUNITY, KHOK PHO DISTRICT, PATANI PROVINCE)” โดยมี ดร.กิตติพงศ์ สุวรรณวงศ์ เป็นที่ปรึกษา นั้น

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระแสนยศ มหพพ. (บัวสิน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดให้ความอ่อนเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครุบวรชัยวัฒน์, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัญญัติศึกษา

โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ภาควิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
เลขที่ ๑๐๑/๒๕๖๓
วันที่ ๑๐/๑๑/๒๕๖๓

சினிமா டைரக்டர். திகதி 28/3/69

[illegible]

ภาคผนวก จ

สัมภาษณ์ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์

จังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ มี 3 ประการ คือ 1.) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 2.) ศึกษาหลักพละ 5 ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท 3.) การวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์มา จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์แต่ประการใดและจะใช้เป็นข้อมูลเพื่อการวิจัยเท่านั้นจึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้ให้ข้อมูลที่เป็นจริงตามสภาพของคำถาม

ขอเจริญพรขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

พระแสนยศ มหพพโล บัณฑิต

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชา

พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกกราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ - สกุล.....อายุ.....ปี

ที่อยู่

วันที่สัมภาษณ์.....

1.2 เป็นตัวแทนกลุ่ม

☐

ผู้นำท้องถิ่น

☐

ผู้นำท้องที่

☐

ประชาชน(ชาวบ้าน)

ตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1. ท่านคิดว่า สาเหตุที่ทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากอะไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

3. ในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา ชุมชนตำบลมะกรูดของเรามีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านใดบ้างที่เห็นชัดเจน และด้านใดที่ยังล้าหลังอยู่

.....

.....

.....

4. กิจกรรมหรือโครงการใดในชุมชนที่ท่านเห็นว่าช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ได้จริง (เช่น กลุ่มอาชีพ กองทุนหมู่บ้าน กิจกรรมวัด ความร่วมมือระหว่างบ้านใกล้เรือนเคียง)

.....

.....

.....

5. จากประสบการณ์ของท่าน อะไรคือสิ่งที่ทำให้กิจกรรมพัฒนาชุมชนเหล่านั้น สำเร็จและยั่งยืน หรือในทางกลับกัน ล้มเหลวหรือหยุดไป

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แนวทางการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1. ท่านคิดว่า ศรัทธา ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต ได้อย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่า วิริยะ คือความขยันหมั่นเพียรช่วยส่งเสริมความพยายามและความมุ่งมั่น ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่า สติ คือการระลึกรู้ ช่วยให้ตระหนักรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างไร

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่า สมานี คือการตั้งมั่นของจิตช่วยควบคุมจิตใจให้สงบ ช่วยให้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร

5. ท่านคิดว่า ปัญญา คือความรู้แจ้งความจริงในชีวิตนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องและการแก้ไขปัญหาย่างรอบคอบ ช่วยให้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร

พระแสนยศ มหัพพะโล บัณฑิต

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ภาคผนวก ฉ

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์

จากการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

CVI : (Content Validity Index)

จากผู้เชี่ยวชาญผู้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน 3 ท่าน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

เกณฑ์การตัดสินค่า CVI ถ้ามีค่า 0.80 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตามจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่าคำถามนั้นใช้ได้

ตอนที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ 5 ของชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	CVI	การแปลผล
1. ท่านคิดว่า สาเหตุที่ทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากอะไร	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
2. ท่านคิดว่าปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีอะไรบ้าง	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3. ในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา ชุมชนตำบลมะกรูดของเรามีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านใดบ้างที่เห็นชัดเจน และด้านใดที่ยังล้าหลังอยู่	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
4. กิจกรรมหรือโครงการใดในชุมชนที่ท่านเห็นว่าช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ได้จริง (เช่น กลุ่มอาชีพ กองทุนหมู่บ้าน กิจกรรมวัดความร่วมมือระหว่างบ้านใกล้เคียง)	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

ข้อความถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	CVI	การแปลผล
5. จากประสบการณ์ของท่าน อะไรคือสิ่งที่ทำให้กิจกรรมพัฒนาชุมชนเหล่านั้น สำเร็จและยั่งยืน หรือในทางกลับกัน ล้มเหลวหรือหยุดไป	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

ตอนที่ 2 แนวทางการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักผล 5 ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ข้อคำถาม	ผลการตัดสินใจ				
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	CVI	การแปลผล
1. ท่านคิดว่า ศรัทธา ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต ได้อย่างไร	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
2. ท่านคิดว่า วิริยะ คือความขยันหมั่นเพียรช่วยส่งเสริมความพยายามและความมุ่งมั่น ช่วยให้พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างไร	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
3. ท่านคิดว่า สติ คือการระลึกรู้ ช่วยให้ตระหนักรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน ช่วยให้พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างไร	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
4. ท่านคิดว่า สมานะ คือการตั้งมั่นของจิตช่วยควบคุมจิตใจให้สงบ ช่วยให้พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างไร	4	4	4	1.00	สอดคล้อง
5. ท่านคิดว่า ปัญญา คือความรู้แจ้งความจริงในชีวิตนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องและการแก้ไขปัญหาย่างรอบคอบ ช่วยให้พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างไร	4	4	4	1.00	สอดคล้อง

ภาคผนวก ข

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

AF 04-03

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา

เลขที่ 91 ถนนเทศบาล 1 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000 โทรศัพท์ 0 7321 2863 ต่อ 131

E-mail: scphylirb@yala.ac.th Website: http://www.yala.ac.th/IR8-SCPHYL/

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ชื่อโครงการวิจัย	การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักพละ ๕ ของชุมชน ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี		
รหัสจริยธรรมการวิจัย	SCPHYLIRB-2569/030		
ผู้วิจัยหลัก	พระแสนยศ มหัพพะโล		
สังกัด	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		
วิธีการพิจารณา	Expedited		
วันที่ส่ง	12 มกราคม 2569	วันที่พิจารณา	21 มกราคม 2569
วันที่รับรอง	26 กุมภาพันธ์ 2569	วันหมดอายุ	26 กุมภาพันธ์ 2570

เอกสารที่รับรอง

1. โครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงข้อมูลอาสาสมัครวิจัย
4. เอกสารแสดงความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าว
5. ประวัตินักวิจัย/คณะนักวิจัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ได้พิจารณาโครงการวิจัยแล้ว ตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล ตามระเบียบแนวทาง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ

1. กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า 26 สิงหาคม 2569 แบบฟอร์ม AF 03-19
2. กำหนดส่งรายงานสิ้นสุดโครงการ 26 สิงหาคม 2570 แบบฟอร์ม AF 03-20
3. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัยหลังได้รับการรับรอง ให้นักวิจัยขออนุมัติปรับรายละเอียด และ AF 07-01 และ AF 07-02
4. หากดำเนินการวิจัยไปแล้วเสร็จภายในระยะเวลารับรอง ให้นักวิจัยขออนุมัติขยายระยะเวลา แบบฟอร์ม AF 03-18

(นายอวิรุทธิ์ สิงห์กุล) (ผศ.ดร. อัญชลี พงศ์เกษตร์)

เลขานุการคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

(หนังสือรับรองมีเป็นนตราสัญลักษณ์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ	พระแสนยศ มหพพล (บัวลิน)
วัน เดือน ปี เกิด	วันอังคาร ที่ 12 ตุลาคม พุทธศักราช 2508
สถานที่เกิด	72/3 หมู่ที่ 3 ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี 94120
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2567 ปริญญาตรี คณะศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	วัดรัตนาราม เลขที่ 93 หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะสบบ้า อำเภอกงหรา จังหวัด สงขลา 90150
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

